

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

TEHMINA DURRANI
*
DEREBEYİ EFENDİM

Anlatı Dizisi: 94
Varlık Yayınları, Sayı: 383
İlk basım: 1995

Kitabın özgün adı: Mon Seigneur et Maître
© Fixot, 1994 / Varlık Yayınları, 1995

ISBN 975-434-149-4

Kapak düzeni: Ekin Nayır
Dizgi ve ofset hazırlık: Varlık Yayınları
Baskı: Kurtiş Matbaası

VARLIK YAYINLARI A.Ş.
Cağaloğlu Yokuşu 40/2, 34440 İstanbul
Telefax: (212) 522 69 24 - 512 95 28

Tehmina Durrani
(William ve Marilyn Hoffer'ın katkılarıyla)

Derebeyi Efendim

Belgesel roman

İngilizceden Fransızcaya uyarlayan:
Marie-Thérèse Cuny

Türkçesi:
Filiz Nayır Deniztekin

Yazılması neredeyse olanaksız olan bu kitap için, dört kişiden yardım gördüm. Kapalı bir toplumun tabularını ortaya çıkarırken karşı karşıya bulunduğum tehlikeleri çok iyi anlamışlardı, yine de cesurca ve açıkça benden yana oldular.

Seçkin bir erkekle iki kadın, geçmişteki bunalımları yeniden canlandırmam için beni yüreklendirdiler. Dördüncü kişi ise metni daktiloya geçirdi. Güvenlikleri açısından, adlarını gizli tutuyorum, ancak kendilerine derinden teşekkür borçluyum.

Öykümü dünya çapında tanıtma işini üstlenen Bernard Fixot ile Intoine Audouard'a da özel teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu kitabı,

Yöneticilerine defalarca inanan ve onlara güven duyan Pakistan halkına adıyorum; oysa aynı yöneticiler, ezilmiş, aç ve yoksul kitleleri kendi çıkarları uğruna kullandılar. Halkımın, söylemlerin altında yatan gerçeği görmesini, madalyonun arka yüzüne bakmayı öğrenmesini diliyorum;

Mustafa Khar'ın, fazlasıyla acı çeken ve haksız yere terk edilmenin aşağılayıcı duygusuna katlanan beş eski eşine adıyorum. Altıncı eş olarak, kendisinden bunun hesabını sormayı sorumluluk ve görev sayıyorum;

Mustafa'nın kendisine adıyorum. Keşke bu kitap bir ayna yerini tutsa da; koca, baba, dost ve yönetici olarak kendi değişik yansımalarını en sonunda görebilse;

Kapalı bir toplum içinde fazlasıyla gözler önündeki bir ailenin ortasında onca davaya katlanmak zorunda kalan sevgili çocuklarıma adıyorum. Bu kitabın, süregelen sarsıntılarla başa çıkmalarını sağlayacak güç ve cesareti toparlayabilmelerine yardımcı olacağını umuyorum. Kötülüğü atıp yalnızca iyiliğe sahip çıktıklarını görmeyi diliyorum. Değer yargılarının, kişisel ve bencil yorumlara değil, gerçek İslam ilkelerine dayanmasını umuyor ve bunun için dua ediyorum. Anayurtlarına duydukları sevgi ve saygıyla, oğullarım hiçbir ödün vermeyi kabul etmesinler! Umarım onlar zayıfları ezmezler; umarım, kızlarım baskıya karşı savaşmayı öğrenebilirler;

Anneanneme adıyorum. Öykümü ondan iyi kimse anlayamazdı. Ruhu, bulunduğu yerden bilsin ki, yaşamın üstesinden gelebildim.

ÖNSÖZ

Halkın hayalinde derebeyi, gizemli, iri yarı, esmer ve çarpıcı bir biçimde yakışıklı, pırıltılı bakışlı, havalı ve büyük yolların yolcusu olmaktan gurur duyan bir erkektir. En vahşi şövalyeleri kılıç darbeleriyle yenebilir, erguvan renkli günbatımında kara aygırının üstünde dört nala gitmekten hoşlanır... Romantik ve tutkuludur, ak ve saf genç kızların yüreklerini çılınca attırır. Kendisine nasıl davranırsa davransın, biraz kaba saba olsa da, bir kadının her zaman için seveceği erkeğin ta kendisidir o.

Yazık! Gerçekle söylene birbirinden ne kadar uzak! Ülkem Pakistan, gelişmek ve refaha ulaşmak istiyorsa, gerçeklerle yüz yüze gelmek zorunda.

Bu kitabı yazmaya karar verdiğimde, erkeklerin egemen olduğu Müslüman bir toplumda özel yaşamımdan söz ederken karşılaşacağım tehlikelerin pek güzel bilincindeydim. Ancak halkımın iyiliği için, kişisel kaygılardan uzak durmalıyım. Çünkü, bu derebeylik sisteminde, derinlere kök salmış bir kötülük var; çaresine bakmadan önce, bunu tanımlamak gerekiyor.

Ülkem Pakistan'da, Müslüman bir kadın, benim gibi modern, özgür ve bağımsız olmak isteyen bir kadın, bunun için ağır bir bedel ödeyecektir. Üstelik söz konusu modernlik, özgürlük ve bağımsızlık görecedir.

Gelir düzeyi yüksek bir ailenin kızıyım; tek modern yanımdır, kadınların peçe takmaması, erkeklerinse içki içmesiydi. Dolayısıyla da annem, o harika yüzünü saklamıyor, babam da, iş adamı olarak kaliteli viski içmekten hoşlanıyordu. Bunun dışında hepimiz, boşanmış kadınları lanetleyen ve elimizdeki bütün hakları erkeklere veren bir kültürün tutsaklarıydık, hâlâ da öyleyiz.

On altı yaşımıdayken, sevmediğim bir adamla evlendim. Aşk konusunda hayallerim vardı. Kendimi çirkin hissediyordum, annemin baskın dişiliği, güzelliği ve şaşırtıcı manevra yeteneği altında eziliyordum.

Kaderime razı oldum. Aynı kader, günün birinde, büyüleyici, benden çok daha yaşlı, ünlü bir politikacıyı, art niyetli kurnaz bir kadın avcısını çıkardı karşıma. İçindeki şeytanın farkına varamadım. Hayatımın tutkusu sandığım şeye aptalca kapıldım, aslında bu, annemden çocukça öc almaktan başka bir şey değildi. Bir tür "biris" olma tarzı. Safça, ülkemdeki kadınların ortak yazgısından korunduğumu sa-
nıyordum.

Yirmi yaşımıdaydım, yüzeyselle gözü kamaşmış bir kuştum. Bu tutku uğruna bütün tehlikeleri göze aldım.

Boşanma ve çocuğumdan yıllarca ayrı kalma tehlikesini.

Pencap'ın yöneticisi, Bhutto'nun rakibi, ülkemizin sosyalist ve laik kurbanı Mustafa Khar'la evlenme tehlikesini.

Sevdiğim adamın, aşкта ve politikadaki entelektüel dürüstlüğüne inanma tehlikesini.

Kendi kocam tarafından aşağılanma, dövülme, ırzına geçilme tehlikesini.

Susmaktan başka seçeneğim kalmamıştı artık. Bu adamla süren yaşamımda yıllarca, dişiliğin çevresine tabulardan oluşan bir düzen kuran, her türlü olanağı kullanarak kadını erkeğe zincirle bağlayan Pakistan toplumunun yüküne katlandım. Utanç, bu düzenin temel parçası. Kul köle olmak, kişiliksizleşmek, erkek tarafından yakıştırılanın dışında her türlü kimlikten yoksun kalmak da öyle. Derebeyi ve efendi erkek.

Bir eş, zincirlerini kırmaya kalkışırsa, her şeyine el konulur; hem de kendi öz ailesi ve kocasının da onayıyla. Çocukları, varlığı, onuru resmen elinden alınır.

Modern ya da değil, kültürlü ya da kültürsüz, Tehmina Durrani, Mustafa Khar'ın eşi, kendisini soyulup soğana çevrilmiş, ailesi ve kocası tarafından yüzüstü bırakılmış buldu; çocukları ve kimliği adına kararlıydı. Sıfırdan başlamak zorunda kaldım, artık bir hiçtim. Bu anlamsız, çılgın kölelik süreci, ülkemdeki politikaya yakınlaşmama yaradı. Şimdi de işime yarıyor. Cahil yurttaşla kültürlü kadını aynı biçimde ezen bir düzenin ikiyüzlülüğüne karşı savaşıмым henüz başlangıç aşamasında.

Müslümanım, inançlıyım ve Kuran'ımızın yalnızca erkekler tarafından yorumlanmasına baş kaldırmak istiyorum.

Kırk yaşımıdayım ve beş çocuğum var, en sonunda büyüyebildim. Pakistanlı bir derebeyinin olanaksız aşkına inanarak yıllarını boşa harcayan kompleksli genç kadından en sonunda kurtulabildim.

Bugün olanaklı olan, sessizlik geleneğini bozmak; kullanılan erkekler ve kadınlar adına konuşmak; Müslüman bir kadına ülkesinde tanınmayan bir hak olan "Ben özgürüm" cümlesini haykırmak için verilecek savaşımdır.

Her şeyi söylemekte özgürüm.

BİRİNCİ BÖLÜM

Pencap Aslanı

1

Açık yeşil ipekli bir sari, bedenimi hoş bir biçimde sarıyor, her hareketimde dalgalanıp hafifçe kırışıyor. Kalın saç örgüm kalçaları-
mın altında salınıyor. Küpelerimle takım oluşturan bir dizi pırlanta
boynumu süslüyor. Yer hizasında bir boy aynasında kendimi izliyo-
rum ve görüntünün verdiği keyiften yüzüm hafifçe kızarıyor. Yirmi bir
yaşımdayım.

Pakistan'ın ikinci büyük kenti Lahor'da, 1974 baharındayız. Ka-
bul töreni, Pencap Kulübü'nün kocaman salonunda yapılıyor. İspanya
başkonsolosu, Lahor'un yüksek sosyetesini, İspanyol milli bayramını
kutlamak için ağırlıyor. Kocam Enis'le beni, törene amcam davet etti.
Lahor'a geleli henüz bir hafta olmuştu ve bu, kent seçkinleriyle tanış-
mak için iyi bir fırsattı. Enis, bu harika törene katıldığı için gururlu.
Ulusal Deniz Nakliyat kuruluşunun yeni genç elemanlarından olarak,
yüksek düzeyde ilişkiler kurmaya gereksinim duyuyor.

O akşam, yaşıntımın en önemli, hatta en tutkulu ve en zorlu kar-
şılaşmasını yaşayacağım aklımın ucundan bile geçmiyordu.

Enis, davetlilerle bir o yana bir bu yana giderek sosyete dünyasın-
dan yeni isimlerle art arda tanışırken, pek hoşlanmadığım, üstelik
kimseyi tanımadığım bir ortamda kendimi birden yolunu kaybetmiş
gibi, yapayalnız hissediyorum.

Çevremde, Pencap Kulübü'nün kocaman salonlarının kuytu kö-
şelerinde, yirmi yedi yıl önce elde edilen bağımsızlıktan ve İngiltere'ye
bağlı Hindistan'ın iki ayrı devlete bölünmesinden sonra sona eren İn-
giliz egemenliğinin zarif ve sessiz havası hüküm sürüyor.

Burası Pakistan, yani ülkem. Lahor'un hemen yakınındaki sınırın

öbür yanında, güçlü komşumuz Hindistan bulunuyor. Aynı kültür mirasını, kardeş bir dili ve bağları paylaşan iki ülke, kaçınılmaz bir biçimde anlamsız, bazen kana bulanan bir sevgi ve nefret ilişkisine batmış durumdalar.

Zar zor oturacak bir yer buluyor ve bir "hamal"ın –burada hizmetkârlara böyle söyleniyor– bana uzattığı kadehi alıyorum. Göz kırıldığı anda itaat etmek ve eski sömürgecilerin isteklerini yerine getirmek için hazır bekleyen bu insanlara, şimdi bu seçkin kulübün "yerli" üyeleri gözüyle bakılıyor. Bol pantolonlarının üstüne giydikleri boydan boya düğmeli uzun ceketleri, tavus kuşunun kuyruğu biçiminde sona eren kaskatı kolalı türbanlarıyla, sömürge altındaki geçmişten hortlamış resimleri andırıyorlar.

Çevreme bakınırken, yanımdaki hanıma nazikçe gülümsüyorum. Bu durumda kendisini, benimle konuşmaya zorunlu hissediyor; bense, davette bir arkadaş edindiğim için sevinçliyim. Buralarda yeniyim, daha doğrusu kaybolmuş durumdayım ve birkaç sözcükle durumumu ona aktarıyorum. Kendisini tanıtıyor: Doktor Şahide Amcad. Fizikle uğraşüyor ve *who's who* (kim kimdir) oyununda hayli yetenekli. Terbiye gereği, insanları bana parmakla göstermek yerine, kalabalık arasından seçtiği davetlileri tek tek, hafif bir göz hareketiyle belirledikten sonra, hatırı sayılır bir yoğunlukta biyografik bilgilerle donatıyor.

Lahor, Pakistan'ın dinsel ve kültürel başkenti olmakla övünürdü. Aradan yirmi yıl geçtikten sonra, hâlâ bu ününü görkemle koruyor. Kentin göbeğindeki eski Moğol mahallesinin kırmızı çakıl taşlı dev duvarları, mermer balkonları, gelişmiş ticaret merkezleri, yer yer yıkılmış olsa da harika görünümlü konutları, kocaman ağaçlarla çevrili kanalları, bitmek bilmeyen trafiğin yarattığı kirlilikten mucize yaratırcasına korunan gölgeli caddeleri yerli yerinde. Moğol imparatorları için yapılmış birkaç yüzyıllık bahçeler halka açık, ancak henüz binlerce insan tarafından kuşatılmamış durumda; birkaç yıl sonra bu da olacak. Huzurlu bir hava egemen. Kentin en büyük caddesi olan Mall boyunca, sömürge altındaki geçmişten kalma görkemli binalar yükseliyor: Valilik binası, Yüksek Mahkeme ve Pencap Kulübü.

Bu akşam, Batılı giysiler içinde ya da geleneksel *aşkan*'larına bürünmüş yakışıklı erkeklerin hepsi burada bulunuyor. *Aşkan*, siyah ya da beyaz renkli, değerli ipek ya da ince yünden dokunmuş düğmeli uzun cekete verilen ad.

Burada, bu 1974 ilkbaharında, alkollü içkiler serbestçe sunuluyor

ve kabul görüyor: Viski soda, cin tonik... Günümüzde ise bu içkiler kesinlikle yasak; günahın ve Batılı çöküşün simgesi olarak görülüyorlar.

Hanımlar, küçük ama düzensiz gruplar halinde, kendi aralarında tatlı tatlı gevezelik ediyorlar. Ender görülür şıklıktaki sarilerine sarınmışlar. Sarilerin her biri, genellikle altın simlerle süslenmiş altı metrelik ipek ya da renkli muslin kumaş gerektiriyor. Günümüzde ise bunlara, soylular tarafından hor görüldüğü ve "Hintli" folkloru gözüyle bakıldığı için, ender rastlanıyor.

Şahide, bir yabancıнын üzerindeki sarinin yüksek maliyetine özgü ayrıntılar üzerinde dururken, gözüm uzun boylu, koyu esmer ve bu yurgan bir yakışıklılıkta, siyah takım elbiseli bir adama takılıyor. Kola-lı beyaz gömleğini, nar rengi bir kravatla bunu tamamlayan bir cep mendili süslüyor. İster istemez, onu hemen kadın avcısı olarak nite-lendiriyor, belirgin bir biçimde kadınlar peşinde koşan erkekler sınıfına sokuyorum. Dudaklarından gözünü ayırmadan daldan dala atlayarak gevezelik eden kadın davetlilerden oluşan küçük bir kalabalığı etrafına çekmiş. Ancak bu seçkin topluluğun çıkardığı uğultudan, özen-le makyaj yapmış ve süslenip püslenmiş kadınların gülüşlerine karışan buz tıkrıtlarından, söylediklerini anlayamıyorum. Yeni arkadaşşıma, bu adamın kim olduğunu soruyorum. Şaşırmış görünüyor:

– O mu? Kim olduğunu bilmiyor musunuz?

Merakım yüzümden okunuyor olmalı ki, hemen ekliyor:

– Adı Mustafa Khar!

İki sözcüğü garip bir biçimde telaffuz ediyor, fonetik olarak tek bir sözcük gibi: *Mustafakar*.

Mustafakar'ın Davidoff markalı purosunun külü yere düşmek üzere, ancak umurunda bile değil. Yavaşça, oldukça zarif bir hareketle, kanatları kusursuz güçlü bir burnun altındaki gür bıyıkların üzerine taşan şehvetli dudaklarına viski kadehini götürüyor. Kara gözleri, tıpkı avını yakalamak üzere olan bir kobraninkiler gibi pırıldıyor. Kentin seçkin kadınlarından oluşan bu küçük sürü üzerindeki manyetik etkisinden kurnazca bir keyif duyduğu çok belirgin.

Turuncu sarisine bürünmüş göz kamaştıran genç bir kadın önümüze geçiyor. Kendinden çok emin, önemli bir kişi belli ki. Şahide'ye kim olduğunu soruyorum.

– Bu, Şehrazat, yani Şeri. Mustafa Khar'ın karısı.

Mustafakar'ın karısının gerçekten çok güzel olduğunu düşünüyö-

rum. Merakımı çeken bu adam hakkında Şahide'den biraz daha bilgi edinmek istiyor ve Pencap devlet bakanlığı görevinden kısa bir süre önce istifa ettiğini öğreniyorum. Bu ise, gerçekten çok şey ifade ediyor.

Pencap, ülkenin en büyük eyaleti; burası, çok büyük topraklara sahip derebeylerinin keyfine göre iyi ya da kötü yönetilen, kendilerine bağlı kölelerin, verilen emirlere uyarak oy verdikleri bir yer. Pencap, merkezî hükümet üzerinde önemli bir güce sahip, dolayısıyla devlet bakanı da, önemli bir kişilik.

Şahide'ye göre, Mustafa Khar buralarda oldukça tanınıyor. Pencap Aslanı olarak anılıyor. Hatta, Başbakan Zülfikâr Ali Bhutto'nun ardından, Pakistan'ın en güçlü siyaset adamı olduğu da söyleniyor. Ancak, durum şimdi değişik. Pencap Aslanı, sonunda akıl hocası Bhutto'ya gölge düşürüp belirgin bir tehdit ögesine dönüşmüş durumda.

Mustafa Khar, gerçek bir reform öneren politik bir çizgiye yönelmişti. Yoksulluk ve cehaletten inim inim inleyen milyonlarca Pencaplı, dağ gibi toplumsal sorunlar altında eziliyordu. Pakistan'ın siyasal tarihi boyunca, ulusal lider, Pencaplı liderin otoritesini kısıtlamak zorunda kalmıştı; taraftarlarına dayanarak, egemenliğini yurt çapında yaymaya kalkışmasından korkuyordu çünkü.

Dikkat kesildiğimi gören Şahide bir öneride bulunuyor:

– Gelin... sizi Şeri'nin yanına götüreyim, ondan kesinlikle hoşlanacaksınız.

Lahor'un yüksek sosyetesinden oluşan hareketli ve lükse boğulmuş insan seli içinde güçlkle ilerliyoruz. Şahide beni Şeri'yle tanıştı- rıyor ve söyleşi doğal olarak, ailelere kayıyor. Şeri, benim Şakirullahı Durrani'nin kızı olduğumu öğrenince, şaka yaparcasına, kocasıyla tanışmak isteyip istemediğimi soruyor. Evet, gerçekten istiyorum. Babam, Ali Bhutto tarafından hapse atıldığında, Mustafa Khar onun sağ koluydu. Bhutto'ya duyduğum kini Şeri'den gizlemiyorum, ancak kocasına karşı herhangi bir kırgınlığım olmadığı konusunda güvence veriyorum.

Birkaç dakika sonra, Pencap Aslanı'yla karşı karşıya buluyorum kendimi. Ama yer yerinden oynamıyor.

Şeri bizi tanıştıırken babamın adını anınca, Mustafa nazikçe söz giriyor:

– Annenizle babanızın sağlıkları yerindedir umarım. Politika za-

man zaman haksızlığa neden olabiliyor. Babanızın başına gelenlerde, kişisel bir kasıt yoktu. Şimdi ne durumdalar?

– İyiler.

Birkaç ayrıntı veriyorum. Hakkındaki iddiaların asılsız olduğu anlaşılınca ve hapisten çıkarılınca, babam bir New York bankasında iş buldu. Bir yıl sonra da, İngiltere’de bir bankadan yapılan öneriyi kabul etti. Annemle babam, ortanca ağabeyim, üç kız kardeşim şimdi Londra’da yaşıyorlar; ablam orada evlendi.

Mustafa Khar, uzun gövdesini üzerime eğmiş, keskin dişlerini aydınlatan etobur bir gülümseyişle, özel bir dikkat göstererek beni dinler görünüyör.

Enis yanımda beliriyor; o da kendini tanıtıyor. Sonra da bana, davet sahibi üzerinde iyi bir izlenim bırakmış olacak ki, akşam yemeğine de davetli olduğumuzu anlatıyor.

Belli belirsiz bir tehlike sezgisi, bu daveti geri çevirmemi söylüyor bana. Aptallık tabii, zaten Enis hiçbir şey duymak istemiyor, daveti çoktan kabul etmiş.

Masadaki yerini kendisi seçebilecek kişilerden olan Mustafa Khar, tam karşıma oturuyor. Biraz gevezelik ediyoruz. Tekrar annemle babam hakkında sorular soruyor: Nasıllar? Neredeler? Ne yapıyorlar...? Sözcükleri zor seçiyor ve hiç düşünmeden yanıtlıyorum. Gözleri beni büyülüyor. Sanki yarı saydam durumdalar. Sık sık kırılan ağır kirpiklerinin altında pırıl pırıl parlıyor, hiç utanç duymadan beni süzüyorlar ve üzerimde neredeyse büyüleyici bir etkileri var. Bu gözlerin gönderdiği mesaj hiç de gizli değil. Belki de korkmalıyım. Tam tersine, ışığa doğru çekilen pervane gibiyim.

Yemekten sonra, likör ve konyak içmek için yeniden salona dönüyoruz. Erkeklerden bazıları şimdiden sarhoş, kadınlar da öyle. Mustafa’nın grup başkanı, bizler de dahil diğerlerinin ise "yerliler" olduğumuz apaçık. Konyak kadehini bitirir bitirmez, üç adam hemen yeniden dolduruyor. Parmaklarının arasında bir puro yuvarlıyor ve hemen o an, bir puro keskisi beliriyor. Puro hazır olur olmaz da, aynı anda açılan altı çakmak birden yanıyor.

Mustafa, bu saygı gösterilerini göz kırpmaksızın kabul ediyor.

Sahneyi bakışlarımla içiyorum.

Mükemmel bir kurbandım.

Lahor'daki evimizin duvarını, zümrüt yeşili bir sariye bürünmüş, soluk kesici güzellikte bir kadın portresi süslüyor. Ressam, hayalinde ideal bir kadın yaratmış sanki, hatları eşine ender rastlanır kusursuzlukta. Duru saflıktaki fildişi teni, uzun kirpiklerle çevrili ağır gözkapaklarının altındaki ceviz renkli gözlerin karanlık bakışıyla karşılık oluşturuyor. Kusursuz dudakların kenarları özenle kırmızıya boyanmış, burun ise narin. Dokuz çocuk doğurmuş olan bu kadının beli incecik ve zarif kalmış. Yüzü yumuşak ve saf görünümlü; aslında ardında güçlü bir kişilik gizli. Bu harika portre, yine de modelinin hakkını vermiyor. Bunu çok iyi biliyorum, çünkü söz konusu kadın, annem Semine.

Pakistan'ın Kuzeybatı Sınır Eyaleti hududuna yakın, Pencab'ın kuzey kenarındaki Wah'ta yerleşmiş bulunan Kattar kabilesinden Hayat ailesinin bir üyesi. İmparatorluğa gösterdikleri bağlılığı ödüllendirmek için, İngiliz sömürgesinin efendileri, aileye geniş topraklar bağışlamış. Bir zamanlar İspanya'da, Araplar'ın yanında yer alarak savaşmış olan Hayatlar, aile üyelerinin nam salmış güzelliğinin İspanyol kadınlarıyla yapılan evliliklerin bir ürünü olduğunu söylerler. Bir hayli İngilizleşmiş olan annemin ailesi, bağımsızlık öncesi Hindistan'ın dört bir yanına dağılmış olan prensliklerin politikasına aktif olarak katılmıştı. Anne tarafından büyükbabam Vahab Sir Liyakat Hayat Han, Patiala devletinin başbakanı oldu ve büyük dayım Sir İskender Hayat Han, bölünmeden önce Pencap topraklarının tamamına hükmediyordu. Her iki kardeş de, İngilizler tarafından şövalyeliğe atanmıştı ve annemin doğduğu evde, İngiliz tarzı yaşama sadık bir biçimde uyuluyordu.

Hayat ailesinin erkekleri, aylak İngiliz zenginlerinin geleneksel eğlencelerine hayrandılar. Giyimde şıklık konusunda yarışıyor ve ölçülerine göre klasik kostümler diktiriyorlardı. Polo oynuyor, son moda dansları öğreniyor, *şikar* (safari) yapıyor ve servetlere mal olan davetler düzenliyorlardı.

Ailenin güzel kadınları Doğu tarzında giyinip Batı tarzında yaşıyorlardı. Konuşmaları, alışkanlıkları İngilizlere özgüydü. O kadar ki, "peçe" kullanmadıkları için yerliler kendilerine, sınıf atlamış, hatta serbest kadınlar gözüyle bakıyorlardı.

Annemin, benim doğumunda geçirdiği şokı ancak zamanla anlayabilmıştım. Kendisi açık tenli bir güzelliğe sahipti ve bundan son derece gurur duyardı. Ailede herkes açık tenliydi, bu nedenle de kendilerini başkalarından üstün görürlerdi. Anneme göre, esmer bir çocuk hor görülür, işe yaramazdı. Oysa ben, 1953 yılında dünyaya esmer tenli olarak gelmiştim.

Annem beni korkunç buluyordu; arkadaşlarına ya da ailesine tanıstırırken sıkılıyordu. Henüz bebeklik çağımda, farklılığımı hissetmiştim. Çevremdekiler görüntümden hoşlanmadıkları için, ben de kendi içime kapandım. "Doğanın darbesini yemiş" birisi olarak, kendime özgü bir dünyaya çekildim. Çocukluk yıllarım boyunca, annemle ilgili anılarım arasında küçücük bir öpücük, en ufak bir okşama bile yok. Ancak içimde geliştirdiğim komplekse karşın, dıştan bakıldığında, çocukluğum harika bir görüntüye sahipti.

Ev, sanki her an fotoğrafı çekilecekmişçesine, her zaman titizce bakımlıydı. Örnek bir aileydik, dışarıdaki kötü niyetli veletlerin dalga geçtikleri türden bir örnek; aslında korkunç bir konformizmin kusursuz örneğiydik. Bolluk içinde yaşıyorduk, her türlü refaha, ayrıcalıklara sahiptik.

Babam, Pakistan'ın Ahmet Şah Durrani ailesinden gelme bir Patan'dır. Annemle, kuzeybatı sınırındaki Tank bölgesi Naibi'nin en büyük oğlundan boşanmasından kısa bir süre sonra tanışmıştı.

O sıralarda, orduda yüzbaşılık görevini sürdüren babam, Batı Pakistan bölge valisinin yardımcısıydı. Bir seksenlik boyuyla, bir sinema yıldızı görünümüne ve heybetine sahipti. Annem ne kadar güzelse, o da o kadar yakışıklıydı. Birlikte, baş döndürücü bir çift oluşturunuyorlardı.

Sonraları, babam ordudan istifa edip bankacılık yapmaya başladı. Yıllar sonra, Pakistan Bankası'nın başına geçti, aynı zamanda ulusal havayolları şirketi PIA'nın da başkanlığını yürütüyordu.

Annem, dev metropol Karaşi'de seçkin kişileri ağırlamakta gösterdiği hüner nedeniyle yüksek sosyete de ün kazanmıştı. Dizelerini okumak ya da kitaplarından söz etmek için gelen şair ve entelektüelleri kabul ederdi. Çağıracağı kişileri kılı kırk yararak seçerdi. Verdiği davetlerde, hizmetçi ordusunun yanı sıra, doğal olarak davete katılmayan biz çocuklar da ev işlerine yardımcı olurduk.

Resmî bir akşam yemeğinde gümüş takımları yerleştirmeyi, beş

tabaktan oluşan bir yemeği sırasıyla Rosenthal ya da Wedgwood porselenlerinde sunmayı öğrenmiştik. El bezlerinin ılık suyuna gül yaprakları nasıl serpiştirilir, bilirdik... limonunu da unutmadan. Her servis önüne tuzluk ve biberlikleri yerleştirmeyi unutmazdık ve değişik baharatların bizce hiçbir gizemi yoktu.

Annem tam bir itaat isterdi, ben de boyun eğdim, ancak yüz ifadem ya da beden hareketlerimden, bir iç isyanın belirtilerini her zaman görürdü o. Söz dinlerdim kuşkusuz, ancak suçum, istemeye istemeye yapıyor görünmektir. Dik kafalıydım, ona kırgındım; o da kendi payına, bu suskun hırçınlığım nedeniyle suçluyordu beni. Hoşnutsuzluğunu bir dudak büküşüyle ya da delici, buz gibi bir bakışla belli etmekle yetinirdi; bu da beni hemen yola getirirdi, ben ya da kim olursa olsun, hemen boyun eğiverirdik. Annemin ağzından çıkan her söz, sessizce kabul edilmesi gereken bir emirdi.

Yemek sırasında bir başka otorite gösterisi sergilenirdi. İki dirhem bir çekirdek, her zaman kusursuz giyinen annemiz, masaya başkanlık eder ve sosyeteye özgü konulara değinirdi. Konuşması biter bitmez başlayan, Çin porseleni üzerinde gümüş çatal bıçak senfonisini büyükbabamın saatinin tik-tak'ları bölerdi.

Bu evde hiçbir oyun oynanmaz, pek az gülünürdü; en küçük çocuksu bir sevince bile kötü gözle bakılırdı. Düzensizlik ise başlı başına bir suçtu. Annem, bize elini bile kaldırmadan ulaşırdı amaçlarına. Kötü davrandığımızda, ciddi ve bitmek bilmez bir söylevi hak ederdik, buna karşı ne bir tartışına, ne de savunma söz konusu olabilirdi.

Çekip çevirmeyi bilirdi, bizi birbirimize düşürme sanatında becerikliydi ve kısa zamanda hepimizi birer küçük casusa dönüştürdü. Övündüğü beylik bir söz vardı: "Benden kimse bir şey saklayamaz!"

Makyavel'in *Prens*'ini okumamıştı, ama "böl ve yönet" stratejisinin son derece becerikliydi. Bu da bizi kısıkvrak bağlardı.

Verdiği apaçık ders hâlâ aklımdadır: Onayımı vermek için, körü körüne itaat isterim.

Kimliğine sahip çıkmak, doğal olmak, kaçınılmaz bir biçimde yarılanmaya neden olurdu. Kendimi kabul ettirmenin tek yolu, olduğumdan başka türlü görünmektir ve itaatkârlık maskesini sürekli taktığım için de, zorunlu olarak doğaya aykırı, ancak görünüşte anneminkine uygun bir kişilik geliştiriyoordum. İçimde ise yalnızca utanç ve kargaşa egemendi, çünkü gerçek kimliğim, esmer tenim, tıpkı bende

hissettiği doğal karşı koyuş gibi, onun gözünde düzene uymayan, dolaşısıyla kabul edilemez şeylerdi.

Annem, tercihlerini dile getirme konusunda pek de nazik değildi. Hemen hemen tüm sözleri, tüm hareketleri, açık tenli çocuklarını, yani oğlu Asım ile iki küçük kızı Minu ve Adile'yi yeğlediğini gösteriyordu. Özellikle de en küçük kızı Adile'yi. Geride kalan esmer tenliler, beğenilmesi olanaksız olanlardı: Rubina, Zarmina ve ben. Bu ayrım, özellikle çocuklarının en harikası, en dikkatlisi olan Zarmina için anlaşılır gibi değildi.

Anneannem Şamşad, esmer tenli olmanın aile içinde ne tür sarsıntılara neden olduğunun pek güzel bilincindeydi. Kendisi de aynı nedenle annemi, kız kardeşi Samar'a yeğlemişti. Yine de anneannem, Zarmina ile beni çok severdi ve bu lanet esmerlikten bizi kurtarmak için, çamur renkli yüzümüzü salatalık, limon, taze krema ve bunlara ek olarak keskin kokulu beyazlatıcıdan oluşan bir karışımla ovarak fena halde canımızı yakardı.

Büyüdükçe, çok şükür ki doğa, tenlerimizin açılması nimetini bize bağışladı (Hayat ailesine layık olmak için gerekiyordu bu). Ergenlik çağında oldu bu mucize. Sanki kara kabuğumdan kurtulmuş ve tıpkı ışığa koşan pervane gibi, en sonunda toplum içinde yerimi bulmuştum.

Zaman zaman, acaba bu mucizeyi, merhemleri ve bunların eşliğindeki dualarıyla anneannem başarmış olabilir mi, diye düşünmüştüm. Ne olursa olsun, annem hiçbir şeyin farkına varmamış görünüyordu; davranışlarında en ufak bir değişiklik olmadı.

Ablam Rubina'nın görevi, kendisinden küçük üç çocuğa bakmaktı; bu, ilerideki evliliği ve yapacağı doğumlar için bir eğitim işlevi görecekti. On iki yaşındayken, bana "dolap hizmeti", yani annemin odasındaki görkemli dolabın düzenini koruma görevi verildi. Modern bir yaşam sürmemize karşın, annem Batılı giyim alışkanlıklarını hor görür ve bütün kızlarının Doğu modasına uygun giyinmesini isterdi. Her gün, okula gitmeden önce, annemin sabah giysilerini ve bunlara uygun aksesuarlarla ayakkabılarını hazırlardım. En çok, bedenine sardığı pamuklu ya da narin ipekliden sarileri yeğlerdi. Aynı zamanda, harika koleksiyonu içinden, kılığına uyan takıları seçmek de benim görevimdi. Bunları özenle bir araya getirdikten sonra, okula gidebilirdim.

Okul dönüşü, bu kez de akşam giysileri için aynı işlemi yinelemem gerekirdi. Annem hiçbir zaman eşyalarını kendisi çıkarmazdı; ne

bir çekmece açar, ne de bir rafa uzanırdı. Tek yaptığı elini uzatmaktı, ben de istenen malzemeyi ona sunmakla yükümlüydüm. Böylece, uzun saçlarını örmek, gözlerine sürme çekmek, dudaklarını boyamak ve yanaklarını pudralamak işine kendisini rahatça verebilirdi. Onun arkasında, sessizce beklerdim.

En sonunda odasından çıktığında, rahat bir soluk alırdım; geriye kalan işim, geceliğini yatağı üzerine serip terliklerini tam bulmak istediği yere yerleştirmek, sonra da banyo ile giysi dolabına çekidüzen vermektir. Ardından, hizmetçi gelip yatağı açar, başucu lambalarını yakar, su sürahisyle bardakları doldurup perdeleri çekerdi.

Boyun ve omuz kaslarım, herhangi bir şeyi yanlış yere yerleştirmiş olmanın, bir dolabın ya da mücevher kasasının anahtarını bulamamanın verdiği ve hep var olan bitmez tükenmez korkunun yol açtığı sürekli gerilimin sızısını hâlâ anımsarlar. Bu tür bir hata, annemin gözünde beni daha da kusurlu bir duruma düşürebilir ve öyle büyük bir öfke nöbetine neden olabilirdi ki, en küçük bir işe bile dört elle sarılır, her an korkudan bayılacak ve düzgün hareket etmekten aciz kalacak gibi olurdu. Bunun yanı sıra okul ödevlerim ve diğer sorumluluklarım çok daha soluk kaygıları.

Anne sevgisiyle ilgili tek anım, anneannemin sevgisidir. Üstüme öylesine titrerdi ki, sonunda birbirimize girerdik; çok zayıftım ve inatla bana yemek yedirmeye çalışırdı. Fiziksel kusurlarımı o kadar abartırdı ki, çok kötü tepki gösterirdim. Örneğin, şöyle derdi: "Büyükler güzel çocukları severler. Güzel görünürsen, annen seni daha çok sever." Beni güzelleştirmesine izin vermeyince de, umutsuzluktan ellerini ovuşturarak: "Saçlarını arkaya, kulaklarının arkasına it, sana daha çok yakışır! Gözlerine sürme çek, iyice ortaya çıksınlar!" derdi.

Zavallı anneanneciğim, sözde çirkinliğim yüzünden ne derece kompleksli bir hale geldiğimi ve ne kadar altüst olduğumu fark etmezdi.

Anneannemin paranoya düzeyinde bir başka saplantısı daha vardı. Sanatçıların eninde sonunda kesinlikle çıldırdığı inancıyla, resim yapmamı engeller, tablolarımı saklardı. Benim için önemli ve ileride o dünyada bir yer edinmemi sağlayabilecek olan bu tutkumu tatmin etmemi engellerdi.

On üç yaşındayken, menenjit hastalığına yakalandım. Babamla anneannem, bunun, "dolap hizmeti" yüzünden başıma geldiğini fısıldaşıyorlardı. Aslında yaşamamam gerekiyordu. Doktorlar teşhisi koy-

muştı: Kurtulsam bile, ya felçli kalacaktım, ya da beynim onarılması olanaksız zararlar görecekti. Babam, geceli gündüzlü hemşireler tuttu; konuk odası hastaneye dönüştürüldü. Altı ay boyunca evde, yaşamla ölüm arasında garip bir hava egemen oldu. Kesinlikle iyileştiğim belli olduktan sonra bile, ailem bana hasta ve narin gözüyle bakmayı sürdürdü.

Küçük kız kardeşim Adile, işte bu dönemde dünyaya geldi.

3

Yakından tanıdığım tek erkek olan, sakın yapılı, eğitimimizle pek uğraşmayan, bu işi annemize bırakan babam dışındaki erkekler, başka bir dünyaya ait yaratıklardı ve küçücük yaşlardan başlayarak, onlardan kaçınmayı öğrettiler bana.

Çocukluğum, erkekler dünyası ile aramdaki geçilmez sınırı korumaya yönelik "olmazlar" ve yasaklar içeren uzun öğütlerle dolu bir süreçti. Oğlanlara bakılmaz. Aşırı modern kız arkadaşlardan ve ağabeyi olanlardan uzak durmalı. Özel izin almadan ya da anneannem yanımda olmadan kimsenin evine gidilmez. Telefon etmek yasak. Şoförle birlikte tek başına dışarı çıkılmaz. Mutfakta uşaklarla hiçbir zaman birarada bulunulmaz.

Oysa Pakistan'da erkeğin, kadın için düşünülebilecek tek elverişli geleceğin simgesi olduğu tartışma götürmezdi. Bana düşen görev, evlenmek ve iyi bir evlilik yapmaktı. Annemin kafasında, her birimiz için ideal birer erkek vardı. Görüşeceğimiz tek erkek kocamız olacaktı. Bu kişi, Doğu ve Batı arasında iyi bir denge unsuru oluşturacaktı. Soylu bir ailenin üyesi olup, öğrenimini Oxford ya da Cambridge'de tamamlamış olacaktı.

Her birimizin evliliği, annemle babamın yaşam düzeyini yükseltmeyi amaç güdecekti. Bu serüvende kişisel mutluluk kavramı, ancak küçük bir artı puan olabilirdi. Annem, hiçbir sır saklamayacağımızdan, en küçük eylem ve hareketimizle ilgili haberleri alacağından emin olabilmek için, niyetlerimizle ilgili bilgileri kendisine anında vermemiz koşuluyla, yapacağımız koca seçimine asla karışmayacağı konusunda bize güvence vermişti.

Kendisi ilk kocasından boşanmış olmakla birlikte, bizi evliliğin kutsallığı ve vazgeçilmezlik özelliği konusunda eğitirdi. Kişinin yüzey-sel kusursuzluğu öz değerlerinden daha önemliydi. Benliğini hemen ortaya koymamalıydı, kimlik ve bireysellik başlangıçta ayaklar altına alınmalıydı. Kişilik gelişmemeliydi ve gelişemezdi. Hepimiz bir örnek yetiştiriliyorduk.

Zihnim, el sürülmez bir tapınağa dönüşmüştü, gizemli düşünceler ve kaçış düşleri besliyordum. Evden kaçmak. Tek bir kaçış yolu, dolayısıyla da tek bir amacım vardı: Evlilik.

1968'de, henüz on sekiz yaşında olan ve hâlâ okula devam eden ablam Rubina, annemin ilk kocası olan babasının izniyle, bir pilotla evlendi. Annem olaydan son derece rahatsız olup dehşete kapılmıştı, ancak her türlü rezaleti önlemek amacıyla, hep birlikte ivedi ve gizli bir uzlaşmaya vardılar.

O sıralarda on altı yaşımı doldurmak üzereydim ve sonunda güzel bir genç kız olup çıkmıştım. İnsanların güzelliğimden söz ettiğini duymak beni altüst ediyordu, çünkü aile içinde bu, iki ucu keskin bir kılıçtı. Övgüler ister istemez şöyle dile getiriliyordu: "Annenize ne kadar çok benziyorsunuz!" Bu karşılaştırma beni yarı hoşnut ediyordu. Annem kuşkusuz çok güzeldi, ama ben, kendi başıma güzel olmak, ikinci sırada yer almamak istiyordum. Bu yarışmada kaybeden kişi olduğumdan emindim ve bana göre, bu övgü aslında şu anlama geliyordu: "Bu kız annesine gerçekten benziyor, ama saçının teli bile olmaz."

Zaten bu karşılaştırma, annemin de tüylerini ürpertiyordu. Ailenin tek güzellik simgesi olarak kalmak istiyor ve beni hâlâ kuluçkadan çıkmış küçük bir kaza benzetiyordu. Oysa, gitgide daha çok dikkat çeker olmuştum. Düğünler ve kabul törenleri, gelecekteki evlilikler için tam bir pazar yeri. Anneler buralarda, kızlarının geleceği için keyifle kadeh kaldırırlardı. Evlendirilecek dört kızı olan annem de, bütün Pakistanlı kadınlar gibi bu oyuna katılırdı. Kız kardeşlerimin ve benim, ancak bakışarak iletişim kurmaya hakkımız vardı.

Günün birinde, bir düğüne katılmak için uçakla Lahor'a gittik. Enis Han'a işte orada rastladım. Yirmi yedi yaşındaydı; annesi önce dikkatle beni süzdü, sonra onaylamış olmalı ki, oğlu bana dönüp sordu:

- Öğreniminiz hâlâ devam ediyor mu?
- Evet.

- Nerede?
- Müre'de. Manastırda.
- Ya! Peki kaçınıcı sınıftasınız?
- Cambridge'e girmek için son sınıf hazırlığı yapıyorum.

Katolik yatılı okula döndüğümde, olası bir kaçış aracı olarak Enis'i düşünmeye başladım.

Dağ yamacına kurulmuş olan bu kent, yaz aylarında kalabalık olur. Bir pazar günü, alışveriş merkezine gitmemize izin verildi. Arkadaşlarım ve ben dikkat kesildik. Bu merkezin, kasılarak kız avına çıkan Romeoların yatağı olduğunu biliyorduk. Tatlı tatlı kıkırdayarak onları izliyorduk. Bu küçük kalabalık arasında Enis'i görünce önce şaşırdım, sonra kararlı adımlarla yanımıza yaklaşınca da donup kaldım.

Enis, arkadaşlarımla beni, Müre'nin tanınmış bir yeri olan Sam'da çay içmeye davet etti. Kızlarla aramızda, heyecanla bakıştık. Yatılı okuyan bütün kızların düşlerini, Sam'ın pastaları süslerdi ve işte şimdi, bunları gerçekten mideye indirme fırsatı belirmişti! Mükemmelliğin tadına varırken, bir yandan da kaygıyla saate göz atıyorduk. Derken, acelemiz olduğunu belli etmek için, saygıdeğer bir davranış yaptığımızı zannederek, kuşlar gibi havalanıverdik. Enis, ertesi gün Karaşi'ye döneceğini belirttikten sonra, eliyle bir hoşça kalın işareti yaptı.

Ancak gitmedi. Okul çıkışında beklediğini gördüğümde, bir kez daha donakaldım. Tek bir şey düşünebildim: Erkeklerle konuşmamızın yasak olduğunu bildiğine göre, doğrudan benimle konuşmaya kalkışmayacaktı. Gerçekten de, bir yolunu bulup not iletmeyi başardı: "Karaşi'ye işimin başına dönmüyorum, çünkü yakınınızda olmak istiyorum. Müre'de kalıyorum. Burada, hiç değilse bakışlarımız karşılaşabilir."

Âşık olmuşum.

İki hafta boyunca her gün, Enis bana bir mektup göndermenin yolunu buldu. Bunları birer hazine gibi saklıyordum. Sonra tatil günü gelip çattı; mektuplarımı yanıma alıp eve dönmeli ve anneme, evlenmek istediğim erkeğin Enis olduğunu söylemeliydim.

Aynı uçağa bindik ama, ne birbirimizin yanında oturmaya ne de konuşmaya cesaret edebildik.

Karaşi'ye varır varmaz, kararlılığım duman gibi yok oldu. Annemin karşısına çıkma cesaretini toplamaktan acizdim. Bu durumda, evlenmek istediğim erkeğe rastladığımı yazıp mektubu yastığının altına

yerleştirdim. Artık Allah'a dua etmekten başa çarem kalmamıştı (Katolik okulu, ğrencinin İşlami inançlarını değiştirmez). Seccade zerine diz çöküp Allah'la baş başa kaldım. Kendimi tümüyle Allah'a teslim ediyor, annemin yüreğini yumuşatması için ona yalvarıyordum.

Annem sapsarı bir yüzle odama dalıp ualarımı aniden kesti ve "olayı" en ince ayrıntılarına kadar anlatmamı istedi.

Yalnızca mektuplaştığımızı söyledim kendisine. Mektupları görmek isteyince, vermek zorunda kaldım.

Okuyordu. Boynum eğik yanında otururken, utanç ve şaşkınlıktan kıpkırmızı kesilmiştim.

O sırada annem, kırıcı bir ses tonuyla, Enis'in annesinin beni oğluna istediğini, kendisinin de yaşımın küçük olduğunu öne sürüp bunu reddettiğini bildirdi. Ancak asıl gerekçe, Enis'in benim için... daha doğrusu kendisi için uygun birisi olmayışıydı. Ailesi ne yeterince tanımımış ne de yeterince zengindi; annemin, miskinler ordusu diye nitelediği 800 rupilik maaşı olan dar gelirliilerdendi.

Birkaç saniye sonra, tehdit dolu bir sesle, Enis ve annesiyle yeniden konuşup onlara bu evliliğin söz konusu olamayacağını bildireceğini ekledi.

Utanç, dş kırıklığı ve umutsuzluk çölünde yolumu yitirmiştim. Tek zgrlk umudum uçup gidiyordu.

Bir aylık tatil boyunca beni evde kapalı tuttular, dışarı ıkamıyordum, telefona yaklaşmam bile yasaktı. Annem benimle çok az konuşuyordu, konuştuğunda da, onun gözünde saflığımı yitirdiğimi hissediyordum, sanki bir suç işlemiştim.

Tatil bitiminde yatılı okula beni kendisi götürüp rahibelerden bana göz kulak olmalarını ve gelen mektupları denetlemelerini istedi. Yıkılmıştım, Cambridge sınavlarını başarmak için kafamı derse vermeye çalıştım, ama yalnızca, Enis'in gizli gizli bana ulaştırmayı becerdiği mektupları için yaşıyordum. Kendimi Juliette, onu da Romeo yerine koyuyordum.

Kr bir aşkın gözümde güzellik simgesi haline getirdiği erkeği yitirme kaygısıyla yaşıyordum. Kendimi küçük görme eğilimim yüzünden, bu aşkın bir rastlantı olduğu, bir daha asla gerçekleşmeyeceği kuşkusuna kapılıyordum. Başka hiçbir erkeğin beni sevmeyeceğinden korkuyordum. Romantik duygulara kapılıyor, am kokuları arasında, yağmurlu soğuk gecelerde dama düşen yağmurun tıkırtısında Enis'in aşkının simgelerini arıyordum. Onunla birlikte rzgrin yala-

diğı dar ve tozlu yollarda yürüyerek dağları aşarken görüyordum kendimi. Müre biraz İsviçre'yi andırır. Orada, bİR yatılı okula kapanıp sınavlara girmektense, balayımı geçirmeyi yeğliyordum.

Enis savaşmaktan vazgeçmiyordu. Annesi, benimkiyle defalarca görüşmüştü. Sonra, kendisi de annemi aramaya koyuldu. Eve her ge-lişlerinde, annem onları kabul etmeden önce, küçümseyici bir pata-vatsızlıkla saatlerce bekletiyordu; bu davranışa sabır ve nezaketle kat-lanıyorlardı.

Sonunda, bitirme sınavlarını verdim ve iyi bir evlilik yapmak için gereken eğitimi tamamlamış olarak, gururla eve dönebildim. O sıra-da, Enis yirmi sekiz yaşındaydı, bense on yediye henüz girmiştim. Bir-birimiz için birer yabancıydık ama, fazlasıyla âşık olduğumuzdan emindik. Bana resmen talip olan başka erkekler de vardı, bunlardan bazıları annem için daha kabul edilebilir nitelikteydi. Ancak tepkisiz kalma gücüne sarılarak kararlı bir sakinliğe bürünmüştüm ve yaşam boyu ilk kez, karşı çıkıyordum. Enis bana âşık olan ilk erkekti, tek mutluluk şansımın, tek kaçış umudumun o olduğunu düşünüyordum. Sonunda anneme, ondan başka hiç kimseyle evlenmeyeceğimi açıkladım.

Anlaşmazlığımız bir süre devam etti. Annem karşı koyuyor, ben-se diretiyordum.

Babamın fazlasıyla tutucu ailesi, ömür boyu evde kalmamdan korkuyordu; çünkü bu, Pakistanlı bir kızın başına gelebilecek en kötü aşağılanmaydı; on yedi yaşında, çoktan nişanlanmış olmalıydım. Ayırı-ca babamın ailesi, tenimin rengini, annemden de yoğun bir biçimde kınıyordu. Patanlar, çok açık tenli bir ırktırlar. Anneannemin bütün çabalarına karşın benim gibi esmer tenli bir Patan'a çok az rastlanır. Bu da beni alabildiğine sıra dışı bir kız yapıyordu.

Tenimin rengi açılmıştı, ancak hâlâ klasik bir güzelliğe sahip de-ğildim. Babamın işi sayesinde –havayolları şirketinin yöneticiliği– benimle evlenecek birisi kesinlikle çıkacaktı, ancak o görevdeyken eli-mi çabuk tutmalıydım.

Annem, benim, yani baş belası kızının başına gelebilecekler ko-nusunda karabasanlar görüyordu.

Günün birinde, tuvalet masasını düzeltirken, en iyi arkadaşıyla arasında geçen bir konuşmaya kulak misafiri oldum.

– Tehmina kızlarının en güzeli değil. Onu Enis kadar sevecek er-

kek kolay kolay çıkmayabilir. Önerilerini kabul et bence. Öteki üç kızın hâlâ elinde, üstelik onlarla ilgili daha güçlü bir konumun olur.

Annemin yanıtını duyamadım. Enis'in aşkı ve yağdırdığı övgüler, bende en güzel olduğum izlenimini uyandırmıştı; şimdi her şey yıldırım gibi yok oluyordu. Hakkımdaki yargıyı duymuştum. Zalimdi, ama doğru olduğundan da emindim. Annemin aynasında kendime baktığımda, kuğu güzelliğinden eser yoktu. Yeniden kaza dönüşmüştüm.

Sonunda annem bu evliliği kabullendi. Kararını verir vermez de, birdenbire gelinin göz kamaştırıcı annesi oluverdi. Bir Durrani kızının nişan töreni önemli bir olaydır. Arkadaşlarla akrabalara şekerleme sepetleri gönderildi. Annem, kutlamalar için, Lübnan'dan uçakla bir dekoratör getirtti.

Pakistan politikası, işte o sırada yaşantıma girdi. 1971'deydik. Bir süre önce Pakistan, Hindistan'a başkaldırıp savaşa girmek üzereyken, Bhutto bir öneride bulunmak için babamı aramıştı. O sıralarda Pakistan, binlerce kilometrelik Hindistan toprakları tarafından ikiye bölünmüş durumdaydı ve Doğu Pakistan, bağımsız Bangladeş devletini kurmak için ayrılmaya çalışıyordu. Merkez Bankası'nın yöneticisi olan babam, anahtar kişi konumundaydı. Halk Partisi'nin lideri Bhutto, Batı Pakistan'ın üstünlüğü için savaşılmaya karar vermişti ve babamdan, devletin Doğu Pakistan'daki mâli varlıklarını gizlice geri çekmesini istiyordu. Ondan yana olmakla birlikte babam, kişisel ahlak anlayışı gereği, bu işi yapmayı reddetti. Bhutto, karşı koyuşunun intikamını acı aldı; başkan olunca aldığı ilk kararlardan birisi, babamı istifaya zorlamak oldu. Sonra da onu tutuklatıp hamam böceklerinin kaynakıldığı bir hücreye attırdı. Sanıklığının ve hile dolu davanın sahte gerekçesi, babamın CIA ile ortaklaşa çalışmış olmasıydı. Altı ay sonra suçsuzluğu anlaşıncı da, serbest bırakıldı.

Bhutto'nun yaptığı haksızlığı düzeltme girişimlerine karşın, keyfi kaçan ve kendini aşağılanmış hisseden babam, yurdu terk etmeye karar verdi. ABD'deki First National City Bank'te başkan yardımcılığı görevini kabul etti. New York'taki Waldorf Astoria Oteli'nin bir süiti-ne yerleşmeye hazırlanıyorlardı; peki ama ben ne olacaktım?

Annem, en iyisinin benî bir an önce evlendirmek olduğu sonucuna vardı. Birdenbire gerçekle yüz yüze geldim. Düğünden üç gün önce, oldukça kısıtlı görüşmemize karşın, Enis'ten şimdiden sıkıldığımı fark ettim. Sevecendi, ama onu yeterince sevmiyordum. Kesinlikle onunla evlenmek istemiyordum artık. Hemen bir seçenek görür gibi

oldum: Ailemle birlikte Amerika'ya gidersem, daha özgür olacaktım ve aradığımı bulmak için daha fazla fırsat çıkacaktı karşıma. On yedi yaşında neyi aradığını kim bilebilir ki...

Odama kapanıp umutsuzca bu evliliği istemediğimi haykırdım. Anneannem kapının ardında durmuş, önce yemek yemem, sonra da mantıklı davranmam için bana yalvarıyordu. Yavaş yavaş kafamı toparlayıp duruma el koymaya karar verdim. Enis'e telefon ettim:

– Seni galiba sevmiyorum. Seni sevme düşüncesiydi sevdiğim. Tek istediğim ailemden kaçmaktı, anlıyor musun? Lütfen, sana yalvarıyorum, vazgeç!

Allak bullak olmuştu, ama yine de beni ikna etmeye çalıştı. Evlenmek üzere olan kızların her zamanki tedirginliğini yaşıyordum ona göre, hepsi bundan ibaretti.

– Her şey yolunda gidecek, göreceksin. Biraz sinirlisin, o kadar.

Babam da aynı şeyleri söyleyerek beni rahatlatmaya çalışıyordu. Ona sarılıp omzunda hıçkıra hıçkıra ağlarken, sakın sakın söylev çekiyordu bana:

– Tehmina, günün birinde bütün kızlar aile ocağından ayrılıp kendilerini yabancı bir çevrede bulurlar. Hayat budur. Evlilik ise, üzüntü ve mutluluk karışımıdır. Acını ve benden ayrılma düşüncesinden gelen duygularını anlıyorum, ama geleceğine doğru yol almalısın. Kızlar, babalarından ayrılıp kocalarının kanatları altına sığınmak zorunda kalırlar.

Birden gerçeği anladım: Çok geç kalmıştım. Artık evlenmek istemediğime kimse inanmıyordu. Karşı koyuşumu son dakikanın sinirliliğine, çocukça bir kaygıya yoruyorlardı. Mahvolmuştum.

Üç gün sonra, tam anlamıyla şaşkın bir gelindim.

İki buçuk yıl geçti aradan. Enis ile evliliğim, dalgasız, fırtınasız, kesinlikle yavan geçiyor. Ne olduğunu bilmediğim bir şeylerin yolunda gitmediğini hissediyorum. Kocamın ailesi istediği kadar bana övgüler yağdırıp güzel sözler söylesin, kafam tıpkı çocukluk dönemimde olduğu gibi karmakarışık, sorunun ne olduğunu belirleyemiyorum. Hatta sezinleyemiyorum bile. Benliğimi var olmama duygusu kaplıyor, kendi kendime duyduğum saygısızlık içimi kemiriyor. Öyle ya, madem ki annem beni sevmiyor ve bana saygı duymuyor, bizden alt düzeydeki Enis ile ailesinin değersiz düşüncelerinin gözümde ne önemi olabilir ki.

Enis'ten bir çocuğum oldu. Tanya'ya karşı sıcak bir sevgi besliyorum, ama Enis'i hâlâ sevmiyorum. Eğer sevseydim, belki Mustafa Khar'ı daha az ilginç, daha az gizemli ve daha az çarpıcı bulurdum. Ancak aşkın ne olduğunu henüz bilmiyordum. Hâlâ romantik düşlerim vardı. Aslında, her şeyden habersiz bir yaşta, hiçbir şeyi keşfetmeden evlenivermişim; harika avcı Pencap Aslanı için kolay bir lokmaydım.

4

Öylesine zarif, öylesine güzel konuşan Pencap Aslanı'na bir konsolosluk salonunda rastladığımda, onun kökenlerinden tümüyle habersizdim. Gözbebekleriyle karşımda rol yapan yakışıklı sosyal hayvan, aslında bir toprak çocuğuydu.

Mustafa Khar'ın aşiretinden olan erkekler, ortalamayı aşan boyları, sert yüz hatları, güçleri ve efsanevi dayanıklılıklarıyla ünlüdürler. Bir uzman, onları "Nikâh harcamalarında cömert, yolculara karşı konuksever, hırsız, tarım yeteneğinden yoksun kişiler" olarak tanımlıyor. Bir Fars özdeyişi ise onlar hakkında şöyle diyor: "Bunlar, katli vacip isyancılarıdır".

Köklerine, Hindistan topraklarında kalan Kamalia yakınlarındaki Neli Bar'da rastlanıyor. Ancak bu insanlar İngiliz sömürgecilerle geçinememişlerdi, çünkü Krallığa karşı vergilerini ödememek için direniyorlardı. Birkaç kanlı çarpışmadan sonra, Batı'ya kaçmaya karar vermişlerdi. Yolculuklarını engellemesinler diye, kadınlarla çocukları katletmiş, olağanüstü altın servetlerini yüklenmiş ve Pencap'a göç edip İndus Nehri kıyılarına yerleşmişlerdi.

Mustafa'nın dedesi Malik Gulam, sırayla kızlarını aşiret başkanlarıyla evlendirerek, Pencap'ın Muzaffargarh kazasının en büyük toprak sahiplerinden biri haline gelmişti.

Derebeylik sisteminde zenginlik, onur ve iktidarla eş anlamlıdır. Böylece, 1940 yılında, Mustafa'nın babası Muhammed Yar Khar, İngiltere Krallığı tarafından Han Sahip unvanıyla onurlandırılmıştı.

Muhammed Yar Khar, Mustafa'nın annesi olan Multan doğumlu üçüncü karısıyla evlendiğinde altmış dört yaşındaymış. Han Sahib'in

on altı çocuk sahibi olduğu söyleniyor. Mustafa'nın annesi sekiz çocuk getirmiş dünyaya; yedisi erkek, biri kız. Yedi oğlu, Kot Addu adında uzak bir köyde büyümüşler. Fazlasıyla yaşlı babalarıyla, fazlasıyla köle anneleri, kendilerinden pek az bir disiplin beklemişler. Mustafa da, kardeşleri gibi iki süt annesi tarafından beslenmiş ve yaşamının ilk altı yılında meme emmiş. Bu kadınlar, süt anneliği yaptıkları yıllar boyunca sıkı bir denetim altında tutulmuşlar; yeniden hamile kalmamaları için, kocalarını ancak bir nöbetçinin gözetimi altında görebilmişler. Khar kardeşler, güçlerini bu beslenme yöntemine borçlu olduklarını iddia ederler.

Birer derebeyi olan Mustafa ile kardeşleri, yasalara uymak ve topluma hizmet vermek konusunda pek az çaba gösteriyorlardı. Derebeylik sistemi, İngilizlerin Orta Asya'nın güneyi üzerinde egemen oldukları dönemden miras kalmıştır. Birtakım "dürüst" kişilere toprak ve iktidar bağışlayan "beyaz efendiler", fazla çaba harcamaksızın halk kitlelerinin denetimini sağlıyorlardı. Zamanla, toprak işletmede derebeylik yöntemlerini yürürlüğe sokan ve vergileri keyiflerince yükselten bu ayrıcalıklı kişiler, zenginliklerini kat kat artırdılar. Derebeylik, çalmayı, ırza geçmeyi, hatta öldürmeyi bile yasal kılar. Zenginler iyice zenginleştikçe, yoksullar da iyice yoksul düştü.

Sonraları Pakistan'ı oluşturan bölgelerde yaşayan bazı aileler, İslam'ı bir iktidar silahı olarak kullandılar. Dini liderler, Allah'la doğrudan temas halindeki elçiler gibi saygı görüyorlardı. Kuşkusuz içlerinde, gerçekten inançlı ve erdem sahibi olanlar da vardı. Ancak zamanla, derebeylik, inanç ve erdem sahibi olmadıkları halde, "Allah'ın elçileri" olduklarını iddia eden, cahil ve yoksul halk tarafından da kabul gören büyük oğullara geçti. Bu oğullar, her türlü eylemlerini, Kuran'a dayanan kendi yorumlarıyla doğrulayabiliyorlar.

Derebeyi, kesin bir efendidir, her türlü hakka sahiptir. İngiliz baskısı ortadan kalkınca, 1947 Ağustos'unda, bir kargaşa dönemi yaşandı. Milletler Topluluğu'nun büyük varlıkları dini sınırlara göre bölündü. Hindu kalesi, Hindistan oldu. Upuzun Hint sınırıyla iki ayrı toprağa bölünen Müslüman Pakistan, dünya yüzündeki bütün diğer devletlerden farklıydı. Hindistan'da demokrasi yerleşti ve derebeylik çöktü. Ancak Pakistan'da, demokratik ilkeler hakkında söylenen güzel sözlerle karşı, derebeyleri güçlü konumlarını korudular. Millet Meclisi'nde kimin koltuk sahibi olacağına, başbakanlık makamına kimin oturacağına onlar karar veriyordu.

Khar ailesinin büyük oğulları, gençliklerinde politikaya karşı herhangi bir eğilim duymamışlardı. Mustafa ile kardeşlerinin tek ilgi alanı, *şikar* adı verilen av partileriydi. Evlerinden günlerce uzak kalıp, genelde at sırtında, bazen de yaya olarak ava çıkarlardı. Amaçlarına ulaşınca, avlarını hemen orada çabucak yerlerdi. Yemeklerini kendileri pişirmeye bayılır, kanlı eti yeğlerlerdi. *Şikar*, Mustafa'ya avcının cesaretini, dayanıklılığını, sabrını öğretmişti. Strateji ve taktikle tanışması da bu uğurda olmuştu. Avını nasıl oyalayacağını, kendine doğru nasıl çekip tuzağa düşüreceğini de böyle öğrenmişti.

Babasının kararıyla, okuma yazma bilmeyen ve kendisinden oldukça yaşlı kuzeni Vazir'le evlenmesi gerektiğinde, henüz on yedi yaşındaydı. Vazir hemen hamile kalmış, Mustafa da karısını kederli yazgısıyla baş başa bırakıp köyden kaçmış; önce Multan'a, sonra da büyük kent Lahor'a yerleşmişti.

Orada gördüğü bazı gizemli şeylere, örneğin kendinden emin ve serbest davranışlı, saçları permalı, modaya uygun giyinmiş, pırıl pırıl bir otomobilin direksiyonuna kurulmuş o kadın tipine hayran kaldı. Mustafa, kendi yöresindeki kadınlardan onca değişik olan o buz gibi bakireye yaklaşmasını sağlayacak yol ve yöntemlerden habersizdi. Onu uzaktan uzağa arzu etmekle yetindi... bir süreliğine. Müre yamacının altında, kendisine ücret karşılığı sıcaklık sunan başka kadınlarla karşılaştı. Cinsellik ticaretinde yetenekli olduğunu keşfetti. Pazarı haraca kesip, malları inceliyor, hizmetlerinden kira alıyordu. Öte yandan, kadınlar bu zengin ve üzücü evliliği için gözyaşı döken derebeyine tam anlamıyla hayran kaldılar.

Vazir, yuvasında sessizce acı çekti. Kocasının ağabeyleri, Mustafa'yla evliliğini feshedip onu ortanca kardeşe vermeyi kararlaştırdı, iyice küçük düştü. Ama hiç değilse karalanmış ve dul bir kadın olarak ailesine geri gönderilme işkencesinden kurtarılmıştı. Derebeylik sisteminde bu, kara bir yazgıdır.

Vazir, o sırada, Mustafa'nın ilk oğlu Abdurrahman'a hamileydi.

Bu arada, karısının çektiklerine duyarsız kalan Mustafa, Müre'de yaşayan bir çiftle dostluk bağı kurmuştu: Şafi ile çok güzel, çekici ve nispeten eğitim görmüş olan kız arkadaşı Firdevs. Firdevs hamile olduğunu anladığında, Şafi kaçtı. Mustafa da genç kadına avunması için kendi geniş omuzlarını sundu. Böylesine hayal kırıklığına uğratılmış ve terk edilmiş olan Firdevs, ona göre bir toplum kurbanıydı. Onunla

hemen evlendi. Firdevs babasız olsa da, Mustafa'nın adını taşıyan bir oğul getirdi dünyaya. Sonra da ikinci oğlu, Billu'yu doğurdu.

Aşkla merhameti birbirine karıştırdığını anlayan Mustafa'ya, birden bu sorumluluklar ağır gelmeye başladı. Firdevs, Billu'yu doğurmak için hastanedeiyken, Mustafa kendisine boşanma ilamını gönderdi. Sonra da, biraz canı sıkkın olarak, köyün yolunu tuttu. Ağabeyleri ise, iyi derebeyleri olarak, sorun çıkarmadan "küçük kaçamağını" bağışladılar.

Khar aşiretinin erkekleri, uzaklardaki topraklarından çok memnundu ve gözlerini bambaşka ufuklara dikmeleri hiçbir neden yoktu; ta ki gün gelip o eski iktidar hayaleti kendilerini dürtene kadar.

Müştak Ahmet Gurmani, Pencap valisi olmuştu. Komşu topraklarda yaşayan Gurmani kabilesi, hızla önem kazanmış ve bunu hissettirmeye başlamıştı. Yerel liderler arasında yüzyıllardır süren dayanışma, yeni bürokratik düzende birdenbire yok oldu. Polis, Gurmanilerin Kharlara karşı işledikleri cinayetlere göz yumdu. Değerli su kaynağı ellerinden alındı. Daha da kötüsü, köylüler, geleneksel derebeyleri ve efendilerini küçümseyip yeni politik liderlerine yöneldiler.

Khar ailesi, siyasal bir tabana oturmadıkça, derebeylik dünyasını yaşatamayacağını 1962'de anladı; onlara hak, iktidar ve koruma sağlayacak tek şey bundan böyle politikaydı. Mustafa, Parlamento üyeliğine aday olduğunda yirmi dört yaşındaydı. Henüz toydu, ancak enerji dolu ve kararlıydı. Sabırla, aileleri tek tek ziyaret ederek, bölgedeki geleneksel güç kullanımı konusundaki düşüncelerini açıkladı. Sonra da, bir başka güçlü aşiret olan Legarilerin, ortak rakipleri Gurmanilerin politik girişimleriyle ilgili olduklarını sevinerek fark etti. Mustafa, onlarla bir koalisyon kurmayı başardı, bu da hepsini birden zafere ulaştırdı.

Saygıdeğer Millet Meclisi'ne giren ilk Khar oydu. Oğlunun kazandığı zaferden çılgına dönen Mustafa'nın babası, bir an önce gıcır gıcır Amerikan arabaları alıp har vurup harman savursun diye, hatırı sayılır miktarda para verdi ona.

Oyuncaklarından birinin direksiyonuna geçip meclise giden Mustafa, bazen gösteriş olsun diye, göze batacak bir biçimde diğer arabaları sıra halinde ardında bırakmaktan keyif duyuyordu. Ancak meclisteiyken sessizdi, deneyimsizliğinin ve köylülere özgü toyluğunun fazlasıyla bilincindeydi. Dikkatle dinliyor ve her şeyi not alıyordu. Rastlan-

tı bu ya, Batı Pakistan'ın güney bölümündeki bir vilayet olan Sint'in en büyük ve en zengin derebeyi ailelerinin birinden gelme Gulam Mustafa Han Jatoi'nin yanına oturtmuşlardı onu. Mustafa Jatoi, Mustafa için önemli bir yeni ilişkiydi. Dostlukları yirmi altı yıl sürdü, politik kaderleri ise birbirine sıkıca bağlandı.

Jatoi, Mustafa'yı çok saygın Dışişleri Bakanı Zülfikar Ali Bhutto ile tanıştırdı. İki adam arasında, sevgiyle nefret arasında sürekli gidip gelen karmaşık bir ilişki başladı. Birçok genç gibi Mustafa da, kendini işine adanmış, sosyal adalete dayanan bir politika güden sol eğilimli Bhutto'nun çekiciliğine kaptırdı kendini. Bhutto da kendi açısından, gerçek bir toprak çocuğu olan, halkıyla birlikte hareket eden Mustafa'nın cazibesinden etkilenmişti.

İkinci Hindistan-Pakistan çatışmasına son veren Taşkent anlaşmasından sonra, 1966 yılında, Bhutto Dışişleri Bakanlığı görevinden istifa etti. Cumhurbaşkanı Eyüp Han'ın, savaşı kazanmış olmakla birlikte, pazarlık masasında kaybettiğine inanıyordu.

Kendisi hemen politik parya konumuna indirildi; Karaşi'deki evine dönmek için trene bindiğinde, veda etmek üzere istasyona hiç kimse gelmemişti. Mustafa Khar'ın dışında. Bu, gelecekteki Pencap Aslanı'nın gırtlğından çıkan ilk kükremeydi. Kurnaz ve zeki bir politikacı olan Bhutto, Mustafa'nın, çeşitli Amerikan arabalarıyla parlamentoya gitme oyununu oynayan yirmi dört yaşındaki şımarık bir veletten değişik bir kişiliğı olduğunu hemen kavramıştı. Dolayısıyla da, cesur davranışı hakkında onu övdü. Mustafa, en sevdiği cümleyle karşılık verdi: "Buna gelecek karar verir."

Kadınlar, Mustafa'nın yaşamına çabucak girip çabucak çıkıyorlardı. Millet Meclisi'nin genç üyesi, sürekli belirsiz bir ideal peşindeydi, ancak sosyete dünyasından kadınları baştan çıkarma konusunda kendisine güvenmediğı için, kibar fahişeleri yeğliyordu. Meclis toplantısına katılmak için yaptığı çok sayıda yolculukların birinde, Mustafa uçakta kendisine yemek servisi yapan yeşillere bürünmüş bir görüntüyle çarpıldı; uçak hostesiydi bu. Adı Safiye'ydi, orta sınıftandı ve ailesine yardım etmek için çalışıyordu. Safiye'den, serüven ve egzotizm kokusu yayılıyordu. Sonraki iki günü birlikte geçirdiler, ardından da evlendiler. Mustafa, kendisine miras kalan derebeylik ilkelerine birden geri döndü. Safiye'yi göklerden ayırıp kafese kapattı: O güne dek "çağdaş ve özgür" olan üçüncü karısı, peçe takmak zorunda kaldı;

unutulmaya mahkûm edilip Mustafa'nın doğduğu köye, Kot Addu'ya kapatıldı, tek görevi kocasının ender ziyaretlerini beklemektir. O dönemde Kot Addu'ya henüz ne elektrik bağlanmıştı, ne de su. Kadınlar, dış dünyadan kesinlikle koparılmışlardı. Safiye'nin görebildiği tek parça gökyüzü, yeni evinin üzerindeki kare şeklindeki mavilikten ibaretti. Duvarlar yüksekti, kayınpederi ve kayınbiraderleri dışında hiçbir erkek içeri giremiyordu. Sıcak ve kuraklığıyla ünlü bu bölgede, bomboş bir yaşama boyun eğmek zorundaydı. Erkeğin kral, kadının ise köle olduğu (haremlik) *zannana*'ydı yeri. Mustafa'dan, Bilal adında bir oğlan, bir de, sonradan bakımsızlık nedeniyle bağırsak hastalığından ölecek olan, bir kız evlat doğurdu.

Demek ki ben henüz bebekken, Mustafa çoluk çocuk sahibiydi. Bu çocukların da bir dadiya gereksinimleri vardı. Büyük ailelerde dadılık son derece önemli bir görevdir. Mustafa'nın bu iş için bulunduğu kişinin öyküsü beni hep hayretler içinde bırakmıştır.

Mustafa'nın Derebeyi olarak, *jirga* sisteminde çok özel bir rolü vardı: Kendisi, teba arasında çıkan anlaşmazlıklarda hem jüri hem de yargıçtır. İki âşığın davasını, köy halkı onun ellerine teslim etmişti. Suçlamaları dikkatle dinledi. Ayşe adındaki kadın yirmi beş yaşında ve alabildiğine güzeldi; Amerikan artisti Ava Gardner'ı andırıyordu. Uzun boylu, gösterişli, koyu ve parlak tenli, iri gözlüydü. Kot Addu'da neşesi ve açık yürekliliğiyle tanınmıştı. Bu neşe, onun haksız yere "kolay kadın" diye nitelenmesine yol açmıştı. Sürekli gençlere göz kırptığı ve onların dikkatini çekmeye uğraştığı söylentiler arasındaydı.

Savunmasını üstlenmek olanaksızdı, çünkü evli olduğu halde, yine evli olan bir erkeğe âşık olmuştu. Oysa zina bir suçtur. Her iki âşık evlerini terk edip dini ve ilkeleri bir kenara atmışlardı. Cezayı kararlaştırmak Mustafa'ya düşüyordu. Ona göre, alınması kolay bir karardı bu ve yalnızca Ayşe'yi ilgilendiriyordu. Kocasının malıydı o; dolayısıyla evine dönmesini emretti.

Ancak âşıklar kaçıp Multan kentinin yakınlarındaki kutsal bir tapınağa sığındılar. Yeniden ele geçirilince de, bir kez daha Mustafa'nın karşısına çıkarıldılar. Ayşe, kocasına dönmesi konusunda zorlanmaması için yalvardı, Mustafa'dan kendisini evine hizmetçi olarak kabul etmesini rica etti. Mustafa'ya itaat etmeme cüretini gösteren âşık ise, bir tımarhaneye kapatıldı. Orada gerçekten çıldırdı ve öldü.

Ayşe, Bilal'in dadısı, *dai* olarak işe alındı. Buna karşılık, ailesine

her yıl bir miktar buğday veriliyor, ancak Ayşe'ye hiçbir ücret ödenmiyordu. Bundan böyle, herkes onu *dai* Ayşe olarak tanıdı, Mustafa Khar'ın evindeki bir sürü köleden birisiydi.

Bhutto, Mustafa'yı koruması altına alınca, o da Karaşi'de, Clifton Road 70 numaradaki evine yerleşti. Yıllarca burada oturdu, toplum ve politika konusunda gerçek eğitimini burada gördü.

Bhutto'ya göre, bu eğitim girift bir karışımın; siyasal amaçlara uyan, modern ve zarif bir yaşam tarzının üzerine oturmalıydı. Endonezya'nın cumhurbaşkanı Sukarno, Bhutto'nun kahramanlarından birisiydi. O, cahil fakat sezgileri güçlü ve duyarlı üçüncü dünya halklarının, siyaset adamlarına bağlanmak için sloganlara ve basit söylevlere gereksinim duyduklarını anlamıştı. Dolayısıyla da, halk kitlelerini, soylu ırktan ya da ahlak ve dürüstlük açısından ille de olması gerektiği gibi olmayan karizmatik kişiliklere doğru çekmek yeterliydi. Bu temel felsefe, Sukarno'nun, aşk ilişkileriyle dolu bir yaşam sürmesine izin veriyordu. Ahlaksal dokunulmazlığı, iktidara özgü bir ayrıcalık olarak görüyordu; onun genç kopyası Bhutto da, bu derse kusursuz bir biçimde uydu.

Sukarno'yu anarken, Bhutto her zaman şöyle söylerdi: "Olağanüstü erkeklerin, olağanüstü anlayışlı ve kocalarının garipliklerine uyum gösterebilen eşlere gereksinimleri vardır." Örnek olarak da, Adolf Hitler ile Eva Braun'u gösterirdi! Bhutto'nun da zaten, İran kökenli, Nusret adında olağanüstü bir eşi vardı. Bu kadın, kocasının, çok güzel, kabına sığmayan dul Hüсна Şaik'le olan ilişkisini yıllarca sır tutmayı başardı. Bhutto ona çılgınca âşıktı. Sır ortağı olan Mustafa, çapkınlık randevularında sık sık kendisine eşlik ediyordu.

Profesör Bhutto, öğrencisi Mustafa'nın beynini, kişisel ve siyasal davranışlar konusunda kendisine öğretmenlik yaparak özenle doldurdu. Böylece ağabey, en küçük kardeşe, konfeksiyon giyimine tapınmayı öğretti, ki bu Bhutto'da, aşırı serbest denebilecek bir giyim tarzıydı. Kısa süre içinde Mustafa, akıl hocasının takım elbise ve gömleklerinin benzerlerini giymeye başladı.

Bhutto'nun kütüphanesi, Asya'nın en güzel kitaplıklarından birisiydi; en değerli varlığı da, Napolyon Bonapart'la ilgili kitaplar koleksiyonuydu. Kendi kendini Fransız imparatoru ilan etme cüretini göstermiş olan bu küçük Korsikalı'ya hayranlık duyuyordu. Mustafa'ya

okunacak kitapların listesini veriyor, sonra da bunlar hakkında onu dikkatlice sorguya çekiyordu.

Bu arada Mustafa, üzerinde tam olarak bir egemenlik kurulmasına izin vermiyordu. Kimliğini ve toprak çocuğu özelliklerini korumaya çalışıyordu. Bhutto ile oldukça ilginç bir çift oluşturunlardı. Örneğin kahvaltıda, Bhutto pişmiş yumurta ile fasulye yerken, aşçılık mirasıyla övünen Mustafa, Pencap'ın köylü ve geleneksel besinlerini yeğlemekte diretiyordu: *lassi* yani ayran, *parata* yani kızarmış, tereyağlı ince bir dilim ekmek ve zaman zaman da, yeşil biber ve domatesle pişmiş menemen...

Bu dostluk ikisinin de yararınaydı. Bhutto, Mustafa'nın eğitim eksikliğine karşın, yoksul ve cahil kitlelere özgü koşulların doğal olarak sindirdiği zekâsını ve sezgisel inceliğini ortaya çıkarmıştı. Her ikisi de, iktidar ve saygınlığın sağladığı ayrıcalıkları kullanmakla birlikte, Pakistan'ı yirminci yüzyıla taşımak için kendilerine alabildiğine zarar veriyorlardı.

Mustafa, bu politik yapıdaki ironinin farkındaydı: Pakistan'a gerçek bir demokratik eşitliği yani refahı getirmek için, eski derebeylik sistemini yerle bir etmenin yolunu bulmak gerekiyordu. Başka bir deyişle, eğer Bhutto ve o, politik tutkularını gerçekleştirmek istiyorlarsa, kendi iktidarlarının oturduğu temelleri yok etmelilerdi.

1967'de, ben henüz on dört yaşındayken, Mustafa, Bhutto'nun Pakistan Halk Partisi'nin (PHP) kurucu üyelerinden birisi olmuştı. Yeni sosyalist parti şimdiden ortalama yurttaş üzerinde güçlü bir etki sahibiydi, ancak kendini kabul ettirebilmek için yıllarca savaşması gerekti. Gerçek halka doğrudan ulaşmanın gerekliliğine inanan liderleri, ülkenin en ücra köşelerini dolaşıyorlardı. Bhutto'nun olağanüstü çabası ve enerjisi hemen her yere sızıyor, bu sıkı çalışma, Halk Partisi'ni reformun en önemli hareketi haline getiriyordu.

1970 seçimlerinde Halk Partisi, Batı Pakistan oylarını silip süpürdü, ancak Avam Birliği adıyla tanınan bölücü parti, ikisi dışında bütün Doğu Pakistan koltuklarına sahip oldu. Bu da, ülkede derin bir bölünmeye neden oldu. Batı Pakistan'dan bağımsızlığını elde etmek isteyen Doğu Pakistan'da ayaklanmalar patlak verdi.

Halk Partisi'nin zaferi, Mustafa'nın önünü açtı. Birdenbire herkesten saygı görmeye başladı; hem iktidara susamış olanlardan, hem de kadınların mönüden sayıldığı şanlı ve kuşkulu gecelerin amatör işsiz güçsüz takımından. Mustafa, profesyonel dansçı Nevbahar'a işte

bu gecelerden birinde rastladı. Kadının yüzü ve bedeni, tam anlamıyla genç politikacının yüreğine hitap edecek türdendi. Mustafa, Lahor'da bir ev kiralayıp metresini yerleştirdi. Kot Addu'da bir karısı olmasına karşın, onunla evlendi. Nevbahar'dan, evliliklerini bir sır olarak saklamasını istedi. Kuran, yerine getirilmesi hemen hemen olanaksız olan, hepsini birden sevmeye koşuluyla, bir erkeğin birkaç kadınla evlenmesine izin verir!

Bir yıl içinde, Doğu Pakistan ya da Bangladeş'in bağımsızlık sorunu, garip ve düşmanca bir basın kampanyasıyla hızlandırılınca, savaş patlak verdi. 1971'in Aralık ayında, Hint birlikleri durumdan yararlanıp mülteci halkı koruma bahanesiyle Doğu Pakistan'a girdiler. Yerel halkın desteğinden yararlanıyorlardı. Pakistan ordusu ve hava kuvvetleri ciddi bir biçimde saldırıya uğradı. Bangladeş bağımsızlığını ilan etti. Bundan böyle Batı Pakistan, artık Pakistan, yalnızca ve basitçe Pakistan, sarsıntı halindeki bir ülke olup çıkmıştı. Askeri cunta da, bu bozgunu unutturmak için yeni bir yönetici bulma zamanının geldiğine karar verdi ve hükümet başkanlığına Bhutto'yu getirdi.

Bhutto, Yeni Pakistan'ın başkenti İslamabat'taki iktidar koltuğundan, Bangladeş'le Pakistan arasında yeni bir gerilime neden olan bir dizi hızlı ve iş bitirici askeri saldırıya girişerek zekâsını kanıtladı. Böylece, Hindistan'da tutulan 93.000 savaş tutsağını özgürlüğe kavuşturdu. Ancak, gücünü askerlerden aldığı sürece, generallere boyun eğmek zorunda olduğunu da göz ardı etmiyordu. Sonunda onları istifaya zorladı, yerlerine kendi adamlarını yerleştirdi ve genç koruması Mustafa'yı, Pencap vali ve sıkıyönetim komutanlığına atadı.

Kaderin bir cilvesiyle, bu görkemli atama, Mustafa ile Nevbahar'ın gizli evliliklerini gün ışığına çıkardı. Mustafa'nın birdenbire ortaya çıkan önemini öğrenen fahişeler, içlerinden birinin, Nevbahar'ın, valinin eşi oluşunu kutlamak için kentin dar sokaklarında şarkılı danslı bir gösteriye giriştiler. Tam bir rezaletti bu!

Olayı öğrenen Bhutto, suçluyu hemen yanına çağırdı; Pencap valisinin eşi basit bir dansöz olamazdı ve duruma derhal bir çare bulmak gerekiyordu. Mustafa da Nevbahar'ı getirtti. Kadın, emirlerini yerine getirmek için, saf saf onun önüne oturdu. Mustafa, ayaklarını çalışma masasına dayayıp, sakın sakın purosunu tütürerek ve karısının güzel bacaklarının oluşturduğu ipekli üçgene gözlerini dikerek, birden onun sorun yarattığını ve evliliklerinin artık süremeyeceğini bildirdi. Nevbahar umutsuzca yeni Pencap valisinin ayaklarına kapanıp ağladı; bu

acı, onun kılını bile kıpırdatmadı. Nevbahar, düşüncesini değiştirmesi için yalvardı ama, o, kesin bir biçimde reddetti. Nevbahar ayağa kalktı, kocasının gözlerinin içine baka baka bir beddua okudu:

– Mustafa Khar! Umarım bana çektirdiğin acıları kendin de çekersin! Aşağılanmanın verdiği acıyı tanırısın! Çocukların kentin sokaklarında sürüm sürüm sürünür inşallah! Kaldırdığın her taşın altından bir çocuğun çıksın! Huzur nedir bileme! Beni mahvettiğin gibi, bir kadın da seni mahvetsin!

Bu son beddua Mustafa'nın canını sıkıyordu. Nevbahar çıkıp gitti, ama bedduası kalacaktı.

Safiye sürgünden getirilip, valinin yasal ve saygın eşi sıfatıyla eve yerleştirildi. İşte o sırada Mustafa'nın kardeşleri gelip kendisine bir ayrıntıyı bildirdiler: "Karınla en küçük kardeşin Gulam Murtaza'nın yasa dışı ilişkileri oldu. Bu durumu senden daha fazla saklayamazdık."

Mustafa'nın, Safiye'nin hayatını mahvetmiş ve Nevbahar'la evlenip onu da yıkmış olmasının ne önemi vardı; yedi yıl boyunca Safiye'yi yalnızca birkaç saatliğine görmüş ve onu sevmiyor olması da önemli değildi... Derebeylik yasası bir erkeğin bu tür davranışlarına izin verir. Ama kadın kocasını aldatmaya kalkıştırsa, en büyük günahı işlemiş olur.

Mustafa'nın dünyası yıkıldı. Boynuzlanmıştı! Herkes arkasından alay ediyordu, gururu ayaklar altına alınmıştı. Safiye'yi acımadan dövüp birkaç kaburgasını kırdı. Sonra da, akıl hocasının yanında huzur aramak için, uçağa atlayıp İslamabat'a gitti.

Pakistan başkanı ile Pencap valisi, gecenin geç saatlerine kadar içtikçe içtiler ve konuşmaları felsefi bir içerik kazandı. Mustafa acısını Bhutto'nun gözleri önüne serdi: İstifa etmek istiyordu; artık dikkatini ülke sorunlarına veremezdi; bu korkunç ihanet gururunu kırmıştı; kendisine artık güvenemezdi, vb. Başkan onu omuzlarından tutup biraz da gözleri yaşararak şu söylevi çekti:

– Sanırım, her ikimiz de istifa etmeliyiz. En iyisi hükümeti düşürmek. Yaşam yalnızca acı ve ihanetle dolu. Sen istifa edersen, ben de ederim. Tek başıma çalışmam. Umutsuzluğuna katılıyorum. Başka yerlere gidelim, her şeyin canı cehenneme!

Gün ağarırken aklını başına toplayan Bhutto, Mustafa'yı çocuk gibi azarlamaya başladı. Kendini bu tür duygulara kaptırmakla budalalık ediyordu. Onlar seçimle başa gelmiş, Pakistan'a değişiklik getir-

mesi gereken kişilerdi. Berbat bir kadın yüzünden bunca zayıflığa karpılmalarını tarih asla bağışlamazdı! Ardından Bhutto ciddileşip açık yüreklilikle onu ortadan kaldırmayı önerdi.

Mustafa bu öğüdü izlemedi. İslam yasası, erkeğe, kendisine sadık kalmayan eşini bir tutku ya da öfke nöbetinde öldürme hakkını tanır, ama bir öç tasarımına izin vermez. Mustafa daha basit bir yol seçip Safiye'den boşandı ve alçak kardeşini İngiltere'ye şürgüne gönderdi. Bu olay, Enis'le evlendiğim sıralarda gerçekleşti.

Bhutto, Mustafa'nın yeniden evlenmesini diliyordu ve birlikte, güçlü Pencap valisinin evini çekip çevirecek ideal ev sahibesini araştırma işine giriştiler.

Mustafa, eğitim bakanının yeğeni Şehrazat'la karşılaştığı sırada, Bhutto ilk Amerika gezisine çıkmak üzereydi. Şeri, hem çok güzeldi hem de çok Batılaşmıştı.

Mustafa, bu alandaki becerisini bir kez daha gösterdi. Amerika'da başkana eşlik etmek zorundaydı ve koluna bir an önce hoş ve terbiyeli bir eş takmak istiyordu; kısacası Beyaz Saray'ın eşliğinden adımını atarken, en kusursuzuna, en çarpıcısına sahip olmalıydı.

Bhutto bu birleşmeyi onaylamıyordu. Açılıp saçılmış, fazlasıyla İngilizleşmiş, sınıf atlayan orta halli bir ailenin kızı olan Şeri'nin Mustafa'nın derebeyi yapısına ayak uyduramayacağını düşünüyordu. Ancak Mustafa, başkanının öğütlerine körü körüne uymayacağını açıkça bildirdi. Özel yaşamıyla ilgili bir emre katlanamazdı, ne şimdi ne de ileride. Bu özellik, kişiliğinin en büyük çelişkisi olarak kalacaktı. Başkanın itirazlarına boşverip Şeri'ye evlilik teklif etti. Kabulünden dokuz gün sonra, başkan Bhutto'nun da bulunduğu bir törenle, Şeri, Mustafa Khar'ın beşinci karısı oldu.

Mustafa bir yıl valilik yaptı. 1973'te yeni Anayasa kabul edilince, Bhutto başbakan oldu ve Mustafa'nın sahip olduğu valilik unvanı, Pencap'tan sorumlu Devlet Bakanı olarak değiştirildi. Mustafa, becerikli bir yönetici olarak ün salmıştı. Bhutto ile yakın ilişkisi, ona her türlü direnişi bastırmak için gerçek ve oturaklı bir güç veriyordu. Bu halk hükümeti, belli bir esenlik yaratmaktaydı. Mustafa, partinin sloganına içtenlikle inanıyordu: "Halk, iktidarın dayanağıdır."

Emniyet güçlerinin greve gittikleri gün, Mustafa, hareketi başkaldırı olarak niteledi. Halka bir çağrı yapıp yasalarla kurallara sahip çıkmalarını istedi ve polisle trafik memuru görevlerine sivillerin getiril-

mesini önerdi. Tasarısı işe yarayınca da, polise ağır bir ultimatom çekti: "Yirmi dört saat içinde görev başına dönmeyen herkes işten atılacaktır." Bütün polisler işbaşı yaptı.

Bhutto, özel görevli olarak Mustafa'yı Washington'a göndermek için işte bu anı seçmişti; orada başkan Nixon'la karşılaşacak ve kendisine özel bir mesaj iletecekti.

Mustafa, beceriyle ve mali sezgileriyle parasal durumunu güçlendirmek için konumundan yararlandı. Gerçekten de, politik tutkularına mali kaynak sağlayabilmek için topraklarının büyük bir bölümünü satınış ve genel vali olduğunda, küçük bir toprak parçası olan Kot Addu dışında hiçbir yeri kalmamıştı. Topraklarını satın alan kişiler, birden çeşitli suçlamaların kurbanı oldular. Polis pençesine düşünce de, toprakları geri vermek zorunda kaldılar. Kısa bir süre içinde, Mustafa varlığının neredeyse tamamını geri aldı.

Mustafa Khar, "muhalefet"i derebeylik eldiveni giymiş çelik bir elle bastırmaktan çekinmiyordu. Pencaplı öğrenciler greve gidip birkaç şiddet gösterisiyle, kaldıkları yerlere el koyunca, söylentiye göre Mustafa, örnek olsun diye onları soyup sokakta çıplak yürümeye zorlamıştı. Ayrıca, karşı görüşlü bazı politik liderlerin de hapse atıldığı iddia ediliyordu. Mustafa Khar, bir zamanların zorba valisi, Kalabağ Naibi ile karşılaştırılıyordu. Bu karşılaştırma, valilik nitelikleri açısından olumlu, düzeni korumak için başvurduğu zalim yöntemler açısından da olumsuzdu.

Öte yandan, valinin ev kapıları, tıpkı devlet bakanlığı görevi sırasında olacağı gibi, her zaman açıktı. Her cuma, bölge halkını kabul ediyor ve sorunlarını teker teker inceliyordu.

Bu arada, Mustafa ile Bhutto'nun arası gitgide açıldı. Pencap yöneticisi, artık akıl hocasının gölgesine gereksinim duymayan gerçek bir politikacıydı. Bhutto, ülkenin en büyük vilayeti olan Pencap'ın, Pakistan oylarının kaynağı, Halk Partisi'nin de bel kemiği olduğunu biliyordu; bunu kaybedemez, kendi "eseri" olan Mustafa'nın ellerine teslim edemezdi. Oysa, Pencap Aslanı gittiği her yerde alkış topluyordu. Pakistan'ın iki numaralı adamı rolünü oynuyordu ve gerçekten de öyle oldu.

Bhutto, Aslan'ın gitgide büyüyen megalomanisinden kaygı duyuyordu: Mustafa eğer gerçekten kendisini iki numaralı adam olarak görüyorsa, gözünü diktığı tek bir yer kalınış olabilirdi.. bir numara olmak.

Bhutto kaygılanmakta haklıydı; çok sayıda düşmanı vardı. Tanrısal haklara sahip birtakım derebeyleri, onun İslami-sosyalist kuramlarını küfür olarak görüyor ve Pencap elinden çıkarsa, Bhutto'nun baş aşağı olacağını biliyorlardı. Bu nedenle de, iki erkeğin arasını iyice açmak için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Öte yandan, Mustafa, başbakana danışmadan önemli kararlar aldı. Artık politika ya da atamalar konusunda aralarında anlaşmazlık vardı. Bhutto, Mustafa'nın atadığı kişileri reddedecek olursa Mustafa surat asıyor ve o da Bhutto'nunkileri göz ardı ediyordu. Sağlam bir politik kişiliğe bürünmüştü. İslamabat, Aslan'ın megalomanisiyle ilgili öykülerle çalkalanıyordu. Aslan, sözde yakında başbakan olacağını ve Pencap halkının onu iktidara götüreceği söylentisini yaymıştı. Mustafa'nın danışmanları, iki kılıcın aynı kına sığmayacağı fikrini kafasına sokmuşlardı...

Bhutto, Mustafa'yı kendi oğlu gibi severdi ve her zaman ona, bir baba gibi öğüt vermeye çalışmıştı. Buna karşılık Mustafa da, kendi başarısının Bhutto'nun gücünü artırdığını söyleyerek kendini savunabilirdi. Aslında, başbakandan her şeyi birden görmesi beklenemezdi, Halk Partisi'nin de, ikinci sıradan güçlü bir lidere ihtiyacı vardı. Mustafa, birçok fırsatta, Bhutto ile partiye bağlılık ve desteğini ortaya koymuştu. Ancak bağlılık güvencesi sonsuza dek sürmedi. Kendisini, Bhutto'nun sert darbelerini emen sünger olarak tanımlıyordu. Şöyle diyordu ona: "Bütün saldırılarla eleştirilere katlanıyorum. Onları senin üzerine çevirmiyorum." Ancak Bhutto, Mustafa'nın iktidarının temellerini atmakta olduğunun ve pastayı ikiye bölmek istediğinin farkındaydı.

Karaşi'de bir kabine toplantısı sırasında, sonunda gerilim patlak verdi. Mustafa'nın emri üzerine, bir görevli, Pencap'ın su kaynaklarının korunmasını savunan bir belge sundu. Bhutto, öfkeyle haykırarak onun sözünü kesti:

– İller arasında su dağılımını ne şekilde yapacağımı kimse bana söyleyemez! Canım isterse, bütün suyu Lakarna'ya verebilirim, halktan yetki aldım!

Mustafa hemen karşılık verdi:

– Beyefendi, bu doğru değil. Bütün ülke halkına hizmet etmeniz için yetki verildi size. Yalnızca kendi köyünüz Lakarna'yı gözetmeniz için değil. Pencap genel valisi olduğum sürece, onların çıkarlarını korumayı sürdüreceğim.

Bhutto belgeleri masanın üzerine fırlatıp fırtına gibi, homurdanarak toplantıyı terk etti:

– Ya ben Pakistan'ın başbakanı olarak kalırım ya da sen başbakan olursun!

Mustafa'nın meslektaşları çevresini sarıp, yetki sınırlarını aştığını, Bhutto'dan özür dilemesi gerektiğini söylediler. Mustafa da, Bhutto'yu aramaya çıkıp evine kadar gitti. Başbakan özürleri kabul etti, ancak şöyle ekledi:

– Bugün resmen bana karşı çıktın. Ancak bir kez daha insanlar arasında bu tür bir densizlik yaparsan, hoşgörölü davranmam. Bir dahaki sefere, benimle özel olarak görüş.

Bu olayın ardından, ikisinin arasındaki gerginlik çekilmez bir hal aldı. Pencap'ta yapılan İslami bir zirveye, Suudi Arabistan'dan Kral Faysal, Libya'dan Albay Kaddafi, FKÖ'den Yaser Arafat, İdi Amin Dada ve daha birçok önemli Arap lideri katıldı. Mustafa, Bangladeş'in başkanı Mucip ür Rahman'la birlikte, Bhutto'nun yanında zirveye başkanlık ediyordu. Doğu Pakistan'ın bağımsızlığı, bu zirvede resmen tanınacaktı.

Toplantıdan sonra Mustafa istifasını verip hemen valilik konutundan ayrıldı ve kiralık bir eve yerleşti.

Kısa bir süre sonra, Lahor'daki Pencap Kulübü'nde kendisiyle karşılaşacak, davetli hanımların birinden, ünlü Aslan'ın çalkantılı yaşamını müthiş bir merakla ve bütün ayrıntılarıyla öğrenecektim.

Pencap Kulübü'ndeki davetin ertesi günü, Mustafa Khar'ın bir arkadaşı telefon edip bizi öğle yemeğine davet ediyor. Enis bir yere söz vermiş, üzgün olduğunu söylüyor. Telefondaki ses ısrarlı:

– Hiç fark etmez, öyleyse birlikte akşam yemeği yeriz.

O akşam, Enis'le ben, harika bir dünyaya adım atıyoruz. Yeni dostlarımızın hepsinin ortak bir odağı var: Mustafa Khar.

Pencap Aslanı yaşantımıza girdi; çevresinde yörüngede dolaşanlar arasında, iki küçük uyduyuz. Dost çevresi, neredeyse her gün, öğle ya da akşam yemeğinde buluşuyor. Konuşma politikaya gelince, Mustafa hemen iş başına geçiyor. Bir sosyalist olarak, derebeyi olduğu halde, bu düzenden kurtulmak istiyor. Öfkeleniyor:

– Üstün sınıflar midemi bulandırıyor. Onlarla kaybedecek zamanım yok. Verdikleri destek beni ilgilendirmiyor, bu insanların hepsi birer İngiliz uşağı. Pakistan sonradan görmelerin eline kaldı. Asıl iktidar sahibi olması gerekenler ise çek-çekçiler, memurlar ve fabrika işçileri!

Mustafa yoksullarla, toplumun engellediği kişilerle aynı havayı soluduğunu söylüyor, onların sözcüsü ilan ediyor kendisini. Birkaç elde toplanan denetimsiz servet birikimi, ona göre dayanılmaz bir şey. Orman yasasını uygulayan Robin Hood'un yöntemini savunuyor, şans eşitliğine ve kaynakların dengeli dağılımına dayanan bir sistem özlemini dile getiriyor. Kapitalistlere yediklerini kusturacak sendikaları ve her türlü karşı gücü destekliyor. Olağanüstü güzel konuşuyor.

– Sanayiciler emekçi sınıfından sorumludur! Çocuklarını eğitmek onlara düşer. İş, sosyal yardım, tıbbi denetim, çalışan anneler için çocuk yuvaları güvencesi gerekli bize. Düşük fiyatlı konutların yapım işini başlatmalıyız. Büyük endüstri şirketleri toplumsal çabaya katkıda bulunmalı, okullar, üniversiteler, hastaneler, yetimhaneler yaptırmalı. Köşelerine çekilip keyif çatmak yerine, Pakistan'a olan borçlarını ödemeliler.

Söylediği her şey bana heyecan veriyor. Annemle babamın, çok tehlikeli olarak niteleyecekleri bir tip o: Radikal, nefret çığırkanı, sahte umut yaratıcısı, zenginlerle yoksullar arasındaki kocaman uçurumu iyice kazmaya çalışanlardan birisi. Alaattin'in lambasından umut devini çıkaracak yaratılıştı.

Aslında, çocukluğumdan beri kafamda filizlenen düşünceleri dile getiriyor Mustafa. Güçlü ve ayrıcalıklı sınıfın bir üñünüyüm ben, ancak uyumsuzum, çevremın kurbanıyım. Coşkusunu anlıyorum, kendim de bir amacın, Mustafa'nın benim yerime tanımladığı amacın arayışındayım. Yaşam boyu ilk kez, kanımın damarlarımda gümbür gümbür aktığını hissediyorum, küçücük varlığımın ötesine taşan bir umutla kaynıyorum.

Mustafa, söylevini dikkatle izlediğimin farkında ve elinden geldiğince söyleşiyi politikaya yönlendirmek için çaba harcıyor. Şimdiden zokayı yuttuğumu hissediyor.

Çevremizdeki kadınlara karşı kusursuz bir beyefendi; onlara saygıyla, nazıkçe davranıyor, neredeyse hayran bir tavırla. İçeri bir kadın girdiğı anda, ona oturacak yer göstermek için ayağı kalkıyor. Bu kusursuz inceliğı, tümüyle doğal görünömlü. Onu kabalıkla, hatta bayağılıkla suçlayan söylentiler duydum, oysa bu konuda hiçbir belirti göremiyorum, yalnızca iyi yetişmiş bir insan örneğı saptayabiliyorum. Güçlü bir akıntıya kapılmış gidiyorum ve bunu hayal gücüm mü yarattı acaba, diye soruyorum kendi kendime.

Sıkıcı bir evlilikle eli kolu bağılı, sevmediğı bir adama mahkûm bir kadın olarak, en sonunda tutkulu bir şey yaşama isteğıyle yanıp tutuşuyorum.

Oysa Mustafa, kendisine kesinlikle sadık görünen güzel bir kadınla evli. Kırk dört yaşında, benden yirmi yaş büyük. Bu olgun adam önünde, iflah olmaz romantik bir öğrenci gibiyim. Akşam yemekleri birbirini izledikçe, yaşadığım sarsıntılar doruğına ulaşılıyor. Korkunç, kuşkuğu düşünceleer geliyor aklıma. Evlilik dışı ilişkilerin, açıkça kabul edilmese de toplumumuzda yaygın olduğunu biliyorum, ancak Katolik bir yatılı okuldan aldığım eğitimle İslami inancım, bende zinaya karşı tabu oluşturuyor. Buradakilerin imdadına yetişeceğı konusunda kendimi ikna etmeye çalışıyorum. Bu buluşmalara, herkes yasal kocası ya da karısıyla geliyor. Ne bekâr birisi var, ne de yanında sevgilisini getiren. Politikadan söz etmediklerinde, erkekler av, safari tasarılarını ve olağanüstü avların öykülerini anlatıyorlar. Kadınlar onları gururla dinliyor, sıkıldıklarını hiç belli etmiyorlar. Enis ava çıkmaz, bense topluluk içinde kendimi yalnız hissediyorum. Kocamla ben konuşmaya katılamıyoruz, aynı dünyaya ait değilmişizcesine, yalnızca dikkatli birer dinleyici olmakla yetiniyoruz.

Zaman zaman konuşmalar rayından çıkıyor. Karılarının varlığına

aldırmayan erkekler, ağızları sulanarak, bize Moğol imparatorlarından, hani o kültürlü, dans ve şarkıyla eğitilmiş kibar fahişelerin olduğu dönemlerden gelen şehvetli *mücrâ* âlemlerinden söz ediyorlar. *Na-ib*lerle soylular oğullarını, eğlensinler, kurtlarını döksünler ve iyi şeyler öğrensinler diye o kadınların yanına gönderirlerdi. Bekar erkeklerle her zaman özel bir indirim yapıldı. Bu âdetler hâlâ var, ama çağdaşlık onların üstesinden geldi. Şimdi artık kibar fahişeler, yalnızca şehvetle kıvrılıp bükülmeyi öğrenmiş olan eğitimsiz genç köylülerden oluşuyor. Başuçlarındaki küçük ziller, erkeklerin onlara tomar tomarı atmalarını sağlıyor.

Arkadaş çevremizdeki erkekler, bu kösnül dansları ve kızların yerde olduğu kadar yataktaki hareketlerini de dile getirirken, belirgin bir zevk duyuyorlar. Bazen gece boyu, ayrıntısıyla ve açıkça bu kadınların çeşitli "âhenkleri" konu ediliyor. Erkekler, gerçek duygularını gizlemek amacıyla bir ikiyüzlülük maskesi ardına sığmıyorlar kuşkusuz. Bu tartışmalar aslında, kimseye zarar vermeyecek, erkeklere özgü fantezilerden ibaret... evli kadınlar bunun tadına hiç varmamış olsalar bile.

Burada her şey bana yabancı geliyor. Bu seçkin topluluğun, açık saçık konuları serbestçe konuşacak kadar gelişmiş olduğunu düşünüyorum. O anda bunun yalnızca, erkeklerin av hikâyelerinin bir başka türüsü olduğu aklımın ucundan bile geçmiyor. Kadın eşittir av.

Eski arkadaşlarımızdan bazıları, Mustafa hakkında, "Etek peşinde koşan bir kadın avcısı, inatçı bir Kazanova'dır o. Kötülüğün ta kendisidir. Size zararı dokunabilir." diyerek onun kötü ününden söz etmişler Enis'e.

Ama kocamın umurunda bile değil. Güçlü, ünlü, yeni arkadaşıyla bu ilişkisinin gerek kişisel olarak, gerekse işi açısından kendisine yararlı olacağını düşünüyor. Genç ve saf eşi konusunda kaygılanamayacak kadar kendisini bu adamın cazibesine kaptırmış ve yeni işiyle hasır neşir durumda.

Zaten Mustafa da bana olan ilgisini açıkça belirtmiyor. Bir flört girişimi olarak algılanabilecek herhangi bir söz çıkmıyor ağızından, yine de gözleriyle gönderdiği mesaj benim için benzersiz nitelikte. Uzak durmuyor, ama uygun davranıyor; arkadaşlık gösteriyor, ama aradaki mesafeyi çok iyi koruyor. Benimle hiç yalnız kalmamak için özen gösteriyor. Sanki kötü ününün lekelerini silmek için alabildiğine dikkat gösteriyor. Davranışları şu anlama geliyor: "Baksana bana, ben kadın

avcısı filan değil, yanlış anlaşılmış biriyim. Baştan çıkarıcı değilim, ama beni baştan sen çıkardın."

Enis'ten daha duyarlı bir koca bir şeyler anlayabilirdi, ancak o, hiçbir zaman hiçbir şeyden kuşkulanmıyor. Garip bir biçimde de, soğukkanlı ve kibar yapısı beni rahatsız eder oldu. Bir şeylerin farkına varması için dua ediyorum. "Yalvarırım Tanrım, haddimi aşmadan beni durdursun."

Tehlikenin bilincindeyim. Umutsuzca bir uçuruma doğru sürüklendiğimi hissediyorum. Düşeceğimi biliyorum, bundan eminim.

Mustafa ile Şehrazat'ın evliliğinin kötü durumda olduğunun ilk belirtisi gözüme çarpıyor. Mustafa istifa ettiğinden beri oturdukları ev, acınası durumda, bakımsız, kir pas içinde. Birkaç kırık iskemle, boyası yer yer dökülmüş bir balkona sıralanmış; halılar aşınmış. Oturma odasında, her şey turkuvaz mavisi kanepelerle uyumlu: Lambalar, tablolar, halılar, küllükler, hatta çöp sepetleri bile! Çok şükür ki, duvar kâğıtları ve badanalar bembeyaz! Bir gösteri merkezinde yapılan reklam dekoru sanırsınız. Evin geri kalan tarafları tam bir karmaşa halinde. Mutfak, donmuş yağ ve çürümüş meyve kokuyor. Şeri, bu kargaşadan hiç etkilenmeden yoluna devam ediyor, bense hayalimde, hiç gocunmadan evi zevkime göre döşüyorum.

"Sineklerin yiyeceklere konmalarına izin vermezdim, ben olsam," diye düşünüyorum. "Buna nasıl katlanabiliyor? Hani, çiçekler nerede? Sera diye bir şeyden söz edildiğini hiç mi duymamış bu kadın? Buraya kadın eli hiç mi değmemiş?"

Gözlerimiz karşılaşıyor. Onunkiler sessizce yakınıyor, benimkilerse karşılık veriyor.

Enis'le birlikte bir gün ziyaretlerine gidiyoruz, onlar ise Müre'ye yolculuk için eşyalarını toplıyor. Şeri, dev gibi bir bavula, Mustafa'nın eşyalarını karmakarışık bir biçimde tıkıyor. *Kurta* denen çok geniş pamuklu bir gömlek, son dünya savaşından kalma bir pardesü, tişörtler, safari takımları, yıpranmış gömlekler, çizgili gömlekler, klasik mokasenden timsah derisine, alacalı bulacalı ayakkabılar. Akla hayale gelebilecek her türlü pantolon, her türlü takım elbise.

Nazikçe soruyorum:

— Yolculuğunuz uzun sürecektir mi?

Şeri, başını kaldırmadan, dalgın dalgın yanıtıyor:

— Hayır...

Ardından da, tahta bir sandığın içinde yer alanların dökümünü çıkarıyor: Pharmaton, multivitaminler, öksürük şurupları, karaciğer hapları, Listerine, boğaz pastilleri, iyot, Litrosen, Alka Seltzer, tansiyon düşürücü ilaçlar, her türlü aspirin, yara bantları, gazlı bezler, makas, göz damlaları, burun damlaları, termometre... Şaşkınlıkla soruyorum:

– Mustafa o kadar hasta mı?

Şeri, gözlerini bu ilaç küpünden kaldırıp, tam anlamıyla karanlık bir yanıt veriyor:

– Hayır, ama onun ne isteyeceği hiç belli olmaz...

Onlar hakkında yeni bir şeyler öğrendikçe, Mustafa'nın Şeri ile sabit bir ilişkiyi sürdürmesinin olanaksızlığını daha iyi anlıyorum. Bundan şu sonucu çıkarıyorum: İyi bir eş bulmuş olsaydı, o da iyi bir koca olabilirdi. Birbiri ardından gelen önceki evlilikleri, aşk üzerine kurulmuş değildi; kafa tutmalara, fırsatlara bağlı evliliklerdi bunlar. Sanki yoluna çıkan kadınlarla evlenmişti. Oysa, politik yaşantısı onu, özellikle güçlü bir dünyayla karşı karşıya getirmiş, kendisini geliştirmek, sürekli değişmek zorunda kalmış, sonunda da hep evlendiği kadınların düzeyinin üstüne çıkmıştı.

Şeri ile birlikteliğini doymak bilmez merakımın büyütecinde inceledikçe, bu kadını dengesizliğin son aşamasına yerleştiriyorum. Mustafa'nın eşi olarak, Şeri'nin önemli bir konuma ulaşması gerekirdi. Oysa tam tersine, kocasının alçakgönüllülüğü onu köleleştirmişti. Mustafa, çiftin hem şefi, hem beyni, hem de ruhu durumunda. Şeri, büyük bir saygı duyarak ondan çekiniyor, onun görüş açısından farklı düşüncesini çok ender olarak dile getirebiliyor. Kendisine ait olmayan bir fikir öne sürmeye cesaret edemiyor. Hep onun onayını bekliyor. Mustafa'nın güçlü kişiliği onu öylesine eziyor ki, ışığının bir gölgesi olarak varlığını sürdürebiliyor. Hiçbir iradesi kalmamış, onun boyun-duruğu altında ve bence bu, Şeri açısından başarısızlık sayılır.

Kocasıyla ilişkisinde hiçbir ağırlığı olmadığı için, hıncını başkalarından alıyor. Hizmetçilerine ve yedi yaşındaki üvey oğlu Bilal'e kötü davranıyor. Tepesi atınca, babasına karşı gösteremediği bütün öfkelerini boşaltmak için onu hedef seçiyor kendisine. Ailenin devingenliği olağanüstü, ben yine de başarısızlığın Mustafa'ya değil, Şeri'ye özgü olduğuna eminim. Bana öyle geliyor ki, karizmatik bir çekiciliği olan bu adamın yanında, yeterince kadın olamıyor, hepsi bu.

Bir kez, Enis ve ben, onunla birlikte bir mobilya mağazasına git-

tik. Dönüş yolunda, yiyecek bir şeyler satın almak için durmak istedim. Ancak o, sinirliydi ve bakışlarını sürekli yanında bulunmak zorunda olan *dai* Ayşe'ye yöneltmekten kendini alamıyordu. Hizmetçilikten çok casusluk yapan bu kadın, ondan bir an olsun ayrılmıyor.

– Burada duramayız.

– Niçin?

– Çünkü Mustafa'ya duracağımızı söylememiştim.

– Ne fark eder?

– Yapamam.

Yüzü kararıyor.

– Anlamıyorum. Niçin?

– İzin almamıştım. Kızabilir.

Nazik bir öneride bulunuyorum:

– Peki öyleyse, son anda durmaya benim karar verdiğimi söylersiniz!

– Hayır, olmaz, çok kızar. Beni döver. İzin almadan bir şey yaparsam beni dövüyor.

– Öyleyse, siz de ona söylemezsiniz.

– İmkânsız bu...

Dai Ayşe'yi gösteriyor bana.

– ... o, ona söyler.

Sonuçta alışveriş yapamadık.

Mustafa, toplum içinde Şeri'yi küçümsüyor. Konuşma sırasında, hem de onun önünde, Şeri'nin kendisi için yaratılmamış olduğunu ve hâlâ kusursuz bir kadın aradığını açık açık söyleyebiliyor. Şeri hakaretlerine gülüp geçiyor. Öylesine konuştuğunu düşünüyor, daha doğrusu umuyor. Ancak içten içe, kocasının gözünün bir süredir dışarda olduğunu gayet iyi biliyor. Üstelik onu elinde tutacak kadar çekici ve kurnaz olmadığını da biliyor.

Bana gitgide daha fazla güven duyduğu için, Mustafa'nın davranışlarındaki öbür yüzü tanımaya da başlıyorum. Şeri'nin ailesini görme hakkı yok. Annesi, büyük kızı Emine için diktiği elbiseleri arkadaşları aracılığıyla yolluyor kendisine. Ailesini görme hakkına neden sahip olmadığını sorunca, şöyle yanıtlıyor:

– Mustafa, annemle babamın, onunla olan ilişkilerini çıkarları için kullandıklarını düşünüyor. Bazı şeyleri, damatlarının yöneticiliğine dayanarak elde ettiklerini söylüyor.

Bu, Pakistan'da sık sık rastlanan bir durumdur. Erk sahibi olan-

lar, akrabalık ilişkilerinin gitgide genişlediğini fark ederler... Şeri ise, Mustafa'nın düzeyini hiçbir zaman yakalayamayacak bir aileden geliyor.

Şeri'nin anlattıklarını gerçekdışı buluyor ve bunlara inanmıyorum. Zaman zaman, keyfine göre abarttığını düşünüyorum. Benim tanıdığım Mustafa, çekici ve mantıklı bir erkek. Onunla rahatça konuşuyor, herhangi bir konuda düşündüğüm her şeyi söyleyebiliyorum. Büyük bir keyif duyarak, görüşlerimi dikkatle dinlediğini görüyorum, hatta sık sık, ifade ettiklerime katılıyor. Her türlü kapisine boyun eğen bir köle yerine, kendi düzeyinde olan, kendisini sorgulayacak bir yoldaş aradığı kuşkusuz.

Kendisine layık olmayan bir kadının tuzağına düşmüş bu anlaşılma-yan adamı, gitgide daha fazla düşünüyorum. Umutsuzca aradığı bu yoldaş modeli olarak kendimi görmeye kadar vardırıyorum işi.

Annemin güçlü kişiliği, günlük yaşantımın her anında karşıma çıkıyor. Tam olarak bilincinde olmasam da, onun gibi olmaya, boyunduruğu altında öğrendiklerimi yeniden oluşturmaya çalışıyorum. Onun gibi giyiniyor, saçlarımı onunkiler gibi tarıyorum. Hatta Enis'le ilişkimde bile, sesini duyar gibi oluyorum. Evlilik öncesi sezgilerim doğruymuş. Artık kocamı, tutarsız bir varlık gibi görüyorum. Yeteneklerine artık güvenim yok ve zekâsına da fazla saygı duymuyorum. Bence o, bir yerlere varamayacak kadar tutku ve dinamizmden yoksun bir kişi. Durmaksızın onu hırpalıyor, kararlarını sürekli tartışıyorum.

Annem, babamın inceliğini kullanır, onu yönetirdi. Onları bir evlilik istemiyordum sözde. İş hayatını ben karışmadan, tek başına idare edebilen güçlü bir adama gereksinim duyuyordum. Ve yine annemi düşünüyorum. Onun gözünde, kusurluydum. Annemin gözü, bütün bir dünya bakışının simgesiydi benim için. Enis'e bağlanarak daha da zayıf düştüm, üstelik omuzları, beni yeniden güçlendirecek kadar geniş de değil. Annem, her ikimize de, bir zamanlar bana yaptığı gibi, küçümseyici bir tavır takınıyor.

Düşünceler kafamın içinde kazan gibi kaynıyor. Ne de olsa, Enis, Şeri gibi bir kadına çok daha fazla yakıştırdı. Benim ise Mustafa'yla birlikte oluşturacağım çiftin simyası, sınırsız, olağanüstü, boyun eğmez bir şey olurdu...

Kafamda dönüp dolaşan bu düşünceler de neyin nesi? Evliyim ben, bir de küçük kızım var!

Birisi farkına varmış mıdır acaba? Enis biliyor mu? Ya Mustafa?

Dost çevremizdeki kadınların, burunlarının ucundan ötesini görececek halleri yok. İtaat etmeyen hizmetçileri, giysileri, mücevherleri, evlerinin dekorasyonu üzerine gevezelik edip duruyorlar. Arada bir de, Pakistan'daki okulların içler acısı durumundan, iyi bir eğitim görmeleri için çocuklarını yurtdışına gönderme hayallerinden söz ediyorlar. Bu kadınların yaşamlarının kimbilir kaç günü, yalnızca gece giysisine akıl yormakla geçip gidiyordu.

Ne de olsa, ben de onlardan farklı sayılmam. Artık Mustafa için giyiniyorum. Bir zamanlar, kılık kıyafet göreneği konusunda eğitim almıştım. Dolabımda yer alan her şeyi gözden geçiriyorum, özellikle de, Fransız ipeğinden yapılma sarilerden oluşan çeyizimin içinde kılı kırk yarıyorum. Mustafa giysimin farkına varırsa seviniyor, hiçbir şey söylemezse de üzülüyorum.

Piknikler ve safariler, artık varlığımızın bir parçası oldu. Lahor dolaylarında, Hindistan sınırına yakın bir yerde, avı özellikle bol olan bir yer var. Malzemeleri ciplere dolduruyor, çadır kurmaya elverişli düz bir araziye geldiğimizde, odun ateşi yakıyoruz. Kadınlar ateşin etrafında toplanırlarken, erkekler de ava çıkıyor. Çığırkanların, Ravi Nehri kıyılarındaki yüksek otlar arasında saklı duran keklikleri harekete geçirmek için çıkardıkları kuş sesleri duyuluyor. Sivrisinekler, karasinekler... çeşit çeşit böcek, çevremizde vızıldayarak havayı tamamlıyor. Göçmen ördekler, sülün, bıldırcın, keklik ve yabandomuzu açısından zengin bir yöre. İslam domuz yemeyi yasaklar, bu nedenle avlanan hayvanlar, Müslüman olmayanlara satılmak üzere yöre insanlarına bırakılıyor.

Gece ateşleri vahşi hayvanları uzakta tutuyor ve bizi soğuktan koruyor. Yöreye özgü halk şarkıları söyleyen *marazi*'ler, *dolki* ritminde konser vermek için yanımıza geliyor. Erkekler aralarında avın verimini konuşuyor, kadınlar ise müzik dinliyor.

Bu vahşi ve romantik ortamda, Mustafa yine aklımı başımdan almaya çalışıyor. Ancak o, kurnaz bir baştan çıkarıcı. Av dönüşü, hoşuma gitsin diye, bana yakaladıklarını göstermekle yetiniyor. Av pantolonu ve botlarıyla, elinde tüfek, başında Mao kasketi, olağanüstü çekici bir erkek.

Bir sabah, çok erken vakit, elimde olmadan onunla baş başa kalıyorum. Göle eğilmiş, az önce vurduğu vahşi ördeği yakalamaya çalışıyor. Hafif karanlıkta, güneşin ilk ışınları yüz hatlarını belirliyor. Göz-

lerini kaldırıp bana bakıyor. Yüregim dehşet verici bir hızla çarpıyor. Unutulmayacak kadar güzel bir an.

Mustafa harika bir aşçı. Et yumuşak kalacak, tadını ve besin değerini yitirmeyecek ölçüde nasıl kızartılır, biliyor. Mükemmelci olduğu için, şaşırtıcı bir sabırla keklik pişiriyor.

Bu küçük kalabalık arasında, Mustafa'yla ben, büyülü bir biçimde sarmaş dolaş olmuş zihinleriz. Anlaşılamayan iki yalnız insan. Ruhlarımız, ortak bir amaç, bir başarı peşinde savaşım halinde. Her ikimiz de, ötekini arıyoruz; yüreğimizin ya da kafamızın içindeki fırtınayı anlayacak erkeği ya da kadını. İçimden bir şeyler, birbirimiz için yaratılmış olduğumuzu söylüyor bana. Kendisine yakıştırılan o kabuktan; tanımadan, aslında kim olduğunu bilmeden insanların sözünü ettikleri o acımasız sertlikten kurtulması için ona yardımcı olmak istiyorum.

Bu adamda beni büyüleyen, en fazla hayran bırakan şey, hakkında düşünülenlere kayıtsız kalışı. Oysa ailem, bu genel kaniye alabildiğine önem verir. O ise, inançlarının doğruluğundan eminse, rezil olmayı bile göze alabiliyor. Örf ve âdetlere gülüp geçebiliyor. Bence, yalnızca olağanüstü kişiler bu yeteneğe sahip olabilir. Doğuştan yönetici o; ne istediğini sezgileri yoluyla biliyor. Politikayla uğraşan erkekler, genel kural olarak, özellikle de özel yaşamlarında, tedbirli davranırlar. Oysa Mustafa'nın evlilikleri ve boşanmaları herkesçe biliniyor; çarşıda pazarda, köy yollarında, herkes bana 'bunlardan söz etti. Onun ise umurunda bile değil. Üzerine atılan çamur, kayıp gidiyor. Zaten insanlar da bunun farkında. Politik kişiliğindeki nitelikler, geçici aşk serüvenlerinden çok daha önemli.

Binlerce yıldızın altında, birbirimize âşık olduk.

İkimiz de uzun süredir bunu biliyoruz, ancak Mustafa kendini geri çekiyor, hazırlık aşamasını uzatıyor.

İlk adımı ne zaman atacak? O adımı atmak istiyor mu?

Kafamın içinden papatyayı yoluyor, bir yandan da mırıldanıyorum: İlk adımı atacak... atmayacak... atacak... atmayacak...

Ramazanın bitiminde bir akşam, bayram yemeğine davetliyiz. İngilizler çağından kalma yaşlı bir hanım karşılıyor bizi; muhteşem bir balo salonu, parkeler pırıl pırıl, kristal avizeler görkem saçıyor. Mustafa Khar'ın çevresinde bulunan herkes gibi, Enis'le ben de davetliyiz. Bu akşam, giyimime alabildiğine özen gösterdim.

Mustafa, ölçülü adımlarla, kararlı bir biçimde yanıma yaklaşıyor.

Beden dilinden anlıyor. Güven verici erkeksi bir davranışın, birçok kişi için başlı başına çekici olduğunu biliyor. Bu sanatın uzmanı olmuş artık. Basit bir beden hareketiyle, amacına ulaşabilecek yetekte.

Bu akşam çok şık giyinmiş: Kurşun grisi takım elbise, açık mavi gömlek, timsah derisinden ayakkabılar.

Beni dansa kaldırıyor. Çekingen bakıyor ve sessizce: "Enis ne düşünür acaba?" diye soruyorum.

Mustafa hemen, kocamla dans etmesi için Şehrazat'a emir veriyor. Enis, kendisine bu derece güvenilmesinden onur duyuyor: Aslında bir derebeyinin, karısına başka bir erkekle dans etmesi için izin verdiği çok ender görülür.

Enis, dans pistine doğru Şeri'ye eşlik ediyor ve yanımdan geçerken, Mustafa'nın davetini geri çevirmemin nezaketsizlik olacağını bildiriyor.

Sekiz aydır bu anı bekliyorduk.

Her yanıma saran mutluluğa, emin olamamanın verdiği sinirlilik karışıyor. Alnımda parıldayan *tikka* elması, özel bir pırıltı saçıyor olmalı. Orkestra, "Strangers in the Night"ı çalıyor. Mustafa, büyük bir rahatlıkla törelerle dalga geçerek beni kendine doğru çekiyor, ben de ona direnmiyorum. Birkaç saniye sonra, pistin kenarına çekerek, doğrudan doğruya soruyor:

– Benimle evlenir misin?

Bunca ani bir soruyla karşılaşmanın verdiği şaşkınlıkla kekeliyorum:

– Ama... ben evliyim...

– İşi Allah'a bırak...

Birden, çevremizdeki insanların bu kısa konuşmayı duymuş olmalarından korkuyorum. Kızardığımı duyumsuyorum. Soluğuma kavuşmak için, dansın ortasında, Mustafa'nın beni saran kollarından sıyrılıyorum.

Belirgin bir sinirle, ama ağır bir yükten kurtulmuş olarak, beni yerime götürüyor.

O büyümlü andan sonra, sürekli olarak, saatlerce telefonda konuşuyoruz. Enis'le olan evliliğim bitti, Mustafa'yla geleceğimiz konusunda ise, tutkuyla birbirimize güvence veriyoruz.

Yaptırmakta olduğu evin bahçesine kurulmuş prefabrike kulübede, olabildiğince sık görüşüyoruz. Mustafa, bu yeri bir mağara olarak

kullanıyor. Günah mağarası. Her türlü utancı, ahlakı, tedbiri terk etmiş durumdayım. Duyularımın rehberliğine bıraktım kendimi. Kuramsal olarak, Pakistan'da zina yapan bir kadın taşlanma cezasına çarptırılabilir. Ancak kuram, gerçek değildir. Kuran, zinanın kanıtı olarak, ilişki sırasında dört kişinin tanıklığını gerekli görüyor. Ya da âşıklardan birinin yapacağı itirafı.

Ne olursa olsun, yaşam önemli değil. Zaten benimki yeni başlıyor. Yirmi yaşındayım ve ilk kez tutku gözümü kör ediyor.

6

Bhutto ile Mustafa arasındaki ilişkiler artık resmi ve belirgin bir biçimde soğuk, ancak her ikisi de görünüşü kurtarmayı başarıyorlar. Biraz daha kurnaz olan gözlemciler, aralarında açılan mesafeyi fark etmiş durumdalar, oysa çoğunluk, Bhutto'nun belirgin düşmanlığının aslında gülünç olduğunu düşünüyor.

Nura kusti halinde oldukları, yani savaş öncesi birbirlerini gözlemledikleri söyleniyor. Sonuçta, Mustafa'nın taraftarları kendisine hâlâ sadık, yerine gelen Pencap devlet bakanı Hanif Ramey ise, halkı bir arada tutmakta iyice zorlanıyor. Kendisinden öncekini suçlama yolunu seçiyor ve eski valinin sahtekârlıkları konusunda yalan demeçler veriyor basına. Örneğin, küçük bir kız çocuğunu baştan çıkarma davasında Mustafa'nın rolünü tümüyle değiştiriyor ve bu olaydan yararlanarak onu, bir *badmaas*, yani seks düşkünü ilan ediyorlar. Pencaplı kadınlara ve genç kızlara, onun dönüşünden korkmaları söyleniyor.

Bu arada dönüşü de gerçekleşiyor. Çölü aşan Mustafa, yeniden Pencap genel valisi oluyor. Ramey ise, daha önemli olan devlet bakanı unvanını koruyor, en azından bir süreliğine... Bhutto, Mustafa'ya üç aylık bir deneme süresi verdi ve komutlarına uyacak olursa, devlet başkanlığına geri dönebileceğini bildirdi. Mustafa, kendisine atılan iftiralar gerçek olsaydı, Bhutto'nun ona görevini asla iade etmeyeceğini her yerde belirterek, valilik görevine yeniden başladı.

Valiye verilen konutun kapısına kadar Enis'le birlikte arabayla geliyoruz. Kapı, bitmez tükenmez İngiliz etkisindeki kılığa bürünmüş, başları türbanla sarılı, beyaz üniformalı silahlı nöbetçiler tarafından

korunuyor. Kimliklerimiz ve davetiyelerimiz kontrol edildikten sonra, binaya kadar eşlik ediyorlar. Araba, daire biçimde bir yolu izleyerek, sömürge mimarisinin en etkileyici kutsal kalıntılardan birine ulaşıyor: Eski bir vali, Lord Montgomery tarafından, belki de güçlü İngiliz İmparatorluğu'nun mimarisini Lahor'a benimsetmek amacıyla yaptırılmış olan bembeyaz bir bina.

İçinde bir göl, salkım söğütler, kuş yuvaları, tenis kortları, selvi ağaçlarıyla çevrili yürüyüş yolları bulunan üç yüz hektarlık bahçe, şimdi Pencap'ın efendisinin kişisel rahatına ve zevkine ayrılmış durumda.

Mâlikanenin içinde konuklar için art arda onlarca daire yer alıyor, tavanlar yüksek, doğramalar Hint meşesinden. Enis'le birlikte, *darbar*, yani saray salonu adıyla anılan ünlü şölen salonuna giriyoruz. Bu kocaman oda, konutun tam ortasında yer alıyor ve beş yüz kişiden fazlasını oturttarak ağırlayabiliyor. Duvarlarda, Pencap derebeyleri ve efendilerinin resimleri asılı; milyonlarca kişinin kaderi, bunların en ufak hareketlerine bağlı.

Binanın çevresinde asma balkonlar var; bir gayda, uzak İskoçya müziğinin ritminde şışip sönüyor.

İnsanlar sürü halinde, genel valinin karısı Şeri'yi kutlamak için şamata yaptıktan sonra sessizliğe bürünüyor. Vali, yüksek mahkeme başkanının eşliğinde içeri giriyor. Heyecanım sonsuz. Mustafa, yemin etmek için elini Kuran'a basarken, bakışı benimkine takılıyor. Beni içten içe titreten heyecan ve kaygının farkına varıyor. Gündüzün ilerleyen saatlerinde, bir yolunu bulup bana şöyle fısıldıyor:

– Hiçbir hükümet sana olan sevgimin önüne geçmeyecek.

Bu yemini, hareketleriyle doğrulamak için duraksamayacak da. Sır küpü bir âşık değil o; Şeri'ye, Enis'e, kısacası bütün dünyaya, aramızda olup bitenleri ilan etmek istiyor sanki.

Birkaç gün sonra bana telefon ediyor:

– Hemen seni görmeliyim, geliyorum.

– Ama Enis burada! Nasıl olur?

– Sen kaygılanma.

İki dakika sonra, telefon yeniden çalıyor. Enis açıyor, dikkatle dinliyor, kapatıp bana gülümsüyor:

– Mustafa hemen beni görmek istiyor.

Koşarak gidiyor.

Mustafa hemen onun yanına geliyor, ivedi bir işinin çıktığını söyleyerek özür diliyor. Dönüşünü beklerken havuza girebileceğini ekli-

yor. Mustafa'nın bir arkadaşı, Rauf Han, Enis'e bir mayo verip onu havuz kenarına yerleştiriyor. Hiçbir şeyden kuşkulanan tutsağının başında bekliyor.

Rauf Han telefon ettiğinde, hâlâ Mustafa'yla birlikteyiz.

– Özür dilerim beyefendi, onu daha fazla suyun içinde tutamayacağız, oldukça yoruldu. Sanırım üşütmüş, kendini iyi hissetmiyor.

– Beş dakika sonra çıkmasına izin verin. Telefon ettiğimi, on beş dakika sonra orada olacağımı söyleyin.

Mustafa telefonu kapatıyor ve çılginca kahkahalara boğuluyoruz.

Devlet işleri rayına oturdu. Mustafa, Bhutto ile birlikte Pencap turunda. Gittikleri her yerde, kalabalık pankartlarla karşılıyor onları: "Çok yaşa Mustafa Khar", "Çok yaşa Pencap Aslanı".

Kutsal Data Gang Bukş'un kabri önündeki bir gösteri sırasında yapılan bu coşku dolu taşkınlıklar, sonunda Bhutto'yu şaşkına çeviriyor. Kalabalığın Mustafa'yı göklere çıkarmak için etrafını sardığını gören başbakan, kendisini aşağılanmış hissediyor, Mustafa da bunun farkında.

Bu arada, olup bitenleri net bir biçimde görmeye, çifte yaşamım ve bunun neden olduğu karmaşaya bir son vermeye çalışıyorum. Bu ilişkiden bir süreliğine kaçmak için, akrabaları ziyaret etme bahanesiyle, Tanya'yla birlikte Pencap'ın uzak bir köşesine gitmeye karar veriyorum. Mustafa'nın erişemeyeceği bir yer gerekiyor bana, onsuz yaşayabilir miyim, bilmek istiyorum. Kazoval, bu iş için ideal. Ne telefonu var, ne de elektriği. Ayrıca ona meydan okumak, bana olan bağlılığını sinamak istiyorum. Beni özleyecek mi acaba? Yoksa yan mı çezecek?

Lahor'a dönen Mustafa, beni bulamamanın eksikliğini duyuyor. Hiç zaman yitirmiyor. Okara'ya kadar uçak tutuyor. Orada, Mercedes'ine atladığı gibi, Kazoval'e son gaz ulaşıyor. Bu arada Rauf Han, evet yine o, işe el koyuyor; sözde kişisel bir raporu bizzat valinin eline ulaştırması için, çok gizli bir görevle Enis'i Peşavar'a gönderiyor. Güvene dayanan bir görev.

Sığınmış olduğum döküntü köyde oturan zavallı insanlar, Pencap genel valisinin geldiğini görünce, akılları başlarından uçuyor. Şaşkınlıktan kocaman açılmış gözlerle, dar sokaklarda çılginlar gibi koşuyorlar. Evin ta içinden, bir arabanın yaklaşan gürültüsünü ve kornasını duyuyorum. Birkaç saniye sonra, kulübenin giriş kapısını koruyan

kamış perde aralanıyor ve Mustafa görünüyor. Safari kılığı, Mao kasketi, heybetli gövdesi öğle sonrası ışığında belirliyor.

Tasarısının ayrıntılarını sonradan öğrendim. O an, benim de aklım başımdan uçmuş durumda. Evin içine doğru birkaç adım atarken, dudağının kenarında kurnaz bir gülümseyiş var:

– Hemen Lahor’a dönmelisin. Şimdi. Sensin yaşayamam.

Gafil avlandığım için, ev sahiplerine birkaç bahane ileri sürüp masal anlatıyorum: Vali, Enis’in bir arkadaşı, kocam ondan beni eve getirmesini rica etmiş.

Sıradan bir yalan, ancak akrabalarım bunun farkında değilmiş gibi davranıyor. Zaten hepsi, genel valinin ısıltılı varlığıyla, elden ayak-tan kesilmiş durumda.

Böylece koşarak ayrılmak ne de olsa zoruma gidiyor. Köy yerindeyiz, burada saygın kişiler çarşafıla örtünüyorlar. Kuzu kuzu beyaz bir çarşafa bürünüyorum, yüzümle saçlarım kapalı, yalnızca gözlerim görünüyor. Ve işte, Mustafa, bebeğim, onun dadısı ve ben, Mercedes’le yoldayız.

Pencap Aslanı’nın küçük Kazoval köyüne sürpriz ziyaretine değinen yerel basın, ondan, "halkın hizmetindeki adam", "uzak taşra halkına bağlılığını göstermeye özen gösteren vali" olarak söz ettiler. Yalnızca bir kadının peşinde olduğunu hiç kimse bilmiyor.

Lahor’da, kızım, dadısı ve ben, başkanlık dairesine yerleştiriliyoruz. Mustafa, akşam yemeği için yanıma geliyor. Yaptığı darbeden hoşnut, afacan bir havası var. Bense sinirliyim. Enis hâlâ Peşavar’da, ayakta dikilip duruyor. Ya Şeri benim burada, kendi evinde olduğumu fark ederse ne olacak?

– Kaygılanma... Ona *ulemayla* birlikte konferansa katıldığımı bildirdim.

Din sorumlularının toplantısında bir kadının varlığı olanaksız olduğundan, Şeri, resmi konutun özel bölümünde kalmak zorunda.

Akşam geç saatlerde, Mustafa, karısını bulmak için yanımdan ayrılıyor, bir türlü uyuyamıyorum. Gece uzun. Sabah erkenden kalkıyorum, dadısı Tanya’yı giydiriyor ve evimize dönüyoruz. Kaçış sona erdi.

Gidişimizden kısa bir süre sonra, alışılmamış miktarda süt tükendiğini fark ediyor Şeri. Hizmetçileri hırsızlıkla suçluyor. Onlar da, "bebeğin" içtiğini açıklayarak kendilerini savunuyorlar. Şeri soruyor:

– Kimin bebeği?

Hizmetçiler Tanya'nın adını bilmiyorlar, ancak basit bir cümleyle hayatımın gidişatını altüst ediyorlar:

– Kızıl saçlı *begüm* Sahip'in.

Artık Şeri biliyor. Aynı gün Mustafa'nın karşısına dikiliyor. O da soğuk bir biçimde, bana âşık olduğunu kabul ediyor.

Şeri'ye ya da kocama karşı her yanıma saran suçluluk duygusu, beni esir eden kaba tutkunun yanında bir hiç. İçimi saran yaşamı keşfetme, bir erkeği keşfetme duygusu öylesine güçlü ki, bunun dışında her şey sönük kalıyor. Zaman zaman, aynada kendimi seyrederken, onca güçlü bir erkeğin diğerlerinden ayırıp da sevdiği bu yüzü incelerken, çocukluk yıllarım ve annemin küçümseyen tavırlarından öc aldığım duygusuna kapılıyorum. Bu mutluluk beni bencilleştiriyor ve gelecekte beni bekleyen tehlikeler vız geliyor. Birisi beni seviyor, beni seçti ve bu "birisi", herhangi biri değil.

7

Hiçbir şey değişmiyor.

Her şey değişiyor.

Mustafa hâlâ genel vali, Şeri de hâlâ Pencap'ın baş kadını.

Buluşmalarımız gitgide sıklaşıyor ve hiçbir önlem almıyoruz. Tutku, bu adamda bir tür sorumsuz inatçılık uyandırıyor. Mustafa, beni günde üç ya da dört kez arıyor ve gündüzleri en az bir kez yüzümü görmezse, mutsuzları oynuyor. Evimden dışarı çıkmak için bahaneler yaratmayı öğreniyorum.

Mustafa çılgınca romantik duygulara kaptırdı kendini. Bir gece, sabaha karşı saat üçte telefon sesiyle uyanıyorum. Kim olduğunu tahmin ederek, hızla yataktan çıkıp, telefonu kaptdığım gibi odadan dışarı süzülüyorum. Mustafa'nın yalvaran sesini duyuyorum:

– Tina, seni görmek isteğiyle ölüyorum...

– Mustafa! Çok geç oldu, şimdi seninle konuşamam.

– Kapatma! Arabayla geliyorum, on dakika sonra evin önünde olurum. Pencerenin başında dur... lütfen, yalnızca bir dakikalığına seni göreyim.

Almacı yerine yerleştirip ayaklarımın ucuna basa basa odaya geri dönüyorum. Enis hafifçe kımıldıyor.

— Yok bir şey, kıpırdama, yanlış numaraymış...

Birkaç dakika sonra, kocam derin uykusuna geri dönüyor, ben de odadan dışarı fırlıyorum.

Pencerenin önünde geceliğimle ayakta dikilip karanlıkta bekliyorum. Birden, keyifle titriyorum: Bir Mercedes'in farları geceyi deliyor. Perdeleri açıyor, orada, direksiyon başındaki kişinin ateş dolu olduğunu tahmin ettiğim bakışlarına bedenimi teslim ediyorum.

Bu harika ve tümüyle çılgın anların dışında, belli bir gerilim giriyor aramıza. Hâlâ evli bir kadını ve Mustafa, kocamla ilgili en küçük bir değinmede, istiridye gibi kapanıveriyor. Sözcüğü ağzına almadan, beni boşanmaya iteliyor. Çevredekilerin düşüncelerini ve Enis'i üzmemeyi dert edindiğim için de, ne yapacağımı bilemiyorum.

Toplum içindeyken, Mustafa'nın kışkırtıcı bakışları ve konuşmaları gitgide daha belirgin ve edepsiz bir hal alıyor. Enis hiçbir şeyin farkında değil, ancak diğer kadınlar bakışlarıyla beni paramparça ediyorlar. Bir salona girerken, sık sık bir ürpertiyle buz kesiyor, dedikodulara yol açmamak için sinirden patlamamaya çalışıyorum. Çok şükür ki, annemle babam Londra'da yaşıyorlar: annem, kızı hakkında çıkarılan çirkin zina söylentilerinin uzağında.

Şerî'den cesaret alan kadınlar, saldırgan ve küçümseyici sessizliklerinin yeterince korkunç olmadığı anlayıp, şimdi de beni hırpalamaya karar verdiler. Duyduğumdan emin olmak için yüksek sesle, "belli bir evli kadınla, belli bir erkek arasındaki serüven"den söz ediyorlar. Bakışları, yılan dilleri, cümle darbeleriyle beni simgesel anlamda taş a tutuyorlar.

Yine de, Mustafa'nın beni içine sürüklediği bu girdaba, bu sarhoşluğa karşı koymak için umutsuzca savaşıyorum. Bir süreliğine, Enis'i bu davet geleneğinden vazgeçmeye bile ikna edebiliyorum. Mustafa'yla aralarında yeterince bir dostluk gelişti, kocam da, dışarı çıkmamak için uydurduğum bahaneleri surat ekşitmeden kabulleniyor. Ancak, dostlar çevresinden ani uzaklaşmamız gözlerden kaçmıyor. Mustafa beni arıyor:

— Bir sorun mu var? Neden artık çıkmıyorsunuz?

Dedikoduların ve alayların beni fazlasıyla küçük düşürdüğünü ve göze batan "öteki kadın" rolüyle rahatsız olduğumu anlatmaya çalışıyorum. Sürekli yalan söylemek ve göğüs germek beni tüketiyor.

Kendini kaybediyor.

– O insanlardan tam bir bağıllık istiyorum ben, Şeri'nin işine bu-
laşmaya hakları yok. Onlardan bütün istediğim, seçimlerime ve karar-
larıma saygı göstermeleri! Karşı çıkınlara katlanamam! Hemen ilgi-
leniyorum, her şey yoluna girecek, göreceksin.

Hemen ertesi gün, Şeri ile birlikte Kukku adında bir arkadaşının
evime geldiklerini görünce hayretten donakalıyorum. Kadınlar arasın-
da âdet olduğu üzere, onları odama davet ediyorum, ama kimsenin
rahatı yerinde değil tabii, yüz yüze bakışmak bile zorumuza gidiyor.
Şeri, oldukça sarsılmış görünüyor, sinirden patlamak üzere. Birden,
metnini ezbere okumaya koyuluyor:

– Tehmina, kocamla sizin, birbirinize âşık olduğunuzu biliyo-
rum. Bunu kabul ediyorum. Mustafa, davetlerimize yine katılmanızı
istiyor. Ben ve diğer kadınlar, size en ufak bir hakarete ya da serze-
nişte bulunmayacağız.

Kukku, son sözlerle hemfikir olduğunu belirtmek için başıyla
onaylıyor. Öyle şaşkınım ki, aklıma hiçbir yanıt gelmiyor. Mustafa
böyle bir şeyi neden karısından istemiş ki, neden onu bunca aşağıla-
mış? Kendimi bir orospu gibi hissediyorum.

Ancak Şeri, Mustafa'nın dikte ettiği mesajı bana iletir iletmez,
çoşkulu bir söylev çekmeye koyuluyor.

– Evinize, Mustafa istediği için geldim. Ancak ben, evliliğimi
kurtarmak istiyorum. Bundan böyle onunla görüşmeseniz iyi olur, ak-
si halde intihar etmekten başka seçeneğim kalmayacak. Size yalvarı-
yorum, çekip gidin! Hayatımdan çıkın, hayatımdan çıkın! O, çok sert
bir erkek, size göre biri değil, sizin hayatınızı da, tıpkı benimki gibi
mahvedecek!

Şimdi de beni, kocasının şiddete başvuran, tehlikeli bir canavar
olduğuna ve boş nedenlerle onu vahşice dövdüğüne inandırmaya çalış-
ıyor; örneğin, hizmetçilere suyu ısıtmalarını söylemeyi unuttuğunda,
ya da herhangi bir şeyi iyi yerleştirmediginde, ya da giysilerini yıkat-
mayı geciktirdiğinde hemen dayağı basıyormuş...

Bu hikâyeler bana öyle tuhaf görünüyor ki, duyduğum kuşku yü-
zünden okunuyor. Mustafa benim yanımdayken harika birisi, nazik,
yumuşak, özellikle de mantıklı. Bu tür şiddet davranışlarının toplumu-
muzda yaygın olduğunu biliyorum, kabul edilmek istenenden çok da-
ha yaygın, ancak, bildiğim kadarıyla babam annemi hiç dövmedi ve
Enis de bana asla el kaldırmadı. Buna karşılık, derebeyleri arasında

karılarına kötü davranmak ne yazık ki bir alışkanlık, hatta neredeyse bir gelenek halinde. Ancak Mustafa böyle olamaz!

Bu konuşma sırasında en sıkıcı olan, Şeri'ye karşı acıma duygusuyla dolmam. Gerçek ya da yalan, bana bu itirafları yapmasının ne kadar aşağılayıcı olduğunu anlıyorum. Söylediklerini haksız çıkarmaya çalışıyorum. Madem ki Mustafa bir şeytana benziyor, neden ille de ona sahip çıkmak istiyor öyleyse?

– Evliliğimi kurtarmaya kararlıyım. Her şeye kaulanabilirim. Yaşamım buna bağlı. Eğer gitmeye kalkışırsam, kızımı elimden alır. Kızım olmadan yaşayamam, onu Mustafa'yla baş başa da bırakamam. Bana yardım etmeli, yaşamımdan çıkmalısınız! Bunu sizden rica ediyorum.

Bu son açıklamalar ne yazık ki gerçeği yansıtır gibi. Pakistanlı bir kadın, evliliğini korumak için neredeyse her şeye katlanabilir. Bizim toplumumuzda, evlilik bazen âraftır, boşanma ise her zaman için bir cehennem! Erkekler her türlü hakka sahiptir, karılarının ellerindeki tüm varlığa el koyabilir, özellikle çocuklarını ellerinden alabilirler.

Mustafa'ya olan aşkıma karşın, başımın döndüğünü hissediyor, vicdanımla savaşmak zorunda kalıyorum. Onurlu bir biçimde davranmayı öyle çok istiyorum ki. Parmakla gösterilen orospu olmamak en büyük arzum... Üstelik Şeri'nin dehşet dolu hali içimde bir çınlamaya dönüştü. Ben de evliliğimi tehlikeye atma aşamasındayım. Enis, uygar bir insan, ama Tanya'ya ne olacak, bunu kim bilebilir ki?

Akşamın geç saatlerinde, sonunda bir karara varıyorum: Bu işi bitirmeliyim, artık Mustafa'yı görmeyeceğim. Onun için, aşkıma feda etmeliyim... Ama bu arada, gizli bir ses beni içten içe kemiriyor, bu buyurgan, inatçı ses şöyle söylüyor: "Onun seçtiği KADIN ben olmalıyım."

Yine de, aynı akşam ona telefon ediyorum:

– Bu işe bir son vermeliyiz, Mustafa. Birçok kişiye fazlasıyla acı çektireceğiz...

Politik bir toplantının ortasında olduğu için, dikkatini veremediğinin farkındayım. Söylediklerimi duymamış gibi, dalgın bir sesle, kısa süre içinde beni görmeye geleceğini söylüyor.

Sonraki günlerde dönüp dolaşıyor ve kendime sürekli aynı şeyi tekrarlıyorum: Sen, yapman gerekeni yaptın... Peki öyleyse, neden bu kadar mutsuzsun?

Birkaç gün sonra, Mustafa kapımı çalıyor. Bu kez, Şeri de yanın-

da. Onu kırmış, dövmüş olmalı, ancak yine de, kararlı bir sesle ezberlediği metin dudaklarından dökülüyor, arkadaş çevrelerinde yine yerimi almam için ricada bulunuyor.

Mustafa, metresine kur yapmak için kendi karısından yararlanıyor! Beni fazlasıyla sevdiğinin işareti mi bu acaba? Yoksa Şeri'nin beni uyarmak istediği gibi, sapkın bir karakterin kanıtı mı?

Kuşku duymayı kendime yasaklıyorum. Küçük bencil kişiliğimin en derin, en karanlık yerinden bir ses, içten içe zaferimi kutluyor.

Korkunç bir şey bu.

Enis ve karısı, böylece sosyete yaşamına geri dönüyorlar.

Mustafa Khar'ın otoritesi üzerimizde. Eğer karşı koysaydım, şöyle ya da böyle, Şeri bunun bedelini ödeyecekti; bana gelince, alçakça itiraf edeyim ki, onu bir daha görmemek tam bir işkence olacaktı.

Akşam yemekleri, şölenler, davetler geleneksel gidişatına yeniden kavuştu. Düşmanca davranışlar görünüşte yok oldu, ama hâlâ var, özellikle de kaçınılmaz bir biçimde akşam vakti kadınlar erkeklerden ayrı bir köşeye çekildiklerinde.

Şeri, sık sık ve fazlasıyla, Mustafa'yla olan "kusursuz" bağlarından söz ediyor. Şu tür inciler dökülüyor ağzından:

– Mustafa, evli erkeklerle ilişki kuran kadınların birer kaltak olduğunu söylüyor...

Şeker gibi tatlı bir sesle dile getirilen her sözcüğün çevresi dikenli tellerle çevrili; gülüşmelere ve beni kastederek dirsekle dürtüşmelere neden oluyor. Zekice ve etkili.

Pakistanlı iki sanayicinin eşlerinin de katıldığı bir akşam yemeğinde, öylesine şeytanca yorumlara neden oluyorum ki, eve dönerken aşağılanmışlık duygusuyla gözyaşlarımı tutamıyorum. Olayı Mustafa'ya anlattığımda, öfkeden gözü kararıyor.

– Onlara iyi bir ders vereceğim, söz veriyorum sana.

Ertesi gün, her iki kocayı vilayete çağırıyor.

– Karılarınızın Tehmina'yı ziyaret edip kendisinden özür dilemelerini istiyorum. Reddedecek olurlarsa hoşgörmem, hakaretlerinin bedelini de siz ödersiniz. Şimdi çıkabilirsiniz!

Birkaç saat sonra, iki kadın evime gelip benden özür diliyorlar.

Olayların gidişatından pusulayı iyice şaşırان Şeri, *umre* için Mekke'ye gitmeye karar veriyor. Mustafa ile ben, birlikte daha fazla zaman geçirmek için bu durumdan yararlanıyoruz. Gündüzleri, onunla

baş başa oluyorum; akşamları ise, Enis ve başka dostlarla birlikte bizi yemeğe götürüyor. Onunla birlikte geçen bu çalıntı anlar hoşuma gidiyor, ancak ben Allah'ın emirlerine karşı gelirken Şeri'nin O'na sığınmış olduğu düşüncesiyle dehşete düşüyorum.

Şeri, kutsal bir kokuya bürünmüş olarak, huzurla geri dönüyor. Mustafa'yla olan birlikteliği için dua etmiş olduğu kuşkusuz, bense kendimi kirli ve parmakla gösterilen kişi hissediyorum. Ya Tanrı onun dualarını kabul edecek olursa? Ama tam tersine, kendine özgü gizemli nedenlerle, Tanrı benimkilere karşılık veriyor. Belki de bu, günahkâr kişiyi Tanrısal bir yöntemle cezalandırma tarzı.

Gazeteciler işi araştırmaya koyuldular. Yasadışı ilişkimi bütün kent biliyor galiba, hatta kocamın akrabaları bile. Enis, Mustafa'nın ünü nedeniyle, alçakça dedikoduların kurbanı olduğumuzu düşünmekte ısrarlı. Ancak aşk öykümle ilgili haberler Londra'ya ve anneme kadar uzanmış durumda. Yalnızca "rezalet" sözcüğü bile onu deli etmeye yetiyor; Enis'le baş başa bir görüşme yapıp onu uyarmak için uçağa atlayıveriyor.

– Bu adamla artık görüşmemelisiniz! Bu işi kesmezseniz, hem onurunuzu hem de karınızı yitireceksiniz!

– İstedğim kişiyle görüşürüm. Korkmuyorum.

Annem öfkeli:

– Nasıl bir kocasınız siz? Kızım, henüz yatılı okul üniforması giyerken tanıştı sizinle! Yaşam hakkında her şeyden habersizdi! Bu hale geldiyse, suç sizde! Babası onu korurdu. Ya siz, Mustafa Khar gibi bir adamın arzusuna onu teslim mi ediyorsunuz? Üstelik bu kadar kötü bir ün salmışken!

Annem, onun yüzüne bakıp küçümsercesine başını sallıyor:

– Bu işin yürümeyeceğini biliyordum zaten. Kızım üzerinde hiçbir otoriteniz yok sizin!

Ancak, Enis durumu son öğrenen kişi değildi... Şimdi anlıyorum ki, yalnızca bilmemeyi yeğliyordu. Saygı duygusu her yanımı kaplıyor. İlk kez anneme kafa tutma cesaretini gösteriyor. Bu durum ise alabilirdiğine çelişkili, çünkü o, kendi toprağını savunmaya çalışıyor ama, toprak kaygan kumdan ibaret.

Bir haftalığına, Singapur'da bir iş gezisine çıkmak zorunda. Bu fazlasıyla ağır havadan biraz kaçmak için, Tanya'yla birlikte, yolculuğunun ilk durağı olan Karaşi'ye kadar ona eşlik ediyorum. Enis yanı-

mızdan ayrılır ayrılmaz, herhangi bir resmi iş bahanesiyle Mustafa geliyor. Politik yaşamdan eski dostu, güney vilayeti Sint'in devlet bakanı Mustafa Jatoi'nin evine beni yemeğe davet ediyor. Onun evine davetli olmak bir onur sayılır. Jatouiler, tıpkı Bhuttolar gibi, toprak aristokrasisinden, büyük bir aile.

Aynı akşam üstü, bir kadın arkadaşım beni uyarmak için ziyaretime geliyor. Ona göre, Mustafa yalnızca benim görünüşüme âşıkım.

– Seni sevmesinin tek nedeni, düzgün görünüşün, bu çok açık. Zarif giyiniyorsun, marka imajı için kusursuzsun. Seni bigudilerle, yüzünde gece kremiyle görmesini bekle hele! Sevgisi uçup gidecek! Ambalajı sever o, gerçekliği değil.

Bu konuşma tarzından ne de olsa etkileniyorum ve gerçeği yansıtıp yansıtmadığını bilmek istiyorum. Mustafa'yı sınavacağım. Akşam, Mustafa Jatoi'nin davetine açık mavi kareli, komik bol kollu ve diz üstüne sarkan üç kalın katlı bir köylü giysisiyle geliyorum. Üstüne üstlük, elbisenin desenini pastoral bir sahne oluşturuyor; yemyeşil bir çayır ve uzun kuyruklu bir inek!

Mustafa konuk odalarından birinde, kurumlanarak yanına gidiyorum. Zarif kesimli siyah bir kostümle, alabildiğine şık görünüyor. Gözleri aşağıda, kravatını bağlamakla meşgul. Birden, beni görüyor:

– Bu berbat giysi de nereden çıktı?

Kendime güvenim, birden kanatlanıp uçuyor. Ancak geri adım atmak için çok geç. Üstümü değiştiremem artık. Mustafa, küçümser bir tavırla yemek salonuna kadar bana eşlik ediyor.

Benden yaşlı olan diğer kadınlar, derin ve anlamlı dekolterileriyle şık ve zarif giyinmişler. İpekli sarilerinin altından, göbeklerine işli taşlar pırıldıyor. Küçümsemeyle karışık bir merakla beni inceliyorlar. Yayımdan boşanmış gibiyim. Sarilerin hafif ve buğulu hışırtıları beni umursamıyor.

Mustafa, akşam boyu beni yalnız bırakıyor. Öteki kadınlar çevresinde dolanıyor ve en güzelleriyle fingirdemekten gurur duyuyor. Birkaç erkek, nezaket gereği benimle konuşmak için yanıma gelmeye cesaret ediyor ama, görevi atlatır atlatmaz hızla da çekip gidiyorlar. Coca Cola dolu bir bardağı, hiç olmazsa ineğin kuyruğunu saklamak için umutsuzca göğsüme yapıştırarak dolanıyorum. Boşuna. Sonunda, sınırdan, bardağı köylü giysisinin üzerine boca ediyorum. Şu işe bakın, nazikçe imdadıma yetişen, Coca Cola firmasının yerel temsilcisi olu-

yor. Felaketi temizleyebilmem için, banyoya kadar bana o eşlik ediyor.

Ev sahibinin odasında, elbisem çabuk kurusun diye ısıtıcıyı tutarak sonsuz bir süre kapalı kalıyorum. Sonunda ıslaklık buhar olup gidiyor. Ben de birlikte! Tanrım, burada olmasam ne iyi olurdu! Kül kedisinin perisine ihtiyacım var, ama peri ortalarda yok. Sonunda, öfkeyle davetliler arasına geri dönüyorum, hâlâ ıslağını ve dayanılmaz bir biçimde canım sıkkın.

Mustafa, bir arkadaşından beni eve götürmesini istiyor. Bu aptalca bahsi kazandım, ama ne pahasına! Bu akşam, her şey apaçık, gözlerim gerçeği görüyor: Mustafa benim yalnızca görüntümü seviyor. Ertesi gün, telefonda soruyor:

– Söyle bakalım, neydi o gülünç kılık?

Gerekçesini açıklıyorum.

– Neden böyle şeyler yapıyorsun ki? Senin canın benimkinden fazla sıkılmıştır. Tehmina, seni olduğun gibi, kişiliğinle seviyorum. Kusursuz bir kadınsın. Ama, bayağı bir biçimde davranmaya kalkıştığında gülünç oluyorsun. Bu aptalca baş kaldırmalarla zamanını boşa harcama. Neden değişmek istiyorsun? Bambaşka biri olursan, ben de düşüncemi değiştirebilirim. Anlıyor musun?

Cezalandırılmış bir haylaz gibi, ağlayarak "evet" diyorum.

– Rollerini değiştirim. Örneğin, farz et ki günün birinde palyaço kılığında seni almaya geliyor. Bunu kaldırabilir misin? Asla. Canın sıkılır. Öyleyse aptallık etme. Kendin olarak kal.

O akşam yemeği başka bir nedenle son derece önem kazanacaktı: Varlığım fark edilmişti. Başka nasıl olabilirdi ki? Karaşi, şimdi tap-taze yeni dedikodularla kaynıyordu. Benim çevremden evli bir kadının, kocası Singapur'dayken Mustafa Khar'ın yanında ne işi vardı? Enis, dönüşünde haberi alıp sonunda benimle yüz yüze geliyor.

Ona yalan söyleyemem. Her şeyi itiraf edip boşanmak istediğimi belirtiyorum. Mustafa'yla evliliği, amaç olarak dile getirmiyorum; yalnızca aldattığım, artık saygı duymadığım ve ilgimi çekmeyen bir erkekle yaşamayı sürdüremem, o kadar. Evliliğimiz baştan beri hataydı, en iyisi ayrılmak.

Enis, son derece uygar bir erkek, hatta bunalım anında bile. Benden boşanmayı kabul ediyor ama, Tanya'nın velayetini istiyor.

– Ona ihtiyacım var, Tehmina. Sahip olduğum tek şey, o. Sevdığım kadını anımsatacak bana. Mahkemeye gidecek olursan, velayeti

alabilirsin, ama yalvarırım onu bana bırak. Hiç değilse yokluğunu içime sindirinceye kadar. Senden tek isteğim bu.

İslam yasası, ergenlik çağına kadar çocuğun anne yanında kalmasına gerçekten de izin veriyor. Tanya'yı kapmak için savaşılabildim, ancak söylemi beni altüst ediyor. Enis her zaman iyi bir baba oldu, hep sadık, bebeğimize karşı dikkatliydi. Hem bu durum uzun sürmeyecek: her şey yerli yerine oturduğunda, kızımı bana geri verecek, bu arada, sorun çıkmadan onu görebileceğim. Enis, bazı erkekler gibi kesinlikle bir bencillik canavarı değil. Yumuşak ve ince bir kişiliği var. Tanya'dan kısa bir süre ayrı kalmaya ondan daha kolay katlanabilirim. Yeni bir düzen kurma süresi için, önerisini kabul ediyorum.

Annemin yüzü sapsarı, babamsa öfke dolu. Annem bir kez daha Londra'dan döndü; niyeti, Mustafa'ya karşı "hevesimin" bir tür zihinsel bozukluktan kaynaklandığını kanıtlamak. Bizim ailede, kadınlar âşık olmaz; gülünç bir davranıştır bu. Kadın evlendirilir, ayrıca gözünü dışarıda olmamalıdır. Başka bir erkeğe baktığıma göre, demek ki ben hastayım.

Karaşi'nin en ünlü ruh doktoru Doktor Harun'la görüşüp benim için bir randevu almış, deliliğimi kanıtlayacak bir tanı koymasını bekliyor az çok. Davranışının zihinsel bir dengesizliğin sonucu olduğuna kızını ikna edemedi gerçi, ama belki doktor bu işi başarabilir. Çocukluğumda geçirdiğim menenjit hastalığından bu yana, sevgili annem, her türlü isyanıma basit bir açıklama getirerek, bunu deliliğime yoruyor.

Doktorun karşısına çıkmadan önce beni bir kenara çekiyor:

– Ona... her şeyi söyleme. Beni anlıyor musun?

Mesaj yerini buluyor. Mustafa'yla fiziksel ilişkim olmuşsa eğer, bunu kabullenmemeliyim. Deliliğimin üstüne, bir müstehcenliğim ek-sik.

Gerçeği görebileceği kadar uzun süreli bir görüşmeden sonra, ruh doktoru anneme ne yazık ki normal olduğumu açıklıyor. "Düşüş"üme şu basit açıklamayı getiriyor:

– Mustafa Khar, profesyonel bir kadın avcısı. Kızınız ise saf, onun çok sayıda kurbanından biri yalnızca.

Bu da bir ölçüde olsun, annemi yatıştırabiliyor. Bu tanımlamaya göre, tam anlamıyla bir kahpe gibi görünmesem de, kendimi müsait göstermemiş olsaydım, Mustafa'nın asla beni baştan çıkarmaya uğraş-

mayacağını savunuyor. Demek ki, hem kendimin hem de ailemin onurunu kirleten felaketten ben sorumluyum.

Annem suçluyor:

– O mesajı adamın gözlerine sokuyordun! Mustafa Khar gibi av koleksiyonu yapan bir erkek, her kadına yaklaşmaz! Onu çeken kadınlar, doğuştan metres olanlardır. Öteki kızlarımdan hiçbiri, onun gibi bir erkeğin çekiciliğine kapılmazlardı! Beni utandırıyorusun!

En sonunda, annem tüm çabalarını "hasarı sınırlama" işine adadı. Kendimi yeniden edilgen, onun emrinde, zayıf konumda ve suçunu kabul eder gibi hissediyorum. Aile otoritesine boyun eğen çocukluğuma geri dönmüştüm, Enis olmadığına ve tek mali dayanağımı ailem oluşturduğuna göre, ekonomik gerçeklerle de yüzyüze kalmış durumdaydım.

Kişisel tasarılar yapamayacak kadar kafam karışık. Bir kişilik kazanmıştım belki, ama artık yitirdim. Annem beni Lahor'a, anneannemin denetimi altında yaşamaya gönderiyor. Tek başına çıkmanı yasak. Ne telefon etme ne de telefona çıkma hakkım var. Arkadaşlarımı görmem olanaksız. Ruhsal açıdan, çıkmaz bir yoldayım. Mustafa, "tabudan da beter" bir konu, üstelik evli ve boğazına kadar politikaya batmış durumda.

Kendi gözlerimde bile bir paryaya dönüşmüş durumdayım. Rezalete neden olan bir dul, Tanya'yı "gözden çıkarmış" bir kadın olarak kazandığım kötü şöhret, kendime olan güvenimi toprağın derinliklerine gömdü. İster istemez o eski, anneye itaat düzenine dönüyorum. Tek tük huzurlu anlarımda da, dua ediyorum.

Kısa süre içinde, kuşkulu bir nesne gibi başka bir yere taşıyorlar beni. Bu kez, babamın kuzeydoğu sınırında yaşayan ailesinin evindeyim. Burası, Doğu Amerika'yı fazlasıyla andıran tozlu ve kayalık bir yer. Babamın en büyük ağabeyi beni denetlemekle yükümlü. Basit insanlar arasında yaşıyorum. Bir Pathan ailesinde ne aşktan söz edilir ne de boşanmadan. Kadınlar bile bu konuyu bana yasaklıyor. Onur yasası son derece sert; yazılı bir kural olmaktan çok bir yaşam ideali bu. Erkeklere özgü bir özdeyiş var: "Altın, kadın ve toprak." Elde tutulması, kıskançlıkla korunması gereken üç şey.

Babamın ailesinde, bu kurala kelimesi kelimesine uyulmasa da, iyi biliyorum ki, örneğin, bir erkeği basit bir bakışla yüreklendiren bir kadın, dayağı yer ve onur söz konusu olduğunda, suçlular "utanç parası" denen bir ceza ödemek zorundadır. Ciddi durumlarda, iş kana bile

bulanabilir. Bir sıcaklık ve yalnızlık çölündeyim, dayak yemedim ama, hapse tıkdım. Bütün gün odama kapanıp uyuyor ya da müzik dinliyorum.

Günün birinde, Enis, beni görme iznini koparıyor. Varlığı, hemen suçluluk duygumu uyandırıyor. Ama o, mallarımın paylaşımı konusunda bir pazarlık koyuyor önüme! Birden, onun değişik bir yüzünü görüyorum. İğrenç. Bütün varlığımı ona sattığımı belgelleyen bir kâğıt imzalamamı istiyor, bedeli ise elbette hiç ödenmeyecek. Tanya ise kumarda bir koz halinde. Erkekler üzüntülerini ne çabuk üstlerinden atıyor, diye düşünüyorum.

Ayrılmadan önce, Tanya'yı bana bırakacağına söz veriyor.

Bu kapatılma sürecinden sonra, aile tarafından kararlaştırılan bir süre için serbest bırakılıyorum. Ancak bu özgürlük ailemin bir başka kararına yol açıyor. "Düzelme" umudum olmadığından, Londra'ya beni de götürseler bile Mustafa Khar'la olan ilişkiyi yeniden başlatabileceğimden emin görünüyorlar. Evlerine "mikrop saçmamdan", küçük kız kardeşlerime kötü örnek oluşturmamdan ve gelecekteki evliliklerini tehlikeye sokmamdan korkuyorlar. Kısacası ben, vebalıyım. Böylece benimle artık ilgilenmemeye, bir daha yüzümü görmemeye karar veriyorlar. Annem kesip atıyor:

– O, ailenin total ördeği. Mustafa Khar'ın düzeyine indi, aramızdaki yerine kavuşması olanaksız.

Aramızdaki bütün köprüler yıkıldı. Yaşamlarından çıkıyorum. Tanya'nın yanıma yerleşmesi, babasına yakın bir okula gidebilmesi için Karaşi'ye geri dönüyorum. Kızımın, dadısının ve benim sığabileceğimiz büyüklükte bir daire kiraliyorum. Dostumuz Faruk Hasan'ın inşaat şirketinde bir iş buluyorum. O, karısıyla birlikte bana yardım eden ender kişiler arasında yer alıyor.

Aslında bu, gerçek bir görev olmaktan çok, hatır işi. Maddi ve manevi açıdan bu zor dönemi atlatmama yardımcı olması için yaratılmış bir iş. Yapılacak fazla bir şey yok. Büro yeniden dekore edildikten sonra, günüm kahve içmek, öğle yemeğini hazırlamak –yağda yumurtanın yanında ekmek üstü kızarmış havuç– ya da telefonda arkadaşlarla görüşmekle geçiyor. Şirket sürücülerinden biri, bedelsiz olarak emrime verildi. İstedğim yere götürüyor beni.

Arada bir, Faruk çalışma odama girip konuşmamı keserek, nazikçe yapılması gereken birkaç işimin olduğunu anımsatıyor. Bir süre sonra, işlerimi yoluna koyuyorum. Sürücü, Tanya'yı okuldan alıp ye-

mek yemesi için getiriyor. Ardından, iş çıkış saatinin gelmesini beklerken alışveriş yapıyor, dergileri okuyorum. Bu ağır iş için ayda 1500 rupi ödüyorlar bana.

Yeni "aşağılık kadın" konumumun bilincine varmam fazla sürmüyor. Pakistan toplumunda, dul kadın, iğrenç dedikodular için mükemmel bir hedeftir. Yılan diller açılıyor, küçümseyici bakışlar çevremi sarıp beni her şeyden elimi eteğimi çekmeye zorluyor. Yaşantım evle iş arasında geçiyor. Büyüyen ve taklalar atan kızım Tanya olmasaydı, umutsuzluğa saplanıp kalırdım.

Mustafa'ya erişmek olanaksız. Tam bir politik fırtınanın eşiğinde. Bhutto ile ilişkileri gitgide gerginleşiyor. Ona göre, Bhutto, başlangıçtaki politik görüşünden uzaklaşmış, hatta kendisine iktidarı kazandıran kaynaktan, yani halkın adamı olmaktan bile vazgeçmişti. Çevresini saranlar, dostları davaya ihanet etmişlerdi. "Yoksulların babası nerede?" diye soruyor Mustafa. "Halka ekmek, giysi ve bir ev vaat eden kişi nerede? Bütün gücüyle devleti o temsil ediyor, iktidar onu değiştirdi."

Mustafa'nın Pencap genel valiliği görevinden istifa ettiğini öğrenince, onu onaylıyorum. İdealine sadık kalmak için ayrıcalıklarından vazgeçmeyi seçerek gerçekten onurlu bir erkek gibi davrandığını düşünüyorum.

Eyalet Parlamentosuna girmek için bir ara seçime katılmak istiyor, ancak Bhutto, onun Pencap meclisinde sorun çıkarmasından kaygılanarak, adaylığını onaylamayı reddediyor. Tam tersine, devre dışı bırakmak için, ABD'de bir elçilik görevi öneriyor kendisine. İki eski ortak arasındaki bozuşma gün ışığına çıkmış durumda. Mustafa Halk Partisi'nden istifa ediyor, yeni bir partinin çekirdeğini kurmaya kararlı olan kırk üyenin de, kendisini izleyeceğini umuyor. Ancak içlerinden çok azı davasına bağlı kalıyor; yanındaki kişiler tutuklanıp kötü ün salmış Dale ordugâhında hapse atılıyor. Karşıtlar grubunun fazlasıyla güçlenme riski bulunuyordu; Bhutto bu işe bir son vermiş oldu.

Bu başarısızlığa karşın, Mustafa, yerel seçimlerde yoluna tek başına devam ediyor. Yeni yeni doğmakta olan Bhutto karşıtı dalgaya olduğu kadar, seçkinlere, sanayicilere ve dinsel çevrelere güveniyor, bu sonuncular Bhutto'nun laik iktidarına her zaman karşı çıkmışlardı. Halk kitleleri hayal kırıklığı içinde: Bhutto başarısız oldu, refah konusunda verdiği sözleri tutmadı; Mustafa onlara yeniden umut veriyor.

Başbakana çok yakın olduğu için eleştirileri iyiden iyiye gerçeği yansıtır.

Bhutto paniğe kapılıyor ve Halk Partisi'nden bir ordu dolusu görevliyi Mustafa'ya karşı kampanya düzenlemek üzere gönderiyor. Genç öğrencisinin karşı koyuşu onu derinden yaralıyor. Ondan söz ederken, "Brutus"a bile gönderme yapıyor.

Seçimler yaklaşıyor, Bhutto'nun taraftarları zorlu bir savaşım yürütüyorlar. Tac Pura'da, Mustafa'nın seçim kampanyası sırasında, 100.000 kişinin ortasına öldürücü zehirli yılanlar salındı. Ardından müthiş bir panik çıktı, göstericiler ayaklar altında kaldı, kalabalık üstüne ateş açıldı. Mustafa, bu gösteriden özellikle sarsılmış ve şaşkınlığa uğramış bir durumda döndü.

Kendisine bağlı kişilerden Sacit, o sırada ağlayarak, kolları arasında tuttuğu genç bir adamın cesedini getirdi, Bhutto'nun acımasız zalimliğinin etkin kanıtıydı bu. Sacit'in düşüncesi, Mustafa'nın yöneteceği bir cenaze töreni düzenlemektir.

– Seninle birlikte bütün Pencap sokağa dökülecektir.

– Böylesi bir zalimliği herkese göstermekten ne çıkar umuyorsun? Delirdin mi? Cesedi buraya getirme fikri nereden geldi aklına? Beni cinayetle suçlayabileceklerini anlamıyor musun?

Sacit üzüntüyle geri dönüyor. Bir işçi lideri ertesi gün cinayete kurban gidiyor. Bu kez, cenaze töreninin başına geçmeye kararlı olan Mustafa, aileye başsağlığı dileğini sunmak için önderlik yapıyor. İşçi militanların saldırısına uğruyor. Polis araya girmek zorunda kalınca, Mustafa töreni yönetme önerisine pişman olmaya başlıyor. Ama yüz-süz durumuna düşmeden nasıl geri adım atılabilir ki?

Mustafa ile danışmanları, usturuplu bir plan hazırlıyorlar: Kaçırılmış süsü verilecek. Aynı akşam, bir parlamento üyesi olan Şudri Hanif'le birlikte, gizlice Sialkot'a kadar arabayla gidiyor. Pencap'ın Koca Aslan'ı, görülmemek için arabada gizlenmeyi kabulleniyor.

Bu arada, Şeri de üzerine düşeni yapıyor. İşe giriyor; o sıralarda Bhutto'ya telefonla ulaşmak hiç de kolay bir iş değil. Sonunda karşısına çıkınca da, cılgınca bir sesle onu suçluyor:

– Öldürdünüz onu, biliyorum! Nerede o?

Bhutto durumdan habersiz, çünkü masum.

Sialkot'ta, Mustafa ile arkadaşı, yürüyerek Lahor yolunda ilerliyorlar. Yol kenarındaki ilk kahvenin sahibi onu tanıyor ve tabii ki yetkililerden yardım istemek için telefona sarılıyor.

Böylece "kurtulan" Mustafa, Lahor'a geri getiriliyor ve ertesi günün gazeteleri, kurbanı olduğu inanılmaz kaçırılma öyküsünün ayrıntılarını güçlü bir biçimde işliyor. Basın, açık bir biçimde, Bhutto'nun adamlarının bu olayda yer aldıklarını savunuyor. Ardından, Mustafa bir basın toplantısı yapıp açıklamada bulunuyor:

– Ben bir *şikariyim*, bir avcıyım. Nerede olduğumu bilmiyordum kuşkusuz, ancak yıldızlara bakarak yolumu bulabildim...

Mükemmel. Ardından, partilerinden yardım istemek amacıyla, tutucu Müslümanlarla buluşuyor. Bukalemun gibi politik renk değiştirip beni kaygılandıran bir strateji izliyor. Bence bir hata işlemek üzere. Artık o, Bhutto'nun bir numaralı düşmanı. Direnişi izleyen gizli servislerin sürekli denetimi altında ve her an tutuklanıp içeri atılma tehlikesiyle karşı karşıya.

Şu aralar benimle bağlantı kurma riskini göze alması kesinlikle olanaksız. Ülkemizde esen fırtına içinde bir kum tanesiyim.

Karaşi'ye yerleşeli beş ay olmuştu ki, Şeri'nin hamile olduğunu öğreniyorum. Bu arada, Mustafa'nın bir şarkıcıyla ilişkisi olduğunu duydum. Hakarete uğramış ve öfkeli bir biçimde, telefonla ona ulaşmaya karar veriyorum. O ise isyan ediyor! Masum olduğunu savunuyor. Sıkıntım şu ki, ona inanmıyorum ve kayıtsız kalamayacak kadar acı çekiyorum.

Kararım kesin, onunla her türlü ilişkiyi kesiyorum. Bitti artık, onu terk ediyorum.

Yalnızlık, acı, sıkıntı ve kararsızlık dolu beş ay geçiyor. Ardından Mekke'ye gidiyorum, benden önce Şeri'nin yaptığı gibi *Umre*'ye çıkıp bağışlanmaya gereksinim duyuyorum.

Tanrı'nın evi önünde duam, çığlığa dönüşüyor:

– Ey Tanrım, yalvarırım beni bağışla. İffetsiz kadın damgasını yemek istemiyorum! İyi yoldan ayrıldım, beni affet ve onuruma kavuşmam için bana güç ver. Bu adamla aramdaki bağ tiksindiriciydi. Yalvarırım sana Tanrım, bana doğru yolu göster. Yılan dillerin susmasını sağla. Bana doğru uzanan suçlayıcı parmakları yok et!

Ve hikmete eriyorum. Kirlenmiş onurumu aklamanın tek yolu, bu adamla evlenmek. Tek onurlu çözüm bu. Mustafa Khar, kızgın demirle dağladı beni. Damgasını taşıyorum. Başkalarının gözünde, yaşamımın kalan kısmında onun metresi olarak kalacağım. Evlenecek birini bulsam bile, taşıdığım lekeyi her anımsayışında, o da beni aşağıla-

yabilir. Seçim şansım yok. Mustafa'nın eşi olmadığım sürece toplum beni asla kabul etmez. Kuran, Şeri'den vazgeçmeden benimle evlenmesine izin veriyor. Ülkemdeki tüm kadınların yazgısını paylaşmaya, yalnızca diğer kadınlardan biri, derebeyi efendinin malı olmaya hazırım artık.

Uygun bir konuma ulaşmadıkça, ailem de beni kabul etmez. Mustafa, annemin saygısını zorla elde edecek türde bir erkek. Annem onu reddedemez, ona bunu yapamaz. Yalnızca varlığı bile annemi etkileyecektir.

Tanrıya dua ediyor, bir mucize diliyorum.

Mekke'den döner dönmez, Mustafa Karaşi'den beni telefonla arıyor.

– Uçağa atlayıp geliyorum.

Polis denetimini atlatmak için bir arabanın bagajına saklanarak geliyor. Mustafa Khar'ı böyle görmek, kudretli Aslan'ın sırf benim için bu hallere girişini izlemek öyle güzel ki. Gücüme yeniden kavuşuyorum.

Hemen o an, kendisiyle evlenmemi istiyor.

– "Hayır" deme sakın. Lahor'a geri dönüyorum. Oraya gel, seni bekleyeceğim. Hemen evleneceğiz.

Üç gün sonra döneceğime söz vererek, Tanya'yı babasına bırakıyorum. Lahor'a doğru uçuyorum. Oradan, Mustafa'nın doğduğu köye gitmek üzere ikimiz yola çıkıyoruz. 25 Temmuz 1976'da, gerçek bir molla düğünümüzü onurlandırıyor. Ben yirmi üç yaşındayım, o ise kırk üçünde. Altıncı eşiyim onun, ancak o gün, kendimi tek eşi hissediyorum. Karı-kocayız.

Mustafa elimi tutup içtenlikle şunları söylüyor:

– Tehmina, benden asla kuşku duymamalısın. Ne zaman istersen, her konuyu bana açabilirsin. Sana her zaman iyi davranacağım. Seni hep seveceğim.

Bu aşka inanmayı nasıl da istiyorum!

Bavullarımı hazırlamak için Karaşı'ye döndüğümde, nereden nereye geldiğimi fark ediyorum. Şimdi ne olacak? Evliliğimiz, Pakistan yasalarına uygun ve Kuran'a göre de ahlaka uygun. Ancak bir yararı olmuyor. Politik ortam düzelene kadar gizlenmek zorunda mıyız? Şeri ile Mustafa'nın boşanmasını beklerken kapalı bir yaşam sürmem mi gerekiyor? Bu soruların yanıtını bilmiyorum. Buna karşın, Bhutto'nun dostlarının, Mustafa'nın son evlilik serüvenini öğrenmekten hoşnut kalacaklarını biliyorum. Mustafa'nın yeni bir rezaleti kaldıramayacağı bir anda, sansasyondan hoşlanan basın bu işin üstüne nasıl da atlardı!

İşler biraz yoluna girene kadar Tanya'yı babasına bırakma kararını alıyorum içim burularak. Mustafa'yla yeni yaşantım nasıl olacak bilmiyorum ve onu tanımadığım bir dadıya bırakmaktan korkuyorum. Dengeli bir yaşama gereksinimi var kızımın ve şu anda ben, dengeli bir anne değilim. Yüreğim sıkışarak, pratik ayrıntıları Enis'le telefonda hallediyorum. Evliliğimi ilk öğrenen o oluyor. Hayli şaşırıyor, ama bir süreliğine Tanya'ya bakmayı ve yaşantım sakinleşir sakinleşmez onu bana geri vermeyi kabul ediyor. Bu durumun birkaç haftadan fazla sürmeyeceğini umuyorum.

Mustafa beni arıyor. Benden ayrı kalmaya katlanamıyor ve Lahor'a dönüşümü ertelememi istiyor. Kabul ediyorum. Ama Tanya... Tanya ve onu babasının evine götürmek için toparlanırken beni inceleyen üç yaşındaki hali, korku dolu kocaman kara gözleri. Bütün eşyalarını bavullara, oyuncaklarını ise karton kutulara yerleştiriyorum. Hüzünlü halim onu da etkiliyor. Sürücü, bütün dünyasını arabaya götürürken, küçük kızımın dudakları titremeye başlıyor. Sesime kesin bir ifade vermeye çalışarak konuşuyorum:

– Babana gidiyorsun... Birkaç gün sonra geri geleceğim yavrum... Tanya, annen geri gelecek.

Tanya babasını sever. Her hafta onu görüyor, ancak bugün, maşum ruhuyla, yaşantısının bu döneminin farklı olduğunu hissediyor. Belki de yüzümden, her zamankinden sinirli halimden. Mustafa'yla tanıştığımndan beri kendimi öyle suçlu hissediyorum ki. Bir evliliği bitirip boşanmaktan ötürü suçluyum. Arada bir, yetişkinler yaşamına, erkekler arasına çok erken atılmış yitik bir velet gibi hissediyorum kendimi. Birinci seçimim doğru değildi, ikincisi nasıl olacak? Enis'le ev-

lenmek düşüncesiyle onca umutsuzluğa kapıldığım gün babamın söylediklerini düşünüyorum. Babamı özlüyorum; neyse ki, Tanya Enis'i özlemeyecek.

Yol boyu Tanya bana yapıyor.

Dadı, Enis'in evi önünde bizi bekliyor. Arabanın kapısını açıyorum, ama dadı Tanya'yı kucağına aldığı anda, kızım yüzünü çeviriyor, küçük parmakları giysilerimi yakalıyor. Hiç duymadığım kadar yüksek sesle haykırıyor, korku ve gerçek umutsuzluğu yansıtan çığlıklar atıyor.

Hıçkırıklar arasında kendim de bağıriyorum:

– Çabuk döneceğim Tanya, kısa sürede...

Kızım yine giysilerime yapışmaya çalışıyor, umutsuzca onu geri itiyorum.

Birkaç saniye sonra, her şey bitti. Tanya, kaldırımın üstünde, araba hızlanıyor ve hâlâ dehşet dolu inlemelerini duyuyorum, mesafe arttıkça zayıflıyor. Ona bakmak için başımı çevirmekten acizim.

Çocuğumun hıçkırıkları, Lahor'daki ikinci kocamla buluşmak üzere bindiğim uçaktayken de, kafamın içinde çınlıyor. Birden bir düşünce geliyor aklıma: Annem gibi mi olacağım, Tanya da küçüklükteki halim gibi mi olacak? Onu itiyor muyum? Kendimden uzaklaştırıyorum! Yavrumu bütün gücümle severken, bu noktaya nasıl gelebilirdim? Bir canavar mıyım yoksa? Bir erkeğin aşkı, çocuk sevgisi ve boğucu gelenekler nasıl uzlaştırılabilir? Kimseye ayak bağı olmayan, tam bir kadın nasıl olunabilir?

Uçağın camından, aşağılarda uzanan toprağa bakıyorum, kendi toprağım, başımıza nelerin geleceğini soruyorum ona. Hızla ortaya çıkan bir bulut, görüntümü karartıyor. Titriyorum. Yalnızca Tanrı biliyor.

Mustafa'nın genç yardımcısı Sacit, havaalanında bekliyor beni; bu akşam gizlenmek için onun evinde kalmam gerekiyor. Ertesi gün, Mustafa beni eski Multan kentine götürüyor, birkaç ay burada tek başıma yaşamak zorundayım. Güney Pencap'ın başkenti burası, en eski yerleşim yerlerinden birisi ve çok sayıda anıtlarla dolu. Kente baskın yaparak ele geçirmek isteyen, Büyük İskender burada yaralanmıştı. Şeflerinin intikamını almak isteyen birlikleri, burada yaşayanları vahşice kılıçtan geçirmişti.

Multan, Mustafa'nın doğduğu köyden arabayla yaklaşık iki saat uzaklıkta. Bölgede kocaman derebeylikler, bağlar, zengin topraklar

var; çok büyük bir ticaret alanı burası. Kurarşi ve Cilani klanları burada çok etkin. Başlangıçta, her iki klan da ünlü Moğol imparatorlarının il yöneticileriydi. Sonraları, imparatorluğa bağlanmayı daha akıllıca bulmuşlar ve geniş topraklar elde etmişlerdi. Kent, en güzel sofu mâbetlerinden birinin çevresinde kurulu ve her yıl, müminler, milyonlarca rupi tutarındaki vergilerini ödemek için burada toplanıyorlar. Kuşaklar boyu, Kurarşilerle Cilaniler burası için vahşice savaştılar ve atalarından kalma nefret yerel politikayı zorlamayı sürdürüyor. Kavga etmedikleri zamanlarda, Multanlı derebeyleri ılık yaz akşamlarını, kızların dansını izlemekle geçirirler... Multan, fahişeleriyle ünlüdür, Pencap'ın büyük toprak sahiplerinin cinsellik hayalleriyle düşünüyordukları yerdir burası. Çelişkili bir biçimde, dünyasal işlerden elini eteğini çekmiş, erkek kılığında bir kadınlar topluluğu da var burada; bu *malanglar*, Ravi ırmağının eski yatağının yamacından bir kilometre uzakta yaşıyor.

Evime çeki düzen vermeye bu hava içinde çalışıyorum. Tanya'yı bırakmanın hüznüyle ezilmemek için oyalanmalıyım. Mustafa sık sık beni ziyarete geliyor, ama kaprisli yapısı sürekli dengesizlik yaratıyor. Bir sabah, bir haftalığına Lahor'a gitmek üzere evden çıkıyor ve aynı akşam geri dönüyor. Sürekli bir çelişkiyle savaşıyor: Evliliğimizi ortaya çıkarma tehlikesini göze alamamak ve benden uzakta olamamak. Benimle geçirdiği birkaç saniyenin Lahor'la Multan arasındaki altı saatlik yolculuğa değdiğini söylüyor. Ancak araba yolculuğu onu çok çabuk yoruyor ve ilk aşklarımızı yaşadığımız prefabrike kulübeye beni yerleştirmek için yeniden taşınmamı sağlıyor. Burası acı, tatlı, şehvetli birçok anıyla bağlantılı. Burada yaşama zorunluluğu beni belli belirsiz rahatsız ediyor. Meşru bir yaşam ve Tanya'yı geri alma mutluluğunu tatmak için sabırsızlanıyorum.

Mustafa gündüzleri beni görmeye geliyor, geceyi ise hiçbir şeyden kuşkulanan karısının yanında, tam karşıdaki asıl evinde geçiriyor. Bir akşam, o gittikten sonra tam uykuya dalmışken, Mustafa sarsarak beni uyandırıyor. Şeri'yi de yanında görünce iyice şaşıyorum. Hamile karısına her şeyi anlatmak istemiş, ancak inandıramamış. Bunun üzerine, söylediklerinin gerçek olduğunu kanıtlamak için buraya getirmiş. Onu bir nesne gibi kullanıyor, canının istediği gibi bir oraya, bir buraya götürüyor. Mustafa'yı bırakmam için yalvardığı ilk günkü gibi, bakışı şaşkın, korkulu, ama söyleyeceği herhangi bir şey yok, benim de öyle. Bizler iki karıyız, karar efendinin. Kuran'a göre,

bizi eşit bir biçimde sevmesi ve ikimize de yaşantısında eşit zaman ayırması gerekiyor. Ancak her ikimiz de, onun neyi yeğlediğini biliyoruz. Kaçamak, böylece basit bir biçimde sona eriyor ve ben, büyük eve taşınıyorum.

Artık sonuçları ne olursa olsun, ailelerimiz, yakınlarımız, Mustafa'nın iki eşi bulunduğunu öğrenecekler. Buna karşın, bu bilginin başına ulaşmaması onun için çok önemli. Evinde derebeyi, dışarıda ise uygar...

Yeni evim, İspanyol tarzı bir villa; kemerlerle süslü, kırmızı tuğlalı, sivri çatılı. Altı odada Mustafa'nın ailesi kalıyor, bense bodruma yerleşmek zorundayım.

Özel olarak kutlanan yeni evliliğimin haberi, Londra'daki aileme kadar ulaşır. Onlara tam bir darbe oluyor. Bir kez daha, asi kadın evlerine utanç ve rahatsızlık getiriyor. Onların gözünde ölmüş olduğumu bana sezdirmeye başlıyorlar.

Ancak evliliğimiz, Mustafa'nın yakın çevresinde öyle çabuk kabul görüyor ki, neden onca kaygılandığımı anlayamıyorum. Babaannem beni görmeye gelerek onayını bildiriyor. Bakışlarında geleceğim konusunda korkuyla karışık, yeniden kavuştuğum sosyal konum nedeniyle belli belirsiz bir hoşnutluk, bir huzur okuyorum. Ah şu Pakistanlı kadınlara özgü, koca olmazsa olmayan şu ünlü sosyal konum...

Her şey bir komedi, her şey bir trajedi... Bütün zamanımı Mustafa'yla geçirmeyi diliyor, Şeri'yi de bu durumunda ihmal etmemesini istiyorum... Onun önünde bana sevecen davrandığında, kendimi rahatsız hissediyorum. Arada bir, odamdan atıp onun yanına yolluyorum. Hamile ve bu durum dolayısıyla iki kat aşağılanmış olduğunu unutmuyorum.

Davetleri üçümüz birlikte kabul ediyoruz. Mustafa hiçbir çaba harcamıyor, Şeri görünüşte sıkıntısız, bense kendime iki kat yabancıyım. Onlarla birlikte bir başka eve girerken rahatsız oluyorum. Bu modern dünyada tam anlamıyla çağdışı göründüğümüz izlenimine kapılıyorum. Gençliğimde, Katolik yatılı okulumun ağaçları altında yeğâne aşkımı düşlediğim sıralarda bu duruma düşeceğim aklımın ucundan bile geçmezdi. Bu ortaçağa bir dönüş.

İlginç bir olay da dikkatimi çekiyor: Mustafa ava çıktığında, onun yokluğunda kendimi yalnız ve zavallı hissediyorum; Şeri ise tam tersine çok hoşnut. Dönüş saati yaklaştığında ise, ben gitgide mutluluğuma kavuşurken, o sinirli ve kaygılı oluyor.

Bana daha rahat bir biçimde açılmaya, itiraflarda bulunmaya başlıyor. Anlattığı öykülerin kahramanı olan Mustafa sadist, sevdiği kişileri aşağılamaktan zevk duyan bir insan. Şeri'nin varsayımına göre, Mustafa bir aşağılık kompleksi çekiyor. Sosyal çevreleri yüzünden diğer kadınlara hınç besliyor ve onlara egemen olmayı kendisine misyon edinmiş. Havası ve davranışlarının altında, sosyal basamakları tırmanma tutkusu saklı. Şeri, Mustafa'nın politik idealizminin yalnızca bir bahane, daha gelişmiş ve daha kültürlü olan bizim sınıfa erişme çabası olduğunu öne sürüyor. Yoksullara ve ezilmişlere olan ilgisi yapaymış. Gerçekte ise, bunun, seçkinlere karşı kişisel nefretinin bir belirtisi olduğunu söylüyor. Bir zamanlar kendi sosyal kökenlerini gülünç durumuna düşüren, eğitim eksikliği ve köylü tavırlarıyla dalga geçen bu seçkin tabakayı yerle bir etmek istiyormuş. Kadınlar onun için, birer kurbanmış. Tek amacı bizi mahvetmekmiş.

Bir parçam, bu görüşleri terkedilmiş bir kadının ayaklar altına alınmış gururuna yorarken, bir başka parçam da bunları özenle belleğine yerleştiriyor.

Mustafa, Şeri ile ilişkilerinde, aşırı bir sabırsızlık sergiliyor. Onu küçümsüyor, kulaklarımı tırmalayan sözcükler kullanarak karalıyor.

Bir sabah, Şeri'ye, Londra'dan özel olarak getirttiği Pharmaton vitaminlerinin nerede olduğunu soruyor. O da kendisine, yarı yarıya boşalmış şişeyi gösteriyor. Mustafa sinirleniyor:

– Geri kalanlar nerede?

– Ben kullandım, hamileliğim dolayısıyla gerekliydi.

Mustafa, kalçalarına bir tekme atıyor. Kalın tabanlı ayakkabılarını çıkarıp bunlarla vuruyor ve durumuna bakmadan kaba bir biçimde onu odadan dışarı atıyor. Yaşadığım şok yüzünden elim ayağım kesiliyor, bu davranışa karşı duyduğum fiziksel tepkiyi dile getirme cesaretini bulamıyorum.

Mustafa'nın gazabının zirvesini yaşadığım ilk deneyimim, bundan bir süre sonra, dışçıyle bir randevu sayesinde gerçekleşiyor. Şeri bana eşlik etmek zorunda. Mustafa'nın, evliliğimizi hâlâ basından saklamaya çalıştığını bildiğim için, dışçide hangi ismi kullanmam gerektiğini soruyorum ona.

– *Begüm* Mustafa Khar, diye yanıtlıyor.

Dışçide, Şeri'yi aşağılamamak için bunu yapmamaya karar veri-

yorum. Mustafa'nın eşi niteliğiyle değil, yalnızca Tehmina olarak yaptırıyorum kaydımı. Garip bir biçimde, onu korumak istemiş olduğum halde Şeri, kendisine itaatsizlik ettiğimi bildiriyor Mustafa'ya; o da, bunu bir ihanet olarak yorumluyor. Öfkeden kıpkırmızı oluyor:

– Asla! Bir daha asla sözünden çıkma! Sana ne söylüyorsam onu yapmalısın!

Şeri, "itaat" sözcüğünü kafasına kazımış, ben de kendimi üstün göstermemek için onun gibi davranmalıyım.

Bir başka gün, odamdayım, Mustafa'nın verandada beni görmek istediğini söylüyorlar. İsteğine karşılık vermeden önce üstümü değiştirmem birkaç dakikamı alıyor. Kaygısız adımlarla verandaya geldiğimde, yüzü sararmış bir Mustafa'yla karşılaşıyorum. Kan bürümüş gözleri, neredeyse çukurlarından fırlamak üzere.

– Beni bekletmeye nasıl cesaret edersin! Hemen gelmeni söylemiştim! Sana bir mesaj gönderdiğimde, bu, her şeyi bırakıp itaat etmen gerektiğini gösterir!

Açıklama yapmaya çalışıyorum, ancak öfkeyle karşı koyuyor. Evcil canavar sivri dişlerini gösteriyor.

Bir akşam, Mustafa'yla odamızdayken, Şeri gelip, ilk evliliğinden olma oğlu Abdurrahman'ı, banyoda sigara içerken gördüğünü anlatıyor. Abdur, dokuz yaşında. Mustafa, hemen oğluyla hizmetçileri çağırıyor.

Önce, Abdur'a soruyor:

– Sigara mı içtin?

– Hayır.

Mustafa yerinden fırlıyor, hizmetçilere oğlanı yere yatırıp kollarıyla bacaklarını ayırmalarını emrediyor. Sonra da zavallıyı sopayla dövmeye koyuluyor. Her darbeye, Abdur haykırarak acıması için ona yalvarıyor. Çocuğun derisini yırtan âletin çıkardığı korkunç ses, kulaklarımı tırmalıyor. Kan görünce iki büklüm çöküyorum. Mustafa öyle zalimce vuruyor ki, sonunda sopa oğlunun sırtında kırılıyor. Yılmadan, bir yenisi isteyip onu da kırıncaya kadar sopalama işini sürdürüyor. Buna daha fazla dayanamayıp araya girmeye çalıştığım sırada üçüncü sopa devreye girmiş durumda. Şiddetle beni itiyor.

Elimden hiçbir şey gelmiyor. Bu kabalık, bu nedensiz şiddet karşısında hasta olmak dışında. Daha önce hiç bu tür bir görüntüye tanık olmamıştım.

O akşam, eviyle anılarımda özel bir yeri bulunan eski dost Tac el

Mülk'e davetliyiz: Mustafa, bana orada evlenme teklif etmişti. Evden çıkmadan, Mustafa yanıma nakit para almamı söylüyor bana. Hep birlikte dışarıda yeme kararı alınınca, Mustafa parayı istiyor.

– Unuttum. Çanta taşıma alışkanlığım yok, bu nedenle unutmuşum.

Kupkuru bir sesle ve herkesin önünde, bana emir veriyor:

– Arabaya bin, eve git, parayı al ve geri dön!

İtaat ediyorum ama, kendimi öylesine hakaret görmüş, aşağılanmış hissediyorum ki...

Günün birinde, Şeri, hiç oralı değilmiş gibi bana soruyor:

– Buradan giderken, "ithal malı giysilerini" bana bırakır mısın? Pakistan'da bunları satın almak olanaksız.

Gitmek mi? Şaşıyorum. Yolculuk tasarısı yapmamıştık.

– Ne demek istiyorsun?

Şeri açıklamaktan sıkılıyor. Varlığımı, iyi yürekli olduğu için kallendliğini söylüyor.

– Mustafa, dedikodulardan korumak için seninle evlendiğini söyledi bana. Bu evde yalnızca birkaç ay kalacağın, sonra da uzlaşma yoluyla boşanma işlemini yürütmek için seni yurtdışına göndereceği konusunda bana söz verdi.

Şeri Mustafa'ya inanıyor, çünkü buna gereksinimi var. Ya ben, kime inanmalıyım?

Mustafa oğlunun doğumunu öğrendiğinde, birlikte bir av partisindeyiz. Çok duyuluyor. Döner dönmez, Şeri ile çocuğu ziyarete gidiyor; sonra da kendi annesi sevsin diye bebeği eve getiriyor.

Annesi yeni doğmuş bebeğe bal emdiriyor –çocuk bütün yeteneklerini geliştirsin diye uygulanan eski bir alışkanlık bu– sonra da küçücük kulağına eğilip üç kez *ezan* okuyor. *Allah u Ekber*, Tanrı büyüktür. Ardından sıra, kelime-i şahadete geliyor. "*La ilahe illallah Muhammeden Resul Allah!* Tek Tanrı Allah'tır, Muhammed de onun peygamberidir."

Küçük oğlan, şimdi İslami inancın koruması altında. Artık başına herhangi bir kötülük gelemes. Mustafa onu hastaneye geri götürüyor, ancak çocuk aynı akşam hastalanıyor, kötü bir zatürreeye yakalanıp birkaç saat sonra da ölüyor.

Kara çalmalar hemen kentin dört bir yanını sarıyor. Mustafa'nın bu çocuğun doğumundan mutlu olmadığı, onu istemediği ve bu yüzden de öldürdüğü söyleniyor. Doğru değil bu. Küçücük yavrunun ölü-

münün onu nasıl sarstığını gördüm. Ancak, çocuklarının evlilik dışı ya da geçici bir birliktelikten doğmalarının onun gözünde hiçbir anlam taşımadığı doğru. Ülkenin çeşitli yerlerinde çocukları var ve onlara karşı hiçbir sorumluluk hissetmiyor. Onun gözünde çocuk, kaderin bir meyvesi, dolayısıyla da ilgilenmesi için herhangi bir neden yok. Batılı anlamda baba olmanın ne demek olduğu hakkında en ufak bir fikri yok ve böyle olan tek kişi de o değil. Ancak bir kez daha, adı çıkmış olduğu için, insanlar onun hakkındaki en kötü şeye inanmaya hazır. Özellikle de Şeri'nin ailesinden olanlar. Benimle olan evliliğiyle başlayan diş bilemeleri, kesin bozuşmayla sona eriyor. Mustafa, boşanma belgelerini Şeri'ye götürüyor. Üç kez *talak* diyor ve her şey bitiyor.

Şeri ile annesine kalan, evi talan edip istedikleri her şeyi almak. Şeri'nin mücevherleri bir servet değerinde: Pencap genel valisinin eşine, evli kaldığı süre içinde sunulmuş seksen parçadan oluşuyor. İran Şahı harika güzellikte turkuvaz bir takı, Suudi Arabistan Kralı saatler ve mücevherler, Bhutto ise altın ve taşlarla süslü iri kolyeler armağan etmiş.

Şeri, her şeyi toparlayıp taşıyor. Evde yalnız kalınca, belli belirsiz bir rahatlama hissediyorum; bu harem yaşantısı işime gelmiyordu. Şeri'nin de, Mustafa'nın kabalıklarından uzakta daha az mutsuz olacağını sanıyorum.

Artık tamamen bana ait olan evi yeniden dekore etmeye çalışıyorum. Amerikan tarzı bir iç dekorasyona hevesleniyorum. Ağır kadife perdeler kalkıyor, yüksek tavanları elden geçirtip Mustafa'nın bölgesi Multan'ın geleneksel renklerini kullanıyorum: parlak turuncular, yeşiller, maviler, beyazlar, incecik motiflerden oluşan bitki resimleri. Bu parlak renkler, açık renk ahşap mobilyanın değerini özellikle artırıyor. Ardından da, hizmetçileri eğitmeye koyuluyorum.

Coca Cola bardağının kenarına bir halka limon. Gümüş fincanlarda sunulan çay, fincanla tabak arasında üçgen şeklinde katlanmış kâğıt peçete.

Sonunda ev, düzene girdi. Annemin terbiyesi baskın çıktı. Mustafa, bana hizmet için kesinlikle devlet memurlarının gerekli olduğu kanısında.

– Şu zavallı cahil hizmetçi parçaları sana yaramaz!

O boynu eğik pis insanlara temizlik dersi vermeye kalkıştığım da, Mustafa gülüyor.

Artık Tanya'yı yaşantıma yeniden dahil etmenin zamanı geldi.

Mustafa, kızımı bana göndermesi için Karaşı'den Enis'i telefonla arama isteğime homurdanarak izin veriyor. Numarayı çevirirken başımda dikiliyor. Başka bir adamla ilişkimi anımsatan bu durumdan hoşlanmıyor.

Konuşma kısa ve kasırga gibi geçiyor. Enis, sözde çocuk kaçırma duyumları almış; kızının Mustafa gibi bir adamla birlikte yaşamasına asla izin vermeyeceğine yemin ediyor. Dolayısıyla da, artık Tanya'yla hiçbir bağlantım olmayacak. Telefonu da suratıma kapatıyor.

Yıkılıyorum, ağlayarak Mustafa'dan beni avutmasını bekliyorum.

– Kızımı bana vermeyecek. Karşı koyuyor, oysa söz vermişti, söz vermişti...

Birden susuyorum. Kocamın ifadesi bana sessiz kalmamı buyuruyor. Bakışları şöyle söylüyor: "Sana eski kocanı araman için büyük bir ayrıcalık tanıdım. Artık konu kapanmıştır. Yaşantındaki en önemli kişi benim, Tanya değil."

O gece uykusuz geçiyor. Yarın okullar başlıyor, yavrum annesiz, yavrum tek başına... Onu kim giydirecek, yemeğini kim hazırlayacak? Bir dadı mı, ya ben, annesi olarak onu bir daha hiç mi kollarıma alamayacağım? Etimden ve kanımdan ediyorlar beni!

Sabah olduğunda, Mustafa hâlâ akan gözyaşlarını görüyör.

– Madem ki kızını bu kadar çok seviyordun, neden benimle evlendin? Davranışlarının sonuçlarını düşünmeliydin. Ağlayıp sızlayarak kızını istemekle hayatı bana zehir etme. Artık ona gereksinimin yok. Bundan böyle bu konuda yalvarıp ağladığını duymak istemiyorum. Asla! Duyuyor musun? Asla!

Dik dik bakıyorum ona. Midemi bulandırıyor, yüz ifadesi beni al lak bullak ediyor. Dehşet verici bir iradeyi yansıtan bu yüzde öfke, duyarsızlık, hainlik, şiddet, hepsi iç içe.

Bu sahneden kısa bir süre sonra, hamile olduğumu öğreniyorum. Mustafa, güne yumurta ve tereyağlı *parata* kahvaltısıyla başlamam için dayatıyor. Bunlardan bol bol yiyip yarım litre de inek sütü içme buyruğunu alıyorum. Mustafa, bu rejimin, doğacak bebek için özellikle besleyici olduğunu belirtiyor. Tıka basa yiyorum, kilo alıyorum, kalıbıma sığmıyorum. Arada bir, beni özellikle şişmanlatmak istiyor, diye düşünüyorum. Diğer erkeklerin hoşuna gitmemem için. Dai Ayşe, evet yine o, bana süt getirip bardağı boşalttığını görmekle yükümlü.

Bir akşam, odama girerken, Mustafa sütümü içip içmediğimi soruyor. İçmedim. Hemen Ayşe'yi çağırıyor, azarlamak için. Zavallı ka-

dın kekeleyerek açıklamada bulunuyor. Mustafa, sırtına sert bir tekme atıp onu kapının dışına yuvarlıyor.

Bilinçlenmem uzun sürdü, ama artık tamam. Şimdi bilincim açılıyor, tıpkı olgun bir çiçek gibi. Korkunç. Pakistanlı kadınlara özgü klasik tuzağa düştüm. Evlilik, erişilmesi gereken sosyal bir amaç ve düğünün ardından, gelecek tam bir köleliğe dönüşüyor. Artık kendime ait ne gücüm, ne haklarım, ne de isteklerim var. Aklımı başımdan alan bu tutkudan ne kalacak geride?

9

1977 yılının başlarındayız. Evliliğimiz altı aydan biraz uzun bir süredir devam ediyor. Bhutto yeniden seçime gitme kararı aldı. Halk Partisi, Pakistan Milli Birliği adı altında bir araya gelen dokuz karşıt parti koalisyonuyla boy ölçüşmek durumunda. Bhutto ile Mustafa arasında doğrudan bir sürtüşmeyi engellemek için, Londra'da bir ay "tatil" yapıyoruz.

Halk Partisi, büyük bir çoğunlukla seçimi kazanıyor, ancak muhalefet, Bhutto'yu sonuçlara hile karıştırmakla suçluyor. Taraftarlarının sandığa müdahalede bulunduğunu söylüyor. Öfkeli kalabalıklar sokağa dökülüyor. Bir grev ve şiddet dalgası ülkeyi sarsıyor: altı ayda 300'ü aşan ölü sayısı. Durum, ekonomik ve politik intihar sınırında.

Muhalefet, halk zaferinin yaklaştığını seziyor, üstelik galiba ABD'de güçlü bir de müttefik bulmuş durumda. Bhutto'nun fazlasıyla ulusalcı dış politikası Amerikalıların hoşuna gitmiyor, hele hele nükleer bir program izleme kararı hiç gitmiyor. Amerika, "İslami bomba" denen şeyin Libya ve Suriye gibi ülkelerde kendine yol açmasından kuşkuluyor, terörist kuruluşlar da cabası. Pakistan askeri komutanları pusuda; nükleer planın orduya ayrılan bütçede kesintiye yol açacağından, böylece kendi güçlerinin de azalacağından korkuyorlar.

Olaylar nefes nefese birbirini izliyor. Grev ve gösteriler öylesine kötü bir hal aldı ki, Bhutto, üç büyük kentimizde orduya çağrıda bulunmak zorunda kalıyor. Artık o, politik varlığı için savaşıyor. Kesinlikle Pencap'ı toparlamak zorunda ve ona yardım edebilecek tek kişi, Mustafa Khar.

Londra'dan geri dönüyoruz. Bhutto, Mustafa'yı, yine Halk Parti-si'nin çatısı altına ve İslamabat'ta bir toplantıya çağırıyor. Başbakan, kocamdan geri dönmesini istemeyi onuruna yedirmiş görünüyor. Mustafa düşünüp olasılıkları inceliyor,. baba ocağına geri dönüş koşu-larını açgözlülükle pazarlık ediyor. Aşırı gergin bir süreç yaşıyoruz ve Mustafa sürekli baskı altında. Sonunda kendi tarzında boşalıyor, ke-sinlikle mantık dışı bir hiddete kapılıyor. Öfkesini politik arenada bo-saltamadığı için de, kendi çevresini kurban seçiyor.

İlk sahne, Ramazan ayında yaşanıyor. Hizmetçi, oruç açmak için yemek servisini beş dakika geciktiriyor. Sonunda elinde yemeklerle içeri girdiğinde, karnı aç olan Mustafa patlayveriyor. Bizimle birlikte yaşayan kendi annesinin önünde, zavallı hizmetçinin üzerine atılıyor ve neredeyse bayıltana kadar yükleniyor. Sonra da, masaya oturup bu-yuruyor:

– Haydi yiyin!

Annesi giriyor, ancak ben yapamıyorum.

– Çok aç değilim.

Nefret dolu bir bakışla, hakaretler yağdırıyor. Hızla, midem sıkı-sarak atıştırmaya zorluyorum kendimi. O gün, Mustafa'nın keyifsizliği yemekte sona ermiyor; tam tersine, beter hale geliyor ve gece olup da yatmaya giderken, hâlâ şiddet havası egemen. Çevremde tehlikeli bir irtına estiğini hissediyorum.

Geceliğimi geçiriyorum sırtıma. Lanet köylü elbisesini artık gece-lik olarak kullanıyorum; hamilelikte rahat ettiriyor. Yatağa doğru yö-neliyorum, giyinme odasından sızan ışıkla zor zar aydınlanan odanın ortasında dikilen Mustafa yolumu kesiyor.

Sırtımda bir ürperti hissediyorum.

Yanına, yatağın kenarına oturtuyor beni ve Enis'le evliliğim ko-nusunda sorgulamaya koyuluyor. Nasıl tanışmışız? Nerede? Suya sa-buna dokunmayan soruları rahatça yanıtlıyorum, ancak daha sıkıcı, kişisel sorulara geçiyor. Ses tonu yükseliyor. Sinirleniyor, soluğu sıkla-şıp düzensizleşiyor. Gözleri kıpkırmızı, yüz hatları öfkeyle gerili.

Her yeni soruda, yüreğim biraz daha hızlı atıyor. Enis'le gerdek gecemizin ayrıntılarını bilmek istiyor. Tatlılıkla yanaşmayı deniyorum:

– Bunu unutmalyız, bitti artık. Şimdi bundan söz etmenin sırası mı?

Sertçe sözümü kesiyor:

– Sana bir soru sordum, yanıtını bekliyorum!

Dehşete kapılarak Enis’le yaşadığımız geceler hakkında bir şeyler geveliyorum.

– Benden bir şeyler saklıyorsun! Mutlaka başka şeyler de olmuştur!

– Hayır, olmadı. Her şeyi söyledim sana. Bence bu akşam bunlardan söz etmesek daha iyi olur, bu konu seni hasta ediyor.

– Öyle mi? Sen kimsin ki böyle düşünüyorsun?

Bileğimi bükerek önünde diz çökmeye zorluyor beni. Elimde olmadan acı bir çığlık atıyor, bir yandan da kendi kendime: "Sakin ol, sakın ol, hizmetçiler duyacak, annesi de..." diyorum.

Beni bırakıyor, ayağa kalkmak için karın üstü sürünüyorum, soluk soluğayım, acıyan bileğimi ovuşturuyorum.

– Gel ve buraya otur!

Boyun eğiyorum ve sorgu yeniden başlıyor:

– Enis seninle sevişmek istediğinde, kabul ediyor muydun?

– Henüz on sekiz yaşındaydım, bu konuya ilgi duymuyordum.

– Yalancı!

Kuduruyor, bedeni öfkeyle dikiliyor, soluğu iyice hızlanıyor, karanlıkta soluduğunu duyuyorum, gözleri yuvalarından fırlamış olmalı. Ve birdenbire, alaycı bir tona dönüşüyor sesi:

– Madem ki Enis’e karşı ilgi duymuyordun, nasıl oldu da Tanya’ya hamile kaldın?

Nasıl yanıtlamalı? Hangi açıklamayı yaparsam yapayım, suçlu bulunacağım. Daha fazla düşünmeye zamanım yok. Üzerime atılıp beni yatağa atıyor, ata biner gibi karnımın üstüne oturuyor ve beni tokatlıyor, önce avucunun içiyle sonra da tersiyle. Durmuyor, darbelerin sesi beynimde çınlıyor, ses oda duvarlarını aşıp koridorlara da yayılıyor olmalı.

Çığlıklarımı bastırmak için savaşıyorum, o sırada saçlarımdan çektiirerek başımı bir sağa bir sola çeviriyor.

Birden, şimşek gibi yataktan fırlayıp bir eliyle uzun saç örgümü yakalayarak kabaca beni yere savuruyor.

Bacaklarımdan aşağı bir sıvı süzülüyor, ne olduğunu bilmiyorum. Sonradan, sidik torbamin daha fazla direnemediğini anlayacağım.

Şimdi de beni duvara fırlatıyor, bez bir bebek gibi tekrar kapıp başka bir duvara, sonra da bir başkasına atıyor...

Nerede olduğumu, neler olduğunu bilemiyorum artık. Kulaklarımda bir şey patladı. Korkunç bir acı gözlerimi karartıyor. Bir şeyler

kırıldı. Bir şeyler şişti. Artık göremiyorum. Ardından acı belirsizleşiyor, içten içe, var gücümle can çekiştiğimi hissediyorum; öleceğim.

Dayak ne kadar sürdü bilmiyorum. On dakika, iki saat, sonsuza kadar. Birdenbire, her şey duruyor. Bu öfke nöbeti, tıpkı şiddetli bir orgazm gibi sona eriyor.

Zayıfça yalvaran kendi sesimi duyuyorum:

– Tanrım, yalvarıyorum, banyoya gitmem gerekiyor... banyoya gitmeliyim.

– İyi ya, git bakalım!

Topallayarak lavaboya kadar sürünüyorum, bütün ağırlığımla üzerine yığılıyorum, bu arada soluğuma kavuşmaya çalışıyorum, karnım ağrıyor. Sonra zorlukla gözlerimi aynaya doğru kaldırıyorum. Bir korku hıçkırığıyla boğulur gibi oluyorum: Karşımdaki insan bir canavar. Her yanım titriyor. Dişlerim birbirine vuruyor, bedenim sarsılıyor. Örgüm bozulmuş, saçlarım tıpkı bir büyücününkiler gibi darma-dağınık. Burnumun sağ kanadı yanağımdaki şişin içinde kaybolmuş. Patlak dudaklarım kanlı ve kaba bir ifade vermiş yüzüme. Gözlerim, yer yer morarmış göz kapaklarımın ardında yok olmuş, bir tanesine kan oturmuş, çok canımı yakıyor. Bir sancı kulağımlı deliyor. Kafatasımın sol yanı, kandan yapış yapış, karışık bir saç paketine dönüşmüş. Çekiştiriyorum, saçlar elimde kalıyor. Kan, her yer kan içinde: ağzımda kan tadı var, özenle çalkalıyorum.

Derken birden, banyoda fazlasıyla kalmış olmaktan korkuyorum. Topallayarak, titreyerek, içim boşalmış, bayılmanın eşiğinde odaya dönüyorum. Sırtımda korkunç bir ağrı var.

Mustafa yatağa oturmuş, kafası ellerinin arasında. Gözlerini bana dikeyiyor, sanki dayak yemişcesine. Kine susamış vahşi hayvan, korkak bir oğlan çocuğuna dönüşmüş, inliyor:

– Üzgünüm, üzgünüm! Üzgünüm! Ah... ne yaptım sana ben!

Benden özür diliyor, ruhunu kötülüğün sardığını söylüyor. Bana acı çekirtmek istememiş. Şiddetinin nedenini anlayamıyor. Belki de kıskançlık, yaşantımda başka bir erkek olduğu düşüncesinin dayanılmazlığı... Çünkü bana olan aşkı her şeyden önemliymiş. Çünkü, kendini denetleyemiyor, karısının başka bir erkekle, geçmişte bile sevişmiş olduğu düşüncesini kendine yediremiyormuş. Hatta ilk kocasıyla bile. Hatta hiç zevk almamış olsa bile. Bu ise sağır sultanın bile duyduğu bir şey. Bizi on dört ya da on altı yaşımızda, erkekler hakkında hiçbir şey bilmeden evlendirdikleri sürece, eşlerimiz de bizim zevki-

mizle ilgilenmediğine göre, cinsel açıdan nasıl özgür olabiliriz? En iyi koşullar altında, ancak zevk duyduğumuz izlenimine kapılabiliyoruz. İşin içine bir de şiddet karışınca, bu zayıf izlenim de aşağılanmayla birlikte uçup gidiyor.

Bu koşullarda bizim üstümüzde nasıl egemenlik kurabileceklerini sanıyorlar? Aşk, zevki, gerçek zevki, ancak Mustafa'yla tadabilmiş, çılgınca zina ilişkimiz sırasında umabilmişim. Ancak bunların tam tadına varmak için süre tanımadı bana.

Ayaklarıma kapanıp ağlayan bu adama karşı çok büyük ve altüst eden bir acıma duygusu doğuyor içimde. Onu bağışlamak isterdim. Ancak çektiğim fiziksel acı unutmamı engelliyor.

Gece boyu acıyla kıvranıyorum, Mustafa ise beni rahatlatmak için elinden geleni yapıyor. Her ikimiz de tedavi olmam gerektiğini biliyoruz, ancak doktor çağırmaktan korkuyor. Vahşice dayak yedim, bu çok belirgin, çok belli, Mustafa görüntüyü kurtarmak için acıya katlanmamı rica ediyor. Üstelik acelesi var, çünkü İslamabat'ta Bhutto ile buluşmak istiyor. Evden çıktıktan sonra, hizmetçilerin ya da annesinin, yaraları görünce konuşmalarından korkuyor.

– İyi dinle, Tehmina! Bu konu dışarıya sızarsa, evliliğimiz ayakta kalmaz, insanlar bu durumu kabul etmez. Öteki karılarımla aynı duruma düşersin. Herkesin gözünde küçük düşmeni istemiyorum. Hiç kimse sana el kaldırmaya cesaret ettiğini söylememeli. İnsanlar sana saygı duysun istiyorum. Benim saygı duymadığımı düşünürlerse, onlar bunu nasıl yapabilirler?

Kurnazca. Duyarlı noktaya dokundu: Onun tarafından küçük düşürülmek, başkaları tarafından küçük düşürülmekten iyi. Bu işin duyulmasını sağlamak düşüncesi her bakımdan tehlikeli. Saygınlığını yitirme korkusu ezici, uzun süredir böyle koşullandırıldım. Ülkemde, harika görünmek, saygı gören bir kadın olmak en önemli şeydir. Bu durum, kocamla benim aramda özel olarak kalmalı ve çözüm yolunu bulmak da bize düşüyor. Hiç kimse, özellikle de annem duysun istemiyorum. Söz veriyorum:

– Sen dönene kadar odamda kalacağım. Seninle birlikte dışarı çıktığımı söyle herkese.

Mustafa gözle görülür biçimde rahatlıyor.

Dai Ayşe, kuşku uyandırmadan bana yiyecek getirmekle yükümlü. Acıyı azaltmak için yüzüme pansuman yapan da o oluyor. Dövülen çok eş görmüş o...

Mustafa İslamabat'a gidiyor, Bhutto onu politikada baş danışmanını yapıyor, hükümette görev veriyor ve halkın gerginliğini bastırması için hemen Pencap'a gönderiyor.

Ravalpindi'deki dev boyutlu bir politik toplantı sırasında, ulusal birliğin kahramanı gibi, başında Mao kasketi, yumrukları havada, kutsayan bir imam edasıyla, Mustafa heyecanlı bir topluluğa sesleniyor:

– Bhutto ile Halk Partisi'nin bu bunalımlı dönemde soğukkanlı davrandığını muhalefet kabul etmelidir. Sabrımız taşırılmazsa, biz de öyleyiz. Ama ateş düştüğü yeri yakar. Bizden kanımızı isterlerse, gırtlaklarına yapıştırırız!

Ve Mustafa yeniden kalabalığı kutsuyor, elleri havada, avuçları açık, yüzümü mahveden de aynı avuçlar. Kalabalık coşkuyla kükrüyor. Pencap Aslanı geri döndü!

Dört gün boyunca odamda kapalı kalıyorum. Kocamın şiddet gösterilerini herkese sergileyecek olursam, Şeri'nin durumuna düşeceğime iyiden iyiye inanır oldum. Birçok kişi, yaptığım hatayı bana kınıtı, küçük düşmemden zevk duyma beklentisinde. Onların gözünde zaten kendini beğenmişin biriydim! Evliliğim inanırlığını yitirir, annem de beni hiç umursamaz olurdu. Mustafa, "Ben sana saygı duymazsam, kim duyabilir?" derken haklıydı.

Arkası gelmeyecek bir olayı dramatik hale getiren kendi güvensizlik ve yetersizliklerimdi, en azından böyle olsun diye umuyor, böyle istiyorum. Çabucak bu olayı unutmali.

Doktora görünebileceğim kanısını edinene kadar, iki haftadan uzun bir süre geçiyor. Sonra yüzüm eski haline benzemeye başlıyor. Bir kulak uzmanına, bir fizyoterapist, sonra da bir göz doktoruna muayene oluyorum. Sonuncusu, sağ gözümün kılcıl damarlarındaki kopukluğun yaşam boyu bana sorun çıkaracağını bildiriyor. Gerçekten de, gözlerim yorulduğunda, o ince kırmızı tabaka hâlâ görünür. Ruhsal bozukluklara gelince, bunlar daha da beter. Artık, Mustafa'nın her dönüşünde korkudan tir tir titriyorum.

Onun her isteği kanun gücünde. Mantık yürütmek haddime düşmüyor. Bu adama duyduğum aşk, dehşete dönüştü. Söyleyebileceğim ya da yapabileceğim her şey, onu kızdırabiliyor. Zaman zaman, yüzümdeki basit bir hüznün ifadesi bile öfkesini kabartmaya yetiyor:

– Ne düşünüyorsun? Bir âşığını mı? Enis'i mi?

Kuşkulu biriyim, çünkü ilk kocamı aldattım. Geçmişim beni yar-

gılıyor. Bu tür durumlarda alçak sesle, sakinleşmesi, yumuşaması ve beni doğru dürüst sevmesi için dua ediyorum. Artık hiçbir şeyin önemi kalmadı, yalnızca bunu düşünüyorum: Sakinleşsin, beni sevsin...

Günün birinde, artık gazeteleri okumama izin vermeyeceğini bildiriyor. Hiç karşı koymadan itaat ediyorum. Bir odada, gazetelerin yakınında beni bulmasından ve okumuş olmakla suçlamasından korkuyorum. İçeri girerse, kendimi baştan suçlu, tuzağa düşmüş hissediyorum. Dua ediyorum, durmaksızın dua ediyorum, çoğunlukla da dualarım yanıtsız kalıyor. İnşallah içeri girmez, inşallah gazeteleri görmez, inşallah bana okuyup okumadığımı sormaz.

Şu ya da bu nedenle bana tokat atmadığı gün geçmiyor. Yemek gecikse, su sıcak olmasa, giysileri buruşuksa...

Ben de Şeri gibi, vazgeçilmiş kadın oldum. En acıklısı da, tıpkı onun gibi, Mustafa'nın şiddetinin nedenleri konusunda kendi kendime soru sormaz oldum. Yalnızca ona çanak tutmamak için elimden geleni yapmaya çalışıyorum. Zaten en ufak bir karşı koyuşumda, darbelerin şiddeti iki katına çıkıyor.

Zavallı Şeri'nin ne korkunç bir çaresizlik içinde bulunduğunu şimdi anlıyorum. Birkaç dakika içinde tıpkı ona benzedim.

Mustafa, beni dövmek için ilk evliliğimi bahane etmeyi sürdürüyor. Onunla evlenmek için boşanabilmiş olduğuma göre, zina yapmaya yatkın olduğumu savunuyor. Sonuçta, cinsel ilişkilerimizde de tam bir karmaşa yaşıyoruz. Ön sevişmelere yanıt vermekten korkuyor, en ufak bir hareketin, hakkımda edindiği adi kaltak imajını iyice yerleştirmesinden ürküyorum. Feodal türden bir kompleks bu: Derebeyi, kadının yalnızca erkeğin zevki için yaratılmış bir araç olduğuna inanır. Kadın bir kez olsun zevk aldığını gösterir ya da zevk alıyormuş gibi yaparsa, zinaya yatkın demektir, artık ona güvenilmez.

Mustafa, cinsel duyarlılığımı yok ettiğinin farkına bile varmadı. Kendi cinsel isteğine karşılık vermeme bekliyordu benden, buna hazırdım; şimdi ise izin vermiyor. Sanki otomatik bir pilot oldum. Ona yetecek kadar bir karşılık veriyor, kendim hiçbir şey hissetmiyorum. Hoşnut kalırsa, daha keyifli olması olası. Yaşantımın bu döneminde, fahişeliğin dünyanın en zor mesleği olduğunu kavıyorum.

Yalnızca onun seçtiği yönde gelişme gösterebiliyorum. Düşünmek, onun tarafından cezalandırılmayı hak eden bir suç. Benimkilerle örtüşen kanısı pek çok, ancak bu adamı mantıklı bir düşünce tartışmasına sürüklemeye cesaret etmeyi aklıma bile getiremem. Kendi değer-

lerini, yasakların, batıl inançların ve iyi kadın söylencelerinin birbirine karıştığı bir ortaçağ potasında eritmiş. Derebeylik geleneğine göre, kadın kocasının isteklerine göre yaşamayı onur sorunu yapar. Kadın "erkeğin toprağı" gibidir. Kuran bunu söylüyor; Mustafa bunu söylüyor. Karşılaştırma gerçeğı sergiliyor. Bir derebeyi, toprağını ancak işlevsel anlamda sever. Onu çitlerle çevirir ve korur. Eğer verimsizse, ihmal eder. Toprak iktidar, ayrıcalık ve mülktür.

Bense Kuran'ı değişik bir biçimde yorumluyorum. Bence toprak her zaman korunmalı ve ekilmelidir. Ancak bu yolla bol ürün verebilir. Aksi halde, kısır kalır. Ancak kuşkusuz, Mustafa'nın yorumunu kabul etmeli ve hiçbir şeyi tartışma konusu yapmamalıyım.

Yine de, kocam tam anlamıyla gerici sayılmaz. Çağdaş dünyaya bulaşmış bir feodal o, düşünceleri ise seçici. Beni kapalı tutuyor, eziyor, ama aynı zamanda arkadaşça davranıyor. Benimle politikayı tartışıyor, işiyle ilgilenmemi istiyor. Biraz da, sanki düşüncelerini fırlattığı bir duvar gibiyim, ancak bunları değişik bir açıyla geri göndermemi değil, aynen gönderdiği gibi geri atmamı bekliyor benden. Şarap içmeme izin veriyor, ancak yalnızca kendisi yanımda olduğunda ve yine kendi kararıyla. Aslında, sık sık içmem için ısrar ediyor.

– İç de gevşse biraz, yatakta çok gerginsin!

Ne kadar içmiş olursam olayım, kiminle birlikte olduğumu unutmama izin vermiyorum! Mantığın, en tehlikeli anlarda bile alkolün etkilerini denetleyebildiğini keşfediyorum. Buna karşın, düşünme yeteneğim azalıyor. Düşünmekten korkuyorum, mantık dışı bir korku bu. Mustafa'nın kafamın içini okuyabileceğinden eminim. Sık sık şu sözleri yineleyerek korkumu canlı tutuyor:

– Ne düşündüğünü biliyorum Tehmina, inan bana. Sana yasakladığım şeyleri düşünmeye yeltenme sakın.

Beynim yikanmış, suyu sıkılmış; kurumak üzere asılmış.

Uyumaya korkuyor, düşte gördüklerimin ona ters düşmesinden çekiniyorum!

Annemin bazı sözleri geliyor aklıma. Kuran hakkında onun da bir yorumu var: "Çocuklarımin herhangi birinden damdan aşağı atmasını istesem, hiç duraksamadan, soru bile sormadan atlamalıdır."

Yaşamımı sürdürme olanağını bana veren, Mustafa'nın şizofrenik davranışları ve onun hakkındaki tepkilerimin çift yanlılığı. Keyifli bir anındaysa, harika ve özenli bir insan oluyor. Kendi eliyle beni besliyor, benimle birlikte düş kuruyor, iyi bir koca olacağına söz veriyor.

Ben de bu iyi dilek belirtilerine umarsızca sarılıyorum. Tek amacım, onun bu mizacını koruması.

Dizlerime kadar uzanan upuzun saçlarım onda bir tutku halinde. Sırtımı şömineye verip oturmamalıyım, saçlarım yıpranabilir. Yumuşak olduğu anlarda, Mustafa saçlarımı sevgiyle okşamaya, yağlamaya, taramaya, sarmaya bayılıyor. Hiçbir zaman kestirmeyeceğime, hatta uçlarından bile kırtırmayacağıma yemin etmek zorunda kaldım.

Ondan ayrılamayacağımı biliyorum. Tartışmalı bir evliliğe atıldım, dokunulmazlığını sağlamak da bana düşünüyor. Ödeyeceğim bedelin ve harcayacağım çabaların bilincindeyim. Ancak, ne olursa olsun başarısızlığı göze alamam. Mutlu ve uzun süreli bir evlilik, bu dünyadaki tek değer. Bu saygın kalkanın koruması altındayken, güçlü kocamın yanındayken, annem daha önce yapmaya çalıştığı gibi beni bu dünyadan uzaklaştıramaz. Günün birinde bu işi başarmasıyla ilgili kaygım da, Mustafa'ya karşı duyduğum korku kadar güçlü en azından. Bu iki saplantı beni ayakta tutuyor, sürekli stres altındayım.

Kaçıp gitme cesaretine sahip değilim. Mustafa'nın peşimden geleceğinden ve dünyanın öbür ucunda da olsam beni bulacağından eminim. Beni öldüreceğinden de. Bu kesin.

10

Hamileliğimin altıncı ayında, Mustafa'nın alabildiğine zengin gıda rejimi, bir metre altmış santimlik boyuma karşılık normalinde elli kilo olan ağırlığımı altmış yedi kiloya çıkardı. Öyle semirdim ki, kendimi kocaman bir ineğe benzetiyor, gerçekten de böyle hissediyorum.

İslamabat'taki Devlet Bankası konutuna yerleşmek için taşındık. Burası yeni bir kent, Lahor'la Peşavar'ın tam ortasında, Pencap il sınırına kurulu, düzlüğü biraz fazla olan bir bahçekent. Ülkenin yeni resmî politik başkenti. Günden güne artan bu bunalım döneminde, Mustafa, Bhutto'ya yakınlaşma gereksinimi duyuyor. Ancak gözlerden uzak, sıkıcı güvenlik kurallarına uyarak yaşamak zorundayız. Silahlı bir koruma sürekli bize göz kulak oluyor; adı Matin. Ülkenin belli başlı kentlerinde Bhutto tarafından konulan sıkıyönetim, anarşiyi engellemeyemedi.

Hükümet toplantılarında Mustafa'nın en sık karşılaştığı kişi, genelkurmay başkanı General Ziya ül Hak. Suskunluğu ve dalkavukluğuyla tanınan bu general, Bhutto'ya karşı kuşkuyla karışık bir tür saygı duyuyor gibi.

4 Temmuz 1977 akşamı, tüm yaşantımızı değiştirecek kadar önemli bir günün öncesinde, anneannemle birlikte Mustafa'yı bir lokantada bekliyorum. Olağanüstü bir hükümet toplantısı sonrasında, akşam yemeği için bizimle buluşacak. Gecikerek geldiği ve son derece kuşkulı görüldüğü için, yolunda gitmeyen ne olduğunu soruyorum.

— General Ziya... sanki birden kişisel görüş sahibi oluverdi. Hedefe vardırmaya çalıştığımız bazı tasarıları onaylamıyor. Bu tavır değişikliği, önemli topluluklar tarafından yönlendirildiğini kanıtlıyor ben-
ce. Bhutto'yu uyardım. Bir şeyler dönüyor.

Geceleyn, yaklaşık üç sularında, korumamız Matin odamıza dalıyor. Hemen hazırola geçen Mustafa tabancasına atılıyor. Sessiz bir el hareketiyle, koruma kendisini izlemesi için işaret ediyor.

Bir şeyler olduğunun belli belirsiz bilincine varmış olsam da, yenden derin bir uykuya dalıyorum. Ancak on dakika sonra, giriş kapısına vurulan şiddetli darbelerle sıçrayarak uyanıyorum. Hamileliğim dolayısıyla bitkin ve gözümünden uyku akararak, yataktan dışarı çıkıp sürünüyorum. Matin, hızla beni odaya geri gönderiyor.

— Kımıldamayın! İçeride kalın!

Odama dönüp ne olup bittiğini görmek için kapıyı hafifçe aralık bırakıyorum. Birkaç saniye sonra, koridorda kararlı adımlarla ilerleyen iki resmi görevliyi görünce yerimden sıçıyorum. Arkalarından, ateşe hazır beş tüfekli asker geliyor. Askerlerden birisi koridorda yerini alıp kapı aralağından sızan ışığı fark ediyor. Aniden arkaya dönüp tekmeyle kapıyı açıyor ve karnımın tam ortasına yiyorum darbeyi. Bir sancı dalgası beni iki büklüm ediyor, bir darbe de karnımdaki bebekten geliyor. Ne olduğunu anlamaya çalışırken, soluklanmak için yatağın üstüne oturuyorum.

Askerler Mustafa'yı tutuklamaya mı geldi? Yine Bhutto'ya karşı mı çıktı? Hükümet darbesi mi oldu? Yurdun dört bir yanında aynı şeyler mi oluyor?

Çalar saatin tik-takları sessizlikte yankı yapıyor. Bekliyorum. Yarım saat geçiyor. Sonunda Mustafa geri geliyor. Sakin görünüyor, ancak beyninin hızla çalıştığını, olasılıkları karşılaştırdığını, bir tasarı yapmaya çalıştığını görüyorum.

– Ordu ve Ziya, Bhutto'ya karşı gelip iktidarı ele geçirdiler! Bütün ülkede sıkıyönetim ilan edildi! Bavulumu hazırla...

Sonra da ekliyor:

– Vitaminlerimle purolarımı da unutma...

– Mustafa, tehlikede miyiz?

– Bilmiyorum. Hükümet darbesi herhalde kanlı olmuştur. Beni almaya geldiler. Ağabeyim Gulam Arbi ile karısı Saime'nin yanına gitsen iyi olur. Ancak kaygılanmana gerek yok.

Bavulunu eline veriyorum, beni alnımdan öpüp gidiyor.

Karanlıkta, pencereden bakarak, Mustafa'nın, askerlerle tıka basa dolu olan bir cipe tırmandığını görmeyi başarıyorum. Araba hızla uzaklaşıyor.

Arbi ile Saime'nin yanına sığındıktan sonra, General Ziya'nın televizyondaki söylevini kaygıyla izliyorum. İktidarı ele geçirmiş, ancak üç ay içinde seçim yapacağına söz veriyor.

– Şunun açıkça bilinmesini istiyorum ki, şahsen hiçbir siyasi tutkum yok, askerler de kışladan çıkmak istemiyorlar. Tek amacım, serbest seçim ortamı yaratıp bu yılın ekim ayında seçimleri gerçekleştirmek.

Hükümet üyelerinin güvenlikleri için gözaltına alındığını, ama yakında serbest bırakılacaklarını bildiriyor.

On beş gün boyunca Mustafa'dan haber alamıyorum. Sonra bana bir mektup ulaştırmayı beceriyor. İyiymiş. Başkentin kuzeyinde, ormanlık bir bölge olan Abbotabat'taymış. Hamileliğimin sona ermesinden üç hafta önce, diğer tutuklularla birlikte, daha rahat koşullar altında Müre'ye aktarılıyor.

Müre, eskiden İngilizler tarafından, Pencap'ın yazlık başkenti olarak, dağlar arasında 2300 metre yükseklikte kurulmuş serin bir yer; yatılı öğrenimimi orada görmüştüm. İslamabat'tan altmış kilometre uzaklıkta.

Sonunda Mustafa'yı ziyaret etmeme izin veriliyor. Bir sürü yiyecek alıyorum, hapiste acı çeken zavallı kocama yeterince gıda götürme kaygısındayım. Ancak, bu "hapishanede", çok sayıda orta gelirli Pakistanlı hoşnut edecek yaşam koşulları bulunduğunu görerek şaşkınlığa uğruyorum. Mustafa'nın, ötekiler gibi rahatı yerinde. Yiyeceklerini kendileri seçiyorlar, üniformalı bir görevli servis yapıyor. Birkaç hafta önce milletin kaderini belirleyen bütün bu politikacılar, emekli-

ler gibi gün boyu kâğıt oyunu oynayarak keyiflerine bakıyorlar. Bu sakin ortamı, yalnızca dışarıdaki nöbetçilerin postal sesleri bozuyor. Hava ılık ve kentteki gibi kirli değil. Neredeyse bir tatil yeri burası.

Mustafa'yı her gün görebilmek için, geçici olarak, Müre'de oturan arkadaşı Tac el Mülk'ün evine yerleşiyorum.

Müre'de başbakanlık konutunda tek başına tutuklu bulunan Bhutto, oturma yapmayı sürdürüyor. Kendisi gibi tutuklanmış olan danışmanları, her gün kamyonla onun yanına getiriliyor. Akşam yemeğinde hep birlikte güncel durumu tartışıyorlar.

Bhutto, Ziya'ya karşı ateş püskürüyor, hatta onu küçümsüyor. 6. madde her türlü askeri müdahaleyi ve sıkıyönetim ilanını yasakladığı için, generalleri Anayasa'ya karşı çıkmakla suçluyor. Açıkça onlara hakaret ediyor, ihanetle suçluyor ve bu ihaneti kendilerine ağır ödeteceğine yemin ediyor. Ziya'nın asla serbest seçim düzenlemeyeceğini, demokrasinin de onun umurunda bile olmadığını savunuyor.

Mustafa ile diğerleri, bu tedbirsiz açıklamalarına karşı kendisini uyarıyorlar, ancak Bhutto bunları hesaba katmıyor. İnatla yasalara yaşıyor, generallerin silahlı olduğunu kabul etmek bile istemiyor.

Arada bir sakinleşip gelecekte söz ediyor. Önündeki beş yıl kendisi için son derece önemli; ülkeyi bütünleştirmek ve başlatılan reformları tamamlamak istiyor, bunlar ülke tarihinde kendisine benzersiz bir yer garanti edecek. Generaller tarafından çelme takılan bir kader adamı olarak görüyor kendini. Danışmanlarıyla birlikte gördüğü olumlu davranışları, Ziya'nın hâlâ kendisine gereksinim duymasının kanıtı olarak yorumluyor.

Bu konuşmalar büyük bir olasılıkla kayda alınmıştır, bunları dinleyen generallerin Bhutto'dan kurtulma kararı da böylece pekişmiş olsa gerek.

Doğum fazla gecikmeyecek, bunu hissediyorum. Müreli bir doktora gidiyorum, o da bana, kentteki Sivil ve Askeri Hastane'nin doğum teçhizatının bulunmadığını bildiriyor. İslamabat'a dönüp ilk sancıları beklemekten başka çarem kalmıyor. Dönüşümden üç gün sonra, orduya ait dev gibi siyah bir limuzinden, Mustafa iniyor gülümseyen yüzüyle. General Ziya, hamile karısını görmesi için özel izin vermiş kendisine. Geceyi benimle birlikte geçirip ertesi gün erkenden, diktatörün arabasıyla çıkıp gidiyor.

Bu küçük kaçamak üzerine, Bhutto ile Mustafa'nın hücre arka-

daşları, onun askerlerle gizli bir pazarlık yapmış olmasından kuşkulanıyorlar. Askerler, sonraki günlerde Mustafa'yı Ravalpindi'de, Pakistan ordugâhında tutarak bu kuşkuyu artırıyorlar. Mustafa bu izni tüm saflığıyla istemiş, ancak arkadaşlarının gözünde kuşkulu kişi olmuştur.

İki gün sonra, Ziya verdiği sözü tutarak, Bhutto ile hükümet yöneticilerini serbest bırakıyor. Bhutto, helikopterle İslamabat'a gidiyor, Mustafa da bize geri dönüyor.

29 Temmuz 1977'de, yani birkaç gün sonra, Nesibe adlı bir kız çocuğu getiriyorum dünyaya. Yatakta bizimle birlikte uyuyor. Bu çocuğun gelişi Tanya'nın eksikliğini dolduramasa da, ruhumu ısıtan bir mutluluk kaynağı oluyor.

Mustafa hemen Ayşe'den, uyurken bebeğin başına destek olması için, pişmiş topraktan yarım daire şeklinde bir tür yastık hazırlamasını istiyor. Bu ortaçağ töresi, aslında tam bir işkence; çocuğun sıkıştırılıp kalan kafatası, dümdüz bir biçim alıyor olmalı. Bense, kuşkulu bir estetik adına Ayşe'nin bu korkunç şeyi oluşturduğunu görürken kaygıyla titiriyorum.

Sonunda tuzak kullanıma hazır hale geliyor ve kızımın küçücük kafası içine hapsediliyor. Bu garip ve sıkıcı boyunduruk altında kızım rahatsız. Yüzü tavana bakar durumda sabit, kıpırdayamıyor, gece boyu morarınca kadar, soluğu tükenircesine ağlıyor. Boğulacak diye öyle korkuyorum ki! Onu yüzüstü yatırmak istiyorum, ancak buna hakkım yok! Çığlıkları Mustafa'yı rahatsız ediyor elbette, sakinleştirmem için bana buyruk veriyor, ancak bu korkunç "kafa tuzağını" altından çekmemi de yasaklıyor.

Gerçekten çok korkuyorum. Hizmetçiler, Mustafa'nın, Şeri'nin kızı Emine ile birlikte yaşadığı günlerden birçok şey anlattılar. Bebekliğinde çok ağlıyormuş, Mustafa da, uyuyabilmek için onu adi bir paket gibi kapıp yatağın altına atıyormuş. Çocuğun ağzını eliyle ya da bir bezle kapatıp bastırdığı da çok görülmüş. Bu tür durumlarda öylesine büyük bir öfkeye kapılıyormuş ki, bebeğimi boğmasından korkuyorum. Neşe kaynağı olacak yerde, korkunç bir gerilime neden olan güzel yavrum benim! Artık korunması gereken iki kişiyiz, ben ve kızım.

Kızımın doğumu, sonunda annemin öfkesini yumuşattı. Benimle birlikte bir süre kalmak üzere Londra'dan geliyor. Bir önceki gelişinde bana yönelttiği suçlamaların ayrıntılarını unutmuş değilim ve Mus-

tafa'nın şiddetini öğrenmesini hiç istemiyorum. Şimdiki yaşantımı, ancak Mustafa ile resmen mutlu görünürsek onaylayacağını biliyorum.

Günün birinde annem, kadınlar arasında bir akşam yemeğine davet ediliyor ve iki aylık Nesibe'yle birlikte benim de kendisine eşlik etmemizi istiyor. Mustafa, sırf gerçek mizacını annem fark etmesin diye yarım ağız izin veriyor. Ancak huzursuz ve bu tür bir çıkışa son kez izin verdiğini söylüyor. Bir ateşkes anlaşması hazırlıyor: Saat 22.30'da geri dönmeliyim. Bir dahaki sefere de, onu bu işlere karıştırmadan annemle kendim başa çıkmak zorundayım. Annemin güçlü kişiliğiyle, gerçeklik silahından yoksun bir biçimde ön cephede böyle baş başa kalmak, benim için tam bir zihinsel işkence. Ateşkes süresi bitmeden geri dönüşümü sağlayacak yalanı uydurmak bana düşüyor. Sonuçta akşamı, saate bakmakla geçiriyorum. Pakistan'da âdet olduğu üzere, yemek servisi yapıldığında saat 22.30 oldu bile. Tam yemeğe oturduğumuz sırada, telefona çağırılıyorum. Mustafa söyleniyor:

– Eğer beş dakika içinde geri dönmezsen, yüzünü darmadağın ederim!

Tam anlamıyla paniğe kapılarak sofraya dönüyorum. Dönmem gerektiğini anneme anlatmaya çalışıyorum, ama o, konuşmaya öylesine dalmış durumda ki, dalgın bir el hareketiyle beni susturuyor.

Gece yarısı sularında dönüyoruz eve. Annem, korkunç durumunun farkına varmadan, kendine ayrılan bölüme geçiyor. Nesibe'yi göğsüme bastırarak ve bana acıyıp yardım etmesi için Tanrı'ya yakarak odamıza doğru ilerliyorum. Olabildiğince çabuk dönmek için o kadar istekliydim ama, olmamıştı işte. Hatalıyım.

Orada, karanlıkta ayakta durmuş, bizi bekliyor. Bebeği elimden kapıp yatağa fırlatarak öyle şiddetli bir tokat atıyor ki, yere düşüyor, annem duymasın diye çığlığımı bastırıyorum. Boğulur gibi inliyorum:

– Annem duyacak...

Tehdit edici bir buyruk savuruyor:

– Kalk!

Nesibe haykırmaya başladı, onu kollarıma alıyor, ardımda Mustafa, hızla odadan dışarı çıkıp işkence odasına giden merdivenleri tırmanıyorum. Beni bekleyen ne olduğunu biliyorum, ancak en önemlisi, annemin hiçbir şeyin farkına varmaması.

Mustafa, kapıyı kilitliyor. Nesibe'yi alıp yatağın üstüne atıyor. Cezaya, zavallı yavrumun hıçkırıkları eşliğinde katlanıyorum. Üzerim-

deki sariyi sıyırıp parçalara ayırıyor. Vahşice dövüyor beni, ama yüzüme vurmuyor.

Ertesi sabah, hiçbir şey olmamış gibi, gülümseyerek çıkıyorum annemin karşısına. Tıpkı yaralarım gibi, duygularımı da herkesten saklamasını öğrendim.

Bhutto halk davasını açmaya karar verdi. Mustafa, Lahor hava-alanında onu karşılamaya gidiyor. Yolda heyecanlı bir topluluk tarafından alkışlanıyor. Başbakan olduğu sırada, karanlık günlerde, halk, onun herkese ekmek, barınak ve giysi sözlerinden bıkmıştı. Şimdi ise kurban kendisi olduğu için, insanlar geçmişteki hatalarını bağışlamaya hazır. Bhutto, coşkuyla kendinden geçiyor. Onu yerleşeceği konuta götüren uzun araba korteji, kaynayan kent boyunca bir yılan gibi uzanıyor.

Ona yaklaşmaya çalışan heyecanlı topluluk güvenliği atlatıyor, evin giriş kapısını, taşları kırıp duvarlara tırmanıyor, çimenler üzerinde yığılıyor, ağaçların gölgesine yerleşiyor, hatta elektrik direklerine bile tırmanıyor. Hepsi ulu kişiyi görmek arayışında. Hepsi Bhutto'nun donuk ve boğuk sesini yeniden duymak istiyor.

Bhutto balkona çıkıp "kendisini Himalaya'nın tepeleri kadar büyük hissettiğini" açıklıyor. Sonra da canlı bir söylev çekiyor:

— General Ziya, ihanet suçu işledi. Anayasa'ya karşı çıkmaya kalkıştı. Pakistan halkı ihanete hoşgörü göstermeyecektir. Ordunun iktidarı zorbalıkla ele geçirmeye ve halkın temsilcilerinin ayağını kaydırıp seçilmiş başbakanı görevinden etmeye hakkı yok!

Dinleyiciler canlı bir alkışla karşılık veriyor. Ancak coşkuyla dolup taşan halk, Bhutto'nun kendi ölüm fermanına imza atmakta olduğunu anlamıyor. Aynı sahne İslamabat'ta yineleniyor. Sakin bir andan yararlanan Mustafa, askeri cuntayla uzlaşmaz tavrını değiştirmesi için Bhutto'yu ikna etmeye çalışıyor. Kışkırtmayı sürdürecektir olursa, generaller onu ortadan kaldırmaya kalkışacak. Ancak Bhutto, öğüdü mesafeli ve soğuk karşılıyor. Serbestçe karşı çıkış politikasının, generallerin elini kolunu bağladığını ve Pakistanlıların, başkanlarını korumak için isyan edeceklerini sanıyor. Silahlarla tankların, halkın öfkesinden güçlü olduğunu ise unutuyor.

Mustafa, generallerin görüşme isteğini bildiren bir mesaj iletiyor Bhutto'ya. O da, bu toplantıya Mustafa'nın katılmasını istiyor; böyle generallerin tavrını değerlendirebilecekti. Mustafa, General Ziya ve

iki adamı arasında geçen toplantıda, üç asker, kocamı habire övüp durmuşlardı. Kendilerine gereken adamın kendisi olduğunu düşünüyorduk, ancak Bhutto'ya karşı hâlâ düşmanca duygular besledikleri için, büyüklük taşıyan tavrına bir son vermeyecek olursa, onu uzun süre yaşatmayacakları konusunda Mustafa'yı uyarmışlardı. Politik sahneden kesin olarak çekilme güvencesi vermesi koşuluyla, Bhutto'nun sürgüne gitmesine karşı çıkmayacaklardı.

Mustafa'ya göre bu, bir insandan oksijensiz yaşamayı istemek gibi bir şeydi. Kendisine rapor verirken, ülkeden kaçması için onu ikna etmeye çalıştı, aynı şeyi yapmak için de izin istedi. Amacı, "yarınki savaşım için bugün yaşamak"tı.

Bhutto, Mustafa'nın isteğini kabul ediyor ve ona sürgün yolunu hazırlıyor. İlk önce, sürgün adayını tanıştırmak için Arap Emirlikleri'nin büyükelçisini davet ediyor. Sonra da, Abu Dabi'nin başkanı Şeyh Zayid bin Sultan el Nayan'a bir not yazıp Mustafa'yı "kardeşi" olarak tanıtıyor ve ona yardımcı olunmasını istiyor.

Kendisi ise, durumun ciddiyetinin bilincinde olduğunu, ancak savaşımı sürdürmek için Pakistan'da kalmaktan başka çaresi olmadığını açıklıyor. Son özgürlük günlerini yaşıyor.

Askerlerle buluştuktan kısa bir süre sonra, 17 Eylül 1977'de, Bhutto, Karaşi'de yeniden tutuklanıyor. Muhalefetteki bir politikacıyı öldürtmekle suçlanıyor ve başlıca taraftarlarına karşı bir insan avı başlatılıyor. Mustafa, generallerle yapılacak gizli toplantılara katılmaya çağırılıyor. Bana bundan söz etmiyor, neler tasarladığından habersizim.

Bir gece aniden, gün doğmadan, Nesibe'yi yanıma almada, hemen İngiltere'ye gitmek zorunda olduğumuzu bildiriyor. Nesibe'yi ayak bağı olarak görüp bizim için tehlikeli olacağını düşünüyor. Bunun bir kaçış olduğu izlenimine kapılıyorum. Ancak generallerle ne tür bir düzen hazırladığını bilmiyorum. İhanet kokusu alıyor, ancak en ufak bir kuşkuyla dile getiremiyorum.

Neler hissettiğimi anlar gibi olan Mustafa, önlerp olarak bana bir vaazda bulunuyor: "Politik yaşamda uzlaşmalar kaçınılmazdır."

Uçağımızın, İslamabat'tan saat 6.30'da kalkması gerekiyor.

Pistte, kalkış iznini bekliyoruz. Kocamın alınının boncuk boncuk terlediğini görüyorum; şakak damarları atıyor, yüzünden korku oku-

nuyor. Generallerin ruh halinin değişken olduğunu biliyor; bir suçlu gibi kaçmasını gerektirecek ne tür bir söz vermiş, ne bulmuş olabilir?

Gecé yarısı Nesibe'yi dadısına terk etmek zorunda kaldım. Dai Ayşe'ye güveniyor, ancak çocuklarımdan beni yoksun bırakan bu güvencesiz cehennem yaşantısından fena halde yılmış halde, bomboş hissediyorum kendimi.

Sonunda uçak yavaşça hareket edip kalkış pisti üzerinde ilerliyor. Motorlar gürldüyor, uçak hızlanıyor, sonra ağır ağır havalanıyor. Mustafa'nın yüzü rahatlıyor.

Aslında kocam, darağacından kaçmış bulunuyor.

Belirli tasarılarımız yok. Önce hac için Mekke'ye uğrayıp sonra kapağı Londra'ya atacağız. Her şey için elimizde yalnızca 50.000 rupi var, bu da değiştirildiğinde, birkaç sterlinlik bir sadakaya dönüşecek.

Kendimi yalnız ve terk edilmiş hissediyorum. Çocuklarımı, hayallerimi, Mustafa'yı yitirmiş, yaşantımı mahvetmiş gibiyim. Uçak pencesinden, ülkemizin aşağılarda gitgide uzaklaşmasını izliyorum.

İKİNCİ BÖLÜM

Orman Yasası

11

Mustafa elini, Allah'ın Evi Kâbe'ye dayayarak, yaşam boyu ben-den başka hiçbir kadına asla bakmayacağına yemin ediyor. Bir Müslü-man için bundan büyük bir yemin olamaz.

Londra'ya giden uçakta, Pakistanlı bir göçmen kocamı tanıdı. İn-gilizliği Harry adını alacak kadar benimsemiş bir adamdı. Altı saatlik uçuş süresince felsefe ve politika konusunda tartıştılar, sonunda Mus-tafa onu davasına inandırmış ve bize bir dost kazandırmıştı. Bizi evine davet ediyor, minnetle kabul ediyoruz.

Harry, Earl's Court'ta küçücük bir dairede oturuyor. Mustafa, bu daracak barınağa hemen alışıyor: Sürgünde bulunuyor ve sürgün de özveri ve rahatsızlık demek.

Bense ilk gece bir türlü uyuyamıyorum; bu kaçış canımı sıkıyor ve Bhutto'yu hiç kuşkusuz ölümüne kadar kalacağı hücrede yalnız bırak-manın ıttancını yaşıyorum. Mustafa'nın ülke dışına çıkışımızı nasıl ayarladığını bilmiyorum, ama içimde bir his, yaşamımızı korumak için onurundan ödün verdiğini söylüyor. Aynı duruma düşen ben olsay-dım, savaşmak için kendi yurdumda kalırdım.

Sonunda karabasan dolu bir uykuya dalıyorum; devrim ve sokak gösterisi sahneleri arasında, başım dik, darağacında ayakta durup, bo-yun eğmeden boynuma halatın geçirilmesine izin veriyorum.

Tanya ile Nesibe'nin özlemiyle yanıp tutuşuyorum. Ne zaman so-kakta bir çocuk, caddede bir puset görsem, yüreğim buruluyor. Mus-tafa'nın, anne değilmişim gibi zayıflık olarak nitelendirdiği ve bana yasakladığı bu acı, içimi kemiriyor.

Sağdan soldan bazı telefon konuşmalarına kulak kabartarak, ge-

nerallerle yaptığı pazarlığı anlamayı başarıyorum. Sağ kalmasını, ertesi ay, kasımda, Bhutto'yu sözde suçlu gösteren belgelerle Pakistan'a döneceğine dair verdiği söze borçlu. Bu Brutusvari ihaneti bir türlü anlayamıyorum. Haksız bir rejime karşı yaşamı pahasına savaştan bir önderin halefi zalimlerle nasıl işbirliği yapardı?

Bu konudaki kaygılarımı açıyorum ona, felsefi bir yanıt veriyor:

– Zaman her şeyin üstesinden gelir.

Londra'da geçirdiğimiz ilk haftalarda kocam, sürgündekilerle ilişki kurup kendisini tanıtmak için fazlasıyla enerji harcıyor. Tam ona göre bir iş; bağlaşımlar yapıp bozmak, komplo kurmak, kuşku duyan kişileri ikna etmek. Aktif bir politikacı sürgündeyken, kendi değerini abartma düşüncesine çabucak saplanıveriyor. Mustafa, Ziya ile kiralık katillerini devirip, sınır dışı edilenleri zafere götürecek beklenen kişinin kendisi olduğuna inanıyor sonuçta. Politik açıdan bunu, kendi etkisi altında, Halk Partisi'ne yeniden yapılanma olanağını verecek büyük bir şans olarak görüyor. Bu arada, Bhutto'ya bağnazca bağlı olanlarla bağlaşmanın kolay olmayacağını da biliyor. Mustafa'yı damgalayan, geçmiş. Partinin kuruluşuna katkıda bulunmuş, sonra da onu terk etmişti. Yeniden aralarına katılmıştı gerçi, ama politik kararsızlık ve sırt dönüşleri nedeniyle kuşkulu bir kişiydi artık. Bhutto'nun ayağını kaydırmaya çalıştığını herkes anımsıyor. Aşırı tutkusundan söz ediliyor. Pakistan'dan çıkış koşulları yüzünden de, bağıllığından kuşku duyuluyor.

Sürgündeki parti, ilerlemiş bir paranoya yaşıyor. Casuslarla muhbirler her yere dağılmış durumda, Mustafa rahat değil. Dönüş ve belgeleri teslim süreci yaklaşıyor. Verdiği sözü tutmazsa, askerlerin acımasız intikamı için hedef oluşturacak ve bir daha Pakistan'a dönemeyecek.

O suçlayıcı belgeler konusu, zaman zaman bana kuşkulu görünüyor ama, Mustafa her şeyi söylemiyor. Bhutto ile partiye bağıllığını göstermeye karar verince de, generallerle yaptığı anlaşmadan vazgeçiyor. Bütün yüreğimle onu onaylıyor ve:

– Sürgün ve yoksul bir yaşam sürmek, hain damgasını yiyerek ülkeye dönmekten yeğdir, diyorum.

Bu karar içimi rahatlatıyor. Mustafa, Pakistan'dan generalleri arıyor. Heyecanlı bir konuşma geçiyor aralarında, sonunda Mustafa, iki ay daha isteyerek teslim tarihini erteletmeyi başarıyor. Bu onun

için, sürgünde yaşayan topluluktan aldığı desteği geliştirmek ve bir seçim yapmak için gerekli olan süreç.

Ailem Londra'da yaşıyor, annemle sık sık telefon görüşmesi yapıyorum. Ancak babam, adı rezaletlere karışan Aslan'ın evinden içeri adım atmasına kesinlikle karşı çıkıyor. Ayrıca onların kendi sorunları da var, bunlardan birisi, on sekiz yaşına girmiş olan kız kardeşim Minu. İngiltere'de bu, rüşünü kanıtlama yaşı.

Bir gün, Minu beni arıyor:

– Seni hemen görmem geliyor, çok önemli.

Mustafa'yla birlikte bir restoranda buluşmayı kararlaştırıyoruz. Minu'nun sorunu şu: Wight Adası'ndaki bir okulda fotoğrafçılık eğitimi görmek istiyor, ancak ailem, bu serbest kurum ve çevresini, genç bir kız için uygun bulmuyor. Onlar karşı koydukça, Minu da ısrar ediyor. Kaçmaya hazır durumda. Onu vazgeçirmeye çalışıyoruz, ancak öğütleri kulak ardı ediyor. Mustafa beni uyarıyor:

– Sen bu işe karışma.

Ertesi gün annem beni arıyor, sesi son derece kaygılı.

– Minu kaçtı!

Mustafa almacı elimden kapıyor.

– Ne olursa olsun, onun size geri getireceğim, söz veriyorum!

Bu söz sayesinde, Mustafa ile annem arasında özel bir bağ kuruluyor. Sesi hem otoriter, hem fazlasıyla uysal, hem de babamın hiçbir zaman olamadığı kadar güçlü. Kocam ailemi yakından tanımamakla birlikte, tek bir cümleyle ağabey rolünü üstlenmiş oluyor. Annem birden rahatlıyor.

Minu, umarsızca kaçmadan önce, İspanya'da Marbella'daki evlerinde bir tatil yapmaktan söz ediyordu. Mustafa, anneme Marbella'ya gitmesini öneriyor ve Minu'yu oraya getireceğine söz veriyor. Tam düşündüğümüz gibi, Minu bize telefon ediyor. Kocam, ona kendini iyi hissettirmek için bütün ikna gücünü kullanıyor: Her istediğine sahip olacak, aile bağlarını bozması gerekli değil... Baskı unsuru ise, para:

– Tek başına yaşamayı nasıl becereceksin? Wight Adası'ndaki okula nasıl gideceksin? Bizimle İspanya'ya gel, orada her şeyi hallederiz...

Üçümüz birlikte İspanya'ya gidip Marbella'da bir otele yerleşiyoruz. Gelişimizden kısa bir süre sonra, Minu, barışma girişiminde bulunmak üzere annemize telefon ediyor. Annem hemen saldırgan bir tavır alıyor:

– Bir daha gitmene asla izin vermeyeceğim!

Minu isyan ediyor, karşı çıkıyor, söyleniyor.

Mustafa birden almacı elinden kapıyor:

– Benim yanımda annene kaba davranmana izin veremem!

Sonra sakın bir sesle annemle konuşuyor:

– Sizi daha sonra ararım, onunla konuşmalıyım.

Telefonu kapatıp kız kardeşime dönüyor; Minu’nun yüz ifadesi anlamlı, tuzağa düşürüldüğünün farkında. Bu otel odası bir hapishane. Kapağı doğru atılıyor ama, Mustafa onu yakaladığı gibi yatağın üstüne fırlatıyor; bir eliyle boğazına sarılarak, neredeyse boğuyor onu. Kız kardeşimi kurtarmaya çalışıyorum ama, beni itiyor. Minu bir süre daha savaşıyor, sonra vazgeçiyor.

Mustafa yakasını bırakıyor, yatağın kenarına oturuyor, Minu’nun soluğuna kavuşmasına izin veriyor, sonra vaaza başlıyor. Sakin, nazik, dikkatli:

– Böyle tepki göstermeyi sürdürürsen, gitmene asla izin vermezler. Onların oyununu oynama, başka türlü davranmaya çalış. İlk önce, kararlarına bu kadar ters tepki gösterme.

Yanıtlayamayacak kadar hırpalanmış olan Minu, birden uysal ve uyumlu bir tavır takınarak onun yanına oturuyor. Bakışından, çevresini düşmanların sardığını, sabırlı olup kazançlı çıkmak için başka bir fırsat beklemenin gerekliliğini kavramış olduğunu okuyorum.

Banyoda yüzünü yıkarken, Mustafa annemi tekrar arayıp edindiği izlenimi bildiriyor. Ona göre Minu’nun tek sorunu, fazla şımartılmış oluşu. Denetim ve disipline gereksinimi var. Annem, İngiltere gibi fazlasıyla serbest bir ortamda genç kız yetiştirmenin zorluklarından yakınıyor:

– Tutucu bir aileyiz biz, onunla nasıl başa çıkacağımızı bilemiyoruz çoğunlukla.

Bu arada, babamı, savaş baltasını gömüp bizi kabul etmenin zamanı geldiği konusunda ikna etti. Minu hakkında kocamla yaptıkları kısa pazarlık, onun onurlu bir erkek olduğunun ve artık kendilerinden uzak tutmak gerekmediğinin kanıtıydı. Annem boykotu sürdürmenin anlamsız olduğunu düşünüyor.

Bir barışma yemeğine davet ediliyoruz; bizi deniz kenarındaki villaya götürmek üzere bir araba gönderiyorlar.

Babam, gözlerinde yaşlarla bana kucak açıyor. Mustafa’ya ise nazik davranıyor. Minu’ya karşı kalkan demir yumruğu onun da hoşuna

gitmiş ve annemin dur durak bilmeyen acı eleştirilerinden kendini kurtarmış olmalı...

Yalnızlığımız sona erdiği için mutluyum. Bu arada, babamın ilkelere her zaman saygı duydum ve ayrılığın çektiği acıya karşın, bunlara her zaman sadık kaldığı için de gururluyum. Ayrılık ikimize de çok acı çekti, her zaman için onun en sevdiği kızı olduğumu biliyorum. Hatalarına karşın Mustafa'nın da kendisi gibi aile kavramına bağlı olduğu kanısına vardığı için, evliliğimizi kabule hazır durumda, bunu biliyorum.

Minu elinden geleni yapıyor, neşeli davranıyor. Küçük kız kardeşlerim de buradalar. Stilist olmak isteyen on beş yaşındaki Zarmina, bir İspanyol sinyoritası gibi giyinmiş; elbisesi kat kat, saçlarına da bir gül ilıştirmiş. Onun küçüğü olan on üç yaşındaki Adile, kot pantolonla tişört giymiş ve en sonunda bizi görebildiği için çok meraklı görünüyor. Bebekliğinde ayrılmıştım ondan, ergenlik çağında uyanık bir kız olarak buluyorum. Diktatörlük taslayan anneme karşı isyanıma ve zaferlerle dolu bir geçmişi olan bu ünlü adamla evlenmek için kaçışma hayranlık duyduğunu hissediyorum.

Uygun bir zaman bulunca, babam, baş başa konuşmak için yanıma geliyor.

– Tehmina, seninle barışmayı çok istiyorum, ancak aldığın karar beni çok yaraladı, hâlâ canımı sıkıyor. Bu senin ikinci evliliğin. Bu adamdan ayrılmanı istemiyorum. Ne olursa olsun. Onun evinden ancak tabutunun içinde çıkacağına inandır kendini. Ailemize ancak bu koşulla dönebilirsin.

Yemek boyunca, Minu gevezelik edip duruyor. Zarmina sevecen ve özenli davranıyor, ancak, Adile ile Mustafa arasında garip bir şeyler döndüğünü hissediyorum. Bu bir önsezi. Daha önce hiç karşılaşmamış olan bu iki ruh arasında gizli bir bağ kuruldu sanki.

Mustafa'nın gözünde parlayan bu ifade bana hiç yabancı değil ve kaygılanmamak için kendimi zor engelliyorum.

Marbella'da iki hafta kalıyoruz ve babam bana büyük bir sevinç yaşıyor. Dai Ayşe ile Nesibe'yi Pakistan'dan getiriyor. Bebeğime kavuştuğum için öyle mutluyum ki. Her üç teyze de, bu güzel kıza hayran kalıyor ve babam da büyükbaba olduğu için gurur duyuyor. Mustafa'yla annem harika anlaşıyorlar ve büyük bir şaşkınlıkla, benim de kendisiyle anlaşabildiğimi fark ediyorum. Tek eksiklik, Tanya'nın yokluğu, onu da, kendimi tümüyle beş aylık bebeğime vererek gideri-

yorum. Sürekli onunla ilgileniyorum, hatta uyurken onu izlemek ya da sabah yiyeceklerini özenle hazırlamak için geceleyin kalkıyorum.

Annemle babamın İngiltere’de bir evleri, bir de daireleri var. Kavuşmanın verdiği mutlulukla, İspanya dönüşünde dairelerinde kalmamızı öneriyorlar; hemen kabul ediyoruz.

Zarina ve Adile ile birlikte Londra’ya geri dönüyoruz. Minu ise, annem ve babamla birlikte gelecek.

Ayrıcalıklı sürgün yaşantımız güzel başlıyor. Pakistanlı eski dostlarımızı yemeğe davet ettim ve bu olay için annemin gümüş takımını ödünç istedim. Zarina ile Adile takımı getirip yemek hazırlığı için kalıyorlar.

Mustafa yemek pişiriyor, Zarina bebekle ilgileniyor, ben daireyi düzenlemekle uğraşıyorum, Adile ise kendini içkiye veriyor. Zarina da benim gibi farkına varıyor: Küçük kız kardeşimiz şimdiden sarhoş ve kıskırtıcı bir edayla salonda salınıp duruyor. İkimiz birlikte, ayıltmak için odaya sürüklemeye çalışıyoruz, ama bizi başından atıyor. Konuklar onu bu durumda göreceklər diye korkuyorum. Annemle babamın durumu öğrenmelerinden daha da çok korkuyorum.

Mutfaktan Mustafa’yı çağırmaya karar veriyorum:

– Bir şeyler yap! Ya öğüt ver ya da onu geri gönder!

Kendinden pek de emin olmayan Mustafa, Adile’yi görmek için salona gidiyor. Onu omuzlarından yakalıyor; Adile çırpınıyor. Kısa bir süre itişiyorlar. Sonra, neredeyse kucak kucağa duruveriyorlar. Sessizce birbirlerine bakıyorlar. Adile birden vazgeçiyor:

– Eve dönüyorum.

Bizimkiler bu durumu bilmeseler iyi olacak, hemen küçük kız kardeşimi kötü etkilediğimi düşünürler; Zarina da, hiçbir şey söylememe konusunda benimle aynı düşüncüyü paylaşıyor. Adile gerçekten beni kaygılandırıyor.

Minu ise, ayrı bir sorun; durum yine tam anlamıyla kötü. Annemle babam, Mustafa gibi otorite kuramıyorlar, her şeye izin verip onu fazlasıyla şımartıyorlar. Şimdi de aşırı yüksek fiyatlı, lüks aksesuarlarla donatılmış bir araba istiyor. Mustafa, onu Pakistan’a göndermelerini ve pasaportunu elinden almalarını öneriyor. Çok geç. Minu bir kez daha kaçıyor ve bir hafta boyunca kimse nerede olduğunu öğrenemiyor. Ardından annem ağlayarak telefon ediyor:

– Minu bir plakçada çalışıyor! Tottenham Court Road’da!

Annem o mahallenin, Londra'nın en berbat yeri, bir batakhane olduğunu düşünüyor, yaptığı işi de düzeysiz buluyor. Bense, Tottenham Court'ta çalışmanın, onun sandığı kadar çirkin bir şey olmadığı görüşündeyim.

Bu olaylardan sonra, ailemin Beech Hill'deki evine yerleşmek için taşınıyoruz. Burası, bir golf kulübüne bakan çok büyük bir arazi üzerine kurulmuş. Alabildiğine şık döşenmiş: Maroken tarzı divanlar, oymalı mobilyalar, Kral Faruk'un özel koleksiyonundan iskemleler. Annem İran halılarını sermiş, tablolarını asmış, bu yeri tam bir saraya dönüştürmüş, kendisi de evin kraliçesi. Bir aşçı, iki hizmetçi, bir sürücü ve bir kâhya hizmetimize bakıyor.

Mustafa bu bolluğa dudak büküyor, ama hoşuna gitmiyor da değil. Ailemin üyeleri, bütün doğallıklarıyla bu tür bir yaşam sürüyorlar. Farkında olmadan da, içlerinden geldiği gibi davranarak, Mustafa'nın köylü kökenlerini küçümsemiş oluyorlar.

Buna karşılık, kocam, bir reklam tişörtü giyercesine kabalığını ve köylü yanını sergileyerek, züppece davranmaya çalışıyor. Babam, her zamanki saygınlığını koruyarak, ev sahibi rolünü mükemmel bir biçimde yerine getiriyor. Annem, Mustafa'nın kişiliğinden büyülenmiş görünüyor; aralarındaki mesafeyi koruyarak, tam zamanında bir Davidoff ikram etmeyi iyi beceriyor. Politikaya hayran olduğundan, onun insanları tanımlamasını, özel bir bakış açısıyla Pakistan'daki durumu irdelemesini etkilenerek dinliyor. Yavaş yavaş, babam da bu konuşmalara ilgi duyuyor. Ne de olsa Mustafa ile o, aynı kuşağın insanları.

Ama Mustafa en çok, annemin yanında rahat ediyor. İlk bakışta, durumum biraz da mizah konusu. Annemin egemenliğinden kaçmak için, bir zalimin kollarına atıldım. Bu iki diktatörün bir araya gelerek burnumun dibinde karşılıklı olarak egolarını tatmin etmelerini görmek neredeyse eğlenceli oluyor.

Babamla annem, görünüşü kurtarmak için ellerinden geleni yapabilirler. Örneğin, Minu'nun feci davranışı onlara fazla geldi, boyun eğmeyi yeğlediler. Wight Adası'nda ona bir daire tutup mobilya satın aldılar ve fotoğraf eğitimi veren okula kayıt parasını ödediler. Annem, hafta sonları ve tatillerde geri geleceği konusunda ona söz verdirdi, ancak kazançlı çıkan, kesinlikle Minu oldu.

1978 Ocağı yaklaşıyor, Mustafa ise sürgün sendromunun etkisi

altında: İnanılmaz ölçüde iyimser. General Ziya'nın günlerinin sayılı olduğunu söylüyor:

– Göreceksin, altı ayları bile kalmadı!

Bhutto ile ilgili o ünlü belgeleri Pakistan'a götürmeyeceğini bildiriyor generallere. Gıyabında on dört yıl hapse mahkûm oluyor ve bütün varlığına el konuluyor. Bu kez, sürgün geçici olmaktan çıkıyor.

Bu politik hakarete, kişisel bir hakaret de ekleniyor. Mustafa'nın annesinin pasaportu hemen elinden alınıyor. Onu Londra'ya getirtmeyi umuyorduk, ancak baştakiler, Mustafa'yı öttürmek için onu kullanabileceklerini düşünmüş olmalılar. Annesine çok bağlı olduğu için, bu engel onu altüst ediyor; yasaklama haberini aldığı anda gözleri yaşlarla doluyor. Bu zayıflık anı geçici oluyor, uzaktan uzağa, Bhutto'nun haklarının geri verilmesi için bir kampanya başlatıyor, aynı anda dava da açılıyor.

Şimdi de, durmaksızın ailem konusunda kavga ediyoruz. Mustafa, yemekteki konuşmalardan küçük ayrıntılar kapıp bunları bana karşı kullanıyor. Zayıf anlarımda, küçüklüğümde annemle aramdaki iletişim kopukluğunu ona anlatma hatasını işlemiştim, şimdi de bunları başıma kakıyor. Artık o da annemden yana; güvenilmez şımarık bir çocukmuşum gibi davranıyor bana. Düzenli bir biçimde, annemle aramdaki uçurumu derinleştirip kendi zalim dünyasında beni iyiden iyiye yalnız bırakıyor. Hatta bazen belirgin bir biçimde karşı safta yer alıyor:

– Komplekslerin konusunda annemle konuşacağım. Bana söylediklerinin tümünü bilmek onun hakkı. Sana çektiği acının bilincine varmalı.

Hem annemle hem de onunla başa çıkma düşüncesinin beni tir tir titrettiğini çok iyi biliyor. Böyle bir şey yapmaması için ona yalvarıyor ve susmasını sağlamak için, her akşam, korkunç isteklerine daha da fazla boyun eğiyorum.

Her sabah, yoga yapmak için erkenden kalkıyor. Sonra annemle babamın odasına gidip kahvesini içerken, bir yandan da Pakistan'la ilgili son haberleri onlarla tartışıyor. Bu sevimli ve rahat konuşan adamın gece boyu karısını dövdüğünü ne annem getirebiliyor aklına, ne de babam. Çürük izlerini saklıyorum, tıpkı aşağılanmışlığımı sakladığım gibi. Sinirlerimi yatıştırmak için Valium alıyorum. Bu tür ilaçlara karşı olan babam, nedenini anlamıyor, annemse yatıştırıcı ilaçlara ge-

reksinim duyduğuma inanıyor. Bence nedenini biliyor, ama özel yaşamların iki kez kilit altında tutulmasının gereğine inandığından... tek yapabildiği, konuya genel açıdan yaklaşp hiçbir şey olmamış gibi öğütler vermek:

– Erkeğin garip ya da mantıksız davranışları oluyorsa, onu tıbbi bakıma ve ilaçlara gereksinim duyan bir hasta gibi görmeli. Ona, ruh doktorunun hastasına yaklaştığı gibi yaklaşmalı.

Öğüt doğrudan yüreğime sesleniyor ve bana dayanma gücü veriyor. Bedenim hâlâ sızlıyor ama, zihinsel açıdan daha iyiyim.

Hamileliğim ve Nesibe'nin doğumundan bu yana, birikmiş kiloları atamamanın umutsuzluğunu yaşıyorum. Mustafa rejim yapmama izin vermeyecek, ama gizlice zayıflama hapları edindim. Son kilomun bir bölümünü atabildim, ama hâlâ katana gibi hissediyorum kendimi. Serbestçe hareket eden, gülen, hayat dolu şu İngiliz kadınlarına nasıl da özeniyorum! Yurtdışında, serbest bir toplum içinde bile, zihinsel açıdan, Mustafa'nın köyünde peçeyle örtünmüş gibiyim.

Mustafa da kendini gitgide yalnız hissediyor. Biraz garip ama, onu anlıyorum: Sürgün onu zorluyor; ne de olsa ben, aileme kavuştum. Ona yardım edebilmek isterdim. Yorgun beynim yine de mantık yürütme ve inceleme yeteneğine sahip. Yoksunluklarını anlıyorum. Çevresini saran taraftarlarını özlüyor. Başkanlığı özlüyor. Yabancı bir ülkede, iktidar çarkından uzak, kendini kötü hissediyor. Ona biraz yakınlaşarak, moralini düzeltmeye çalışıyorum; aşırı sinirine ve baskıcı kişiliğine karşın bağışlayıcı olmayı öğreniyorum. Farkında olmadan, bir zamanlar çelik bileğini bütün bir eyaleti yönetmek için kullanan bu adama, aynı çelik bileği benim üzerimde kullanmasına izin vererek abalı rolünü üstleniyorum. Bu işi yaparken de, eli bir kez olsun titremiyor.

Çok şükür ki, Nesibe bütün bunların dışında kalıyor. Bütün zamanını, ona el bebe gül bebe davranan teyzeleriyle geçiriyor. Hiç değilse onun, anormal koşullar altında yaşayan anormal kocamdan korunması gerekmiyor.

Hâlâ evliliğimle ilgili gerçeğin gün ışığına çıkmasından korkuyorum. Mustafa'yla sürtüşmemek için elimden geleni yapıyorum. Günler boyu yaşadığım paranoyanın pek güzel bilincinde ve bunu var gücüyle kullanıyor. Çektiğim işkenceler konusunda herhangi birine söz etmemi, misliyle karşılık verme tehditleri savurarak yasakladı, aslında

bunun hiç gereği yok, nasıl olsa kimselere açılamam. Şizofren bir yaşam sürüyorum. Kocasını mutlu edemeyen bir kadının suçluluk duygusu ve annemin çizdiği ideal kadın tablosuna uyum gösteremeyişim, benim için dayaklardan çok daha can sıkıcı ve ürkütücü. Asıl felaketin, çektiğim fiziksel acılar değil, kendi kusurumun belirginleşmesi olduğu kanısına vardım. O noktaya geldim!

Mustafa, tek başıma dışarı çıkmamı yasaklıyor. Annem sık sık, yemeğe, doktordaki randevusuna ya da yalnızca alışverişe giderken kendisine eşlik etmemi istiyor. Her seferinde, uygun bir bahane bulmam gerekiyor, çünkü Mustafa, kendisinden çıkmak için izin istememi bile kaldıramıyor. Yasak yasak üstüne, hepsini kendim halletmeliyim. Annem beceriksizce karşı koyuşlarımı bencillik olarak yorumluyor. Oysa asıl gerekçeyi ona söylemek için yanıp tutuşuyorum, sessizlik beni kahrediyor.

Onunla yaşadığım tüm sorunlara karşın, kanatları altına sığınma gereksinimim gitgide artıyor. Bence gücün simgesi o. Mustafa'nın iblisliğiyle savaşılabilecek gücünün yalnızca onda bulunduğunu hissediyorum. Bana vurduğunda, annemi istiyorum, gelsin beni kurtarsın diye. Çektiklerimi ona anlatmak için nasıl da can atıyorum, buna nasıl da gereksinim duyuyorum! Bu arada tepkisinin ne olacağını da kestirebiliyorum: Mustafa'dan yana çıkarak, çektiğim işkenceleri anlamsız ve hayal unsuru diye niteleyip beni kenara itecektir.

Deneme yanılma yöntemiyle, Mustafa'yla uyum halinde yaşamak için kişiliğimi nasıl değiştirebileceğimi öğrenmeye çalışıyorum. Öteki eşlerinde hoşuna giden şeyleri benimsemek, örneğin. Ancak hiçbir şey işe yaramıyor, hiçbir şey vahşiliğini değiştirebilecek gibi görünmüyor. Hatta zaman zaman, darbelere sapık bir zevkle katlandığım bile oluyor, çünkü bunları, diz çöküp pişman oluşu izliyor, çünkü yaşamdan da güçlü olan bu adamın alçalarak sürünmesini görmek bir mutluluk. Berbat bir sevinç bu, ama bir tek o kaldı elimde.

Sevecen olduğu zamanlarda, Mustafa moral gücümü övüyor.

– Sen benim için her şeysin, biliyor musun? Sen olmasan, bir hiçim ben. Bu bir yoksunluklar dönemi, ama değişeceğim, göreceksin, her şey giderilecek. Neredeyse depresyon geçiriyordum, senin aşkın ve bağlılığın bana dayanma gücü verdi. Senin sayende normal kalabildim... Çok zor bir dönemde girdin yaşantıma, seni daha önce tanımayı, daha önce sevmeyi, ipekliler giydirmeyi nasıl da isterdim, oysa bü-

tün bunların yerine sana cehennem hayatı yaşattım. Gerçekten çok üzgünüm... Günün birinde beni bağışlayabilecek misin?

Ayaklarımın dibinde ağlıyor, beni mahvetmeye çalıştığını ve hoş-görüyle boyun eğişimin kendisini şaşırttığını itiraf ediyor.

– Görüyor musun, senin incecik, hassas olduğunu sanıyordum, ama sen bana bunun tersini kanıtladın. Güçlü bir kadınsın. Bana aklıyla katlanabilen tek kadınsın. Asla seni terk etmeyeceğim. Söz ver bana, sen de beni terk etmeyeceksin...

Dökülüyorum. Onun gözyaşlarıyla ıslanmış, bana duyduğu derin saygıyla gururlanarak, ona söz veriyor, bir yandan da bu saygıyı anemle de paylaşacağını umuyorum...

Günler boyu seccademe diz çöküp, kurtulabilmek için yakarıyorum. Tanrı'dan sorunumu çözmesini değil, yalnızca varlığımı yönetmek için bana yardım etmesini, Mustafa'nın iyileşmesini ve hatalarımı daha hafif cezalandırmasını diliyorum.

12

On üç yaşındaki Adile'nin boyu, şimdiden bir metre altmış beş santim. Kocaminkiler dahil, bütün bakışları üzerine çekiyor. Diğer iki kız kardeşim, Mustafa ile aralarındaki mesafeyi koruyor ve onun yanında düzgün davranıyorlar. Ama Adile en genç, en dışa dönük ve en içgüdüsel olanı. Eniştesini sanki kardeş ruh gibi görüyor. Mustafa onun şımarık çocuk kaprislerini destekliyor, çocuksu hareketlerine gülüyor. Başlangıçta, evcil zorba maskesinden kurtulup ona ağabeylik taslamasından duygulandım. Küçük kız kardeşimin kıskırtıcı davranışlarını, onun çocuksu küstahlığına verdim.

Annemle babam, Adile'yle birlikte on beş günlüğüne Orta Doğu'ya gidiyorlar. Yokluklarında, Mustafa daha sinirli, daha öfkeli oluyor; en ufak bir sorun kavgaya dönüşüyor. Evde yalnız olduğumuz için de, hiç çekinmeden bana işkence çektirebiliyor.

Bir gün, ağabeyim Asım'la telefonda tartışıyoruz, telefonu kapattığım anda, Mustafa durup dururken sinirleniveriyor:

– Bu kadar uzun konuşman gerekli miydi? Ağabeyin mi o senin, yoksa âşığın mı?

Şaşkın şaşkın bakıyorum:

– Ağabeyimdi, Mustafa, gerçekten ağabeyimle konuşuyordum.

– Bir de cevap mı veriyorsun?

Ve sözde dikbaşlılığımı bahane ederek yumruk darbeleriyle üzerime atılıyor.

Bir başka kez beni döverken, merdivenlerden aşağı yuvarlıyor, yara bere içinde yere yapışıyorum, ancak bununla yetinmeyip deliler gibi basamaklardan aşağı inerek tekmeyle işi sürdürüyor. Kendimden geçip çığlığı basıyorum:

– Babamın evindesin! Burada bana el kaldırmaya hakkın yok!

Birden sessizlik oluyor. Donakalıyor! İlk kez, düşündüğümü dile getiriyorum ve önemli bir noktaya parmak bastım galiba: Onun ne malıym ne de bir eşyası; başka bağlarım da var, hem de beni ona bağlayan bağlardan daha güçlü bunlar. Ancak bu, birkaç saniyelik bir soluklanma süreci oluyor. Derebeyi, kan bağının gücüne inanıyor, ancak asıl olan, şiddetin gücü. Daha da vahşileşerek vuruyor bana, ta ki çığlıklarım inlemeye dönüşüp kendimden geçinceye kadar.

Daha sonra, kendimi korumak amacıyla ondan özür dilemek zorunda kalıyorum. Biliyorum, aramıza babamı soktuğum için çok kızmıştı.

Zavallı uyusuk beynimin son ışığını söndürmek için, başka bir bahane gerekmiyor artık.

Ailem döndüğünde, hafif bir rahatlama oluyor. Ama onlar, Adile'yi bize bırakarak Lüksemburg'a hareket ediyorlar. Bir günlüğüne okulu asmasına izin vermem için beni o kadar bunalıyor ki, çığlıklarından sıkılıp sonunda bırakıyorum; alışverişe çıkıp öğle yemeğini dışarıda yiyecek. Ancak fikir değiştirip derse gitmeye karar veriyor. Ertesi sabah, değişiklikten haberi olmayan sürücü, onu almaya gelmiyor. Mustafa zaten kente ineceği için, kız kardeşimi okula bırakmasını istiyorum ondan. Araba yola çıkıyor, el salladıktan sonra Nesibe'yle ilgilenmeye koyuluyorum.

Olay aklımdan çıkıyor, ta ki öğleden sonra Adile telefon edene kadar:

– Sonunda okulu astım, ancak üzülme, yalnızca sabahki dersleri kaçırdım. Birazdan gideceğim. Sürücüyü arayıp beni almasını söyleyebilir misin?

Bu durum bana garip geliyor ama, olayı akışına bırakıyorum. Küçük kız kardeşime el koymaları için, annemle babamın dönüşünü sa-

bırsızlıkla bekliyorum. Adile'yle uğraşmak, insanın bütün zamanını alıyor.

Adile giyim tarzını değiştiriyor. Batılı giysiler çöpe atılıyor, birdenbire geleneksel doğu giysileri hoşuna gider oluyor ve annemin kocaman dolabını yağmalıyor. Bir tülle sarınıyor, hatta başını bile örtüyor, saçlarını tıpkı benim gibi serbest bırakıyor, aslında bana benzemeye de başlıyor. Mustafa'yla yaşantımızı merak ediyor, kişisel sorular soruyor, her şeye karışıyor, kısacası inanılmaz bir yüzsüzlükle birlikteliğimizin içine sızıyor. Safılık taslayarak, Mustafa'nın önünde şöyle konuşma cesaretini gösterebiliyor:

– Bir zamanlar Enis'le evlenmek için yanıp tutuşuyor olmalıydın, o adam'da seni ne çok severdi...

Sonuçta, her akşam Mustafa'nın öfkesine ve hastalık ölçüsündeki kıskançlığına katlanıyorum.

Diğer kız kardeşlerim, küçüğün serbestçe girişimlerini ve sağduyudan yoksunluğunu fark ettiler. Onu azarlıyorlar, ancak Adile aldırış bile etmeden, küçük sapkın oyununu oynamayı sürdürüyor. Minu, küçük kardeşimizin davranışlarını açık açık anneme şikâyet ediyor. Adile'nin, bilerek Mustafa'yla aramızı açtığını düşünüyor. Ancak annem oralı olmuyor. Adile onun en sevdiği kızı, asla kötülük yapmayacak tek kişinin o olduğunu söylüyor ve bizi kıskanç olmakla suçluyor.

Mustafa ile aramızdaki geçimsizliği artırdığı için Adile'ye fena halde içerliyorum; bunu sırf, onu bana karşı kıskırtmak için yapıyor. Kocaman bu şımarık çocuğa yüz vermesi ise beni iyice tedirgin ediyor. Mustafa'yla da görüşüp Adile'yle fazlasıyla ilgilendiği, onun da bundan yararlandığı konusunda kendisini uyarıyorum. Omuz silkerek bu küçük aile açmazından kendini sıyrıyor. Adile'yle şakalaşıyor, iğnelemeler ise hep bana yönelik:

– Adile bak, ablanın asık yüzünü görüyor musun? Bir de onun seni neden kıskandığını soruyorlar!

Bu gerilim ortamında, Mustafa her türlü önlemi yasakladığı için de, yeniden hamile kalıyorum.

Aile yuvasından ayrılmamız gerektiğini her ikimiz de biliyoruz. Adile konusunu bir daha görüşmedik, ama Mustafa, siyaset arkadaşı Cem Sadık Ali'nin Hampstead'teki evine yerleşmemizi ayarlayınca, gerçekten rahatlıyorum. Bhutto'nun bakanlarından birisi ve bizim gibi sürgünde olan Ali, önemli bir derebeyi. Kocaman evlerinde özel bir odamız var ve bizi ağırlayan bu yeni aile bana sevecen davranıyor.

Mustafa ise çok huzursuz. Ailemin evine gitmemiz için sık sık ısrar ediyor, bense isteksizim.

Olay bir pazar günü oluyor. Mustafa avluda yoga yapıyor, ben de Nesibe ve dai Ayşe ile birlikte onun yanına gidiyorum. Adile yanında oturuyor. Hareket halindeki kaslarından büyülenmişcesine, densesizliği ele alıp kocamın bedenini gözleriyle yiyip bitiriyor. Elimde olmadan tepki gösteriyorum:

– Egzersiz yapmak istiyorsan, bu işi evde de yapabilirdin. Neden buradasın?

Mustafa sırtarak, patavatsızca Adile'ye dönüyor:

– Saçlarından tut ve onu dışarı at!

Adile kıkırdamaya başlıyor. Utançtan ölüyorum ama ne yapmalı? Nasıl tepki göstermeli? Nasıl yakalamalı onları? Mustafa beni ot yerine koyuyor. Felaketime kalkan olan zavallı küçük Nesibe'yi göğsüme bastırıp ağlayarak kaçıyorum. Bu yalnızlık çölünde bana biraz olsun huzur veren bir tek o var.

Hiçbir çıkış yolum yok. Bu adam sanki beni, bir tablonun köşesindeki tek başına bir gölgeye çevirdi, bense buna karşı çıkma cesaretini gösteremiyor, taze boyanın üzerine parmak basamıyor, tuvali yırtıp özgürlüğe doğru uçamıyorum.

İçimde bir şeyler koptu o an. Kendimi garip, boş hissediyorum, sanki ruhum dünyadan ayrıldı; hiçbir şey gerçek değil artık. Hiçbir şey, yalnızca kocaman bir yok olma, kaçma isteği dışında. Bebeğimi Ayşe'ye emanet edip, uyur gezer gibi, babamın banyosuna doğru sürükleniyorum.

Ecza dolabına bakıyorum bir süre, sonra da açıp, rengârenk haplarla dolu şişeleri inceliyorum. Zehir renkli, kırmızı çizgili olanlar, baştan çıkarıcı. En dolu olanını seçip cebime tıkıyorum.

Artık bitirmeye kararlıyım.

O akşam, küçük kızım la Ayşe'yi ailemin evinde bırakıyorum, Cem Sadıklara geri dönüyoruz. Mustafa'nın politik bir toplantısı var üst katta. Odamızda tek başıma oturup her şeyi yeniden düşünüyorum.

Tanya, Enis'le birlikte Karşı'de.

Nesibe, güzel yavrum, ailemin yanında.

Karnımda taşıdığım bebek ise, şimdiden dört aylık.

Bu görüntüler beni duraksatmıyor. Varlığımın boşluğu dayanılır

gibi değil. Artık katlanamam, dünyaya getirdiğim bu canların yüküyle tükenmiş hissediyorum kendimi. Beni tutmuyor, boşluğa itiyorlar.

Şişeyi açıp hapları avucuma boşaltıyorum, ne olduğunu bilmediğim zehirin hepsini birden ve bir an önce bitirmeye can atarak yutuyorum.

Aynanın önünde ayakta dikilip, ne diye annemin bana her kızı-şında, "Keşke menenjitten ölseydin!" diye bağırdığını soruyorum kendi kendime.

Garip... menenjit döneminde o, Adile'ye hamileydi. Ben ölümle savaşıırken, sevgili küçük kız kardeş dünyaya geldi. Belki de ölümü aldatmış oldum, o sırada ölüp yerimi Adile'ye bırakmalıydım. Şimdi o yaşıyor, bense öleceğim, bir kez daha. Adile... Adile, adaletli demek.

Aynadan etrafımı ateş sardığını görüyorum, alevler içindeyim. Ölüm yaşamdan da kötü mü olacak? İntihar, cehennemin biletidir... Bu alev alev imgeyi kafamdan hemen çıkarıp atıyorum, midem buluyor, beynim uyuşmaya başladı bile. Hayır, hiçbir şey yaşamdan kötü olamaz, hiçbir şey. Oturmak için yatağa kadar sendeliyorum. Dizimin üstüne dayadığım açık avucumdaki kader çizgime bakıyorum. Titremeye başlıyor, kaybolacak. Bedenim yuvarlanıyor, yere düşüyor, üzerimde kocaman bir dalga görünüyor, bir huzur köpüğüyle sarmalıyor beni. Her şey ne kolay, ne tatlı, ne huzurlu.

Mustafa beni yerde hareketsiz halde buluncaya kadar, yaklaşık yarım saat yalnız kaldığımı söylediler bana. Ne olduğunu anlamadan, Cem Sadık'ın yardımıyla, yüzüme serin su serpererek beni canlandırma-ya çalışmış. Sonra bir doktor çağırmışlar, o da ambulans getirtmiş ve Hampstead Kraliyet Hastanesi'nin yoğun bakım servisine alınmışım. Mide yıkanması için çok geç kalınmış, zehir kana geçmiş bile. Mustafa doktora sormuş:

- Yaşayacak mı?
- Dirençli midir?
- Evet.
- Öyleyse, tek umudumuz bu.

Mustafa, Pakistan'dan Londra'ya ziyaret amacıyla gelen ablam Rubina'ya haber vermeye karar vermiş.

– Tehmina intihara kalkışmış, nedenini ancak Tanrı biliyor. Çıldırmış. Gelsen iyi olur, ama... şey... sizinkilere bir şey söyleme, paniğe kapılırlar.

Gece geçmiş, yavaş yavaş. Dirençli... Bir zamanlar öyleydim, ama oradayken, yalnızca o ölüm kabuğundan kaçmak için savaşıyordum. Yaşamla ölüm arasındaki bu gezegende, bu alacakaranlık dünyada doğan düşler neye benzer? Ayrıntılarını anımsamıyorum ama, ne hatlatıcı, ne de hoştular.

Yavaş yavaş iyileşiyorum. Bir tür sis içinden, üzerime eğilen gölgeler görüyorum, Mustafa, Rubina. Doktorlar beni bırakana kadar iki gün daha geçiyor. Zehirden hamileliğim etkilenmemiş.

Nekahat halinde, hâlâ sersem, yön kavramını kesinlikle yitirmiş durumdayım, Mustafa beni ailemin evine götürüyor. Ölmek isteğine nasıl kapıldığımı bile anlayamıyorum, "aklım başımda", ölümü nasıl içebildim? Çektiğim acılar ve aşağılanmalar yüzünden delirmiş olmalıyım. Üstelik, öldürücü olmak yerine, yalnızca ağır bir biçimde zehirleyecek nitelikte ilaçlar içmişim. Ölüm, rastgele aldığım şişede değil, kafamın içindeydi. İntihara inanmak istiyor muydum? Ölümüne inanmak istiyor muydum, yoksa bu bir imdat çağrısı mıydı? Bir kendimi korkutma, Mustafa'yı, annemi korkutma yöntemi... Her şey öyle karışık ki. Hiç değilse birisiyle konuşabilseydim, ama annemin başı, her zamanki gibi tam bir devekuşu misali önyargılarının kumuna gömülü. Şu berbat yaşantımda beni intihara götürenin ne olduğunu bilmezlikten geliyor. Babamsa bu konudan kaçınıyor.

Yavaş yavaş yüzeye çıkıyorum. Yaşama dönüş sancılı oluyor, öfkeli derebeyi Mustafa'nın gölgesini şimdiden seçer gibiyim. Ona göre, işlediğim suç, kendi zavallı bedenime değil, onun onuruna yönelikti.

– Beni sıkıntıya soktun. O hastanede seni erkeklerin muayene etmesine izin verdiğimi düşünebiliyor musun? Bunu hiç bağışlamayacağım. Bu aptalca hareketinin bedelini ödeyeceksin. Bekle de, gör.

Taş kesiliyorum. Hayatta kaldığım için bedbahtım.

Ev konuklarla dolu olduğu için, annem Mustafa'yla beni, çalışma odasındaki uyduruk bir yatağa yerleştiriyor, hemen ağır, düşsüz bir uykuya dalıyorum. Geceleyin, garip bir şeyi, birisinin varlığını fark ediyorum.

Kafam hâlâ dumanlı, neler olduğunu anlayamayacak kadar mahmur durumdayım, Mustafa'yı yatağın yanında ayakta, sonra da odadan çıkarken görüyorum. Hiç düşünmeden hemen yeniden uykuya dalıyorum. Bir süre sonra uyanıp içgüdüsel olarak yanımda Mustafa'nın bedenini arıyorum elimle, ama o yok. Bir gece önceki tehditleri geliyor aklıma. Kocam nereye gitti, ne yapıyor diye soruyorum kendi kendime. Kafasında bir ceza varsa, bunu asla unutmaz...

Zorlanarak yataktan çıkıp salınarak mutfağa doğru yöneliyorum. Birisi, bir gölge, beni görmüş olacak ki, merdivenden üst kata çıkıyor. Mustafa, yarı giyinik durumda karşıma çıkıyor.

– Niye odadan çıktın?

Sesinde açıkça bir sıkıntı sezinliyorum.

– Seni arıyordum...

– Git ve uyu! Bu durumda böyle dolaşmamalısın.

Başka soru soramayacak kadar yorgun olduğumdan, itaat ediyorum.

Ertesi sabah, zihnim açıldığında, soruları soruyorum:

– Dün gece ne oldu? Odaya birisi mi girdi? Kimdi o?

– Adile.

– Adile mi?

– Evet... sorunları var, İranlı bir çocukla ilgili, benden öğüt istediği için konuşmaya gelmişti, hepsi bu...

– Öyle mi?

– Sen uyuyordun. Uyandırmak istemediğimden, görüşmek için onu salona götürdüm.

– Odada konuşabilirdiniz. Gece yarısı baş başa kalmanız doğru değil. Ya babam inseydi...

Mustafa umursamaz bir hareketle es geçip öyküsünü sürdürüyor.

– Adile'nin açılmaya gereksinimi vardı, onun ağabeyi sayılırım. Öğütlerim sayesinde, mutsuzluktan ve büyük sıkıntılara düşmekten kurtulacak.

Mustafa şimdi de, ailenin onurunu kurtaran kişi rolünde...

Anısı aklımda belli belirsiz kalan bu felaketten sonra, artık tek stratejim, işin içinden sıyrılmak, geçen her günü ve bitmek bilmeyen her geceyi atlatmak. Yeniden saplanıp kalacağım enkazdan öyle çok, öyle ölümcül bir korku duyuyorum ki... Kendi kendime, acaba annem deli olduğumu söylerken haklı mıydı diye soruyorum. Ancak en büyük kaygım, intihar girişimime karşılık Mustafa'nın vereceği ceza. Nesi-be'yi elimden alabilir. Kızımı ondan ve öfke nöbetinden olabildiğince uzak tutmak için karmaşık şeyler bulmakla geçiriyorum zamanımı. Ona dokunacak olursa, neler yapabilirim bilmiyorum.

Şu aralar, özellikle politika ile ilgileniyor. Bhutto'nun iki oğlu Mir Murtaza ve Şahnavaz'la bir tür anlaşma düzenlemek için elinden geleni yapıyor. Ağabey olan Mir, Oxford'ta eğitim görüyor. Politikayı fazla düşünmemiş, ama Mustafa, üniversiteden ayrılıp babasının serbest bırakılması için savaşması konusunda onu ikna etmeyi başardı.

Cem Sadık'ın evinden ayrılıp Hampstead'te dar ve boğucu bir daireye taşınıyoruz. Mustafa, hemen Bhutto'nun iki oğlunu bizimle birlikte oturmaya davet edip durumumuzu iyice zora sokuyor.

Buradaki yaşam koşulları öylesine karmaşık ki, Nesibe'yi dai Ay-se'yle birlikte ailemin evinde bırakmayı yeğliyorum. Kızımın ağlamaları her yerin efendisinin canını sıkmasını; şiddetli öfke nöbetlerinin uzağında kalsın diye. Arada bir, Tanya bizimle birlikte yaşamadığı için Tanrı'ya şükrediyorum.

Mustafa, iki gencin eğitimini ele alıp onlara politika sanatını öğretiyor. Adlarını kullanarak, onları askeri cuntaya karşı direnişin simgesi haline getirmek istiyor. Mir acemi, ama çabuk öğreniyor. Kardeşi Şahnavaz ise, devrimci idealist bir genç olduğundan, uzak ve hayalci görünüyor, kesin düşüncelerden yoksun.

Dairemiz, hoşnutsuz Pakistanlılar birliğinin genel mekânı oldu neredeyse! General Ziya'ya karşı komplo kuruyor, gündüz ya da gecenin herhangi bir vaktinde içeri girip çıkarak, buldukları yere yerleştiriyorlar.

Bizimle birlikte yaşayan iki genç, çektiğim çilenin farkına vardı. Bilincinde bile olmadan, onlara bağlanıyorum. Özellikle Şahnavaz, benimle konuşmaktan hoşlanıyor, ardımda dolanarak, kirli tabaklarla bardakları, dolu küllükleri, annemin evine gönderilecek çamaşırları topluyor. İkisinin de hakkımda ne düşündüklerini merak ediyorum.

Politik konuşmalarına, davalarına, ülkemizin geleceğiyle ilgili tasarılarına katılmıyorum.

Bhutto oğullarına inanmıyor. Politikaya bulaştıklarını görmüyor, bu mirası büyük kızı Benazir'e bıraktı. Mir ise, bu geleneğe karşı çıkışa katlanamıyor. Aslında, ablasının gölgesi değil, mirasçı konumunda olmalıydı. Bir şeyler yapma yeteneğini babasına kanıtlamak için can atıyor.

Mir-Mustafa ekibi, Halk Partisi'nden hayal kırıklığına uğrayan askerlerin canını sıkıyor. Mustafa harekete geçerek, genç ortağını, sürgünde bulunan Bhutto'nun gizli eşi Hüsnâ Şeyh'le tanıştıyor. Bu, Mir için sıkıcı olsa gerek, ancak kişisel görüşlerini bir kenara atmış görünüyor, çünkü Hüsnâ, babasının yaşamını kurtarmaya yardımcı olabilecek nitelikte bir sürü kişi tanıyor.

Bana gelince, kendimi rahatlatmak, delirdiğimi düşünmemi engellemek için başka bir kadınla konuşmaya son derece gereksinim duyuyorum. Hüsnâ, içimi açabileceğim, her şeyi anlatabileceğim ilk kişi: Sürekli yediğim darbeleri, öfke ve şiddet nöbetlerini...

– Yapman gereken şey, çekip gitmek, bu kadar basit! Bunlara katlanman çok gereksiz!

Çekip gitmek... Hüsnâ tohumu attı, ancak henüz uyuşuk bir tohum, hemen yeşeremez.

Mustafa, Mir'le birlikte yabancı yöneticilerle bir dizi ilişkiye geçip askeri cunta üzerinde baskı yapmaları için ikna etmeye, böylece Bhutto'nun yaşamını kurtarmaya çalışıyor. Bu yabancı ve güçlü taraftarların sürgündeki harekete maddi destek olacakları kesin. Mustafa ile Mir, gerçekten de, Libyalı Albay Kaddafi'den ve Abu Dabi Sultanı Şeyh Zayid bin Sultan el Nayan'dan destek fonu elde ediyorlar. Suriyeli Esat ise, General Ziya rejimine baskı yapacağına söz veriyor.

Salonumuz aynı zamanda bir atış alanı oldu. Mustafa, odanın dibine bir hedef yerleştirdi ve havalı bir tüfikle talim yapıyor. Bu, beni etkilemiyor. Kendini dehşet verici sanan heyecanlı bir veledi andırıyor daha çok. Asıl üzüldüğüm, her tarafı delinen halımız.

Şahnavaz, bir salon teröristi havasında. Yumuşak bakışları kendinden emin görünüşünün canına okuyor ve tüm çabalarına karşın, bir türlü çelik bakışlı olmayı beceremiyor.

Bir gün Mustafa, bir komplocu edasıyla içeri girerek, Filistin lideri Yaser Arafat'ın Bhutto'yu serbest bıraktıracak bir tasarısı olduğunu bildiriyor. Filistinli komandolar Ravalpindi Hapishanesi'ne saldırıp

ortalığı karıştırarak, Bhutto'yu hücrelerinden çıkaracaklar. Ardından, dost ülkelerden birinin uçağına bindirilip emin bir yere yerleştirilecek.

Mustafa gururlanarak, Mir ile Şahnavaz'a, babalarının yakında savaşımını sürdürmek üzere aralarına katılacağını bildiriyor. Mir heyecanını bastıramıyor. Gizli servislerin büyük bir olasılıkla telefon hattına bağlı bulunduğu habersiz, her türlü güvenlik önlemini çiğneyerek gizliliği bozuyor ve tasarının ayrıntılarını aktarmak üzere Karaşi'deki ablasını arıyor. İnsanın adı Mir Bhutto'ysa, politikaya atılmışsa ve babası da hapisteyse, hiç değilse kuşkulu olmalı! Bu yersiz telefon görüşmesinin Bhutto'nun kaderini çizmiş olması mümkündür. Ravalpindi Hapishanesi'nin ele geçirilmez bir kaleye dönüştürüldüğünü, sağcı militanlar tarafından korunduğunu öğreniyoruz. Tabii ki, ufukta komando filan da görünmüyor.

Mustafa'nın yüzü sapsarı. Odada baş başa kaldığımızda verip veriyor:

– Salaklar ordusu, ne olacak! Bu aptallığı nasıl yapabildiler? Lanet olası çocukça davranışlarıyla her şeyi berbat ettiler!

Tanya'nın eksikliği hâlâ bana acı veriyor, ancak içten içe, Enis'le birlikte Karaşi'de güvenlikte olduğunu bilmek beni sevindiriyor. Nesibe'yi babasından gitgide daha fazla korumalıyım. Onu sevmesine seviyor ama, bir dereceye kadar. Okşuyor, onunla oyun oynuyor, ama kızı başka bir şey düşündüğünde ya da ona sırtını döndüğünde, Mustafa hemen sinirleniyor. Ağlama sesine katlanamıyor, ben de kızımı sessiz durmaya alıştırıyorum. Tıpkı Mustafa'ya yaptığım gibi, onun da gereksinimlerini gidermeye çalışıyorum ki, olay çıkarma pahasına bir şeyler istemeye kalkışmasın. Bu, sürekli ilgi isteyen bir iş olduğundan, günün sonunda da, maraton koşucusu gibi bitkin düşüyorum. Ne yazık ki, her zaman amacıma ulaşamıyorum.

Bir sabah, Mustafa banyoda tıraş olurken, Nesibe de köpük banyosunda oynuyor. Ta ki baloncuklarla eğlenemez olup canı sıkılınca ya dek. Bir ağlama sesi duyuyor ve hemen atılıyorum.

- Sudan çıkarsam iyi olacak, yoruldu.
- Hayır! Bırak!
- Ama yoruldu...
- Hayır, banyodan çıkabilirsin, kalması için emir verdim ona.
- Emir mi verdin? Ama Mustafa, o yalnızca bir buçuk yaşında!
- Ne olmuş? Söz dinlemeyi şimdiden öğrensın işte.

Çaresiz, ne yapacağımı bilemeden kalakalıyor, olay çıkmasını engelleyemeyeceğimi hissediyorum. Çünkü Nesibe'nin ağlaması arttıkça Mustafa'nın öfkesi de hızla tırmanıyor. Suyu çalkalayarak kızımı oyalamaya çalışıyorum, daha da çok ağlıyor. Mustafa soğuk soğuk söylüyor:

– Onu rahat bırak ve çık buradan.

O ne kadar sakinse, ben de o kadar panik içindeyim. Bir saniye geçiyor, her şey ortada, Mustafa tıraş olmayı sürdürüyor, Nesibe de ağlamayı... bense kapıda tir tir titriyorum. Birden tehdit dolu bir ifadeyle kızına dönüyor. Nesibe, korkudan kocaman açılmış gözleriyle onu süzdükten sonra çığlığı basıyor.

Aniden boğazına sarılıp onu suya batırıyor. Koşup durması için ona yalvarıyorum, beni itiyor, yüzünde çok iyi tanıdığım o korkunç ifade var. Kendinde değil ve bize bir ders vermeye kararlı olduğundan, kendini denetleyemeyecek durumda. Korkunç sonu görür gibiyim: Bebeğim boğulmak üzere, gözlerimin önünde soluksuz kalıyor... ama Mustafa'yla itişmeye kalkışırsam, ancak öfkesini artırmış olurum, bunu biliyorum. Yalvarıyorum ama vazgeçmiyor. Sonsuz bir süre geçiyor sanki aradan. Sonunda Nesibe çırpınmaktan vazgeçer gibi olunca, onu bırakıyor. Kızımı sudan çıkarmak için atılıyorum; öksürüyor, tıksırıyor, titriyor, korkudan gözleri yuvalarından fırlamış. Bir saniye süreyle, canavara gözlerimle ateş püskürüyorum, ama öyle hain bir ifadesi var ki, Nesibe'yle birlikte koşarak dışarı çıkmayı yeğliyorum.

O günden beri, tabii ki kızım sudan korkar oldu. Banyo yapmayı bir cehennem azabı, bir ceza olarak görüyor. Suyu girer girmez çığlığı basıyor, onu Mustafa'nın yokluğunda yıkamak üzere ayarlıyorum kendimi. Kızıyla birlikte tek başına dışarı çıkmasından da korkuyorum. Parkta masum bir gezinti her an cehenneme dönüşebilir çünkü.

Soluk almayı, rahatlamayı, kaçıışı düşünüyorum, ama gerçek, önümde aşılma bir beton duvar gibi dikili. Boşanma söz konusu bile olamaz. İngiliz ve Pakistan yasaları benden yana kuşkusuz, ama derebeylik dünyasında erkek, kızı üzerinde her türlü hakka sahiptir, Mustafa'nın kızını bir rehine gibi kullanabileceğini çok iyi biliyorum. Ölmesini, yok olmasını dileme noktasına geldim, ama bu korkunç düşünceyi hemen bastırıyorum, kuşkulananca diye ödüm patlıyor.

Tutuklular sonunda kaderine razı olur; kaderin tekdüzeliğine gömülüp kalır. İsyan ve öfke silinip gidiyor, duyular köreliyor, düşünceler mahvoluyor. Beyin yıkanması bu.

Davayı desteklemek için oluk gibi para akıyor, hem de değişik kaynaklardan. Bugüne kadar, zaman zaman Batılı nimetlere hayran kalsalar da normal bir yaşam sürmekle yetinen Bhutto'nun iki oğlu, lüksüne düşkün birer devrimci olup çıktılar. Mustafa da onlar gibi, durumdan yararlanıyor.

Ağa Hasan Abidi'nin gönderdiği bir kurye, Uluslararası Kredi ve Ticaret Bankası'ndan (BCCI) 50.000 sterlinlik nakit para içeren bir zarf getirdi. Mustafa, bunu annemin kasasında emniyet altına almamı istedi. Mir Bhutto'nun bu yeni serveti, kendisine hem güvence hem de fikir veriyor, Mustafa'nın yerini alma fikrini, örneğin. Ne de olsa Mir, bir Bhutto, yani büyülu bir ada sahip; olayı Mustafa Khar'la paylaşmasına gerek yok artık. Hüsnâ da, babasının hiçbir zaman Mustafa'ya tam olarak güvenemediğini söyleyerek ona cesaret veriyor. Savaşımını tek başına sürdürmeye zorluyor, sonunda iki kardeş dairemizden ayrılıp beş yıldızlı bir otele yerleşiyorlar. Ve de olan oluyor: genç Bhutto kardeşler, ünlü babalarının sözde kurtarıcıları imgelerine âşık oluyorlar ve "devrimleri" moda defilesine dönüşüyor. Kot pantolonların yerini şık kostümler alıyor, her iki öğrencinin de özentili görünümüleri kabadayılığa dönüşüyor. Kadınlar, içkili eğlenceler dahil, artık her şeyin kendilerine mubah olduğunu sanıyorlar. Fakülteye gittikleri sırada, sosyal mevkileri dolayısıyla tarih ya da jeopolitik öğrencisi birkaç genç kızın başını döndürmüş olsalar gerek; şimdi ise daha çok, vizonlu kadınlarla görünüyorlar. Mir'in düzenli olarak görüştüğü kadınlardan birisi, Akdenizli bir politikacının eşi. Kendisinden oldukça yaşlı olsa da, çok çekici bir kadın. Bence bu iki genç, Che Guavera ile Amerikan televizyonlarındaki pembe dizi kahramanlarının ilginç bir karışımı. Devrimci sosu katılmış Dallas ve Hanedan. İlişkiler biraz gerginleşmiş olsa da, Mustafa onlarla birlikte çalışmayı sürdürüyor. Halk Partisi, hapisteki Bhutto'ya destek verdiğini gösterme gereksiniminde, bunun için de, Lowndes Square'deki Pakistan Büyükelçiliği önünde bir gösteri düzenliyor. Bu topluluk Pakistan'da bir araya gelse, katliama davetiye çıkarılmış olurdu. İngiltere'de ise, uygar bir karşı koyma hareketi oluyor. Sürgünler kitleler halinde mi gelecekler? Bütün Avrupa'dan, hızla, dalgalar halinde, ellerinde bayraklar ve pankartlarla geliyorlar. Tişörtlerindeki slogan şu: "Bhutto'yu kurtarın". Düzenli bir sıra halinde ilerliyorlar, devamı yılan gibi Londra sokaklarına yayılıyor, elçiliğin önüne kadar uzanıyor. Mustafa, Mir ve ötekiler, ateşli

söylevler çekiyorlar. Tek umut, General Ziya'ya baskı yapmak için uluslararası medyanın şu başlığı geçmesi: "Bhutto'yu kurtarın".

Bir kez daha taşındık; Arkley Lane'de, ailemin evine çok yakın mobilyalı bir kır evindeyiz. Bu, ne yazık ki yalnızca konfor açısından bir rahatlama getiriyor, tarz açısından değil! Elimden geleni yapıyorum, ama mobilyalar –Fransız tarzının ucuz kopyaları– çok çirkin ve sentetik halılarla hiç uyuşmuyor. Bu ortamda kendimi tamamen kaybolmuş hissediyorum.

Hamileliğim seyrini sürdürürken, politik olaylar çetrefilleşiyor. Bhutto'nun yeğeni Tarık İslam, amcasını hapiste ziyaret edebilmiş. Londra'ya dönüşünde, olup bitenleri bize aktarıyor. Bhutto kırk kilonun altına düşmüş, elleriyle ayakları şişmiş. Kronik bir dişeti hastalığı, bakımsızlıktan ağırlaşmış. Sürekli karnı ağrıyormuş. Bütün bunlara karşın, Tarık, amcasını düşünsel açıdan formunda ve politikadan söz ettiği için neşeli gördüğünü söylüyor. Pakistan ile yurtdışındaki durum hakkında bilgi almış ve oğullarının politikaya atılıp kendisi için çabaladıklarını öğrenmek onu mutlu etmiş. Mustafa'yı sormuş; koruması altına aldığı kişinin büyük bir hatip olup olmadığını bilmek istemiş. Tarık sıkılgan bir gülümsemeyle onu doğrulamış, Bhutto da, "Herhalde benden iyi değildir" diye yanıtlamış. Konuşma boyunca, kendisini kapıp koyuvermemiş. Halkın neden hapishaneyi basmadığını bir türlü anlayamıyormuş. Diktatörlüğü silip süpürecek o büyük halk ayaklanması nerede kalmış?

Tarık, sürgündeki Halk Partisi yöneticilerine iletilecek bir mesajın olup olmadığını sormuş Bhutto'ya. Sert bir yanıt almış: "Ne bekliyorlar? Onları kaşıkla beslememi mi? Ne yapacaklarını bilmiyorlar mı yoksa?"

General Ziya, Bhutto asılmadan önce ölsün diye çaba harcıyor. İki yıl süren bu tutukluluk, bir dizi aşağılama ve üzüntüden başka bir şey değil. Onca gururlu olan eski başbakan, bir bekçinin bakışları altında leş gibi kokan tuvaletleri kullanmak zorunda. Karşı hücreye yerleşen bir görevli, çıldırtıncaya kadar onu hırpalamaya çalışıyor. Duyarlı noktalara nasıl parmak basacağını biliyor; örneğin, kışkırtmak için küfürler ederek Bhutto'nun annesine hakaret ediyor, ta ki eski başbakan kendinden geçip sonuçlarına katlanana dek.

3 Nisan 1979 günü, Benazir Bhutto'ya babasını son kez görmesi

için izin veriliyor. Babasıyla arasında demir parmaklıklar ve büyük bir masa bulunduğundan, en azından onu öpebilmek için gardiyanlara ricada bulunmak istiyor. Ancak Bhutto araya giriyor:

– Onlardan asla bir şey isteme!

Ona en sevdiği parfümü Shalimar ile birkaç kitap getirmiş. Parfümü alıyor ama, kitapları reddediyor:

– Bunları bitirmeye zamanım olacağını sanmıyorum.

Benazir getirdiği tıraş makinesini de uzatıyor. Söyleniyor:

– Güzel. Sakalımı tıraş edeceğim. Şu lanet *mollalar*'inkini andıran bir yüzle ölmek istemem!

O noktadan itibaren, gerçekte kurgu iç içe. Neler olup bittiğini belki de hiç öğrenemeyeceğiz. Söylendiğine göre, Benazir'in ziyaretini izleyen gecenin sabah saat bir sularında, işkenceci görevli hücreye girmiş. Bir itiraf yazması için Bhutto'ya bir kâğıt ile dolmakalem uzatmış. Bhutto'nun yazması gerekiyordu, ama neyi? O anda ne düşünüyordu acaba? Bir zamanlar coşkulu kalabalıkların yaptığı dalkavukluğu mu? Zafer saatlerini mi? Kaçıp giden bütün o şanı şöhreti mi?.. Orada, tek başına, korkunç bir biçimde tek başına, önünde beyaz bir sayfa, kalakalmış. Birkaç uygun sözün, bir uzlaşmanın kendisini belki de kurtarabileceğini biliyormuş. Ancak içgüdüsel bir hareketle kâğıdı yırtmış; paramparça ettiği ise kendi yaşamıydı.

Görevli, üzerine atılıp karnına tekmeler savurmuş. Bazıları, kendinden geçtiğini söylüyorlar, ama onu darağacına götürdüklerinde bilinci yerindeymiş. Söylentilere göre birçok kez sendelemiş, yere yığılmış, sonra ayağa kalkıp darağacının basamaklarını onurla ve başı dik tırmanmış. Bir başka söylentiye göre de, bedeni asıldığında zaten ölülmüş.

Gerçek hangisi olursa olsun, sonuç hep aynı. Pakistan'ın Halk Partisi bir şehit vermişti.

Hamileliğimin son günlerindeyim. Babam Japonya’da bir iş yolculuğunda, Minu tatil için ailenin yanına döndü. Onları görmeye geldik, Mustafa gülümsüyor, bense ağır ve yorgunum. Adile ise tam formunda. Bir gala gecesine gider gibi giyinmiş. Çin ipeği bir gömlek, ipekli pantolon, yine ipekli şık bir çarşafa sarınmış, gözlerinden dudaklarına kadar abartılı bir makyaj var yüzünde. Neşe saçıyor. Gözlerini kocamdan ayırmıyor, hemen yakınına oturmuş, söylediği her sözü içler gibi dinliyor.

Bir ara, annem konuşmayı kesiyor:

– Adile, git kahve yap!

Yüzünü asıyor.

– Kendimi pek iyi hissetmiyorum... En iyisi Zarmina yapsın.

Zarmina iç çekerek mutfığa gidiyor ve Adile hayran pozlarda, Mustafa’nın üzerine eğiliyor. Pakistan’la ilgili güncel politika hakkındaki görüşlerine birden ilgi duyar oldu. Hiç de üzülmüş görünmüyor. Aniden ve karşılık kabul etmeyen bir sesle Minu, kupkuru bir ifadeyle emir veriyor:

– Adile, ayağa kalk ve çık buradan!

Adile alınıyor ama söz dinliyor.

Minu acaba neden Adile’nin salonda bulunmasına böyle tepki gösterdi diye soruyorum kendi kendime. Eve döndüğümüzde, telefonla arıyorum onu. Çok sinirli:

– Mustafa’yı onunla birlikte gördüm, okuldan almaya gitti ve onun arabasıyla birlikte çıktılar. Nereye gittiler bilmiyorum ama, en az üç saat ortadan yok oldular...

Birden kan damarlarımdan çekiliyor, donup kalıyorum. Kız kardeşim devam ediyor:

– ... Siz geldiğinizde de, Adile’yi inceledim. Tepkisi ne olacak diye merak ediyordum. Geleceğinizi öğrenir öğrenmez, özellikle üstünü değiştirdi. Yanında nasıl oturuyordu, dikkat ettin mi? Ya birbirine bakışları? Her şey apaçık! Buna katlanamam! Odayı terk etmesini bunun için istedim. Kırıştırmanın da bir sınırı olmalı! Aile içinde başka kimsenin durumu fark etmeyeişine şaşıyorum. Ancak, siz gider gitmez durumu açıklığa kavuşturdum. Bir güzel fırça çektim ona. Annemle

Zarmina da yanımdaydılar. Bu tür bir davranış sineye çekilemez. Kendini kim sanıyor o?

Telefonu kapatıyor, birkaç saniye donup kalıyorum, kafam bomboş. Sonra Mustafa'yla yüzleşmeye karar veriyorum. Gözümün içine baka baka, her şeyi reddediyor.

– Çok saçma! Hiçbir zaman onu almaya gitmedim ben!

İkna olmuş sayılmam, ama gerçeği nasıl öğrenebilirim ki? Kız kardeşim henüz çok genç, Mustafa ise tam anlamıyla akla yakın bir savunma yapıyor. Ona göre Minu, ailesiyle arasına girdiği için hâlâ kendisine hınç besliyor; zaten ilk görüşmelerinden beri ona kırgın, şimdi de intikam alıyor.

Bir kez daha, en sevdiği taktiği uyguluyor: İnsanların arasını açmak, düşmanı köşeye sıkıştırmak, sonra da ezip geçmek.

Kime inanacağımı bilemez oldum. Mustafa'ya kızdığı için mi Minu bunları yapıyor? En küçük kardeşi yeğlediği için kırgın mı? Sevgili baldız unvanı için bütün kız kardeşlerim yarışma halinde mi?

Ertesi gün, annem kendinden geçerek telefona sarılıp beni arıyor. Adile evden kaçmış, nerede olduğunu kimse bilmiyormuş.

– Bütün suç Minu'da! Korkunç suçlamalarda bulundu ona karşı, o da üzüldü tabii! Düşünebiliyor musun, Adile ile Mustafa arasında bir şeyler olduğunu ima etmeye çalıştı! Ne utanç verici...

Her zamanki gibi, rezalet çıkacak diye annemin ödü pathıyor. Ne olursa olsun bu üzücü olayı unutturup, o "alçak"tan yardım istemeye iyice kararlı. Aslında, Mustafa'nın bugün Liverpool'a gidip politik bir toplantıya katılması gerekiyor, ama Adile'yi bulması için anneme yardım etmek üzere yolculuğunu iptal etmeyi kabul ediyor. O, karış karış Londra'yı araştırırken, ben de kapağı ailemin evine atıyorum. Minu sabahtan beri, Adile'nin arkadaşlarını teker teker telefonla arıyor, boş yere bir iz bulmaya çalışıyor.

Annem en kötünün olmasından korkuyor ve umutsuzca kaygısını gizlemeye çalışıyor. Yine de, koyu kahvesini yudumlayarak evin içini arşınlamaktan kendini alamıyor. Öğleden sonra Mustafa hiçbir iz bulamadığını bildirmek için arıyor. Bu kez, annem yıkılıyor. Gözyaşları içinde, aramaktan vazgeçmemesi için yalvarıyor, o da bir plan hazırlamak üzere eve döneceğine söz veriyor.

Bir düşünce geliyor aklına: Annemin telefonuyla bizimkini dinlettirmek.

– Aileden birini arayacaktır, bundan eminim. O zaman izini bu-

labiliriz. Tanıdığım bir uzmana durumu anlattım, bize yardım etmeye hazır. Onu bulacağız.

Nesibe ve dai Ayşe'yle birlikte eve dönüyoruz. Mustafa yolda durup iki şişe şarap satın alıyor. Tepki göstermekten kendimi alamıyorum:

– Böyle bir anda şarabı nasıl düşünebiliyorsun? Bu iş hepimizi altüst etti, şarapla kafa bulmaya vaktin olacağını mı sanıyorsun?

Sahte bir gerekçe geveliyor, sonra telefonda ayrılmamamı emrederek beni evimize bırakıyor. Aramalarını sürdürmek için yeniden yola çıkıyor. Saat 22 sularında, Adile nihayet arıyor, sesi alabildiğine kırılgan:

– O eve bir daha asla dönmem! Herkes benden nefret ediyor. Mustafa'ya göz koymuş olmakla suçluyorlar beni. Sen bile böyle düşünüyorsun! Eve bir daha asla dönmeyeceğim. Asla!

Kapatıyor.

Görüşmemizi anlatmak için hemen annemi arıyorum. Bir saat sonra, Adile yine telefonda ve gelip beni görmesi için onu ikna etmeye çalışıyorum.

– Sen de biliyorsun ki, babam bunu öğrenirse çok kızar... İkimiz bu konuyu konuşmalıyız.

Düşünmeye koyuluyor, Hilton'un girişinde buluşmak istiyor benimle. Gitmeye zaman bulamadan, Mustafa geliyor. Son olayı aktarıyorum:

– Onu yatıştırmak için Hilton'a sen de gelmelisin. Onu eve geri götürmeliyiz.

Benimle orada buluşmayı kabul ediyor ve Nesibe ile dai Ayşe'yi de sürükleyerek bir taksiye atıyorum, üzerimde hamilelik giysisi olarak kullandığım basit bir kaftan var. Mustafa'dan biraz önce Hilton'a geliyorum, aynı anda da Adile, dikkat çekici bir biçimde salona giriyor. Başka birisi daha var yanında: sık sık evimize gelen ve Mir Bhutto'nun yakın arkadaşı olan Necip. Mustafa ile birlikte bir masaya oturuyoruz, o ise bir kenara çekiliyor. Alçak sesle Adile'yi ikna etmeye çalışıyorum, ama o inat ediyor; nazından sıkılınca da, Mustafa'ya dönüyorum:

– Onu arabaya bindir ve bu konuda bir daha hiç konuşmayalım. Senin kızın olsaydı, çoktan öldürmüş olurdun. Orada oturup dönüşü için pazarlık da etmezdin. Minu'ya nasıl davranmıştın, anımsıyor mu-

sun? Öyleyse Adile'yi arabaya bindir, bu iş de bitsin. Söz dinlemek zorunda, başka şansı yok.

İnat eden Adile, aile evine dönmeye karşı çıkıyor. Asık suratıyla beni küçümsüyor:

– Bir kere ben, birine âşığım, bir İranlı'ya. Onunla kalacağım. Bunu engelleyemezsin.

Buz gibi bir bakış yöneltiyorum ona ama, hiç etkilenmiyor, tek umudum Mustafa'nın Minu'ya yaptığı gibi, koruyucu ve otoriter enişte rolünü üstlenmesi. Oysa o, bunun yerine beni şaşkınlığa uğratan bir öneride bulunuyor:

– Dinle biraz, bence onu arkadaşıyla birlikte bırakabiliriz. Başlarında dai Ayşe bulunursa, sorun çıkmaz...

İğrenç! Bu davranışı, sürekli ağzında geveleyip durduğu derebeylik kurallarına aykırı. Midem bulanıyor:

– Nasıl aklına böyle bir şey gelebiliyor? Adile eve dönmek zorunda, nokta, hepsi bu! Başka çözüm yolu yok!

Adile iyice saldırganlaşıyor ve sesler yükseliyor. Onu kapıya doğru itmek için iskemlesinden inmeye zorlayarak, yangına körükle gitmiş oluyorum. Çırpınıyor, kaftanımı boyun hizasından yırtıyor. Mustafa ilk önce pasif kalıyor, belli ki bu büyük otelde rezaletin büyümesinden çekiniyor. Sonra da bir uzlaşma öneriyor:

– Adile bizimle birlikte gelmek istemiyorsa ve sen de onu yalnız bırakmak istemiyorsan, tek yapacağımız, geceyi burada birlikte geçirmek. Hem sorunu çözmek için böylece zaman kazanırız.

Resepsiyonda bir oda isterken, Necip de yanında beliriveriyor. Bu bana tuhaf geliyor, nedenini anlayamıyorum. Her şey kafamda öyle bulanık ki, kötü bir tiyatro oyunu izler gibiyim. Bir telefon bulup anneme olup bitenleri aktarıyorum. Bulduğumuz yeri anneme bildirmem için, Adile de yanımda.

O gece yatağımı Nesibe ve Adile'yle paylaşıyorum, Mustafa ile dai Ayşe ise yerde uyuyorlar. Ertesi sabah gün ağarırken, annemle Minu, kapıyı vurmada içeride giriyorlar. Uykusunun ortasında yakalanan Mustafa ayağa fırlayıp hemen izin istiyor: Bir an önce Liverpool'a hareket etmeliymiş, yolculuğu zaten ertelenmiş, vb. Hızla kapıdan çıkışını, korkaklık olarak nitelendiriyorum. Demek ki bunalımla başa çıkmak da bana düşüyor.

Önce annem öfkeyle, bütün geceyi Minu'yla birlikte dedektiflik oyunu oynamakla geçirdiklerini açıklıyor. Londra'daki bütün otelleri

telefonla aramışlar, rüştüne erişmemiş kızını aramaları için Londra'daki tüm otellerin güvenlik görevlilerini ayağa kaldırmış. Sonunda araştırmalar, şu anda içinde bulunduğumuz odanın, bir önceki sabah, Necip tarafından Semine Han takma adında birisi için ayrılmış olduğunu çıkarmış ortaya.

Yap-boz oyununun parçaları bir araya gelir gibi oluyor. Kafamın içinde görüntüler karmakarışık. Mustafa ile Adile gündüzü burada mı geçirdiler? İçgüdüsel olarak, geceyi geçirmiş olduğum yatağa bir göz atıyorum. Ya bunlar aynı çarşafılsa? Midem bulanıyor. Her şey apaçık, ama uyuşmuş beynim hâlâ gerçeği yadsıyor. Adile, İranlı sevgilisinin arkadaşları oldukları için, gidip Bhutto kardeşleri bulduğunu anlatıyor. Günü birlikte geçirdiklerini belirtiyor.

Minu kuşkulu. Annemle ben, Adile'nin açıklamasıyla yetinip başımızı kuma gömmeyi yeğliyoruz.

Adile evime gelmek için ısrar ediyor, annem karşı koyunca da, bağırıp çağırıyor:

– Peki neden? Neden Tehmina'nın evinde kalamayacakmışım? Rubina'nın yanında geceleri kalabildiğime göre, Tehmina'nın yanında da kalabilirim! Birbirimize yakın olmamızı istemiyorsun! Ondan nefret ediyorsun, bunun nedenini bilmek istiyorum!

Annem tartışmaktan vazgeçip bitkin bir tavırla boyun eğiyor. Ancak bu, geçici bir izin.

– Mustafa Liverpool'dan döner dönmez, sen de eve geleceksin!

Eve gelir gelmez kız kardeşimle tartışmak istiyorum, ama o, uyumak için ilaç alıp ancak Mustafa döndüğünde çıkıyor ortaya. Annemin verdiği emri anımsatıyorum ona: Artık gitmesi gerek. Karşı koyup isyan ediyor. Yorgun düşüp Mustafa'ya dönüyorum:

– Şimdi ne olacak?

– Benimle özel olarak konuşmak istiyor. Aklını başına toplaması için yardım edebileceğimi sanıyorum. Bizi biraz yalnız bırakabilirsen, her şey hallolacak.

– Benim önümde neden konuşamıyormuş anlayamıyorum! O benim kız kardeşim! Ne oluyor? Neden korkuyor?

– Artık hiçbirinize güvenemiyor. Gidip her şeyi annene anlatabilirsin. Güvendiği biriyle konuşmaya gereksinimi var.

Boyun eğeceğimi biliyor, gerçekten de vazgeçiyorum. Beni aldatacak kadar alçak olduklarına inanmam, inanmak istemiyorum. Çok bunaldım, Mustafa, kuklaya benzetti beni, iplerimi çok uzun süre çeğiştirdi, yumağa çevirdi, belki de sonsuza dek.

O akşam, Mustafa bir kez daha annemle ve Minu'yla tartışıyor. Her ikisi de, haber vermeksizin, kararlı adımlarla geldiler. Annem yorgun görünüyor, ama yüzü kararlı, sert. Kuran elinde.

– Adile! Arabaya bin!

Adile tartışmaya başlıyor, annem kırbaç gibi inen bir tokat patlatıyor. Sonra da Mustafa'ya dönüyor:

– Kutsal Kitap elimde. Onun adına sizden rica ediyorum, hayatımızdan çıkın! Bir alçak, bir şeytansınız siz! Bozguncusunuz! Sizi uyarıyorum: Ailemizin onuruyla oynamayın! Kızımı hemen buradan çıkarmanızı istiyorum. Onu sizin evinizde bırakamam.

Hakaretin altında kalmayan Mustafa, annemi kolundan tutup salona götürüyor:

– Siz neden söz ediyorsunuz? Bu ailenin onurunu daha önce de kurtarmıştım, belki de sözünü etmemeyi yeğlersiniz, ama...

Minu, öfkeyle, kem küm etmeden sözünü keserek, onu rüştüne ulaşmamış bir kızı kirletmiş olmakla suçluyor.

– Gerçeği saklamak için hikâyeler uydurmaya çalışma. Seni uyarıyorum, bunlar bana sökmez!

Bense tıpkı bir zombi gibiyim, öylesine koşullanmışım ki, gerçeği seçip uğrunda savaşmaktan acizim. İyi bir eş olarak görevim, kocamı savunmak. Annem dinlemiyor bile, Adile'yi arabaya doğru sürüklüyor, Minu da onu izliyor; tek bir söz eklemekten, üçü birlikte çekip gidiyorlar.

Gerçeği Mustafa'nın ağzından öğrenmeliyim. Kuşkudan kurtulmalıyım. Tartışmayı başlatıyorum.

– Aileme karşı senin savunmanı üstlenmem gerekiyorsa, her şeyi bilmem gerek.

Mustafa, yeni bir senaryo yazıyor:

– Minu haklı, Adile'yi almak için o gün okula gittim. Neden onunla birlikte olduğumu kimseye söylemek istemiyordum, onun için her şeyi yadsıdım. Adile şu İranlı çocuktan hamile kalmıştı. Kürtaj yaptırmak için onu bir kliniğe götürdüm. Ailenin onurunu kurtardım, karşılığında ise bir pislikmişim gibi davrandılar bana. Yargısız infaz yapan şu insanlar ne garip...

Tanrım, tek isteğim ona inanmak, umutsuzca! Sağlığının kanıtı olduğunu sandığım şeyle donanıp annemi görmeye gidiyorum. Somut bir kanıt istiyorum: Kürtajın faturası. Mustafa almamış. Bu durumda,

müdahalenin nerede yapıldığını bilmek istiyor. Mustafa söylememek için direniyor. Madem öyle, annem artık ne beni görmek istiyor ne de Mustafa'yı. Ailemi yitirdim.

Bu aile içi ayaklanmadan sonra, yeniden kendimi allak bullak hissediyorum. Hiçbir şey yolunda gitmiyor, kötü uyuyor, düş görüyorum, yaşam bana ağır geliyor. Kaygılarımı, doğumu yaptıracak olan Doktor Lucas'a açıyorum. Galli olan bu hanım, bana karşı çok sevecen; şu aralar içimi dökebileceğim tek kişi o. Mustafa'nın beni dövdüğünü, çok sert olduğunu ve beni çok mutsuz ettiğini söylediğimde, isyan ediyor. Yatıştırıcı ilaç vermesini istiyorum, karşı koyuyor ve çocuğu tehlikeye sokmayacak bitki kökenli hafif bir sakinleştirici yazıyor.

Babam, doğum masraflarını, ilişkilerimiz kesilmeden çok önce ödemişti. Dolayısıyla da, Hampstead'teki nitelikli bir kliniğin olanaklarından yararlanıyorum. 27 Aralık 1979'da Mustafa götürüyor beni oraya. Basit bir doğum için bunca lüksü aşırı buluyor. Doktor Lucas, çalışma odasında beni sıcak karşılıyor ve Mustafa'ya karşı mesafeli davranıyor.

Ailemi özlüyorum; onlara en çok gereksinim duyduğum anda, yine aramız açık. Doğumun verdiği fiziksel acıların dışında, suçluluk duygusu içimi kemiriyor. İntihar girişimim nedeniyle bebeğimin anormal doğabileceği düşüncesi bana işkence ediyor. Etkilenmemiş olduğu söylendiyse de, her sancı arasında, bencilliyimi bağışlaması ve çocuğumu kurtarması için Tanrı'ya dua ediyorum.

Bebeği görmek için dikildiğim dakikada, kalbim çatlayacak gibi oluyor; ilk bakış, öyle olağanüstü bir heyecan ki bu...

Küçük bir kız; öyle güzel ki, dehşet duygum uçup giderek yerini çılgınca bir sevgiye bırakıyor. Adını Nişa koyuyorum. Nazardan korumak için, Allah yazılı bir kolye takıyorum boynuna. Nişa, benim yeni varlığım. Babası iki saat sonra ancak gelebiliyor. Yatağa oturuyor, neden bilmem, gergin, sinirli ve kızgın. En çok bu halinden korkarım onun. Sessizce, eksikliğini duyduğum her şeyi, mahvolan yaşantımı düşünüyorum. Adile'yle aralarında bir şey geçmemiş olsa bile, onun kadar akıllı bir adam yaşantımızı nasıl böyle berbat edebiliyor? Beni onunla evlenmeye iten gerekçelerden birisi, annemin gözünde yükselmekti, karşılığında ise yalnızca aşağılanma ve acı buldum.

Klinikteyim, yeni doğum yaptım, belki de güvenli bir biçimde kinimden kurtulmanın tam zamanı bu. Burada herkesin gözü önünde ve

böyle bir anda bana dokunmaya cesaret edemez. Hem konuşmaya ihtiyacım var, boğuluyorum.

– Mustafa, her şeyi berbat ettin. Senin yüzünden burada yalnızım, ailem yanımda değil, çevirdiğin dolaplarla yıkımlara neden oldun. Aileler arasına fitne sokarak köyleri yerle bir etmekten zevk duyan kişiler gibi davranıyorsun.

Gitgide artan bir öfkeyle, bakışları karararak söylevimi dinliyor. Görüyorum, ama çok geç: artık duramam.

– Beni ailemden ayırmayı başardın. Dört kız, bir de erkek kardeşim var, şimdi nerede onlar? Düşün. Sorumlu olan kim? Düşün...

Mustafa ayağa kalkıp sert bir tokat atıyor bana. Çocuğunu dünyaya getirdikten iki saat sonra, bu odada, bana vuruyor. Her zamanki gibi düzenli bir biçimde. Eli yüzüme, sağlı sollu yanaklarıma, alnıma, önlü arkalı, ensemeye iniyor. En sevdiği taktiği uyguluyor: dirsek kemiğimi kırmaya ramak kalıncaya kadar ön kolumu bükme. Sonra da, lohusa yatağında yaralı ve yıkılmış bir durumda beni bırakıyor. Beyefendi, oğlu Bilal'i havaalanından almaya gidiyor. On üç yaşında ve Pakistan'dan bizimle birlikte yaşamak için geliyor.

Doktor Lucas beni gözyaşları içinde buluyor. Bunca güzel günde bu kadar hüzünlü olunur mu? Nedenini tahmin ediyor, sonra da sessizce Mustafa'nın ziyaretinin öyküsünü dinliyor benden. Tatlı bir sesle şöyle söylüyor:

– Tehmina, siz kendinize yardımcı olmazsanız, kimse size yardım edemez.

Hakkı var. Bana vurduğunda bağırımalıydım. Doktorların, hemşirelerin dikkatini çekmeli, polis çağırmalarını istemeliydim...

Polis mi? Polis ne yapabilir? Doktor Lucas ne yapabilir? Mustafa'ya öğüt verebilir, ya sonra, er ya da geç onunla yalnız kaldığımda, her şey daha da beter olur. Sessiz kalışım onu kurtarmak için değil. Susarak, kendi kendimi koruyorum.

Babam telefon etmedi, bizi görmeye gelmedi ama, dua yazılı bir kolye gönderdi. Bu hareketi beni çok duygulandırdı. Dualarında beni unutmadığı anlaşılıyor ve buna ihtiyacım var.

Doktor Lucas, yardımcı olmak amacıyla, birkaç gün beni klinikte tutabilmek için tıbbi gerekçeler öne sürdü. Şimdi gitme zamanı. Mustafa beni almaya geliyor, kollarında harika bir armağan var: Beyaz kaşmir bir paltó.

Kendini bağışlatmak için, bence.

Marbella'da. Saçlarım hâlâ uzun ve hâlâ ikinci kocam,
Mustafa Khar'a âşığım.

Mustafa Khar politikacılığa adım attığı sıralarda.

Mustafa ve
Zülfikar Ali
Bhutto. Aynı
yönlere bakışları
son zamanlardaki
karşıt politik
görüşlerinin
simgesi.

Pencap Aslanı
Mustafa Khar,
tarafdarları
arasında.

YUKARIDA:
Londra, 1985:
Sürgünde, dört
çocuğumuz
Nesibe, Nişa, Ali
ve Hamza'yla.
Hamza benim
kucağımda, Ali ise
babasının dizleri
üzerinde.

SOLDA: Ali, Nesibe
ve Nişa; Mustafa
beni boşanmaktan
vazgeçirmek için
onları kaçırdığı
sırada. Bu fotoğraf
İngiltere ve
Pakistan'da çıkan
bütün gazetelerde
yer aldı.

Yaşam boyu, hatta ailem beni reddettiğinde bile bana göz kulak olan anneannem.

Hamza, Mustafa hapisteyken.

Dokuz yıllık
sürgünden
Pakistan'a dönüş.
Mustafa Hamza'yı
kucağında taşıyor.
Ülkeye girer girmez
Ziya'nın adamları
tarafından
tutuklanan
Mustafa, hapiste üç
yılını geçirdi.

Mustafa hapiste.

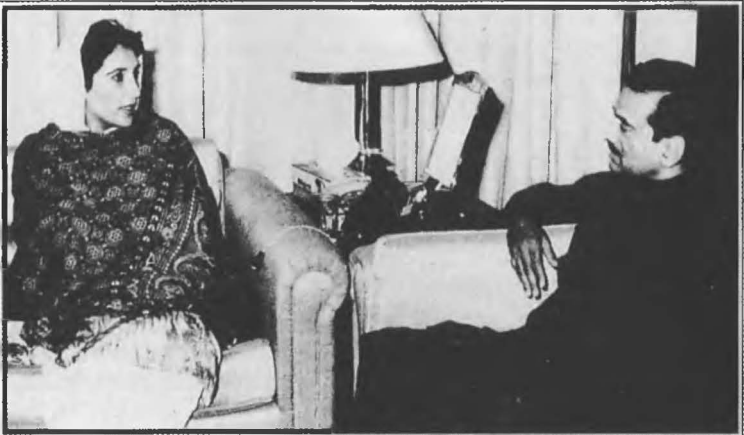
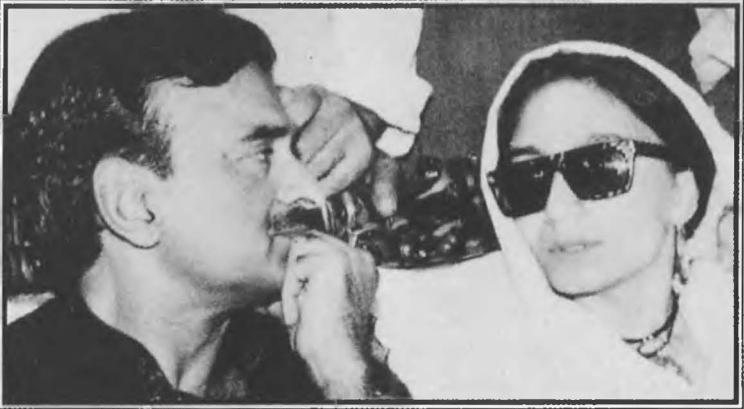
Hapisten
çıkarıldıktan sonra
seçim kampanyası
başlarken Mustafa
ve çocuklarla
birlikte Lahor'danı
ayrılırken.

SOLDA: Boşanmamızdan sonra, Mustafa Ali'yle birlikte.

ORTADA: Politik bir toplantıda Mustafa'yla.

ALTTA: 1989'da, Mustafa ve Benazir Bhutto. Yolları 1994'te, Mustafa onun hükümetinde bakan olduğu sırada bir kez daha birleşecek.

1994: Bu kitabı yazmaya ve sessizlik geleneğini bozmaya karar verdim.

Bhutto'nun ölümü, sürgünde bulunan topluluk içinde bölünmeye neden oldu; birtakım insanlar Mustafa'dan ayrılıp şehidin iki oğluna katıldı. Sözde devrimciler, tüfek atışları aşamasını geçtikten sonra, şimdi özgünlük arayışındalar. Pakistan Kurtuluş Hareketi'nin silahlı kolu El Zülfikâr, yeni çıktı ortaya. Bhutto kardeşler, rejimin kilit isimlerinin öldürülmesini programlayarak, Ziya taraftarlarının listesini didik didik ediyorlar. Afganistan'daki Kabil'de, gizli bir hazırlık kampında kurmuşlar düzeni. Kimin yardımıyla olduğu bilinmiyor. Mustafa komploya katılmadı, ama bazı ayrıntıları öğreniyor ve bu generalle-ri iktidardan indirme girişimine güvenmiyor. Butthoların sabırsızlığını anlayabiliyor ama, planlarını benimsemiyor. Pakistanlılar cinayet ve sabotajdan hoşlanmazlar. Üstelik, El Zülfikâr yalnızca aşırı tutucuları çekmekle kalmayacak, aynı zamanda dünya çapında gizli servislerin ilgisini de uyandıracak. Mustafa, bu silahlı grubun varlığının, Ziya'nın Halk Partisi taraftarlarının peşine düşmesi için bahane oluşturmasından, politik haritadan partiyi kesinlikle silmesini sağlamasından korkuyor. Terör, terör doğuracak, masum kişiler işkenceye uğrayıp darağacını boylayacak. Sonuçta Mustafa, bu yasadışı kolun, partinin imajına gölge düşüreceğini ve demokrasinin onarımı için barışçıl mücadele sürecini yavaşlatacağını düşünüyor. Üstelik bu hareket, sürgündeyken tehlikeli de. Çok daha basit yöntemleri yeğliyor o. Politik toplantılar düzenlemek, yitirilmiş umutları canlandırmak, canla başla partiyi yeniden yapılandırmak için ülkeyi ve kıtayı boydan boya geziyor. Yorulmak bilmez, barışsever bir hatip, huzur içinde değişimin inatçı savunucusu oldu. Bu nedenle; artık bir sürü eski dostu, yandaşları ağırıyor ve politik tartışmalara katılmaktan hoşlanıyorum. Özel yaşamımın korkunçluğuna karşın, burada ülkemin kurtuluşu adına çalışırken, yaşamak için bir neden, bir amaç bulma olanağını edindim.

Yirmi yedinci yaş doğum günüm 18 Şubat 1980'de, sonunda babam telefon ediyor. Üç ay süren kopukluktan sonra, bir özür dileme girişiminde bulunuyor. Küçük Nişa'yı henüz hiçbiri görmedi. Babam, doğum günüm için ne istediğimi soruyor.

– Sizi görmek.

Sıkıntıyla yanıtlıyor:

– Öyleyse bu akşam gelin.

Mustafa sevinerek kabul ediyor.

Aynı akşam, evin üst katına çıkan merdiveni tırmanırken, aşağı inmekte olan Adile ile karşılaşılıyor. Mustafa, onu görmezlikten gelip beni izlemek zorunda kalıyor. Aile evindeki bu merdiven benim için yükselişimin, Adile'nin de düşüşünün simgesi.

Aile yaşantısı gitgide tutarlı bir görünüm kazanıyor. Ancak onlara doğru her adım atışımda, sanki kocamdan da uzaklaşıp gibi oluyorum.

Aşırı inatçı yapısı, sapkın bir aşırılığa varıyor. Ailemle gülüp şakaştığımı görür görmez, mizacı değişiyor. Baş başa kaldığımız anda, sonu şiddetle bitecek bir kavga bahanesi bulacağını biliyorum.

O gece, eve girer girmez bitmek bilmez serzenişlerde bulunuyor, ta ki gün ışıkları perdeden süzülene kadar. Görüşlerimi teker teker ele alıyor, evirip çevirerek tersine döndürüp bana karşı kullanıyor ve bunu öyle iyi yapıyor ki, kendi mantığının ipini kaçıyorum. Her gerekçenin altı bir yumruk ya da bir tekmeyle çiziliyor. Elimden tek gelen şey de, farkında olmadan ağzımdan çıkmış olabilecek filanca ya da falanca sözde hakaret için özür dilemek oluyor.

– Gerçekten pişman mısın?

– Evet.

– Gerçekten, içtenlikle mi?

– Evet, evet.

– Sesin öyle söylemiyor. Pişman değilmişsin gibi çıkıyor.

Tıpkı çocukluğumda, itaat eder gibi görünmeden anneme itaat ettiğim günlerdeki gibi.

– Mustafa, yorgunluktan canım çıktı. Yalvarırım inan bana, pişmanım.

– Ancak kötü bir şey yaptığının pek de bilincinde değilsin!

– Evet, yaptım, yaptım.

– İki saat önce, hâlâ kendi fikrini savunuyordun!

– Düşünüyordum...

– Düşünüyormuş! Peki ne düşünüyordun? Hareketlerinin doğruluğunu mu? Hâlâ düşünüyor musun?

– Hayır. Düşünmekle hata ettiğimi bana kanıtladın.

İlişkimiz artık uzun bir kavgadan ibaret. Geceler boyu süren sözlü çekişmeler, onun için benimle iletişim kurmanın tek yolu oldu. Söv-

gü dağarcığı öylesine iğrenç ki, en kaşarlanmış fahişenin bile yüzünü kızartabilir. Yalnızca konuşarak beni paramparça edebilir o.

Olup bitenleri örtbas etme sorumluluğu da tek başıma benim üzerimde. Mustafa'nın şeytansı bir zekâsı var, suçu benim üzerime yıkmayı çok iyi beceriyor. Başkaları bana nasıl davrandığını öğrenecek olurlarsa, kesinlikle kınanan yine ben olurum. Yalnızca ayıplı bir kadına kötü davranılır... Erkek egemen bir toplumda, Mustafa gibileri her zaman tereyağı gibi üste çıkar.

Birlikteliğimizi zehirleyen kine karşın, resmi olarak tatlı dilli ve konuksever davranıyor, dostlarımızı, gazetecileri, tanınmış politikacıları, evimize üşüşen herkesi hoş tutuyoruz. Tam bir şizofren yaşantısı.

Yemek hazırlıklarında, Mustafa baş aşçı rolünü üstleniyor. Ayşe ile ben de sosların tadına bakarak ona hizmet ediyoruz. Gerçekten lezzetli şeyler yapıyor; Ayşe ayıklıyor, parçalara bölüyor, bense etrafı temizliyorum. Ufak bir ayrıntının değiştirilmesi söz konusu bile olmaz, aksi halde Mustafa ortalığı kasıp kavurur. Oyalanmak, gerekli âleti tam zamanında uzatmamak da söz konusu olamaz. Birbiri ardına dizili uzun, kocaman ve mükemmel bilenmiş bıçaklar, bu aşçılık işine korkunç bir boyut ekliyor. Dai Ayşe de benim kadar korkuyor. Yalnızca bir hizmetçi o. Mustafa'nın ona karşı gösterdiği şiddet için kendisini haklı çıkarmasına da gerek yok. Hiçbir hata, en ufak bir unutkanlık kabul edilemez, Mustafa'nın tokadı hemen yüzüne iniverir, tekmesi de arkasına. Onun gözünde Ayşe'nin tek bir adı var: "pis orospu". Kaderinden kaçması tam anlamıyla olanaksız. İngilizce bilmiyor, ne parası var ne de pasaportu. Günün birinde gitmeye kalkışacak olsa, Mustafa'nın ailesi intikamı, Kot Addu'daki yaşlı annesinden ya da diğer akrabalarından almaya çalışır. Eli kolu kısıkvrak bağlı.

Mustafa beni sürekli gözetlediği için, her hareketim hesaplı ve kaskatı. Beni böyle gergin görmeye bayılıyor.

Yanımda olmadığı zamanlarda bile kendimi ona beğendirmek ve emrinde olmak zorundayım. Ne olduğu belirsiz bir mali ve politik iş için gittiği Amerika'dan her sabah, saat değişimini hiç gözetmeksizin beni arıyor. Uykulu olduğumu hissederse, kızıyor. Görevim, uyanık ve hazırda durup onun aramasını beklemek. Onu çok özlemem gerekiyor.

Şeri'yi anımsıyorum, kendimi ondan farklı bulduğum zamanlar-

da, Mustafa gittiğinde nasıl sevinir, dönüşü yaklaştıkça da nasıl sıkıntılı olurdu...

Bu yolculuklardan birindeyken, Mustafa telefonla bana, Zarmina ve Adile ile Brent Cross'ta alışveriş yapmak için izin veriyor. Kendime birkaç dergi satın alıyor ve kız kardeşlerimi, bu konuda Mustafa'ya tek bir söz söylememeleri konusunda uyarıyorum. Gazete okumanın zaman ve para kaybına neden olduğunu düşünüyor o. Bu garip sırrı paylaştığımız için dalga geçen öğrenciler gibi kıkırdaşıyoruz.

Ertesi sabah, çıkışım konusunda beni sorgulamak üzere, Mustafa telefon ediyor. Neler aldığımı bilmek istiyor. Dergiler dışında hepsini söylüyorum.

– Başka ne aldın?

Ses tonu neredeyse doğa üstü, şeytansı.

– Hiçbir şey.

– Başka ne aldın diye sordum sana! Gerçeği söyle!

– Ama hiçbir şey.

– Başka bir şey daha aldığını biliyorum. Bunu biliyorum!

Sesi uğursuz ve tehlikeli bir hal aldı, beni ürkütüyor.

– Her şeyi bilirim ben. Bana itaatsizlik ettin. Dergiler aldın. İtiraf et!

Bu çılgin sorgulamanın baskısı altında pes ediyorum. Nasıl biliyor? İtiraf ediyorum, ama uzun mesafeden bana hakaret yağdırdığı sırada da, birden şimşek hızıyla aklıma geliyor: "Adile!"

Telefon çaldığı sırada Mustafa jimnastik yapmakta. Tam o giriş katından karşılık verdiği anda, ben de üst kattan açıyorum telefonu. Adile'nin sesi bu. Kız kardeşim şöyle söylüyor kocama:

– Beni seviyor musun? Söyle! Beni sevdiğini söyle bana!

Boğulurcasına tutuyorum soluğumu.

– Hiçbir zaman bilemeyeceğin kadar çok...

Duyduklarım nedeniyle kendimi kirli, aldatılmış ve inmeli gibi hissediyorum.

Minu haklıydı, önsezim doğruydu. Kulaklarımı tıkamıştım, ancak bu kez, artık gerçeği yadsıyamam. Biliyorum. Ancak kocam ve kız kardeşimle ne yüz yüze gelebilirim ne de onları utandırabilirim. Bağıraramam, isyan edemem, kaçamam, onları kendi ayıplarıyla baş başa bırakamam.

Ne yapmalı, nasıl davranmalıyım? Şu anda tepki göstermem ola-

naksız. Merdivenin üstünde, şu telefonun önünde, yıkılmış bir durumda kalakalıyorum. Telefon yeniden çalıyor. Bu kez, bilinçli olarak açıyorum ve Mustafa'nın birisine pasaport bulma sözü vermesini dinliyorum. Birkaç saniye sonra, üçüncü kez çalıyor. Dai Ayşe açıyor, sonra da Mustafa'nın "arkadaşı" Şudri Hanif'in kendisini istediğini bildiriyor. Bütün cesaretimi toparlayıp, yavaşça almacı kaldırıyorum. Mustafa konuşuyor:

– Sana bir pasaport alacağım, üzülme. Biraz süre isteyebilir, ama alacağım.

Karşılık veren Şudri Hanif değil, kız kardeşim Adile:

– Çabuk ol, yalvarırım acele et. Senden ayrı kalmaya katlanamıyorum artık. Buradan gitmek, seninle, yalnız seninle birlikte yaşamak istiyorum.

Kusmak geliyor içimden. Telefonda ağlamak, bağırmak, tepki göstermek elimden gelmiyor... Hiçbirisi. Yalnızca kusmak. Suç işlemiş gibi kapatıyorum telefonu.

Sonra bir karşı saldırı düşüncesi filizleniyor aklımda. Ne de olsa, ben de yalan söyleyebilirim. O akşam üstü, ailemi görmeye gidiyoruz. Sessiz bir öfke ve aşağılanmışlık duygusu yakıyor içimi; Mustafa farkında mı bilmiyorum, olsa bile göstermiyor. Bir ara, annem ve Adile ile yalnız kalmamızı sağlıyor ve annemle babamın odasında, anneme dönerek saldırıyı başlatıyorum:

– Mustafa bana Adile'den söz etti. Sürekli kendisini rahatsız etmesinden yakınıyor. Gerçekten bıktı artık. Adile evliliğimizi mahvetmeye çalışıyor. Kocam cilvelerine karşı koyuyor, artık buna bir son vermeli, hata kardeşimde, suçlu olan o. Mustafa değil. Üstelik kızını denetlemeni istemişti senden, ahlak sınırlarını çoktan aştı o.

– Doğru değil bu! Asla böyle bir şey söylememiştir! Koş git! Buraya gelmesini söyle, benim yüzüme karşı söylesin bunları! Madem ki bu konu onu da ilgilendiriyor, bizi yüzleştirin!

Annem bir ahlak söylevi veriyor, sonra Adile'nin kızgın ve asık yüzüne aldırış etmeden öfkeyle söyleniyor:

– Bu saçmalıklara bir son vereceksin! Seni uyarıyorum, baban bu durumu öğrenirse, seni öldürür!

Ben de ekliyorum:

– Adile, yeterince sorunum var zaten, bir de sen karışma. Bizi rahat bırakacaksın. Şu aralar zor ve belirsiz bir süreç yaşıyoruz. Yur-

dumuzdan olduk, sürgündeyiz, sense yaşantımızı cehenneme çevirmeye çalışıyorsun! Zaten ona zor katlanıyorum...

– Hiçbir şey yapmadım ben, doğru değil bu! Mustafa'yı getirt de gör! Niye onu çağırmiyorsun? Gerçek ortaya çıksın! Yalan söyleyen sensin, o değil!

Öyle küstah, öyle kendinden emin ki, beni geri çekilmeye, şaşkınlığa ve suskunluğa zorluyor: Beni tuzağa düşürmeyi, bir tür labirente sokmayı becerdi, artık suçlayan kim suçlu kim, tartışmanın gerekçesi ne ve neyi kanıtlamak istiyordum, bilemiyorum.

Asıl suçlunun savunmasını üstlenerek, aldatılmışlığın verdiği utancı gizlemeye çalışıyorum. Ancak Mustafa, Adile ile aynı safta, bense onu suçsüz göstermeye çalışırken kendimi köşeye sıkıştırdım. Niye? Kendimi korumak, terk edilmişlik utancından herkesin gözü önünde kurtulmak için. Ruhsal açıdan, onların arasındaki ilişkiyi kabullenemem, bu çok zor bir iş. Mustafa'nın kendisini istemediğine Adile inansın istiyorum. Annemin, çocukluk komplekslerimden kaçmak için seçtiğim adamın onurlu biri olduğunu düşünmesini diliyorum. İstiyorum, diliyorum, umuyorum... ve gerekçe bulamıyorum, Adile'nin sinsi gülümseyişi ise beni darmadağın ediyor.

– Yalan söylediğini sen de biliyorsun!

Eve dönünce, Ayşe'nin çocukları yatırmasını, Mustafa'nın oğlu Bilal'in de odasına çekilmesini bekliyorum. Şimdi, Mustafa'yla ben, büyük salonda yalnızız. Duvara dayalı birkaç mobilya, bir divan, bir koltuk odanın göbeğinde kocaman bir boşluk bırakıyor. Orada, orta yerde, kendimi biraz olsun güvencede hissediyorum; gerekirse manevra yapacak yerim var.

Mustafa'ya nasıl söylemeli? Nereden başlamalı? Yüreğim çok hızlı atıyor, korku bedenimi bozuk bir saat gibi huzursuz ediyor. Ağzımdan çıkacak sözcüklerin her birini öyle özenle seçmeliyim ki, bunlar onun işine gelen gerçeği yansıtsın, "onu", ilk önce onu savunmaya çalıştığımı anlasın.

Adile ile telefon görüşmelerine tanık olduğumu bildirerek başlıyorum işe. Sonra da, annemle babamın onun davranışlarından hiçbir kuşku duymayacakları biçimde, suçu üzerine yıkarak, annemin önünde Adile'yi suçladığımı itiraf ediyorum.

Bu mekanik devrenin dişlileri Mustafa'nın kafasında dönüp duruyor, sözcükler birbirine geçiyor ve birden hatamın farkına varıyorum: Adile'yi topun ağzına atmak. Sıkıştırılırsa, bir yolunu bulup ger-

çeği söyleyecektir! Mustafa benim sayemde işin içinden sıyrıldığına inanabilseydi, melek kesilirdi. Tam tersine, Adile'nin konuşacağından emin olduğu için, tuzağa düştüğünü görüyor. Her şey altüst oldu, özenli stratejim ters yüz durumda. Şimdi, suçlu olan benim!

Her şey birkaç saniyede olup bitiyor. Mustafa'nın gözleri, televizyonun yanında duvara asılı duran çift namlulu tüfeğini arıyor. Sağ eliyle hızla yakalayıp tek hareketle üzerime fırlatıyor. Tahta dipçik tam yüzüme isabet ediyor, yere yığılıyorum. Bilinmeyen bir güç, havansı bir içgüdü beni ayağa kaldırıyor. Bacaklarım üzerinde dikilip haykırıyorum:

– Hayatımı mahvettin!

Bir dipçik darbesiyle beni susturuyor. Yerde, kendimi korumak için bacaklarımı karnıma çekip başımı eğerek, savunmasız durumda düzenli darbeleri yiyorum. Ağır tüfekte, sırtıma, böğrüme, bacaklarıma vuruyor, vuruyor, vuruyor, çılgın gibi, ancak kafama vuracak kadar aklını yitirmemiş bir çılgın. Aman kafaya dikkat, çok belli olur.

Bozuk görüyorum, yüzü bulanık, sakınılacak, önünde eğilinecek, soru sorulmayacak, düşünülmeyecek, her şeyine katlanılacak şiddetin bulanık simgesi. Çocuklar ve dai Ayşe duymasın diye çığlıklarımı bastırmak istiyor, ancak beceremiyorum. Hepsi burada, kesinlikle korkudan iki büklüm durumdalar. Bilal imdadıma yetişsin diye haykırıyorum. Kimse gelmiyor. Mustafa ancak verdiği zararın boyutunu görünce duruyor. Bazı darbeler hedefini şaşırmış, ağzım kan içinde. Hırsla bağırıyor:

– Hemen anneni ara! Delinin teki olduğunu söyle! Her şeyi uydurduğunu söyle! Haydi! Al şu telefonu!

Hiçkırarak kekeliyorum:

– Ya... yapamam... bana inanmaz... Başka bir şey anlatırsam, şeyden kuşkulandır...

Görülmemiş şiddette bir dipçik darbesiyle susturuyor beni.

– Kalk ayağa, orospu! Kalk ayağa!

Ses tonu değişti. Soğuk, kararlı, ölüm tehdidi gibi:

– Kalk ayağa!

Kıpırdayacak halde olmasam da, ölçülü ve buz gibi buyruğunu yerine getiriyorum:

– Giysilerini çıkart! Hepsini birden! Duyuyor musun! Çıkart! Çıkart!

İçgüdüsel bir hareketle örtünmek istercesine, gömleğimin kuma-

şına beceriksizce yapışıyorum, hemen anında kolumu yakalayıp acıdan beni çığlık çığlığa inletecek ölçüde sırtıma yapıştırıyor.

– Tamam! Yapıyorum!

Bir koltuğa oturmak ve yavaşça gömleğimi çıkarışımı izlemek için geri çekiliyor. Biraz önce darbeleri atlatabileceğimi sandığım, ama kaçılacak hiçbir yeri olmayan bu odanın ortasında tek başınayım. Pantolonumu sıyrıyorum; don sutyen, gözyaşları içinde, bu kadarla yetinmesi için sessizce yalvarıyorum. Ancak vazgeçmeye niyeti yok. Kuru kan, şişmiş dudaklarımı, burnumu yakıyor, bayılacak kadar canım acıyor. Titreyen ellerle, iç giysilerimi çıkarıyorum.

Koltukta oturuyor, elleri kenarlarda, tıpkı tahtına kurulmuş bir kral gibi. Çıplak ve tir tir titreyen bedenimi, uzaktan sahip olurcasına gözleriyle yiyip bitiriyor.

O an, yüz ifadesi mide bulandırıcı. Dudakları zalimce büzülü, kısık gözleri çıplaklığımı araştırıyor, delip geçiyor. Daha önce kendimi hiç bu kadar aşağılanmış ve böylesi bir gücün egemenliği altında hissetmemiştim. O yüzde, bu anın kendisi için taşıdığı önemi, duyduğu zevki okuyorum. Aklımı czip geçtiğinin, belki de dönüşü olmaksızın yok ettiğinin bilincinde. Artık normal bir insan gibi hareket edemeyeceğimi hissediyor. Tek damla öz saygım kalmadı. Kesin, tam bir inanç onurumu küle çevirdi. Burada, bu adamın bakışı karşısında, bir hiçim sanki.

– Lütfen Mustafa, Peygamber aşkı için bırak da giyineyim... yalvarırım...

– Al şu telefonu. Hele bir ara, sonra bakarız.

– Giysilerim olmadan telefona nasıl giderim... lütfen önce giyinmemeye izin ver.

Hakaret ve sövgüler yağdırıyor, ailemi çamura batırıyor. Artık kulaklarım duymuyor. Boşluk içindeyim, tüm duyularım uyustu. İlerleyip herhangi bir şeye ulaşmanın olanaksızlığı içinde, zorlukla ayakta duruyorum, dizlerim birbirine vuruyor, bacaklarım altımdan kayıyor. Ellerimle kollarım çıplaklığımı örtemiyor. Diz çökmeye çalışıyorum, haykırıyor, ben de hemen kalkıyorum. Mucize gereği ayaktayım, erdemsiz ve titrek bir otomatını, ağılıyor, yalvarıyor, Allah'a ve peygamberine sığınıyorum.

– Telefon edeceğim, izin ver de şunu üzerime geçireyim.

Kan lekeli gömleğimi kapıp yüzüme fırlatıyor. Giyinmek için har-

cadığım sancılı çabaları yoğun bakışlarla izliyor, büzülü dudaklarında şeytansı bir sevinç.

Utançtan ölerек annemi arıyorum. Beynimle ağzım arasındaki bağlantı kesik, kekeleyorum. "Anne, sana yalan söyledim" diyecek yerde, metni tersine çevirerek, "Anne, sana gerçeği söyledim." diyorum. Eşgüdümünden yoksunum, ayırt edemiyorum, her şey karmakarışık, beynim "yalanı" düşünüyor, dilim "gerçeği" söylüyor.

Mustafa kabaca almacı elimden kapıp kapatıyor. İki kat güçlü darbelerle yeniden vurmaya koyuluyor, en sonunda yaptığım hatayı kavlıyor, yeniden deneme şansını tanınması için yalvarıyorum. Aklımı oynatıyorum.

Korkudan titreyerek, Mustafa'nın duymak istediklerini anneme söylemek üzere yeniden arıyorum. Ardından, zafer edasıyla telefonu Mustafa kapıyor, ancak sesine sahte bir acıma havası vererek fısıldıyor:

– Tehmina hiç iyi değil. Delirmek üzere.

Çocukluğumda geçirdiğim hastalıktan, depresyondan, intihar düşüncelerimden söz ettiğini duyuyorum. Annemin her alışılmadık hareketimi o lanet menenjite yordüğünü biliyor. Şöyle ekliyor:

– Hayal görüyor, masallar uyduruyor, bilmediğim nedenlerden dolayı Adile'den nefret ediyor olmalı. Siz onun annesisiniz, benden daha iyi biliyorsunuzdur. Kız kardeşine karşı kompleksi, kıskançlığı yüzünden. Sizi temin ederim ki, Tehmina'nın üzerine attığı suçu Adile asla işlemedi. Yalanları ve kuşkuları yüzünden şaşkına döndüm. Başkalarına acı çektirmek ve kendi kendini yaralamak için masallar uyduruyor. Ardından da ağlıyor, bağırıyor, pişman oluyor, avutulması olanaksız. Bütün bunlara katlanabilmek için yemin ederim ki sabır gerektiriyor. Bugün yaptığı şey, her gün katlanmak zorunda kaldıklarımın bir örneği. Bir trajedi kraliçesi sanıyor kendisini.

Aynı gece, Mustafa, beni bunca aşağıladığı için özür diliyor; ancak yine suçu üzerime yıkmaya çalışıyor: Kulaklarım yanlış duymuş, Adile ile aralarında geçen o konuşmayı ben uydurmuşum. Yüzsüzce sunları söylüyor:

– Bu tür şeyler, senin gibi her âşık insanın başına gelebilir. Öyle büyük bir tutkuyla severler ki, korktukları şeyi duyduklarını hayal edebilirler. Kendi kendine telkindir bu. Bu yüzden delirebilirler. Şu menenjit yüzünden, aklın pek yerinde değil. Aslında bu senin hatan değil, daha anlayışlı olmalıydım.

Şimdi de, sevecen bir gülümsemeyle kollarını açıp tatlı tatlı emrediyor bana:

– Yanıma gel.

Geliyorum. Zombi kendini onun kollarına bırakıyor. Sonra Tehmina kucağından sıyrılıp için için ağlıyor. Yalan söylediğini biliyorum, elimden hiçbir şey gelmeyeceğini de. Aklım öldü. Ruhum gömüldü.

O gecedен sonra, uzun süre kendimi çıplak hissettim.

Bir hafta sonra, annem öfke içinde telefon ediyor:

– Kocan aklını yitirmiş olmalı!

Bu sözler karşısında şaşırıyorum. Yine ne oldu acaba? Adile hatıta geçiyor ve Mustafa'nın korkularının gerçek olduğunu anlıyorum. Adile her şeyi anneme itiraf etmiş, şimdi de sözde edepli sözcüklerle içini bana açıyor.

– Üç gece boyunca onunla yattım. Bunu sana kardeşçe değil, arkadaşça söylüyorum: Mustafa senden nefret ediyor, Tehmina. Annem de nefret ediyor. Herhalde sende işlerine gelmeyen bir şeyler var. Senin yerinde olsam, o seni bırakmadan ben onu bıraktırdım. Biraz olsun saygı duy kendine.

Bu uyarıdan sonra, ilişkisi hakkında ayrıntılar veriyor bana. Mustafa'nın oğlu Bilal ile Ayşe, uzun süredir durumu biliyorlarmış. Randevuları Bilal ayarlıyor ve aracılık ediyormuş.

– West Lodge Park'taki otel rezervasyonlarını o yapıyor. Dai Ayşe de biliyor. Ona sor. Mustafa'nın beni okuldan aldığı günü anımsıyor musun? Aslında, evde benim ırzıma geçti. İranlı sevgili diye bir şey hiç olmadı. Hep Mustafa vardı. Ya Hilton'daki o gün? Gün boyu onunla birlikteydim. Seni aradığı sırada, ben de yanındaydım...

Çılgın bir öfkeye kapılıyorum. Çılgın. Bu kez öfke beni gerçekten çıldırttı.

– Bilal, doğru mu bu? Senin haberin var mı?

– Bunu babama sor...

– Dai Ayşe?

Tek bir söz söylemeden başını sallıyor.

"Babama sor"... Suskunlukları işin onayı, kanıtı. Yanıtlamaktan korkuyorlar, ama bu olayın içinde onlar, alçaklar! Öfkem burnuma geliyor, sonra yok oluyor. Her ikisi de benim gibi, Mustafa'nın buyruklarına boyun eğmek zorunda; benim gibi seçenekleri yok. Sakinleşmeliyim. Öfkemi, bunu hak eden kişiye saklamalıyım.

Bu telefon görüşmesinden kısa süre sonra Mustafa eve dönüyor. Beni bulmak için odaya geliyor. Bedenimi sarsan sinirsel titremeleri denetim altına almaya çalışıyorum. Öfke ve bitkinlikten öyle kötü durumdayım ki, başaramıyorum. Sesim bile titriyor. Kocamla yüz yüze gelebilmek için aklım ve gücümünden geri kalanları toparlamalıyım.

Her şeyi yadsıyor. Soğukkanlılığını korumak için çaba gösteriyor ama, onun da benim kadar sarsıldığını görüyorum. Adile'yi çağırması, sorumluluğunu ya da yalanlarını yüzüne vurması için ona meydan okuyorum. Karşı koyuyor, ancak bugün şans ondan yana değil. Telefon çalıyor. Arayan Adile. Almacın elimde olduğunu hesaba katarak konuşuyor Mustafa.

– Karımı ve çocuklarımı seviyorum. Seni de seviyorum ama, bir kız kardeş gibi. Böyle davranmamalısın, hepimize acı çektiyorsun.

Tek yönlü bu konuşmadan sonra, karşıma çıkıyor, Kuran'a el basarak, bu "işin" yalnızca Adile'nin hayal gücünde var olduğuna yemin ediyor.

– Tehmina, onun seninle ciddi bir sorunu olduğunu anlamalısın. Ne pahasına olursa olsun, evliliğimizi bozmak istiyor. Tanırsın onu, akli pek başında değil, hiç değil. Bütün bunlara nasıl inanabiliyorsun? Hani bir aralar dolap çevirmesinden kuşkulanıyordun ya, onun bu olayları kullandığını görmüyor musun? Annen de ona inanıyor! O ikisine tutsak olma. Annen Adile'nin esiri olmuş. Adile'ye karşı birlikte savaşım vermeliyiz.

Çektiği söyleve hiç değer vermiyorum tabii ki. Ancak onun en sonunda kız kardeşime karşı bir şeyler söylediğini duyduğum için öyle rahatlıyorum ki, bu yalanla yaşamaya hazırım. Hem açıkça söylemeliyim ki, tek başına yaşayabileceğimi sanmıyorum. Kaçış bir çözüm değil. Çocuklarımı, paramı elimden alır. Hatta belki yaşamımı bile...

Evliliğimiz, ikili bir ilişkinin değil, dış güçlerin üzerinde ayakta duruyor. Egomun, ailemin, annemin, toplumun gözleri önünde başarısızlık korkusunun, çocuklarımı yitirme korkusunun, ikinci kez evli kadın konumunu yitirme korkusunun... Korkunun.

Ancak en güçlü unsur, hâlâ Adile. Evliliğim yıkılırsa, o kazanır bense kaybederim.

Umutsuzluğun verdiği yüreklilikle, tek bir şey söylemek için anemi arıyorum: Kız kardeşim kahpenin teki diye kocamı ayıplamak gerekmiyor. Bunun üzerine de, tabii ki aile bağlarımız yeniden bozuluyor. Annem, Zarmina ve Adile ile birlikte İspanya'ya gidiyor. Ama-

cı, pislik kardeşimi suç alanından mucize olmuşcasına uzaklaştırmak. Zarmina, bitkin düşen çocuğu, kazan dibi küçük kız kardeşi, yatağına kahvaltısını götürerek avutup şımartmakla yükümlü. Zarmina, Adile Sultan'ın özel hizmetçi sanki. Annem, sakinleşip düşüncelerini değiştirsın diye, on dört yaşındaki küçük kızına Marbella'dan çeyiz satın alıyor. Adile'nin "bir erkek tarafından aldatıldığı için acı çektiğini" ve "kalbinin kırıldığını" açıklıyor. "Öyle genç, öyle kolay etki altında kalabilecek yaşıydı ki, bu adam bundan yararlandı." diyerek kendini haklı çıkarmaya çalışıyor.

Zarmina, kölelik durumunun haksızlığını aklından çıkaramıyor; kendi geleceği ve benimki için ağlıyor.

16

Arap Emirlikleri'ndeki Sarc'h'a giden bir uçaktayız ve uçak havadayken, Mustafa, Hindistan'a da gidip başbakan İndira Gandhi'nin oğlu Raciv'le görüşeceğimizi açıklıyor bana. Pakistan yasalarına göre, Hindistan'da kalmak, ölümle cezalandırılacak bir ihanettir. Mustafa'ya göre, amacına ulaşması için tek çare bu. Pakistan'a karşı Hindistan'la ittifak kurmak; bunun adına da "Bhuttoculuk" diyor.

Sarc'h'ta, Delhi'ye gidişimizden bir önceki gece, Hindistan'daki gizli görevi konusunda hiçbir şey bilmeyen bir Halk Partili ile birlikteyiz. Mustafa, yarınki yolculuğumuzu bahane ederek izin istiyor. Adam da bizimle gelmeye niyetli, ama vizesi yok. Kolayca kendisine bir vize sağlayabilecek güçte olmakla övünen kocam, beni şaşırtıyor.

Delhi'ye geldiğimizde, Mustafa'yla ben polis denetiminden kolayca geçiyoruz, ancak arkadaşımız durduruluyor. Bizimle aynı uçakta olan çok tanınmış Hintli bir gazeteci kadın olayla hemen ilgileniyor, vizesiz ülkeye nasıl girdiğimizi, Mustafa'nın Pakistan politikasında yerinin ne olduğunu, Pakistan hükümetinin bu duruma nasıl izin verdiğini, vb. öğrenmek istiyor.

Bu istenç dışı reklam, olayı öğrenen Hintli ev sahibimizin hoşuna gitmiyor ve Mustafa'yla karşılaşınca, kendini tehlikeye atmak istemediğini söylüyor. Terbiyeli ancak kararlı bir biçimde, gizli ziyaretimiz üzerine dikkatleri çekerek nasıl bir tehlikeyi göze aldığımızı açıklıyor.

Gizli görüşmeler İngiltere’de sürüyor ve benim haberim olmadan, Mustafa, İndira Gandhi’nin kendisiyle bir görüşme ayarlıyor! O sırada dördüncü çocuğumu bekliyorum.

Mustafa yine Hindistan’a gitti. Hamilelik dönemimin ikinci yarısında, on yedi yaşındaki kız kardeşim Zarmina’nın, Mustafa ile araları bozuk olduğu sırada Bhutto’nun Pencap genel valisi ilan ettiği Naip Sadık Hüseyin Kureşi’nin oğlu Riaz Kureşi ile evleneceğini öğreniyorum. Bu haberi üçüncü bir kişiden duyuyorum, çünkü annem artık benden söz edildiğini duymak istemiyor; Mustafa’nın aile içinde verdiği zararlar, en önemli haberlerden bile uzak tutuyor beni. Mustafa, gerek politik gerekse kişisel açıdan, bu birliktelikten hoşlanmayacak.

Sadık Kureşi politikayı bıraktı, artık iş dünyasında yer alıyor. Pakistan’daki Pepsi Cola’nın temsilcisi. Ailesi aşırı tutucu, kadınları ise alabildiğine şımartıyorlar. Yalnızca moda, giyim ve mücevher düşleyen Zarmina için, bu evlilik harika olacak. Aile arası bir çay toplantısında tek bir kez karşılaşmış olsalar da, Riaz tam onun gönlündeki kişi. Yalnızca birkaç kez telefon görüşmesi yapmışlar. Nişanlılıkları süresince, Riaz, Londra’da onu ziyarete geliyor, ancak gençlerin başlarında birisi olmadan görüşmelerine izin verilmiyor.

Kız kardeşim adına mutluyum; duaları karşılık buldu, annemin ve Adile’nin zorbalıklarından kurtulacak. Annemin açık tenli kız kardeşlerimize daha iyi davranmasına karşın, Zarmina hep neşeli bir çocuktü. Yaşı gereği, gözüpek Minu ile düzenbaz Adile arasında kaldı hep. Zarmina resmen evin kül kedisi oldu. Adile’ye hizmet etme zorunluluğu onun için bir işkenceydi; bu evlilik onu özgür kılacak.

Damat adayı ile ailesi olayın hazırlığı için Londra’ya geliyorlar. Başım ağrıdan çatlıyor; Zarmina ile birbirimize o kadar yakındık ki, yeni mutluluğunu onunla paylaşmak, şarkı söylemek, dans etmek için o gün kendisiyle birlikte olmak o kadar hoşuma giderdi ki... Ancak davetli değilim.

Tören öncesinde, bir hafta boyu onu düşünüyorum. Gelinliğini, yaşamakta olduğu bütün o yeni ve heyecanlı şeyleri hayal ediyorum. Onunla birlikteymişim gibi, çeyizine hayran hayran bakışını, parfümleri içine çekişini, mücevherler karşısında büyülenişini görüyorum...

Telefonun sesi düşlerimi yarıda kesiyor. Açıyorum; kimse karşılık vermiyor. Daha iyi duyabilmek için kulak kabartıyor ve uzaktan düğün şarkılarını, müziğin ritmini vurgulamak için birbirine vurulan gü-

müş kaşık sesi *dokhi*'yi duyuyorum. Gülüşler duyuyorum... Sonra hat kesiliyor.

Telefon tekrar çalıyor; oyun şeytansı bir hal alıyor, birisi, yalnızlığımın yararlanıp beni aşağılayarak eğleniyor. Telefon zili hafta boyu üst üste çalıyor, her çalışında yerimden sıçıyorum, karşılık vermemek geçiyor içimden, ama kendimi alamıyorum. Benden bu kadar çok nefret eden kim? Adile mi?

Hanım arkadaşlarımdan birisi, Zarmina'nın düğününde özel elçiliğini yapacak. Kız kardeşimin, zorunlu yokluğuma karşın, kendisini sevdiğimi ve mutluluğu için duacı olduğumu bilmesini istiyorum. Törenden dönen arkadaşım, kendisine ulaştırdığım notu okuyunca Zarmina'nın ağladığını söyledi. "Casusum", Zarmina'nın gelinliğiyle görüldüğü polaroid fotoğrafları koyuyor önüme. İpekli kumaş, boydan boya gümüş ve turkuvaz işli. Boynunda bir dizi elmas parlıyor. Küçük kül kedim, prenses olmuş, bense yalnız, zavallı bir bal kabağıyım.

Dönüşünde Mustafa'ya, hafta boyu süren ne olduğu belirsiz telefonlardan söz ediyorum, ancak beni başından savıyor; ona göre benim gitgide kaygı verici yollarda dolanır olmuş.

Sözüm ona sinir buhranımı hafifletmek amacıyla, benim için gerindiği giysileri önüme serip son haberleri veriyor. İndira Gandhi ile buluşmuş. Hindistan, Ziya'nın Pakistan'ının geleneksel düşmanı olmakla birlikte, oluşturmakta olduğu yeni ulusa karşı değilmiş! Gizli görüşme, başbakanın Yeni Delhi'deki konutunda bir saat sürmüş. İndira Gandhi rahat ve yalın konuşmuş. Bhutto'nun idamından, Pakistan'da demokrasinin yeniden hayata geçirilmesinden söz etmişler. Hindistan'ın baş gözdesi ile sürgündeki Pencap Aslanı, iki ülke arasındaki bu sürekli düşmanlığın gerekçeleri üzerinde durmaya çalışmışlar. Her ikisi de şu aynı sonuca varmışlar: Pakistan ordusunun sınırda gerilimi yüksek tutması özellikle kendi çıkarınaymış; gerilim de, ordunun gerekliliği demekmiş zaten.

Mustafa kendisinden çok hoşnut. Kazandığı parlak ve gözüpek başarı, Pakistan halkı için göz alıcı bir değişimin ilk aşaması. Gerçekten de nüfusun büyük bir bölümü onunla aynı düşüncüyü paylaşıyor. Pakistan ordusunun bütün sorunlarımızın temeli, hatta gerekçesi olduğu savının taraftarları, askerlerin demokrasiden veba gibi kaçındıklarını düşünüyorlar. Pakistan politikasında her zaman ağır ve müdahaleci bir rol oynadıkları doğru.

Mustafa, Bhutto'nun her ne pahasına olursa olsun onlarla birlik-teliği yaşatmaya çalışmasının büyük bir hata olduğuna inanıyor. Gerçekten de, onu deviren ordu oldu, asılması buyruğunu veren ise, General Ziya. Ancak Halk Partisi bu konuda ikiye ayrılıyor. Sağ kanat, tüm yanlışlarına karşın ordunun, bizi yutmak için bahane arayan Hindistan'ın süregelen tehdidine karşı gerekli bir savunma aracı olduğunu savunuyor. Oysa Mustafa ile taraftarları, ordu karşıtı bir virüse yakalanmış durumdalar. Hastalıklarının belirtisi, bunalım ve ateş; Mustafa ise tedavi yolunun, ordunun yok edilmesinde olduğu görüşünde. Ancak bunu nasıl başarmalı? Mustafa'nın taraftarları, kendi orduları olmadığı için, oldum olası düşman olan Hindistan'ı imdada çağırmaya karar verdiler.

Mustafa, beni koşullandırmaya, körü körüne beynimi yıkamaya, Pakistan ordusuyla ilgili her türlü anıştırma karşısında bende nefret ve iğrenme duygusu uyandırmaya çalışıyor. Şu sloganlarla sürekli kafamı ütülüyor: Ordu, ülkenin sanayileşmesini engelleyerek her türlü kaynağı yutuyor; yoksulluğa yol açıyor; demokrasinin gelişmesini engelliyor. Tek isteği Hindistan'la Pakistan arasında bir savaş çıkması! Zafer kazandıktan sonra, Hindistan'ın sınır ötesine çekilip ülkeyi sivillerin yönetimine bırakacağı görüşünde. Pakistan üzerinde egemenlik kurmak için fırsattan yararlanacağına inanmak istemiyor. İndira Gandhi, şu sözlerle Mustafa'yı uyarmış zaten:

– Pakistan ordusunu ezip yok etmeliyiz. Ancak bu noktadan sonra iki ülke uyum halinde yaşayabilir, siz de sıkıyönetimi ortadan kaldırebilirsiniz.

Bana bunları anlatırken, Mustafa şimdiden kendini bir devlet adamı olarak görüyor, o boyutta olduğunu sanıyor. İlk söylevini dinleyen ayrıcalıklı kişi oluyorum:

– Girişeğim işler çoğu kişi tarafından kötü anlaşılacak. Pakistan halkı cahildir. İnsanlar gerici ve yeterince açık kafalı değil. Yöneticilerle yönetilenler arasındaki ayrım da burada yatıyor. Onlara göre Hindistan, bir numaralı düşman. Gerçek düşmanlarının ordu olduğunu, kendi geleceklerini ellerinden aldığını anlamadılar. Bu gelecek ve çocuklarımız için uzun vadeli bir tasarım var. Ülkenin seçkin tabakası bunu anlamayacak, muhalefetten yana çıkacak, tasarılarımı fazla radikal bulacak. Neden mi? Çünkü orduyu susturmakla yetinmeyeceğimizi biliyor. Seçkin tabakanın da hesap vermesi, yanlış yoldan edinilmiş

bazı varlıklarından vazgeçmesi gerekecek. Büyük reformlar yapacağız. Ordunun yok edilmesi yalnızca ilk aşama.

Söylev bitti. Mustafa kulağıma fısıldıyor:

– Biliyorsun değil mi, bu son derece tehlikeli bir sır.

Hindistan'dan, savaş çıkarma düşüncesiyle dönüşünden sonra, Mustafa yüreğimin tam ortasına kurşun sıkmak için fazla beklemedi.

Bir süredir, yalnızca onunla görüşmek isteyen kimliği belirsiz bir kişi, garip telefonlarla bizi rahatsız ediyor. Bu oyun bana son derece tehlikeli görünüyor.

– Senin yaşındaki bir insan, biraz büyümeli! Kim bu?

Hint sinemasının tanrıçası, Zinat Aman. Mustafa, kadının kendisine çılgınca âşık olduğunu ve evlenmek istediğini itiraf ediyor bana. Yeni Delhi yolculuğunda karşılaşmışlar. Biraz da gurur duyarak, kadının sürekli kendisini kışkırttığını anlatıyor. Ancak ne var ki, o bu işten sıkılmış artık.

Telefonla sürekli arayan kişinin gerçekten de sinema yıldızı olduğu doğru olsa bile, Mustafa'yla konuşmaları, onun kadından uzaklaşmak isteğini hiç de göstermiyor. Bir gün, salona girdiğimde, telefonda kadını azarladığını duyuyorum:

– O adam sana bir daha bakacak olursa, her ikinizi de öldürürüm.

Varlığımı fark eder etmez, suçlu bir edayla hemen telefonu kapatıyor.

Öfkeyle söyleniyorum:

– Sözde önden kurtulmak istiyorsun... Daha çok kıskanç bir âşığı andırıyorsun, öyle değil mi?

Her zaman, her şey için bir açıklaması vardır.

– Orada olduğunu biliyordum, gelişini duydum. Canını sıkmak için yaptım, telefonda kimse yoktu.

Kollarını açıyor, yumuşak bakışı ve kedi gibi gülümseyişiyle:

– Gel... kollarıma gel, diyor.

İki saat sonra, kendisine cehennem hayatı yaşatan o Zinat Aman'dan yine yakınıyor.

– Reddedilmeyi bir türlü hazmedemiyor. Benimle evlenmek istiyor, ne gelir elimden?

Tam da insanın karısına soracağı bir soru! Dalga geçerek yanıtlıyorum:

– Onurun seni bağlıyor. Verilmiş sözünü tutmak zorundasın. İster bana olsun, ister ona. Ben, çocukların, karnımda taşıdığım, bizler senin için önemli değilsek, bence bizden ayrılmalısın. Zinat’a verdiği söz bizi birleştiren bağlardan daha kutsalsa, onun yanına git. Benim dışımdaki bir kadın söz konusu olsa da, senin adil davranmanı dilerim.

– Senden ve çocuklardan asla ayrılamam. Onları seviyorum. Seni seviyorum. Sen olmasan, ölürdüm ben.

Art arda gelen bu kararsızlıklar beni tüketiyor, oysa biraz kafamı dinlemeye çalışıyordum. Bir evlilikte açılan gedikleri sözcüklerle doldurmayı ummak yersiz olur.

Aynı akşam, Mustafa’yla Zinat bir *pub*’ta görüşecekler; bunun son görüşme olacağını savunuyor. Onunla bozuşacakmış ve iyi niyetine tanık olmam için beni de götürmek istiyor. Arkadaşı Sacit’ten de bize eşlik etmesini istiyor.

Sacit ve ben *pub*’ta oturuyoruz, bu arada kocam kadın arkadaşıyla birlikte dışarıda... Düşünme yeteneğimi tümüyle yitirir gibi oluyorum, bu tam anlamıyla gerçeküstü bir durum. Her kimse, o kadın, şoförlü bir arabayla, ben farkına bile varmadan gelmiş.

Bir Bloody Mary istiyorum, içine Tobasco ve Worchestershire sosu ekleyerek, midemi mahvetme pahasına bir dikişte içiyorum.

Sacit orada bulunduğum için son derece hoşgörölü olduğuma inanıyor.

– Hiçbir şey söylemeden mi katlanıyorsun bunlara?

– Neden hâlâ Mustafa’yla birlikte olduğumu bilemiyorum. Onunla evlendiğimden bu yana, klinik açıdan bir ölüyüm ben!

Mustafa geri dönüp Zinat’a durumu açıkladığını, onun gittiğini söylüyor. Oldukça şarsılmış görünüyor ve hiçbir yorum yapmıyor.

O akşam yatakta, devden korkan küçük bir çocuk gibi bana yapıyor. Yorgun ve bıkkın, oldukça da heyecanlı görünüyor:

– Seni hep seveceğim. Korkunç bir kocayım ben, senin kadar hoşgörölü bir karım olacağını hiç ummazdım. Nasıl ve neden benimle kaldığını bilmiyorum. Sana hiçbir şey vermedim. Benimle evlenme gerekçelerinin tümü çöküntüye uğradı. Seni sürgünde zora koştum. Sıkıntılara ve sorunlarıma katlanmaya zorladım. Bütün yükümü omuzlarına bindirdim, sen de bunları başını dik tutarak taşıdın. Bütün yoksunluklarımin acısını senden çıkardım. Sen olmasan nasıl yaşaya-

bilirdim, bilmiyorum. Ama günün birinde beni bırakacağını biliyorum. İslamabat'ta bir ev bul, çocukları alıp git, beni de bağışlamaya çalış.

Üzüntülü hali beni yumuşatmayı başarıyor. Ne olduğunu bilmediğim bir şey ya da birisi, onun üzerine baskı yapmış. Gerçekten mutsuz görünüyor. Gözyaşları içinde, onu yanıtlamaya, onu rahatlamaya hazırlanıyorum. Uyumuş! Bir dakika önce onu dürtten şeytanlarla barış anlaşması yapmış olduğu apaçık. Tutkulu bir söylev çekti bana, şimdi ise bir sorunu halletmişcesine horluyor. Yeniden öfke kaplıyor içimi. Onu ısırmaktan zevk duyardım, tatlılıkla uyandıramayacağıma göre, ısıracağım da. Uyandırma işini, benim yerime telefon üstleniyor.

Mustafa ok gibi fırlıyor, almacı kapıp Pencap lehçesiyle konuşmaya başlıyor. Karşısındaki kişiye, sorunu yarın sabah erkenden halledeceğine söz veriyor.

– Kimdi arayan?

– Zinat Aman'ın annesi. Yarın kızıyla evlenmeyecek olursam, basının romantik öyküyü seve seve işleyeceğini söylüyor. Buna cesaret ederlerse, politik yaşantım sona erer.

Kuru bir sesle atılıyorum:

– Bu durumda, sanırım onunla evlenmek zorundasın.

İç çekiyor:

– Sanırım buna zorunluyum.

Konuşmadan yan yana yatıyoruz. Sonra solukları düzenli bir hal alıyor, uyudu. Pek de ikna olmuş değilim... Yavaşça yataktan dışarı kayıp telefon etmek üzere aşağıya iniyorum. Hint sinema çevresini yakından tanıyan bir arkadaşım var.

– Zinat şu anda Londra'da mı?

– Hayır, Bombay'da. Galiba orada bir film çeviriyor; hatta birçok film.

– Söylesene, annesi Pencapça biliyor mu?

– Hayır. Neden sordun?

– Nedenini bir gün söylerim.

Canım sıkın, kafam karışık bir durumda geri dönüp yatıyorum. Şu Zinat Aman öyküsü de neyin nesi? Yalanlar! Ama az önce karşılaştığı kişi o değilse, kimdi peki? Umutsuzca, karşılık vermesi için Tanrı'ya yalvarıyorum; yanıtlamıyor ama, en azından bana uyku bağışlıyor.

Düş görüyorum. Zinat Aman evimize giriyor ve yok oluyor, sahneye anneannemle Adile'nin görüntüleri karışıyor. Onlar eve girer

girmez, çevremizi alevler sarıyor. Duman ve hatta yanık ten kokusu geliyor burnuma... Sıçrayarak uyanıyorum, her yanımda buz gibi ter içinde,

Adile? Yine Adile olabilir mi? Beni tedirgin etmek için gelmiş olabilir mi? Vazgeçtiğim onca şeyden, bütün yaşadıklarımın sonra, Mustafa kız kardeşimle olan ilişkisini yeniden başlatmış olabilir mi?

Ertesi sabah, anneannem erkenden çıkageliyor. Pakistan'dan Zarmina'nın düğünü için gelmiş olduğunu biliyorum, ama onu evimizde görünce şaşırıyorum. Annem, benimle bağlantı kuran herkesi yaşantısından sileceğine yemin etmişti ve o kadar otoriter ve baskıcıdır ki, kimse onun koyduğu kurallara karşı çıkamaz. Anneannem bile.

Ve dün akşam kimin aramış olduğunu birden anlıyorum. Arayan o! Anneannem Pencapça bilir. Odaya girdiğini görünce, Mustafa bir suçlu gibi kaçıyor. Anneannem soluk soluğa. Son derece tedirgin, göz yaşları içinde yatağıma oturuyor.

— Adile, Mustafa'yla evleneceğini söylemiş annene. Boşanması için bir ultimatom çekmiş ona. Mustafa kendisiyle evleneceğine söz vermiş ama zaman kazanıyor, bahane olarak da hamileliğini ileri sürüyormuş. Kuran'ın, erkeğe hamile karısını boşamayı ve aynı anda iki kız kardeşle evlenmeyi yasakladığını söylüyormuş...

Söyledikleri gerçek. Bu, politik görüntüsünü tam anlamıyla mahvedecek bir skandal olur. Demek ki anneannem, Adile'nin anlattıklarını doğrulaması için aramış Mustafa'yı.

Bu adamı aile içine soktuğum için kızıyor bana, ama böyle sürekli acı çekmeme de katlanamıyor. Annem bana bir mesaj iletmesi için göndermiş onu: "Mustafa seni mahvetti, ama kardeşin henüz çok genç, bu canavarın egemenliği altına girmesine izin vermemelisin. Adile'yi kurtarmak için, geri kalan yıllarını boşanmaya karşı çıkarak feda etmeni istiyorum senden. Mustafa'yı bırakacak olursan, bil ki bir ailen olduğu «düşüncesini» bile aklından silip atman gerekir."

İçim bomboş. Gelecek, kendi geleceğim kan yitirdi. Şehit olan benim, beni yüzüstü bırakan bir aileye, beni aldatan bir kardeşe kalan görevi olmak yine bana bana düşüyor. Galiba başka seçeneğim de yok.

Anneannemi gözyaşlarını kurutması için yalnız bırakıp kendi sakinliğime kendim de şaşıarak Mustafa'yla konuşmaya gidiyorum. Ayaklarıma atılıyor, özür diliyor.

– Kraliçem olacaksın, seni bir daha hiç dövmeyeceğim. Kölen olacağım, her istediğini yapacaksın, ne olursun benden ayrılma.

Canavarın solucana dönüşmesini görmek hep şaşırtıcı olur. Bu dönüşümün geçici olduğunu "biliyorum", yine de fırsatı kullanıyorum. Anneannemin yanına birlikte dönüyoruz. Kadıncağz bize öykünün devamını anlatırken, o, başı eğik oturuyor. Annemin sabrı taşmak üzereymiş, büyükannem de bir ültimatom çekiyor.

– Ailenin üstünde Demokles'in kılıcı dolanıyor, düşmesini sağlayalım. Kan akacaksa aksın. Adile'yi evden atacağız, isterseniz alın onu.

Bunu yapmazlar. Bizi etkilemek, bu adamı, Mustafa'yı zorlamak, geri adım attırmak için böyle söylediğini biliyorum. Geri adım atacağından da eminim... Oysa tepkisi, benim düşüncemi yalanlıyor.

– Kararınız buysa, mükemmel. Adile'yi getirmeye gideceğim. Ama size söz veriyorum, Tehmina evde olduğu sürece, asla kız kardeşine el sürmeyeceğim.

Her şey açık, ürkütücü bir biçimde apaçık. Bebeğim doğar doğmaz, ıskartaya çıkarılacağım. Çünkü, Kuran'a getirdiği yorumla ilgili olarak Mustafa'nın kabul ettiği tek ödün, hamileliğim süresince Adile'ye el sürmemek.

Hakaretler, işkenceler, ödünler, yalan ve hile dolu onca yıl kafamın içinde kaynaşmaya başlıyor, zehirin kabında kaynaması gibi. İsteriye kapılıyorum, nereden geldiği belli olmayan, benden değil de, kesinlikle bir başkasından çıkan yürek parçalayıcı çığlıklar yükseliyor. Haykırmalarımı yüzümden Sacit koşarak geliyor, komşular kapıya fırlıyor. Kendimi kaybettim, deliriyorum. Sacit, iki tane yatıştırıcı veriyor bana, işe yaramıyor.

Anneannem beni can çekişir halde bırakıyor.

– Annenin yanına geri dönmeliyim. Katarakt ameliyatı oldu, bu pis olaylar yüzünden o kadar çok ağladı ki, gözlerini mahvetti. Babanı hastaneye götürmek zorunda kaldılar, göğsü ağrıyor, olup bitenler yüzünden zavallının gücü tükendi...

Demek ki hepimiz kurban olmuşuz, tek bir adam, Mustafa yüzünden işkence çeken kurbanlar.

Anneannem gittikten sonra, şaşkın ve sessiz kalakalıyorum. Yılan kaynayan bir uçurumdayım. Aşağılanmış ve çaresiz yaşantımın görüntüleri bir dehşet filmi gibi kafamda geçit yapıyor. Bu adamla bunca yıl süren evlilik sınırlarımı mahvetti. Yatağa yığılıp uluyorum, gözyaşla-

rım dînmek 'bilmiyor, umutsuzluk bunalımı içinde bile, bu noktaya gelmek için nasıl olup da bu kadar uzun süre dayandığımı soruyorum kendi kendime.

Nöbet geçirirken, Mustafa'nın Adile'ye telefon ettiğini duyuyorum:

– Tehmina sinirsel bir depresyon geçiriyor. Annen işe çok yanlış yaklaştı. Büyük bir olasılıkla baban ölecek. Onların iyiliği için bu işe bir son vermek en iyisi.

Haykırışlarım isterikliğin ötesinde çoğalıyor. Yine zaman kazanmaya çalışıyor, biliyorum. Hiçbir şey bitmedi. O akşam önemli bir yemeğe gitmemiz gerekiyordu, Mustafa kendisine eşlik etmem için ısrar ediyor, ancak bunu yapamayacağımı da pek güzel biliyor. Sonunda, tek başına gidiyor.

Yatağıma gömülüp, boş yere uyumaya çalışıyorum. Aldığım uyuşturucu ilaçlar hiç etkilemedi beni. Karanlık, bana hep gizli bir tuzak gibi geliyor. Mustafa'nın beni ilk kez dövdüğü, Pakistan'daki o malûm gece, oda karanlıktı. Ona hep geceleyin, tek başıma katlanmak zorunda kalıyorum. Geceleri, onun tek eğlencesi üzerime abanmak. Karanlık, şeytanı getiriyor.

İlk karşılaşmamızı anımsıyor ve acı acı onunla evlenme kararımı düşünüyorum. Aslında, harika annemi şaşırtmak için evlenmek istemiştım onunla. Önemli, kişiliği güçlü, sağlam, düzgün karakterli bir erkekle evlenecek olursam, annemin en sonunda beni sayacağını sanıyordum.

Bu adam, yalnızca bir düştü. Bana kötü davranıyor, Adile'yi yeğlemesi ise, tek çaresi utanç pisliğine tırmanmak olan bir toprak kurdu'na dönüştürüyor işlevimi. Utanıyorum. Tek kazancım işte bu. Mustafa ise, artık annemin saygısını kazanmamı sağlamak için bile işe yarayamayacak.

Her yanımlı kaplayan umutsuzluğa karşın, ya da belki bu umutsuzluk yüzünden, daha da beter öfkeleniyorum.

Arabasının sesini duyuyorum, eve geri dönüyor. Midemi bulandırıyor.

Şimdi de giriş kapısının açılıp kapandığını duyuyorum.

Öfkeden titriyorum.

Merdivenleri arşınlayan ayak sesleri gitgide güçleniyor; soluğumu tutuyorum.

Odaya giriyor, uyur taklidi yapıyorum. Soyunuyor, yatağına giriyor

ve arzuyla bana dokunma cesaretini gösteriyor! İğreniyorum ondan.

Birden iki elimi dayayarak, kabaca onu itiyorum. İlk kez kendimi ondan sakınıyorum. Anında öfkeleniyor. Yüzüme, ağzıma vuruyor; yanaklarım morarıyor. Yataktan çekip yere atarak tekmeliyor beni. Alnım komodinin köşesine çarpıyor ve gözlerimin üstünden kan fışkırdığını görünce dehşetle haykırıyorum.

Hemen o an sakinleşiyor. Kaş hizasındaki yarık geniş ve derin. Karanlıkta bir havlu aranıp bana fırlatıyor. Alnıma ne kadar bastırırsam bastırıyım, hâlâ akıyor kan. Bayılacağım, bundan eminim.

Söyleniyor:

– Hastaneye gitsek iyi olur, dikilmesi gerekiyor.

Yol boyu, yaralı başımda düşünceler dolanıyor. Mustafa beni dövmek için niye bu geceyi seçti? Gün boyu sakindi, olup bitenlere karşın öfkesini bastırdı. Peki ne diye birden patlayıverdi?

Anlar gibiyim. Kendini savunmak için üzerime saldırdı. Anneannem yüzünden, bugün herkes gerçeğin bilincinde. Hiçbir şeyi ve kimseyi kayırmayan gerçek, çiğ bir ışık altında ortaya çıktı. Oysa bugüne kadar, hepimiz için içinden sıyrılmaya bakıyorduk. Herkes Adile'nin durumunu biliyor ve susuyordu. Bugün, olanlar oldu. Adile, annem, anneannem, Mustafa ve ben, bu gerçekle yüz yüze kaldık, açıkça bilincine vardık. Anneme göre bunun adı, Mustafa'nın bağışlanmaz "günahı". Zayıflığı ve korkaklığı herkesin dikkatini çekti. Bu da onun her zamankinden çok daha kusurlu görünmesini sağlıyor. Ailemi denetlemeyeceğine göre, beni denetlemek zorunda. Doğmakta olan isyanı yumurtadayken ezivermeli.

Hastanedeki doktora, merdivenden düştüğümü anlatıyorum.

Dönüş yolunda, Mustafa bir kez daha bukalemun gibi. Özür dilemeler, aynı tēraneyi gevelemeler... Hâlâ sonsuz aşkı konusunda bana güvence verebiliyor, karşılaştırmada bulunarak Adile'yi yerin dibine batırıp beni yüceltebiliyor... Acaba hangimizi seçecek diye soruyorum kendi kendime.

Bu adama, benimle kardeşim arasında seçim yapma ayrıcalığını nasıl tanıyabildim? Neden yarış halindeyiz? Seçim yapabilmek için, her ikimizi de bir mağaza vitrinindeymişiz gibi gözler önüne sermek niye? Delilik bu!

Tehdit eder gibi, ama ölçülü bir sesle, Adile'yi çağırmasını istiyorum ondan.

– Hiçbir belirsizliğe yer vermeksizin, beni ve çocuklarını sevdiği-

ni söyleyeceksin ona. Artık yaşamından çıkmasını da. Hem seninkini hem de benimkini mahvetti. Bunu ona, sen kendin söylemelisin! Hem de şimdi!

Karşı çıkıyor.

– Öyleyse, beni babamın evine götür.

Çocukları kendisine bırakmam koşuluyla kabul ediyor. Hiçbir şey söylemeksizin, dudaklarının kenarında sinsi bir gülümsemeyle arabayı sürüyor. Ailemin önem verdiği kuralları benden iyi biliyor. Bizimkiler o kadar açık insanlar ki. Bağışlayıp unutmak için kendime bir bahane bulmaktan başka çarem yok, ama bu, ancak Adile Mustafa'yı bana bırakmaya yanaşırsa olabilir.

Eve giriyor ve ilişkiyi örtbas etme konusunda kardeşimin suç ortağı olan hizmetçiyle karşılaşıyorum. Başka kimse yok. Hep birlikte, klinikte yatan babamı görmeye gitmişler. Üzgün üzgün odaları dolaşıyorum; bu ev benim değil, öteki kadının, kardeşimin evi. Kocaman konakta tek başıma, kırgın, çaresizim, başım uğulduyor, çocuklarımı bırakma düşüncesiyle yüreğim duracak. "Buraya geri gelemezsin, gidecek başka bir yerin de yok." diye düşünüyorum.

Mustafa'yı arıyor ve geri gelip beni almasını istiyorum. Kabul ediyor, kendinden çok hoşnut. Tek başıma, hüngür hüngür ağlayarak, kapı önüne atılmış bir dilenci gibi dışarıda bekliyorum. Mustafa'nın beni, kendi önünde çıplak durmaya zorladığı gece dışında, yaşantımın en aşağılayıcı anı bu. Hiç buraya gelmeseydim keşke. Kocam artık gidecek hiçbir yerimin, hiçbir sığınağımın olmadığını biliyor.

Araba geliyor, kapıyı açıp oturuyorum, cehenneme götürülmeye razıyım.

17

Londra'da çıkan *The Economist* gazetesi Mustafa'nın bir makalesini yayınlıyor. Kendisine ayrılan dört sayfada, Hindistan'la yeni ilişkilere niye girdiğini açıklıyor ve askeri güç hakkındaki savını yorumluyor. Eğer gerekirse, Pakistan'a bir Hint tankı üzerinde geri döneceğini bildiriyor. Mustafa'yı Pencap Aslanı olarak tanıyanlar için bir sürpriz oluyor bu ve tabii ki çok sayıda karşıtının çıkmasına yol açıyor.

General Ziya'nın iktidarı ele geçirip baskıcı bir politikayı sistemli bir biçimde yürürlüğe sokmasından bu yana, amaçsız kalmanın umutsuzluğunu yaşayan Halk Partisi yöneticileri, Hindistan ve gizli servisleri ile ilişkiye geçmişlerdi. Ziya'nın Afganistan'a karşı tavrı, Batı dünyasını şaşırttı. Ruslara karşı Afganlılara yardım kolunu uzattı ve ülke üç milyonun üstünde sığınmacıya kapılarını açtı; Ziya böylece hem sempati topladı hem de Amerikan dolarlarını. Bunun dışında, İslam yasası *Şeriat*'ı yürürlüğe koydu ve kendisini de resmen entegrist olmakla savundu. Pakistan artık laik bir ülke değil ve öteki İslam toplumları artık burayı, Müslüman dünyasının sözcüsü olarak görüyorlar. Ayrımcı Sihlere verdiği destek Hintlileri kızdırdığı için, Bhutto kardeşler ve taraftarları, Hindistan nezdinde daha görüşülebilir nitelikte.

Artık kesin güvenlik önlemleri alınmış durumda. Kaçış felakete yol açabilir; fazladan çıkabilecek tek bir sözle, yöneticiler bütün ağırlıklarını kaybedebilirler. Pencap, yolları üzerindeki tek engel. Pencaplılar, Hindistan'la her türlü bağlaşmaya karşı çıkıyorlar. Ayrıca, Hintler kendi bayraklarını taşıyabilecek yetenekte güçlü bir Pencaplıya gereksinim duyuyorlar ve bu iş için Mustafa'yı seçtiler.

Mustafa, İngiltere'de Hindistan İşleri Yüksek Komisyonu'yla ilgili bilgiler konusunda görevli olan Joşi adında birisiyle görüştürüldü. Mustafa'nın kod adı Dilip; Joşi'ninki ise Asıf Ali. Tek bildiğim, Londra'daki Wimpy'lerde buluşup hamburgerle kızarmış patates yiyerek ülkelerinin geleceğini tartıştıkları.

Bunu izleyen iki ay boyunca her şeyden soyutlanıyorum, derin bir ruhsal çöküntü içindeyim. Kendimi o kadar yıpranmış ve yorgun hissediyorum ki, basit bir konuşma, tek bir cümle kurma zorunluluğu bile beni bitkin düşürüyor. Yaşamak artık ilgimi çekmez oldu, güçlü ilaçlar sayesinde ayakta durabiliyorum, Mustafa durumun farkında bile değil. Doğumlarımı hep zor koşullar altında yaptım. Bütün çocuklarım, doğmadan önce annelerinin karnında dayak yediler, durumunun ve gördüğüm tedavinin, normal bir hamileliğe uymadığını biliyorum, ancak bu tedaviyi görmesem, aklımı oynatırdım.

Adile sorunu çıktığı sırada, yedi aylık hamileydim. Tıpkı Şeri gibiyim; o da, Mustafa'yla aşk yaşadığım kulübeye gelip kocasının ikinci karısıyla karşılaştığı sırada aynı durumdaydı.

Suç ve ceza, bu düşünce hep aklımı kurcalıyor. Geceler boyu, cinsel bir nesne olarak görevimi tamamladıktan sonra, Kuran'a sarılıp

bağışlanmak için ağlıyorum. Mustafa uyur uyumaz, bu adamın pisliği-ni temizlemek ve bana kucak açabilecek tek dayanağım olan Allah'a sığınmak için banyoya girip aptes alıyorum.

23 Haziran 1981'de, sabah saat 5.30'da, ilk sancılar başlıyor. Mustafa beni hastaneye götürdüğünde, Batılı bir çocuğun doğumu için alınan önlem lüksüne karşı çıkıyor. Her zamanki gibi, uzun uzun söylev çekiyor bana: Kendi köyündeki kadınlar, tarlalarda doğum yapar ve hemen ardından işlerine geri dönerlermiş.

Babam bir önceki doğumumun masraflarını ödemişti, ama şimdi yaşantımda yer almadığı için, sorumluluğu üstlenmek, çaresiz, Mustafa'ya düşünüyor.

Hastaneye gelince, gitmesini istiyorum ondan.

– Uzun sürebilir, yapman gereken işler var.

Aslında korkuyorum. Bu çocuğu, Mustafa'nın uğursuz gölgesi üzerimize düşmeden dünyaya getirmek istiyorum.

Tek başıma bekleme salonunda otururken, birden keskin sancılar hissediyor ve paniğe kapılarak bağırmaya koyuluyorum. Doktor yerinde değil ve sinirsel durumumu bilmek zorunda olmayan hemşireler homurdanmaya başlıyorlar:

– Aptalca davranmayın, aksi halde sizi evinize geri göndeririz!

Doğum sancıları, katlanmak zorunda kaldığım bu saçma sapan yaşamın acısına karışıyor. Öfkeli yüzler, bir yap-boz oyununun parçaları gibi etrafımda yüzerken, düşmanca tavır alan hemşireler, "histeri" krizimi cezalandırmayı kendilerine görev biliyorlar. Bebeğin bu kadar çabuk gelmesinin olanaksız olduğunu söylüyorlar, beni kahreden acıyla ne kadar bağırırsam bağırayım, uzun süre inanmak istemiyorlar. Sonunda, doktora haber vermelerine zaman kalmadan beni doğum odasına çabucak götürüyorlar ve doğumu da onlar yaptırıyor.

Öyle bir durumdayım ki, doğum sancıları bu cehennem hayatındaki her türlü acıyı, her türlü yoksunluğu açığa çıkarıyor. Duygusal açıdan yoğun bir biçimde yaşanan o an, her şeyin ifade edilebilmesi için fırsat yaratıyor. Duygularım, kaygılarım, zihnimin karışıklığı, fiziksel acılarım, her şey patlayıveriyor. Ağır bir sinirsel depresyon geçirdiğimi kimse anlayamadı; tam tersine, çevremdekilerin irkilip sıkıldığını hissettim. Ellerinden gelseydi, sessizce beni boğarlardı.

Sancı çekerek bu yeni canlıyı dünyaya getirmek için ıknırken, geride kalan her şeyi birlikte doğuruyorum. Mustafa, ailem, arkadaşlarım artık yoklar. Tanrı'ya, Hazreti Peygamber'e, kızı Fatma'ya, Pey-

gamber'in kuzeni ve Fatma'nın kocası olan Ali'ye dönüyorum. Beni korumaları ve sesimi duymaları, bu kutsal ve acılı günde yanımda olmaları için. Gerçek ailem onlarmış gibi büyük bir acı kaplıyor her yanı. Bir mucize bu.

İlk oğlumun adı Ali olacak. Bence, onun doğumu tam bir mucize sayılır. Hasta bir annenin karnında dokuz ay boyunca korunup zarar görmeden büyümüş küçük bir oğlan çocuğu.

Doktor hanım en sonunda gelip kocama haber verilmesinin gerekli olup olmadığını soruyor. Gerekmez, diye yanıtlıyorum. Mustafa da, oğlunun doğumunu iki saat sonra, her zamanki yoga seansından sonra öğreniyor.

En sonunda bir erkek çocuğu, bir mirasçı doğurduğum için altüst olmuş!

Neyin mirasçısı, diye soruyorum kendi kendime!

Erkek kardeşim, benimle ilişkiyi sürdüren tek aile üyesi. Annemin emirlerine karşın, nazikçe Mustafa'yla görüşüyor, ona Dom Perignon şişeleri sunuyor, kızlarıma da harika armağanlar getiriyor. Beni görmeye de geldi ve bir hastane yatağında bulunca şaşırıp kaldı. Mustafa'nın maddi açıdan fazla olanağı olmadığını söyleyerek, ayıbını örtbas ediyorum. Ancak kocam geldiğinde, kardeşim zehir gibi serzenişte bulunmaktan kendini alamıyor:

– Tiksindim doğrusu. Av partileri düzenleyip pahalı şaraplar içebiliyorsunuz ama, karınız özel bir klinikte uygun bir odada bile kalamıyor!

Mustafa, Asım'ın azarına aldırış bile etmiyor.

Hastanede kalışım, bazı avantajlar sağlıyor. Normal insanların varlığı bana iyi geliyor; canlılığımı kazanıyorum. Sid'in korkunç patronunun alkoliklik sorunu, Nancy'nin yeni buzdolabı, Daphne'nin çamaşır makinesi ilgimi çekiyor. Hatta, kocası kredisini geç geri ödedi diye televizyondaki işini kaybeden Trudie'nin yaşamış olduğu karanlık trajedi bile. Bu insanların öyle normal yaşamları var ki, sorun olarak gördükleri şeyler şaşkınlıktan ağızımı açık bırakıyor. Durumumdan kimseye söz etmiyorum.

Mustafa'dan olabildiğince kaçınıyorum. Artık o, benim gözümde Adile'nin kocası. Yatakta kendisine katlanıyorum, ama uyur uyumaz yıkanmak ve seccademe kapanıp dua etmek için ayağa kalkıyorum.

Kuran okuyorum, ama Kutsal Kitap'taki sözcüklerin üzerine düşen gözyaşlarım ıslak lekeler bırakıyor.

Geceler boyu, ağlayarak, dua ederek, Tanrı'nın benim gibi bir günahkâra dikkatini yönelteceğini umuyorum. Dine sığınmaya çalışıyorum, ama yine de yaşıntım, Tanrı ile arama giriyor. Her Allah'ın günü, her zamanki gibi yolunu yitirmiş, kayıp hissediyorum kendimi, bir tek o duyabilir sesimi.

Mustafa'dan gitgide koparak, gücümü çocuklarımdan alıyorum. Oğlum Ali'nin doğumu, bana ruhsal açıdan huzur verdi. Doğum sancısı beni Tanrı'ya yaklaştırdı.

Varlığımı irdelemeye başlıyorum. Ne oldu bana? Niye her şeyden korkuyorum? Niye normal bir insan gibi aşağılanma ve sövgülere tepki gösteremiyorum?

Mustafa kafamın içini bomboş bıraktı. Zaten zor olan aile ilişkilerimi içinden çıkılmaz bir hale getirdi. Palamarlarımı çekerek, kişisel adasına demir atabilmem için dümensiz bir gemiye dönüştürdü beni. Düşünemeyecek ve konuşamayacak kadar yorgun durumda, bu labirentin içinde gezinip duruyorum, içinden çıkmam olanaksız, efendinin kamçı darbelerinden başka ufku olmayan bir köle gibiyim.

Her konudaki aşırılığı, onun gerçek kişiliğini irdelenmez hale getiriyor. Onun iki benliği, şiddet düşkünü ben'i ve pişmanlık duyan ben'i hep birbirine karşı. İlkinden korkuyor, ikincisine ise acıyorum. Zaman zaman, söz dinlemeyen bir çocuk gibi beni cezalandırıyor, bir saniye sonra da, annesi olmamı ve her türlü sövgüsünü bağışlamamı bekliyor benden. Bu değişmelere, yeterli bir zihinsel kıvraklıkla tepki gösteremiyorum.

Hastalığına teşhis koydum. Mustafa, akli karışık ve kuruntulu bir insan, çevresinin yarattığı hasta bir ürün. İlacını bulmak zorundayım. Reformcu gayretim ve kişiliğim, sorundan kaçarak yenilgiyi kabullenemiyor. Sorunun hem üzücü hem de içinden çıkılmaz durumda oluşu önemli değil, Mustafa'nın ruh doktoru oluyorum.

Çocuklara karşı tavrı, bir umut ışığı görmemi sağladı. Nesibe'ye olan aşırı öfkesi, şimdilik yeni ürünler vermiyor. Hâlâ ne yapacağı belli değil, ama dikkatli ve sevecen bir baba gibi davranıyor. Bu zayıf desteğe dayanıyorum.

Kendi kişiliğim de değişmiş olmalı. Diğer karıları gibi edilgen ve zayıf oldum. Şöyle ya da böyle, ona başka bir açıdan yaklaşmayı başarmak zorundayım.

Tanrı dualarımı kabul edip bu umulmadık korunma aracını bana sundu. Yeniden hareket etme isteğine kavuşuyorum, cansızlık tozu üzerimden kalktı.

Mutfaktayız, ben çocukların yemeğini ısıtmak için fırının başındayım. Mustafa, onunla birlikte bir yerlere gitmemizi istiyor, ama Ali'yi bu soğukta dışarı çıkarmaya niyetim yok. Israr ediyor, karşı koyuyorum. Saçlarımı çekerek beni bir yandan öbür yana fırlatıyor ve en sevdiği tehdidini savuruyor:

– Kemiklerini kıracağım!

Ocağın üstündeki tencereyi kaptığım gibi üzerine atıyorum. İçindeki kaynayan yemek, Mustafa'ya acıyla çığlık attırıyor. Bir an donup kalıyor, sonra yeniden elini kaldırıyor, vurmaya hazır. Tüm gücümle onu iterek bağıryorum:

– Bana bir daha el kaldırırsan, bıçağı alıp seni öldürürüm!

Yüreğim deli gibi atsa da, sesime elimden geldiğince kararlı bir ifade veriyorum. Bu kez, savaş ilan ediyorum. Mustafa geriliyor. Yanıklarına sürmesi için merhem veriyorum, karanlık tehditler savurarak merhemi sürüyor, ancak sinmiş görünüyor, ben de avantajımı vurgulamak için fırsattan yararlanıyorum:

– Mustafa, katlandıklarımı yetti artık. Daha fazlasına katlanmam için hiçbir neden yok. İlişkimiz isteyerek başladı, bu seçimi biz yaptık. Senin ne annenim ne de kız kardeşin, karınım ben. Kan bağıyla bağlı değilim sana. Birlikte yaşamak için bir anlaşma yaptık. Ne zaman istersem yırtabilirim bunu. Bunu kafana iyice yerleştir. Ve bana saygı duymayı, seninle birlikte yaşadığım için değerimi bilmeyi öğren. Niye bu hapishânede yaşamak zorundayım, bilmiyorum. Ya davranışlarını değiştirir ve hayatımızı yaşanabilir hale getirirsin... ya da çekip giderim.

Son cümleyi, korkunç sonuçları açısından gitgide büyüyen bir korkuyla dile getirsem de, artık doğamın bir parçası olan olayları soğukkanlılıkla irdeleme tavrıyla korkumu gizleyebildim.

Önce dikkatle dinliyor, sonra da kaybettiği toprakları yeniden ele geçirmek için savaşıyor.

– Bir kez daha gitmekten söz edersen, sana armağan sunmam. Evimde bu havadan hoşlanmıyorum. Büyümekte olan kızlarım var benim! Bunu anlıyor musun? Yüzüne asit atabilir, çocuklarını elinden alabilir, güzelliğini yok edebilirim, bak, parmaklarını işte böyle kırarım!

Sözlerine, burnumun dibinde çıkardığı ses eşlik ediyor. Ancak hepsi bu kadar. Evden ayrılıyor; yarıda bıraktığım işime geri dönerken, gece karanlık bastığında, canavarın öfkesinin yeniden canlanmaması için alçak sesle dua ediyorum.

O gece, yine içimi daraltan o lanet karanlık yüzünden, gücümün bir bölümünü yitirdiğimi hissediyor. Düzgün davranıyor, ama tam anlamıyla değil. Anneme, kız kardeşlerime hakaretler yağıdırıyor; hatta anneannem, o kutsal kadın bile yerin dibine batıyor. Kadınlara sövgü düzmekten çok hoşlanıyor. Nedense erkekler onurlarının en kutsal parçası olarak değerlendirdikleri şeyi hep yerle bir ederler.

Sözü bittiğinde, sakın sakın yanıtlıyorum:

– Korkunç adi bir dil kullanıyorsun. Bu ise ne sana yakışıyor, ne de düzeyine, çok yazık. Bence bu, aile çevrenden sana kalan bir miras.

Bana vurmak için ayağa kalkıyor, küçümseyerek tepki gösteriyorum.

– Aptallık etme, Mustafa. Teneffüse çıkmış bir çocuk değilsin sen. Beni dövme zorunluluğun yok. Yetişkin bir insan gibi konuş benimle. Otur!

Bakışları şimşek saçarak, anlayamama ve öfke karışımı bir ifadeyle kısa bir süre duruluyor. Sonra çığrından çıkıp üzerime atılıyor. Karnına bir tekme savurup kendimden uzaklaştırıyorum. Karşı saldırıya geçiyor, ona yapıyor, bütün gücümle iterek yüzünü tırmalıyor, saçlarını çekiyorum. Kuralına uygun bir savaş. Hiçbir kadın ona bunu yapamamıştır. Mustafa Khar'ı tırmalamak! Morartılarla kan oturmuş yerlerin farkına varmaya başlıyor; tenine ve kafasına giriyor bunlar, zihnine kazılıyor.

Çevremden dolanıp arkadan yakalıyor beni. Boğazıma dayalı sağ kolu soluk borumu eziyor. Diş hizamda bulunan eti tam bir hedef, derin derin ısııyorum. Dişlerimi, Pencap Aslanı'nın etine gömüyorum, ta ki acıdan inleyene ve yumruk darbeleriyle beni tepeleyene dek.

Güçlü olan o, sonunda üstün geliyor. Kavga korkunç bir dayakla sona eriyor, şiddeti iki katına çıkıyor ve belki de ölümüne birkaç yumruk kala, duyarsız, neredeyse hareketsiz hale getiriyor beni. Burundan soluyarak ve yine sövgüler yağdırarak, bırakıyor.

Birkaç dakika sonra, hâlâ soluk soluğa, yatağa doğru salınışıma bakıyor. Ağlamak istemiyorum. Ben de onu inceliyorum, ama küçümseyerek. Direncim onu şaşırtıyor, hatta korkutuyor, kayıtsızlığım ona

işkence yapıyor. Ağlamıyorum, yalvarmıyorum, surat asmıyorum, özür dilemiyorum. Oyuncağı bozuldu.

Yine de denemeye çalışıyor:

– Üzgünüm...

Tek bir cümleyle savurup atıyorum:

– Bırak bunları Mustafa. "Üzgünüm" sözü sana yakışmıyor. Yine olayların seni aşmasına izin verdin. Yazıklar olsun.

Bir zamanlar gözyaşlarım, yakınmalarım, ricalarım aslında yanlış yere oturmuş erkeklik gösterisi karşısında alkış yerini tutuyordu. Şimdi, hesaplarını altüst ediyorum. Sessizliğim gücünü azaltıyor.

18

2 Mart 1981’de, hava korsanları Pakistan Havayolları’nın uçağına Karaşi’de el koyup Afganistan’ın başkenti Kabil’e yönlendiriyorlar. General Ziya rejiminin, kırk politik tutsağı serbest bırakmasını istiyorlar. Kararlı olduklarını göstermek için de, bir ordu görevlisini öldürüp pistin üzerine bırakıyorlar.

Mir Bhutto’nun bu terörist eylemle hiçbir ilgisi yok, ancak El Zülfikar Örgütü adına olayı üstlenmeyi kendine fırsat biliyor.

Olayı, arabada radyodan duyuyoruz. Birisi en sonunda harekete geçtiği için duyduğum belli belirsiz sevinci dile getiriyorum. Mustafa aynı düşüncede değil:

– Bir hata işlendi. Toplu katliamlara neden olacak bu.

Haklı. General Ziya, şantajı boyun eğiyor ve politik tutukluları salıveriyor. Ancak uçak yolcuları serbest kalınca da, *umre* ziyareti için Mekke’ye bir yolculuk olanağını tanıyor onlara. Bir yolunu bulup yolcuların, yaşadıkları korkunç olayı röportaj aracılığıyla televizyona anlatmalarını sağlıyor. Amacı, El Zülfikâr Örgütü, dolayısıyla da Halk Partisi hakkında kamuoyunda olumsuz bir imaj yaratmak: Bir gangster çetesi imajı. Öyle ki, Pakistan’da Halk Partisi’nin üç renkli bayrağıyla yakından ya da uzaktan ilişkisi olan herkes şimdi tehlike altında. Binlerce insan tutuklandı, 15.000 kişinin kamçılanıp işkence gördüğü söyleniyor. Ergenlik çağındaki gençler darağacına gönderildi. Bhutto’nun dul eşi ve kızı Benazir, evlerinde gözaltında bulunduruluyor.

Arkley Lane'deki evimizin kontratı sona erdiğinden, Mill Hill'de ayaküstü küçük bir çiftlik evi kiralamadık. Mustafa, kocaman arka bahçesi yüzünden bu evi pek seviyor. Bense aylaklar gibi yaşamaktan bıktım artık. Kocam, sürgündeyken sürekli bizi bir yerden diğerine taşıdı durdu, bu hiç bitmeyecek diye korkuyorum. Hâlâ baskı altında, aşırı huzursuz, tasarıları bir türlü yoluna girmediği için sabırsız. Enerjisini harcayabilmesi için, Adile dışında başka bir eğlence gerekiyor ona; eski bir saplantısı canlanıveriyor: Köpekler.

Bu kapris, 300 sterlini gözden çıkararak satın alabileceği tek bir köpek için ülkeyi boydan boya dolaştırıyor bize. Yeni tutkusu onda bir saplantı oluyor, tüm zamanını ender bulunur inciyi aramakla geçiriyor. Köpek, büyürken kuyruğunu kıvrık tutuyorsa, soyağacından kuşkulanıp ondan kurtuluyor. Köpek terbiye dersinde söz dinlemezse, sinirlenip onu istemez oluyor.

Bunlar son derece pahalı yarış köpekleri, ancak onlara gösterilecek özen konusunda Mustafa'nın en ufak bir fikri bile yok. Great Dane soyundan bir yavruyu, gündüzleri dışarıda bir kulübede tutuyor. Kış ortasında olduğumuz için, ısıtma sistemini geceleri de açıyorum, ancak Mustafa, para harcamamak için söndürüyor, zavallı köpek ise gece gündüz donuyor. Sonra bacak "hatları" hoşuna gitmediği için, onu bir bakım şirketine veriyor. Ardından yetişkin bir Rodezyalı Ridgeback alıyor, az sonra da şampiyon bir bull-terrier geliyor. Mustafa Ridgeback'ten bıktığı için, onu da veriyor. Bull-terrier de aynı kadere razı oluyor. Derken altı tane İrlandalı Wolfhound'tan oluşan bir sürü geliyor, Mustafa'ya göre harika bir şey bu, av çevrelerinde bu hayvanlara herkesin bayıldığını söylüyor. Bhutto'nun kuzeni Mümtaz Bhutto'nun yaklaşık altmış tane av köpeği var, Mustafa da günün birinde kendininkileri ülkeye götürüp şanını ondan devralmak istiyor.

Bu zaman geçirme yöntemi, genelde Mustafa'ya özgü; bizlerse duruma zor katlanıyoruz. Özellikle de zavallı dai Ayşe; Mustafa kendisine köpekləri dışarı çıkarmasını emrettiğinde fena halde kızıyor. Kauçuk botlarının içine bol pantolon paçalarını tıkarken surat asıyor. Pis bir hayvana dokunmanın düşüncesine bile katlanamıyor kadıncağız; Pakistan'da hiçbir hizmetçi, en alt düzeydekiler de dahil, asla böyle bir görev verilerek küçük düşürülmez.

İki Wolfhound'la Mustafa kendisi ilgileniyor, botlarını çekip uzun adımlarla dolaştırıyor köpekleri; bu işi yaparken, onu sömürgeci kasketini takmayı unutmuş ve güneş altında biraz fazla kararmış, eski

Hindistanlı bir İngiliz sanırsınız. Dai Ayşe, kendisini çekıştırıp sürükleyen en azından üç köpeği tasmaından tutarak, onları izliyor; lanet okuyup duruyor, ama Mustafa'nın duyamayacağı kadar alçak bir sesle.

Mustafa'nın son hevesine karşı çıkmamayı yeğliyorum. Pahaliya mal oluyor, son derece can sıkıcı, çok rahatsız edici, ama onun dikkatini benden uzaklaştırdığı için de oldukça avantajlı.

Zaman, belirsizlik içinde, inişli çıkışlı geçiyor. Mustafa becerikli bir pazarlık uzmanı, belli sayıda insanı kendi hareketiyle demokrasiyi özdeşleştirme konusunda ikna etti, ama korkunç para harcıyor ve hesap tutmakla da pek uğraşmıyor. Uluslararası Kredi ve Ticaret Bankası'ndan Ağa Hasan Abidi, her ay, güvenilir bir aracıyla, el altından ona 2000 sterlin gönderiyor ve bu özel fonların kaynağı hiçbir zaman açıklanmıyor.

Hatırı sayılır bir maddi destek de, Seth Abid adlı bir Pakistanlıdan geldi, onun General Ziya'nın bakanlarından birine yakın olduğunu ve kayınbiraderinin Bhutto'ya karşı tanıklık yaptığını biliyoruz. Ancak bu adamın iki ayrı görüntüsü var, Pakistan'a askeri sırları sızdırdığı, aynı zamanda da altın karaborsası yaptığı biliniyor. Bu tür insanlar kaynıyor Pakistan'da: Onlar için kaçakçılık bir suç değil, yalnızca tehlikenin kâr kadar yüksek olduğu bir ticaret yolu. Bu ününe karşın Seth Abid yüksek sosyeteyle görüşüyor; serveti onu her türlü eleştiriden koruyor çünkü.

Brondesbury Park'taki kocaman evine yerleşmemizi öneriyor: altı odası, her birinin de kendine ait bir banyosu var. Bir kez daha taşıyoruz. İçerisi çok lüks döşenmiş, hayali geniş bir sultan için yaratılmış düşsel bir dekor. Asıl lüks ise, Mustafa'ya ve bana, birbirimizin ayağına basmadan yaşayabilmemizi ve kocamın tuzu kuru, servet sahibi Pakistanlı entelektüellere anlı şanlı davetler düzenlemesini sağlayan geniş mekânı.

Mustafa'nın köpeklere olan tutkusu yok oldu, göz açıp kapayıncaya kadar hepsi birden kayboluyor. Buna karşılık şimdi de kanarya ve ispinozlara merak saldı. Önce onları harika birer bakır kafese yerleştiriyor, sonra nüfusları arttıkça, yeni kafesler satın almak yerine, salonumuzu dev bir kuşhaneye çeviriyor. Burada, gönüllerince oynayıp her köşeye konma ve pisliklerini yere, halılara, masaya bırakma özgürlüğüne sahipler. Temizlik için arkalarında dolaşan da ben oluyo-

rum. Akşam davetinden önce kuşları yakalayıp kafeslerine yerleştirdikten sonra odayı toparlamak gündelik bir koşuşturmaca. Ertesi gün, kafesler açılıyor ve kuşlar yine her tarafa uçuşuyor.

Derken günün birinde, kuşların canını sıkmaya başladığını söyleyen Mustafa, hemen kararını verip onları özgürlüğe kavuşturmak için evin kapılarını açıyor.

– Mustafa! Bunlar çok hassas kuşlar; evcilleştirildiler, asla doğayla baş edemezler.

– Ne demek, tabii ki ederler.

Sarılı turunculu küçük bir kuş bulutu avluya yayılıyor, yön kavramından yoksun, nereye gideceklerini bilmeden kanat çırpıyorlar, ta ki vahşi bir alakarga sürüsü açık gagalarıyla onları çiğ çiğ yutmak için üzerlerine çullanıncaya kadar. Tam bir katliam.

Mustafa'nın Pakistan ordusunun genç subaylarıyla yaptığı hazırlık temasları, deneme niteliğinde. İlk buluşma, Londralı ortaklaşa bir dostun evinde gerçekleşiyor. General Ziya rejiminden hoşnut olmayan bu genç askerler, ordunun ülke politikasına bulaşmaması görüşünü destekliyorlar. Mustafa'yı, gerekli reformları yürütebilecek yetekte, cesaret sahibi birisi olarak görüyorlar. Bhutto'nun eski dostu Pencap Aslanı, sivil yasayı yürürlüğe koymak açısından en iyi konumdaki kişi; çünkü kurtarma hareketi Pencaplılara gereksinim duyuyor.

"Delikanlılar" adını taktığımız topluluk, Ziya ile kokuşmuşlar çetesini ortadan yok etmekle yükümlü. Bunlar, sürekli yürürlükte kalan sıkıyönetim yasasının, güçlerini artırmak için fırsattan yararlanan birkaç generalin işine yaradığını düşünüyorlar.

Mustafa, bu ilk toplantıdan hoşnut kalıyor ve gizli görüşmeler yoğunlaşıyor. Delikanlılar sayesinde, askerlerin zayıf yanlarını keşfetmiş oldu ve havada isyan kokusu var.

Bir komplo hazırlanıyor. Delikanlılar, General Ziya'nın ordunun üst düzey temsilcilerini kabul edeceği gün bir bomba patlatmakla yükümlü. Ziya'nın ölümünden sonra sürgünde yaşayan herkes ülkeye dönebilecek ve halk ayaklanması bir başka generalin iktidarı ele geçirmesini engelleyecek. Suikastçılar, bu olayın gelişiminden tümüyle habersiz olacak Benazir Bhutto'yu Halk Partisi'nin başkanlığına getirmek, Mustafa'yı ise hükümetin iki numaralı adamı yapmak niyetinde-ler. 1977'de Ziya'nın hükümet darbesine katılan herkes de, kuşkusuz ihanet suçuyla yargılanacak. Ağzdan ağza dolanan yeni bir slogan doğuyor: "Generaller darağacına".

Mustafa, silahlar ve araç gereç satın alımı ve teslimatını yapmakla görevli. Bu durumda, Hint gizli ajanı Joşı, kauçuk gibi bir hamburger ile yağlı ve yumuşak kızarmış patatesleri mideye indirirken, silah satın alımının ayrıntılarıyla uğraşmayı kabul ediyor. Teslimat ise çok daha incelikli bir konu.

14 Ağustos 1983: Ziya rejiminin devrilmesi için savaşım gerçek anlamda başlatılıyor. Pakistan'da muhalefet partilerinden oluşan koalisyon (MRD) politik toplantılar düzenleme yasağına karşı gösteri düzenliyor. Gösteriye katılan birçok kişi tutuklanıyor, ülkenin dört bir yanında, özellikle de Bhutto'nun doğduğu Sint vilayetinde hemen ayaklanmalar çıkıyor. Sintliler, sakin ve şiddet yanlısı olmayan yurttaş tipini oluşturuyor. Ordu, beklenmedik bir tuzağa düşüyor. Ülkenin ana damarı olan ulusal otoyol, günler boyu dalga dalga gelen yaya göstericiler tarafından kapatılıyor. Çok sayıda ölü var, hapishaneler dolup taşıyor.

Hindistan'ın başbakanı İndira Gandhi, Sintlilerin cesaretini öven ve onlara moral açıdan desten veren bir bildiri yayınlıyor. Pencaplılara göre, İndira Gandhi'nin bu politik çıkışı büyük bir gaf: Pencap, Kurtuluş Hareketi'nden çekiliyor ve Sint eyaleti, ayaklanma alanında binlerce ölü bıraktıktan sonra tek başına kalıyor.

Mustafa, Pencap'ın kitle halinde katılımı olmazsa koalisyonun ayakta kalamayacağını ve bu yönde hareket edilmesi gerektiğini gayet iyi biliyor. Askeri mahkemeler tarafından gıyabında yargılanmış olan ve Londra'da sürgün bulunan yedi kişi seçip bunları 5 Eylül günü Pakistan'a gönderiyor. Ancak resmi bildirisinde, meydan okurcasına "Halk Partili dokuz cesur militanın" kurtuluş hareketine katkıda bulunmak amacıyla, askeri mahkemede bizzat bulunmak üzere yola çıktığını açıklıyor.

Gerçek rakamın dokuz değil de yedi oluşu, olaya acınası bir komedi görüntüsü verecek.

Yedi kişilik çete, Londra-Karaşi arası uçuşun büyük bir bölümünü, olayla ilgilenmeyen yolcuları rahatsız etme pahasına, demokrasi ve Mustafa Khar lehine sloganlar haykırarak geçiriyor. Karaşi'ye inişte, onları götürmekle görevli taksi, terminal çıkışında durdurulup zırhlı araçlar tarafından etrafı sarılıyor. Yedi sürgün polisin eline düşer düşmez, diğer iki kişi hakkında sorgulanıyorlar. Yalnızca yedi kişi olduklarını ve uçağa da yedi kişi bindiklerini boş yere ısrarla yineliyor-

lar; polise emir verilmiş; dokuz kişi getirilecek. Sonunda, hesabı tamamlamak için, Londra'da yaşayan ailesini ziyaretten dönen, üstelik Ziya taraftarı olan bir gençle, ne sürgün ne de hüküm giymiş, politikayla da hiç ilgisi bulunmayan, gruptakilerden birinin erkek kardeşini tutukluyorlar.

Böylece rastgele oluşturulan dokuzlar çetesi kendini hapiste buluyor. İki masum kişi yirmi dört ayını hücrede geçirecek; itiraftan kındıkları için de cezaları büyük bir olasılıkla diğer yedi tutukludan ağır olacak!

Katılımcılardan biri olan Şudri Hanif, daha sonra bize yazdığı bir mektupta, hüccresini "akla hayale gelebilecek en berbat cehennem" olarak tanımladı.

Mustafa tarafından aldatıldıklarını hisseden yediler çetesinin kafasında tek bir sabit düşünce var artık: Ölmesi için duacı olmak!

Devrimin maliyetini karşılamak için, Mustafa'nın paraya gereksinimi var, elinde bulunandan çok daha fazlasına. Abu Dabi ve Kuveyt'te petrol tesisleri yapımında servet kazanan ve vatandaşlıktan atılan Pakistanlı Ali Mahmud'a göz koyuyor. Pazarlık yapıyor. Ali Mahmud devrimin maliyetini karşılayacak olursa, yeni hükümetin maliye bakanı seçilecek.

Ali ile şen şakrak eşi Billo'nun Welwyn Garden City'deki evlerinden birine yerleşiyoruz. Yedi yıl boyunca o kadar sık taşındım ki, bir denk üzerinde oturuyormuş gibi hissediyorum kendimi.

Siyasal-mali entrikanın temelleri atılıyor.

Ev hapsi konumundan en sonunda kurtulan Benazir Bhutto Londra'ya geliyor. Sürgün hayranlarından oluşan bir kalabalık, başlarında da Mustafa, havaalanında kendisini karşıyor. Benazir, demokrasi mücadelesinin simgesi haline geldi, üzerine müthiş bir iş düşüyor. Genç ve deneyimsiz olduğu halde, politik deneyim edinmesi için zaman tanımadan; herkes ondan büyük şeyler bekliyor.

Kavuşma sevinci kısa sürüyor. Mustafa, gençliği dolayısıyla Benazir'e ihtiyatlı bakıyor. Henüz otuz yaşında, Mustafa onun çocukluğunu anımsıyor, o sıralarda, o Benazir'e "Pinkie" dermiş, Benazir de kendisine "Tonton Mustafa". Öte yandan Benazir, genç kuşak politikacılarla kendini daha rahat hissediyor, babasının çağdaşlarına karşı ise mesafeli davranıyor.

Mustafa'nın deyimiyle, genç "mutfak hükümeti"nin üyeleri, Bena-

zir'i, onun gibi tutkulu ve partinin yönetimine soyunan adamlardan sakınması için uyarıyorlar. Mustafa'nın ülkeden kuşkuyla ayrılışı da anımsatılıyor kendisine.

Benazir harika bir kadın. Hiç duraksamadan, bana dost elini uzatıyor, ama Mustafa bu eli tutmama izin vermiyor ve bunu şöyle açıklıyor:

– Onunla kendi ilişkilerim ne kadar sürer, bilmiyorum. Arkadaşı olursan, aramızdaki işleri iyice zorlaştırırsın. Dostluklarını benim politik etkinliklerimle karıştırmamalısın.

Arada bir kaldığımız Ali ile Billo'nun Londra'daki şahane dairelerinde bir gün tek başımayken, yirmi beş yaşlarında genç bir adam gelip Mustafa'yı soruyor.

– Dönmesi yakın değil, üzgünüm.

– Onu kesinlikle görmeliyim! Beklerim.

Bu gençten hiç hoşlanmadım. Küstah ve kaba, üstelik burada bulunmakla Mustafa'ya iyilik yaparmış gibi bir havası var.

Kocam dönünce, ikisi birlikte bir odaya kapanıp yaklaşık bir saat baş başa görüşüyorlar. Sonra Mustafa yanıma gelip 200 sterlin istiyor benden. Şaşırarak parayı uzatıyorum, işsiz ya da sıkıntıda olan partililere kolayca bu miktarda borç verme alışkanlığı hiç yoktur çünkü.

– Zavalıcılık, eyaletimden buraya kadar, sırf beni görmek için onca yol tepmiş, yardım etmek zorundayım.

On gün sonra, aynı genç çılgınlar gibi telefon ediyor. Çorapları içinde İngiltere'ye eroin sokmaya çalıştığı için havaalanında biraz önce tutuklandığını söylüyor bana.

Döner dönmez haberi Mustafa'ya iletıyorum. Bu adamla konuştuğum için kızarak beni azarlıyor; telefonda kendisini de işin içine sokabilecek saçma sapan şeylerden söz etmiş olabileceğimi düşünerek kaygılanıyor.

– Tek yapacağın, kendisini tanımadığını söylemekti! Hep fazla konuşursun zaten!

– Ona yardım etmek istediğini düşünmüştüm. İki hafta önce, onunla ilgilendin, özellikle de sıkıntılı bir anındayken sözünü bile duy-mak istemeyeceğini tahmin edemezdim. Belki de ona yardım edebilirsin... Edebilir misin?

Mustafa düşünüyor, sonra da telefonu kaldırıyor. Neler olup bit-

tiğini öğrenmek için bir polis memuruyla tartışıyor. Çocukla görüşmesine izni verilince de, onu azarlamaya koyuluyor.

– Bu kadar saçma bir işi nasıl yapabildin? Açtığın belanın farkında mısın?

Hırsla telefonu kapatıp odayı enine boyuna arşınlamaya başlıyor.

Pakistan’da eroin kolay bulunur. Haşhaş tarlaları, kuzey bölgesinde bol bol çiçek açar. Yasadışı olsa da, seçkin çevrelerde bile eroin ticareti yapılır. 200 sterline, bence oradan epey bir miktar eroin elde edilebilir. Mustafa o çocuğa 200 sterlin vermişti... Bu iğrenç işten nasıl bir kâr bekliyordu acaba?

Bir süre sonra, oğlan mahkemeye çıkarılıyor ve olay gazetelerde baş manşet oluyor. Mustafa tanık olarak dinleniyor. Bu genç hakkında, Muzaffergarh kökenli olduğu dışında hiçbir şey bilmediğine ant içerek yemin ediyor.

Delikanlı ise, Pakistan’daki bazı arkadaşları gibi kendisinin de, bir sabotaj olayına bulaştırıldığını savunuyor. Yüksek düzeydekiler, Mustafa Khar’ın evinde saklanmak üzere Londra’ya eroin sokacak olursa, arkadaşlarının serbest bırakılacağını vaat etmişler kendisine.

– Uyuşturucuyu taşımak için emir aldım. Mustafa Khar’ın evine götürmemi istiyorlardı, böylece adı, eroin ticaretine karışmış olacaktı.

Anlattıkları, her açıdan uyduruk kokuyor. Aslında bu anlamıyla, işin içinden kıl çeker gibi sıyrılabilmek için Mustafa’nın hayal edebileceği türden bir masal. Ama basın temize çıkışını, İngiltere ve Pakistan çapında herkese duyuruyor, sonunda da Mustafa’nın ünü artıyor; ülke sınırları dışında bir şantaja hedef olabilecek kadar ünlü bir kişi gibi görülüyor artık. Bu da, Ziya rejimini engelleme gücüne sahip olabileceğini kanıtıyor.

Genç adam, beş yıl hapis hükmü yiyor. Hücreden bize mektup yazıp Pakistan’daki ailesine haber vermemizi, kendisine para göndermemizi ve kurtuluşu için araya girmemizi istiyor. Mustafa mektupları okumadan, birbiri ardına çöpe atıyor.

Bu arada, hükümet darbesi hazırlıkları ilerliyor ve Hint casus Joşi, Pakistan sınırına yakın bir Hint köyüne silah yığmayı başardı. Mustafa, bunları sınırın öbür yanına geçirmekle kimin görevlendirileceği konusunda araştırma yapıyor.

Joşi sayesinde, Hint gümrüğündekiler sorun çıkarmayacak, ama asilerin, üç Pakistan kontrol noktasından geçmek için bölgeyi yeterince tanıyan güvenilir birine gereksinimleri var.

Bir rupilik banknot ikiye ayrılıyor. Bir parçası Hintli bağlantı, diğeri ise silahları teslim alırken bunu gösterecek olan, sınırı geçecek kişi için. Bütün bunlar, bence kötü bir Amerikan polisiyesine benziyor. Mustafa, sınır geçme işini, zengin altın tüccarı Seth Abid'e vermek istiyor. Telefon etmesi gereken kişi de, benim. Söz dinlememek aklımdan bile geçmiyor kuşkusuz, ama gerçekten huzursuzum. Sonuçta, ihanetin suç ortağı oluyorum. Ve eğer Seth Abid'in telefonu dinleniyorsa, ki bu da son derece olası, o zaman bilgi işlem merkezlerinde benim sesim kayda geçecek. Mustafa eteklerimin altına saklanıyor!

Seth telefonu açıyor, kendimi tanıtıyorum, nazikçe selamlıyor. Oraya kadar, her şey yolunda.

– Kocam, önemli bir iş için Londra'ya gelmenizi rica ediyor. Telefonda size sözünü edemeyeceğim bir iş için yardımınıza gereksinim duyuyoruz.

Kem küm ediyor:

– Ben... şey, bence... anlarsınız ya, Pakistan'da yaşıyorum, ailemi düşünün. Lütfen beni anlamaya çalışın...

Bir an susuyor, sonra şöyle öneriyor:

– Bakın, aynı numaradan.... yarım saat sonra arayın beni.

Kötü bir duygu var içimde. Adamın ses tonu hiç hoşuma gitmedi. Kocama bilgi veriyorum.

– Mustafa, bence bu adam, bu görevi yapamayacak kadar sinirli. Eminim ki, telefonu da dinleniyordur.

– Sen söylediğini yap.

Yarım saat sonra, Seth çok daha sakin, kekelemeden konuşuyor ve her şeyi bir bir yinelememi istiyor.

– Mustafa gelip kendisini görmenizi istiyor!

– Ya! Mustafa gelip onu görmemi mi istiyor?

– Çok acil.

– Acil mi? Siyaset hakkında mı? Belli bir tasarımı mı görüşecek benimle? Peki, ne zaman gelebileceğimi size bildiririm.

Manyetik bandın cızırtısını bile seçebildim neredeyse. Bu kez, Mustafa'ya, Ali'ye ve karısına karşı direnmeliyim, sakin değilim:

– Bu adam konuşmayı kaydediyordu, bundan eminim. Güvenilir bir kişi değil! Yarım saat içinde tavrı değişti. Birden rahatlatıverdi. Neden? Her cümlemi tekrarlattı! Bence tekin biri değil. İnanın bana, ta buradan sıçan kokusu alır gibiyim.

Mustafa irkilerek bana bakıyor:

– Niye sinirleniyorsun? Tam kadınlara özgü bir tepki bu! Hayal görmeyi bırak lütfen! Anlayamayacağın işlere de karışma.

Bir süre sonra yalnız kaldığımızda, her zamanki gibi hakarete başlıyor:

– Ali ile Billo karşısında böyle konuşmak da neyin nesi! İkisinin de sinirini bozdun. Geri çekilirlerse, mahvoluruz, her şey güme gider, yaptıklarım da hiçbir işe yaramaz! Bütün bunların nedeni ne: *Hanımefendinin düşünmesi!* "Düşünüyorum"... "düşünüyorum"... "düşünüyorum" neymiş gösteririm ben sana!

19

Birden büyük bir para geçti elimize, artık zenginiz. Ne miktarını biliyorum, ne de nereden geldiğini, ama satılık bir ev arıyoruz. Mustafa, bu alım işini üzerime yıkmak istiyor. Tek bir komut: Taşrada olsun! Kentlerin kirli havasından nefret ediyor.

Haslemere’de harika bir ev buluyorum, West Sussex’te, dört hektarlık bir arazi üzerinde, hatta Whey ırmağının kolları üzerinde. Tarihi özelliği de olan bir ev, öyle görünüyor ki, ilk İngiliz rododendonları bir zamanlar bu bahçeye ekilmiş. Dai Ayşe güzelliklere hayran kalıyor. Bahçeyi, evi, ağaçları gözleriyle yiyip bitiriyor, büyülenmiş gibi:

– Tıpkı Kot Addu kadar güzel!

Kahkahayı basıyoruz, çünkü yeşillik kaplı yumuşak tepelerin, Mustafa’nın kurak çöl köyüyle hiçbir ilgisi yok. Kadıncağız anlaşılan ülkesini fena halde özlemiş.

Kocam daha önce de birkaç ev sahibi oldu, her birinin de kendi adına olması için özen gösterdi. Açık açık bana: "Seninle evliliğimiz ne kadar sürer bilmem." dedi her seferinde.

Bu kez, mülkün ortaklaşa ikimize ait olması için ısrar ediyor.

– Bil ki, seni hiç terk etmeyeceğim. Eşim olabilecek tek kadın sensin. Kendini kesinlikle emin hissetmeni istiyorum.

Karabasan düşe mi dönüşüyor? Bir evim oldu! En sonunda biraz olsun güvencem var.

İç dekorasyon konusunda yetenekliyim. Bütün odaların pencere-leri, verdiğim komut doğrultusunda büyütülüyor. Rüzgârla dalgalanan

çimenlerin, sakın gölün, mırıldanan ırmağın harika görüntüsüne her taraftan egemen olmak istiyorum. Sanki bir bahçe tablosu. Evin duvarları açık bej, tek renk bahçeden geliyor; yontulu mobilyaları atıp yerlerine aşırı modernlerini koyuyorum.

Tavuklar için bir kümese gereksinimimiz var, büyük bir ağacın arkasına yaptırıyorum bunu, çocuklar sabahları gidip taze yumurta toplasın diye.

Kanada kazları yaşıyor kümeste ve her gün bize komik bir görüntü sunuyorlar. Sabah saat on sularında, bir araya gelip kuyruk kuyruğa tepeye doğru yol alıyorlar. Bir saatlik bir güneş banyosu. Öğleden sonra, çimen üzerine yerleşmek için yine bir resmi geçit sahnesi oluyor, tam saat on sekize kadar. Saatimi onlara bakarak ayarlayabilirim. Sonra, peltek peltek giriş kapısına geliyorlar ve ben yiyeceklerini vere ne kadar kararlı bir biçimde vraklıyorlar.

Çok insan ağırlıyoruz, zaman zaman yüz kişiye mangalda et servisi yapıyor. Çok şükür artık, Ayşe'ye yardımcı olacak Farid adında bir hizmetçimiz daha var. Hem aşçılık yapıyor hem de sürücülük. Dışarıya tenteler ve kömürlü dev fırınlar yerleştiriyoruz. Mustafa hâlâ kususuz bir şef olarak tanınıyor ve insanlar sürüler halinde yarattığı harikaları tatmaya geliyor.

Bu tür davetlerde, Mustafa eve en azından elli piliçle geliyor, onları tek tek öldürürken de, kelime-i şahadet getiriyor. Boyun damarını kesiyor, pilici kendinden uzak tutarak sallıyor ve zavalcılık ölmeden önce sıçrayıp çırpınıyor. Bu bir İslam töresi.

Çocuklar ve ben, zavallı hayvanlara acı çekirtmemesi için yalvarıyoruz, ama gülüyor; eğleniyor bu onu. Söylediğine göre, pilicin son ölümcül titremesi, ruhunun bedenini terk etmekte olduğunun belirtisiymiş. İşi bitince, avlu bir mezbahayı andırıyor. Konuklar gelmeden önce akan kanı yıkayıp temizlemek için zamanla yarışıyoruz. Mustafa ise piliçleri kesip kızartıyor. Yemek saati geldiğinde, hepimiz bitkiniz.

Bazen de bir keçi getirip yine kendisi kesiyor. Çocuklarla birlikte, bize sonsuzluk kadar uzun görünen bir süre boyu keçinin melediğini duyarken, onun için acı çekiyoruz.

Bu düşsel güzellik içinde Mustafa daha az sinirli; sonunda bir toprağa kavuştu. Ama yine de sık sık öfkeye kapıldığı oluyor. Hâlâ dilini tutamıyor ama, beni dövmekten vazgeçti. Benim yerime yumruk yiyen Ayşe. Mustafa'nın kölesi o; kaderi de, dayak yemek. Ayşe için üzülüyorum.

Bir gün, Mustafa'nın hizmetinden kurtulmak ya da en azından Pakistan'a dönebilmek için İsa'ya yakardığını duyuyorum. Şaşkınlıkla soruyorum:

- Dai? Hristiyan mı oldun?
- Hayır. Ama her şeyi deniyorum.

Mustafa açık hava ve kır yaşantısına bayılıyor, bu ona, kendi ülkesinin doğasını anımsatıyor. Her sabah saat beşte kalkıp verandada iki saat yoga yapıyor. Duruma göre, ya bahçenin bir köşesine ya da tepenin üstüne yerleşiyor. Kar yağdığında bile, dışarıda, korunmalı bir yer bulup egzersizlerini yapıyor.

Geceleyn ısıtma sistemini açık bırakma hakkımız yok, odaların pencereleri açık durmak zorunda, dışarıda don olsa bile. Buyot ya da kaz tüyünden bir battaniyeyle kendimi ısıtıyorum.

Fiziksel sağlık konusunda, Mustafa'dan daha sıkı disiplinli birine hiç rastlamadım. Soğuk suyla yıkıyor ve bunun "kan dolaşımı ve yaşlılığı yenmek için" harika olduğunu söylüyor. Şeker, nişasta ya da gereksiz kaloriden sakınmıyor. Ne kurabiye, ne de gazozlu içecekler. Bol yoğurt ve yağsız sütle besleniyor. Pakistan'ın uzak bir eyaletinde küçük arılardan elde edilen saf bal gönderiliyor kendisine. Buğdayın tamamı, kabuğu dahil, Haslemere'de kendi gözleri önünde öğütülüyor.

Bir İngiliz köpeğiyle, Bruno adını verdiği bir labrador satın aldı. İki köpeğin evin içine girmelerine izin verilmiyor. Garaajda yatıyorlar. Geceleri onlar için kaygılanarak, sık sık dışarı süzülüyor, eski bir kilim seriyorum altlarına. Hatta bir kulübe bile yaptırdım onlar için. Bizim evde, kötü bakıcıların elinde oldukları izlenimine kapılıyorum hep; böyle sert koşullar altında yaşamaya alışık değiller.

Köpeklerin angaryası ne zaman dai Ayşe'ye yüklense, garip bir biçimde onlarla konuşmaya başlıyor. Bir gün, Bruno ile tartıştığını duyuyorum:

- Görüyorsun ya, Bruno, seninle ben ilgileniyorum. Öyleyse sen de Tanrı'ya dua et ki beni buradan çıkarıp Pakistan'a dönmemi sağlasın. Tanrı seni dinler, çünkü sen *bezubansın*.

Ashında *bezuban* "dilsiz" anlamına gelir; en zayıf canlıları, örneğin çocukları ve hayvanları belirten bir deyimdir. Naif ve saf oldukları için, Allah kesinlikle onlara karşılık verir.

İçimi sızlattıyor. Dai Ayşe yaşamının on sekiz yılını Mustafa'ya hizmetle geçirdi. Önce Bilal'in, sonra da Emine'nin ve benim üç çocu-

ğumun dadısı olarak. Temizlik yapıyor, çamaşır yıkıyor ve çocuklarla ilgileniyor. En ufak bir hatasında dayak yiyor, en ufak düşüncesizliğinde hakarete uğruyor.

Bunca yıllık iş ve katlandığı şiddetten sonra, bir zamanlar harika olan cildi tüm parlaklığını yitirmiş. İncecik kalmış, sürmenaj geçiriyor, yorgun ve hüzünlü. Ne zaman ülkeden söz açılrsa, gözlerinin yaşlarla dolduğunu görüyorum. Güzel olduğu ve Mustafa'nın deliler yurduna, sonra da ölüme gönderttiği sevgiliyle yaşadığı çılgın aşk dolu günler nerede? O bir köle; pasaportu Mustafa'nın cebinde. Mustafa onu besliyor, barındırıyor. Dövüyor. Dai'nin ruhu benimkinden çok daha önce ölmüş ve ben hâlâ savaşımı sürdürmeye çalıştığım halde, o uzun süre önce bırakmış.

Adı yanlış konmuş olan Bruno –çünkü dişi– simsiyah tek bir yavru doğurdu! Adını Blot koydum, İngilizce "leke" anlamına geliyor; bu görüntü içinde bir lekeyi andırıyor çünkü. Bir sepet içinde, girişte korumaya çalıştım onu, ama Mustafa dışarı attı. Özgürce arazide dolaşılıyor; ister istemez günün birinde bir araba altında kaldı ve topallayarak eve döndü. Mustafa, iğne yaptırmak istiyor, ama çocuklarla birlikte, ameliyat ettirmek için onu veterinerine götürme iznini koparabiliyoruz.

Mustafa kusursuzluktan hoşlanıyor, sakat bir köpek onu ilgilendirmiyor. Artık Blot'a bakmak istemiyor, sonunda ayrılığa boyun eğiyoruz.

Ne zaman bir hayvan için kaygılandım, şaşkınlıktan ağzı açık kalıyor. Evcil bir hayvana karşı hiçbir zaman acıma duygusu beslemediğini kendisi de kabul ediyor. Ona göre, bir köpek işlevsel bir yaratık olup efendisinin buyruklarına karşılık vermek ve ona tam anlamıyla sadık kalmakla yükümlü. Bu düşünce de bana bir şeyler anımsatıyor...

Bir gün, gençliğinde başından geçen bir olayı anlatıyor bana. Bir keklik avında, köpeği kendisini utandırmış. Avı efendisinin ayakları dibine getirmek yerine, dişlerinin arasına kısıtıp kaçmış. Öfkeden çılgına dönen Mustafa, çığırkanları hayvanı aramaya göndermiş. Uzun bir kovalamacadan sonra, sonunda köpek bitkin, soluk soluğa ve dehşete kapılmış bir durumda ele geçmiş, sanki başına gelecekleri biliyor gibiymiş. Arka ayaklarından destek alarak, kendisini Mustafa'nın önüne doğru sürükleyen adamlara umutsuzca direnmiş.

Efendi, ayaklarını bağlayıp bambu kamışlarla ölünceye kadar

onu dövmelelerini emretmiş. Hayvanın ulumaları köyün sessizliğini yırtıyormuş. Köpek can çekiyor, adamlar zavalıcılığın sırtında sayısız so-pa kırarak itaat etmeyi sürdürüyorlarmış. Ta ki köpeğin gözünün feri kaçıp sonsuza dek perdeleninceye kadar.

Hayvan ölünce, Mustafa, yalnızca o anlığına onun için üzüldüğünü söylüyor. Adamlarına köpeği götürmelerini söyleyip o av partisinden, içinde bir suçluluk duygusuyla dönmüş.

Bu öykü beni korkunç sarsıyor. Kendini korumak için ne özür dileyebilen ne de pişmanlığını dile getirebilen güçsüz bir hayvana karşı bunca körü körüne bir şiddeti anlamakta zorluk çekiyorum. Ama Mustafa için durum çok açık. Bir köpeğe ayırım yapılırsa, bütün sürü isyan eder. Demek ki hemen o an hayvanı ezmek zorunluydu.

Üst üste bu köpekle ilgili kâbus görüyor ve sonunda bunlardan Mustafa'ya da söz ediyorum:

– Biliyor musun, bence senin bütün sorunların buradan, o hayvana yaptıklarından geliyor. Önceki gece, rüyamda o köpeğin seni lanetlediğini gördüm. Anlayabiliyor musun? Bir köpeğin lanetini taşıyordun! Bundan daha korkunç bir şey olamaz!

Kâbus öyküm onu ilginç bir biçimde üzüyor, bir itirafta bulunuyor:

– Namaz seccademe oturduğumda, artık bu köpeği düşünüyorum. Ellerimi kaldırıp bana huzur vermesi için Tanrı'ya dua ediyorum. Bir köpeğin bağışlamasını isteyecek duruma düştüm!

Mustafa başlangıçta, sürgündeki Pakistan topluluğunun yönetimini ele alması için Benazir Bhutto'ya bir şans tanımak istiyordu. Hatta ikincilik rolüne bile razı olmak üzereydi. Şimdi ise merkezi kurulun yaptığı siyasi toplantılar onu düş kırıklığına uğrattıyor, Bhutto'nun ustaca yönettiği, kartların açık oynandığı, kesin çözümlerin getirildiği eski zaman kurullarından söz ediyor yalnızca. Benazir'in esin kaynağından yoksun olduğunu, bu toplantıların yalnızca Ziya'ya karşı genel bir, "kıpırdanmayı güçlendirme" çağrısı doğurduğunu söylüyor. Sonunda işe yeniden el atmaya karar veriyor. En önemli nokta, partinin El Zülfikar grubuna karşı konumu. Terörist kolu destelemek, parti için, Mir Bhutto'nun grubundan ayrılmayı gerektiren ağır bir sorumluluk.

Bir çalışma sırasında, Mustafa bu anlamda bir uyarıda bulunuyor: Bhutto kardeşler, kendi serüvenci romantizmlerinin kurbanı ol-

dular, General Ziya'nın gücünü artırmaktan başka bir işe yaramıyorlar, diyor. Benazir, partinin başkanı niteliğinden çok, bir abla olarak tepki gösteriyor. Kardeşlerine bu tür sözler söylenmesine izin vermediğini açıklıyor.

Mustafa karşılık veriyor:

– Size düşen durumu tartmaktır. Parti için bu, büyük bir sorumluluk. Terörizmle hiçbir ilişkimiz olmadığını kamuoyuna bildirmeliyiz!

Benazir hiçkırı hiçkırı ağlayarak salonu terk ediyor. Diğerleri, yanına gidip onu avutması için Mustafa'yı ikna ediyorlar. Onu bir odada, gözyaşları içinde ve tek başına buluyor.

– Beni köşeye sıkıştırıyorsunuz, Mustafa! Siz ve ötekiler, beni bir açmaza sürüklediniz. Artık kime inanıp kime inanmayacağımı bilemiyorum. Nasıl davranacağımı bilemiyorum.

– Politika budur. Kabul etmek gerekir. Sizinle aynı düşünceyi paylaşmayan bir sürü insanla karşılaşacaksınız. Her seferinde bunaltıma girecek değilsiniz ya! Kendinizi daha güçlü göstermeli ve sertleşmelisiniz!

Ülkedeki zengin "destekçimiz" Seth Abid Londra'ya geliyor ve Mustafa ile diğer suikastçılar tarafından sıcak karşılanıyor. Tasarımı dikkatle dinliyor, kendisine düşen görevi kabul ediyor ve öngörülen günde, Lahor'daki terk edilmiş bir eve silahları teslim edeceğine söz veriyor.

Mustafa'nın talimatlarını yerine getirerek, rupi banknotunun yarısını ona emanet ediyorum.

Bu işe ne ölçüde karıştığının farkında bile olmadan, harekât günü yaklaşıyor. Kod dilinde uzman kesilerek, sürekli 'delikanlılar'la telefon bağlantısı kuruyorum. Geceleri yatağımda bir sağa bir sola dönüyorum, gerilim içindeyim, ama Mustafa, haklılığına güvenerek ve zafer düşleri görerek uyuyor.

Günlerinin büyük bir bölümünü konferanslarda geçiriyor, ayrıntıların üzerinde duruyor ve hataları düzeltiyor.

Suikastçılar, komplo için kendilerine üst düzey bir görevli gerektiğine karar verdiler. Askerler arasındaki sempatizanlardan ateşli bir Bhutto hayranı seçiliyor. Temkinli bir ilk bağlantı, Mustafa'ya bu generalin eyleme katılacak kadar "olgun" olduğu izlenimini veriyor.

Hintler ise, Pakistan ordusuna böyle yüksek bir düzeyden sızabildikleri için tabii ki hoşnut oluyorlar. Mustafa bana şöyle söylüyor:

– Bu kez, sanırım her şey yolunda.

Komplo, öyle yüksek konumdaki kişilerle kadar ulaştı ki, şimdi yoğun bir heyecan havası egemen. Ülkelerinin siyasetinde bir rolleri olması için onca istekli olan Ali ile eşi Billo, askeri devlete karşı büyük devrime katkıda bulunabilmek açısından bulunmaz bir fırsat elde ettiler. Bu hazırlık ve bekleyiş döneminde herkes aşırı heyecan duyuyor. Ötekiler gibi ben de duyuyorum, ama temelde Mustafa ile vardığım anlaşmalarla ilgili korkularımı bir türlü yenemiyorum. Tehlikeye atıldım. Ali ile Billo ise körü körüne bağlanmış durumdalar, onlara göre Mustafa karşı konulmaz bir insan. Sertliği, zekâsı ve uygulamadaki direnci onları büyüledi. Bu hem çılgın hem de iddialı tasarının girdabında sürüklenirlerken, korkarım ki gitgide ayakları yere basmaz oldu.

Sonunda, Seth Abid "kolilerin" geldiğini bildiriyor bize. Delikanlılara, Lahor'da Intercontinental Oteli'nin karşısındaki bir ticaret merkezine gitmeleri için emir verildi. Bir adam, onlara buradan, Seth Abid'in "kolileri" bıraktığı terk edilmiş evin adresini gösteren bir kâğıt parçası verecek. Yerel saatle 19.30'da, Pakistan'da demokrasiyi canlandırmak için kullanılacak silahlar ellerinde olacak. O anda bizi aramaları gerekiyor.

Söylenen saatte, söylenen günde, Londralı komplocular Ali'nin dairesinde toplanıp "kurtuluş komandosu"ndan haber beklemeye koyuldular. Mustafa'nın alını boncuk boncuk terlemeye başladığında, Pakistan'da saat 21.00'i gösteriyor. Mustafa, değerli halıları boydan boya arşınıyor. Telefonun suskunluğu bizi kahrediyor. Dua ederek kahve yapıyor, aklımdan geçen felaket görüntülerini yok etmeye çalışıyorum.

22.30'da, yani silah tesliminin öngörüldüğü süreden üç saat sonra, Mustafa, delikanlılardan biri olan Aftab'ın evine telefon etmemi istiyor. Karısı, hiç de doğal olmayan gergin bir sesle:

– Evde yok. Lütfen bir daha aramayın! diyor.

Rehberden başka telefon numaraları bulmak için sayfaları çevirirken, bir yandan da: "Tanrım, neler oldu, onlara yardım et..." diye geçiriyorum içimden.

Telaşla bir sürü numara çeviriyorum, sonuç yok, yanıt yok. Eki-bin başkanı Tahir'in karısı, ağlıyor. Kaygıdan sesi kısılarak, binlerce kilometre öteden telefona fısıldıyor:

– Ev, asker dolu. Kayınpederimi, kayınbiraderimi, ağabeylerimi

götürüyorlar. Bütün evi altüst ettiler, ne yapacağımı bilemiyorum.

Kapatıyorum. Çevremde, sözde kahramanların uğursuz ve suskun yüzleri. Hepsi birbirinin bakışından rahatsız olup gözlerini aşağı çeviriyorlar.

Binbaşı Bokari'nin numarasını çeviriyorum, karısı yanıtıyor:

– Şu anda sizinle konuşamam, burası çok kalabalık...

Derken hat kesiliyor.

Şu anda delikanlıların kapıldıkları dehşeti görür gibiyim, diğerlerinin de... aile üyelerinin, masum insanların.

Onları bunca büyük tehlikelere attığımız için öfkeliyim. Hata nerede? Suç kimde? İşin başından beri içimden bir ses, Seth Abid'in bizi aldattığını söylüyor ve beni dinlemediği için de Mustafa'ya kızıyorum.

Telefonun zili birdenbire bizi yerimizden sıçratıyor. Almacı kapıyor, hattın öbür ucundan Seth'in sesini duyuyorum. Ağlar gibi bir hali var:

– Televizyonu izledim az önce. 21.00 haberlerinde, ihbar üzerine bir araştırma yapıldığı bildirildi. Karaborsa altın kasaları bulunmuş. Ne yapmalıyım? Beni suçlayacaklar!

Kulaklarıma inanamıyorum:

– Altın mı? Ne altını? Silahlara ne oldu?

– Bir kasa silah bulduklarını söylemek istemiyorlar. Ordunun içinden bir darbe girişiminde bulunduğu Pakistan halkı öğrensin istemiyorlar. Askerlerin silah kaçakçılığına bulaştığı öğrenilsin istemiyorlar. Altın hikâyesi bir paravan, anlıyor musunuz? Dışarıya karşı böyle gösteriyorlar. Nasıl oldu bu, bilmiyorum. Başıma neler gelecek? Ya aileme? Sınırı mı geçsem? Hindistan'a mı sığınsam? Acaba Mustafa siyasi sığınma sağlayabilir mi bana?

Midem bulanıyor. Bu adam yalan söylüyor, biliyorum.

Ayrıntıları sonradan öğreniyoruz. Delikanlılar ciple belirtilen eve gitmişler, gerçekten de söz verildiği gibi, odaların her birinde kasalar dolusu silah varmış. Malzemeyi yüklenmeye koyulmuşlar, hatta içlerinden birisi şöyle söylemiş:

– Kahrolsun generaller! Ülke rayına oturacak!

Gitmeye hazırlanıyorlarmış, motorlar çalışır durumdaymış... birkaç dakika içinde etrafları sarıvermiş. Asiler ateş etmiş, karşı koymuşlar, ama baskın iyi düzenlenmiş, hepsi yaralanarak ele geçirilmiş. Hükümet darbesi yapmak ve Pakistan'ın büyük düşmanı Hindistan'la

işbirliği halinde silah kaçakçılığına alet olarak ihanet etmekle suçlanarak yüksek güvenlik önlemlerinin alındığı bir yere kapatılmışlar. Karılarından haber yokmuş. Ailelerinden bütün erkekler tutuklanıp işkence görmüş. Yargılanma hakkı verilmemiş kendilerine, darağacına gönderilmekle tehdit ediliyorlarmış.

Altın parıltılı ölümcül bir kılıf altında, yıkılan yuvalar, yıkılan insanlarla ilgili bir trajedi dile getiriliyor. Hükümet, altın karaborsasını resmen durduruyor. Seth Abid, komployu ele vererek yurttaşlık görevini yerine getirdiği için suçsuz bulunuyor. Çarpık bir ödül niteliğinde bu aklama işlemi; çünkü 1960'tan bu yana, gümrükler kendisine ait büyük miktarda karaborsa altına el koymuştu. Bunlar kendisine geri veriliyor; şimdi de bunun yasal bir işlem olduğu savunuluyor, vaktiyle feci bir hata yapılmış sözde.

Ojhri'de tutuklu bulundurulan delikanlılara işkence yapılmış. Giysilerini soyduktan sonra, sırtüstü çıplak yatmaya zorlanmışlar ve çelik bir rulo geçirmişler oyluklarından, etlerini yararak. Ayaklarından asıp dayak atmak üzere kısıvrak bağlamışlar.

Dört ay önce Mustafa'nın hapse girmelerine neden olduğu zavalı Pencaplı yediler çetesi de, yeniden gündemdeymiş. Bir kez daha indirilip işkenceye uğratılmışlar. Şudri Hanif gizli hizmetler hapishanesine aktarılıp gece gündüz tek bir ampulün aydınlattığı havasız bir hücreye tıklmış. Pire kaynayan ve örtü niyetine olarak leş gibi tek bir çarşafı olan berbat bir yatakta uyuyormuş. Metal bir kaba yapıyormuş tuvaletini. Yıkanma ve tıraş olmasına izin verilmemiş. Sürekli hırpalanıyormuş. Manyetik bir banda kayıtlı sesimi dinlemesi için zorluyorlarmış onu.

Bunları bana, uzun süre sonra anlattı.

– Orada geçirilen bir günün, Fort Lahor zindanlarında ya da Attock'taki yüksek güvenlik bölgesinde yer alan hapishanede geçirilen yirmi güne bedel olduğu söyleniyor.

Ayrıca şunu da söyledi:

– Delikanlılarla, karılarıyla ve Seth Abid'le yaptığın bütün görüşmeler kayda alındı. Başlangıçtan beri bütün bilgiler ellerindeydi, her şeyi biliyorlardı, hatta ikiye bölünmüş bir rupilik banknotu bile!

Mustafa, delikanlıların ya da bir zamanlar cesaretleri ve yurtseverlikleri nedeniyle övgüye boğduğu yedi Pencaplının kişisel kaderiyle pek az ilgileniyor. Tıpkı köpeklerle kuşlara yaptığı gibi, onları da başından atıverdi. Onu asıl yıpratın şey, başarısızlığı. Başarmış olsaydı

eğer, Pakistan'da demokrasinin kurtarıcısı olarak önünde eğileceklerdi. Başarısızlık ise, tam tersine, göğsüne ihanet madalyasını taktı. Kendi yaşamı için kaygılanıyor, ama en çok korktuğu, yurttaşlarının, eski müttefiklerinin kendisini başlarından atmaları. Bundan böyle, Mustafa Khar, aşırı tehlikeli bir sürgün. Öte yandan, Hint hükümetinin tepkisinden de son derece kaygılı.

Joşi ile yaptığı bir görüşmeden, oldukça rahatsız ve canı sıkkın döndü. Ancak Mustafa Khar'ı uzun süre kimseler tutamaz. İndira Gandhi'yle özel bir toplantı için Hindistan'a gidip dönüyor. Bu kez dönüşünde, çok daha canlı. Hatta yüzü ışıltıyor:

– Gandhi bana, büyük bir yurttaş olduğumu söyledi!

Komplonun başarısızlığı iki ülke arasındaki gerginliği iyice artırdı, Mustafa da, bu durumda Hindistan'ın geri çekilmesinden korkuyordu. Hindistan'ın baş hanımefendisi, Pakistan ordusunu bozguna uğratmanın gerekliliğine olan inancını yinelediği için çok hoşnut. Yeniden peygamber kesilen Mustafa, şu açıklamayı yapıyor bana:

– Halk düşmanını kesinlikle yok etmek için bir savaş gerekli. Bu mucize için duacı olmalıyız.

Ta içimden, ona karşı çıkıyorum. İndira Gandhi'nin, 1971'de Pakistan ordusunun bozgununu, "Binlerce yıllık köleliğin sonudur bu," diyerek kutlayışını anımsıyorum. Bunun altında, ülkemizin Hint halkını köle gibi kullandığı anlamı yatıyordu. Şu aralar, Gandhi'nin yaşamı da, kendi ülkesinde, Sih kabilesine bir saldırı komutunu verip başkanlarını öldürttüğü için tehlikede. Onun laikliğinden ve oportünizminden kuşkuluyum. Kendi yurttaşlarını birleştirmek için Ziya rejiminin neden olduğu nefreti kullanmak, kesinlikle onun çıkarına.

Bence bu, onun komşu ülke işlerine karışma gücüyle birlikte, Hindistan'ın Güney Asya'nın jandarması olmasını isteyen doktrininin yeni bir örneği. Hint topraklarının gökyüzünde karanlık savaş bulutları belirliyor. Herkes, çatışmanın eli kulağında olduğundan söz ediyor.

31 Ekim 1984, Mustafa koşusunu yapıyor, bense televizyondan haberleri izliyorum. İndira Gandhi, özel korumaları arasında bulunan iki Sih'li muhafızın saldırısına uğramış. Göğsüne ve midesine yedi kurşun yedikten sonra, yere yığılırken bir çığlık atmış. Hindistan'ın başkanı iki saat sonra Yeni Delhi'deki Büyük Hastane'de ruhunu teslim etmiş, Sih isyanını bastırmanın bedelini hayatıyla ödemiş.

Haberi öğrenen Mustafa, bir kanepeye yığılıyor, başı ellerinin arasında:

– Aman Tanrım! diye inliyor.

20

Elli yaşını aşan Mustafa, ayda bir kez, kır saçlarını siyaha boyuyor. Akşam yemeğine konukları ağırlamak için hazırlandığımız banyoda, yine bu işi yapıyor. Bu zevzeklik, hiç de hoş olmayan bir kendini beğendirme isteğini, genç görünme görünme gereksinimi ortaya koyuyor ve bu konuyu tartışıyoruz:

– Buna hiç ihtiyacın yok senin! Tam tersine, senin konumundaki bir erkeğe kır saçlar çok yaraşır!

– Kendi saçlarını asla boyamayacağına söz verirsen, ben de boyamaktan vazgeçerim.

Kendinden hoşnut bir tavırla, tepeden tırnağa süzüyor beni. Bu tür şantajlardan nefret ederim. Üstelik Mustafa'yla yaşamaktan ötürü, otuz yaşında olduğum halde şimdiden saçıma ak düştü.

– Üstelik bu *sünnettir*.

Yani Hazreti Peygamber'in bütün söylediklerine itaat.

– Peygamber efendimiz, enerjiyi koruyabilmek için her gün yaşlılıkla savaşmak gerektiğini söylüyor. İnsanın elinden geldiğince genç görünmesi gerektiğini de...

Mustafa'nın Kuran'la ilgili serbest yorumlarına bir örnek daha. Peygamber'in sözlerinden işine geldiği gibi yararlanıyor. İslam yasaları ve törelerinin uygulaması konusunda son derece seçici davranıyor. Omuzlarımı silkiyor ve hiç değilse beyaz havluya kurulanmamasını istiyorum. Renkli bir havlu uzatıyorum. Küçümseyerek bana bakıyor, başka bir havluyu, tabii ki beyaz olanı alıyor ve canlı hareketlerle saçlarını ovuşturuyor.

– Mustafa! Mahsus yapıyorsun!

– Kavga mı istiyor canın? Konuklar gelmek üzere, tepemi attırma benim!

Bu apaçık uyarıyla duramayacak kadar öfkeliyim.

– Hiç değilse benim havlumu alma!

Orada duran bir bir tas suyu kapıldığı gibi omuzlarımdan aşağı dö-

küveriyor. Ben de banyodan dışarı süzölüp onu içeride kilitli bırakıyorum. Kapıyı tekmelerken avazı çıktığı kadar haykırıyor:

– Öldüreceğim seni!

Onu kaderiyle baş başa bırakarak konuklara kapıyı açmaya gidiyorum.

– Mustafa nerede?

Rastgele bir özür geveliyorum. Pencap Aslanı'nın banyoda kapalı kaldığını nasıl söyleyebilirim ki onlara? Yirmi dakika oyalandıktan sonra, neler olup bittiğini görmek için yukarı çıkıyorum. Kapının arkasından sesleniyorum:

– Senin saçmalıklarına katlanmak zorunda olmadığımı anlayabilirsen, çıkmaya izin veririm...

– Tamam. Çıkart beni.

Sesi sakın, ölçülü. Kapıyı açıyorum, bomba gibi fırlıyor dışarı:

– İnsanlar hele bir gitsin de, dersini nasıl vereceğim gör bakalım!

Davet süresince, son derece mutlu bir çift izlenimi veriyoruz. Konuklarımız, kızarmış eti kesmekte olan Mustafa'nın cinayet tasarladığından habersiz.

Konuklar gider gitmez, kendisini izlememi buyuruyor. Beni bekleyen cezaya kuzu kuzu boyun eğmeye hiç niyetim yok. Başka bir oda ya kaçıp kapıyı içeriden kilitliyorum. On dakika sonra beni buluyor.

– Tehmina! Şu kapıyı hemen aç! Davranışların yenir yutulur türden değil. Aklını başına getireceğim!

– Deli miyim! Beni dışarıda bekleyenin çılgın ve kudurmuş bir hayvan olduğunu biliyorum. Kendi ellerimle teslim olacağımı sanma. Bir erkek için vurmak çok kolay...

Kapının ardından, kadın hakları üzerine felsefî bir tartışmaya giriyoruz. Mustafa beni kışkırtmaya çalışıyor, ama ben sakın ve mantıklıyım, her seferinde karşılığı yapıyorum. Bir süre sonra Mustafa durumun saçmalığı karşısında çözümlü kahkahayı basıyor. Öfkesi uçup gidiyor.

Gözle görülür nitelikte olmasa da, bir değişim söz konusu. Mustafa bana ayak uydurmaya başlıyor. Savaşından ve haykırımlarından vazgeçmiş değil, ama artık konuşmalarımız neredeyse eşit koşullar altında geçiyor. Siyasal söylemler çekiyor bana, yalnızca kendimi konuya kaptırdığım için değil, görüşlerini kavramaya çalıştığım için de hoşnut görünüyor. Bu arada, çok daha özgürüm artık, sık sık, toplantıya katılmadan önce Harrods'un önünde arabadan indiriyor beni. Dönüşüne

kadar dükkânda dolaşabilme hakkına sahibim. Kitap raflarını incelemeye bayılıyorum, onun okuması umuduyla, eve kitaplar taşıyorum. İlgisini nelerin çektiğini biliyorum, bu sürgün döneminde olabildiğince bilgi toplamasını arzu ediyorum. Çalkantılara karşın, her ikimiz de bu dönemi zorunlu bir derinlemesine düşünce süreci olarak görmeye başlıyoruz. Her gün, kendisini vererek, yüzlerce sayfa okuyor. Duyarlı ve acılı özeleştirici sanatını öğreniyor. Pakistan'daki politik bunalımın derininde yatan gerekçeleri araştırıyor.

Kişisel yaşantımı politik yaşantımdan tümüyle ayırabilme yeteneğim, duygusal olarak işin üstesinden gelebilmemin anahtarı. Mustafa, politik kuramlarını arkadaşları arasında her zaman savunduğumu bilir. Şimdi ise, buna gerçekten inandığımı da biliyor.

Bu sorunları, aynen kocam kadar içtenlikle ve kararlı bir biçimde tartışmayı öğreniyorum. Boyun eğmiş kadın olmaktan çıkıp yorulmak bilmez bir hatibe dönüştüğümü çevremiz de fark etti. Ama cümlelerime sık sık şu kutsal sözlerle başlıyorum: "Mustafa der ki..." Onun politik gölgesiyim.

Ama hâlâ şiddetli öfke nöbetlerinin kurbanı olabiliyor. Bir gün, arabada beni bekliyor, bir seyahat acentesinin telefonu yüzünden geç kalıyorum. Yanına geldiğimde, eşi kendisini bekletme cesareti gösterdi diye ateş püskürüyor.

– Sakin ol. Dünyanın sonu gelmedi ya!

Elinin tersiyle yüzüme vuruyor ve bakışı kararveriyor. Gezintimiz iptal oluyor.

O akşam konuk beklediğimiz için, Mustafa, morartıları gizleyecek kara bir gözlük takmamı istiyor. Canım sıkkın. Ne zaman bana kara gözlük takmamın nedeni sorulsa, yanıtsız bırakıyorum. Mustafa sinirli; artık davranışlarımı kestiremeyeceğini biliyor. Kaygılanmakta haklı çıkıyor: Masaya geçme anı geldiğinde, sakın sakın gözlüğümü çıkararak, kocamın öfke nöbetinin eserini gözler önüne seriyorum. Biri si soruyor:

– Ne oldu size böyle?

Umursamaksızın, şöyle yanıtlıyorum:

– Mustafa'dan dayak yedim.

Şarap kadéhleri masanın üzerine iniyor. Sessizlik. Boğazlar temizleniyor, yemek odasının iskemlelerine yapışan sırtlar tedirgin. Mustafa beceriksizce isyan ediyor:

– Şu aralar küstahlığı üzerinde, aklı başında değil. Keşke şu zor günlerde biraz daha esnek olabilse...

Geçerli olmuyor.

Sonradan, odada yeni bir ders alıyorum. Teşhirci, ahlaksız ve utanmasız bir kadın olmakla suçluyor beni.

– Doğru, utanmıyorum. Bu akşam küçük düşen sen oldun, ben değil. Öfkelisin, çünkü seni utandırdım. Gelecek defa, utanacağını bildiğin bir şeyi yapmak yerine düşün biraz, küçük düşmeye hazır mısın, kendi kendine bunu sor. Artık seni savunmam. Artık susmam. Yüzüm morarmış ya da yaralanmışsa, saklamam. İnsanlar bilsin, beni olduğum gibi görsünler istiyorum. İkiyüzlü olmaktan bıktım artık.

Sessizce dinliyor, büzülü dudakları sanki şöyle söylüyor: "İşi zamanına bırak... görüşürüz..."

Sürpriz. Annem telefon ediyor. Hemen beni görmek istiyor.

Bunca yıl suskunluktan sonra, birdenbire hayatıma yeniden girmek istediği için duygularım iki yönlü. Ama Mustafa gidip onu görmemi kabul ediyor.

Aynı gün bir süre sonra, kendimi aile evinin kapısında buluyorum. Gözümde yaşlar, eve bakmak, Zarmina'nın evliliğinin nasıl gittiğini tahmin edebilmek için bir adım geri atıyorum. Adile açıyor kapıyı. Beni öpüyor. Onun da yanaklarında yaşlar var. Annem onun için aramış beni. Adile hasta ve acılı. Uzun süredir uykusuz; vicdan azabı ve suçluluk duygusu uykusunu kaçırarak ölçüde yiyip bitiriyor onu anlaşılan. Bir sürü evlilik önerisi almış, ama ben kendisini bağışlamadıkça, hiçbirini kabul edemiyorum.

– Sen beni bağışlamazsan, Tanrı da bağışlamaz. Biliyorum, sana yaptıklarım yüzünden asla mutlu bir evliliğim olamayacak. Kader intikamını alacak. Ama ne olursun beni bağışla Tehmina, yalvarırım sana...

Mustafa'yı ahlaksızlıkla suçlamaya koyulunca, sözünü sertçe kesiyorum:

– Benim önümde asla kocamı kötüleme! Ama kendi davranışın hakkında söyleyecek bir şeyin varsa, seni dinler ve bağışlarım. Ne olursa olsun, onu bu işin dışında bırak.

Birden, ağzımdan annemin sesinin çıktığını duyar gibi oluyorum. Onun gibi konuşuyorum. O da babamı aynen böyle korurdu. Aslında, onların özel yaşamları hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Derin duygu-

larını sakladıkları, yüzeysel olanı gösterdikleri için ve başkalarına vermek istedikleri izlenim yüzünden, evlilikleri oldukça gizemlidir onların. Tıpkı annem gibi, ben de en çok gururuma önem veririm. Onun gibi gururla direnmeyi öğrendim.

Ziyaretimin sonunda, Adile'yi içtenlikle bağışladım. Artık evliliğimin üstesinden gelebildiğime göre, kendime bu lüksü tanıyabildim. Ancak eve döndüğümde, sinirsel açıdan gücüm tükeniyor; nedense bağışlayan hep ben oluyorum.

Uzun konuşmamızı Mustafa'ya aktarıyorum. Yüzü rahatlayıp aydınlanıyor. Mutlu olabilirim, Adile konusu kesinlikle kapandı.

Artık ailem, çocuklarla beni olabildiğince sık görmek istiyorlar, ama Mustafa'nın gölgesi kapılarına bile yaklaşmamalı. Beni arabayla götürmek, belli saatte almaya gelmek ve arabanın içinde sabırla beklemek zorunda. Her seferinde onu sinirli bulmaya hazırlanıyorum, ama her ikimiz de, onun bunu hak ettiğini biliyoruz.

Mustafa'yla aramıza yerleşen sinsi gerilim, soğuk savaşa dönüşüyor. Düşmanlıkların yeniden hortlamasından korkuyorum ve onca zor elde ettiğim o sözde uyumu bozmamak için aile ziyaretlerinin arasını açmaya başlıyorum. Kendimin ve çocuklarımla iyiliği için, öncelikle evliliğimi korumak zorundayım. Bu birlikteliğin şimdi bozulmasına izin veremeyecek kadar fazla acı çektim, yıkımlara, oldu bittilere katlandım ne yazık ki!

Mustafa'nın en iyi siyaset arkadaşı Mustafa Jatoi'nin kızı Şirin Jatoi'yi görmek için Wellington Hastanesi'ne gidiyoruz. Şirin, doğum yapmak üzere. Annesi, nazıkçe beni öperek Mustafa'ya sesleniyor:

– İlk kez, harika bir eş bulduğunuzu düşünüyorum. İnşallah değerini biliyorsunuzdur.

Mustafa elimi tutuyor ve büyük bir içtenlikle yanıtlıyor:

– Onsuz yaşayamam. Benim için ne anlama geldiğini ve bana nasıl iyi davrandığını bilemezsiniz.

Hastanede, Şirin'in yanında bırakıyor beni. Öğleden sonra, Şirin, evimden bir bebek giysisi getirmemi istiyor. Eve telefon ediyorum. Numarayı düşürmek olanaksız. Sinirlenerek üst üste çeviriyorum, ancak sonuç alamıyorum, sürekli meşgul; vazgeçiyorum.

Saat 18.00'e yaklaşırken, Şirin doğurmak üzere. Mustafa hastaneye geri döndü, bekleme salonunda birçok dost ve aile üyesi var. Durumdan yararlanıp bir kez daha telefonun başına geçiyorum. Annem

Amerika'ya gitti, hâlâ okula devam eden, yakında onun yanına gidecek olan Adile'yi gözetleme görevini de bana yükledi.

Bu kez, kız kardeşimin okuldan döndüğünden emin olmak için ailemin evine telefon ediyorum. Adile yanıtlıyor; hemen gevezeliğe başlıyor:

– Biliyor musun, kocan öğleden sonrası benimle telefonda geçirdi!

Yüreğim göğsümden fırlayacak gibi oluyor, uzaktan Mustafa'yı buz gibi bir bakışla süzüyorum, kız kardeşim konuşmayı sürdürüyor:

– Hem biliyor musun, gelip beni görmesine izin vermem için yalvardı. Onun gibi bir adama asla rastlayamayacağımı, kimşenin bana onu unutturamayacağını söyledi... Dedi ki, koca adaylarından hiçbirle evlenmemeliymişim, çünkü kimse bana uygun değilmiş.

Bekleme salonu çok kalabalık olduğu için, Mustafa duyamaz, ama yüzümün asıldığını gördü. Tahmin ediyor, sonra da anlıyor. Yüzünden suçluluk akıyor, kıpkırmızı kesiliyor.

– Ama şunu bil ki, Tehmina, Mustafa artık beni ilgilendirmiyor, yemin ederim...

Bir sürü isteklisi olduğu için, inanmak isterdim.

– Ben de ona, Tehmina hep senin kendisini sevdiğini söylerdi! dedim. Şöyle yanıtladı: Çok aptalmış, gözlerinin güzel olduğunu söylesem, onu sevdiğimi sanıyor... Aynen böyle dedi! İle de beni görmek istiyor, yalvarıp durdu, bensiz öleceğini, hiç değilse bir kez olsun bana bakmak istediğini söyledi. Bana inanmayacağını biliyorum ama tanıklarım var. Arkadaşım Claudia burada, her şeyi dinledi, aşçı Rahman da öyle, istersen onlara sorabilirsin!

Dişlerimi sımsıkı bastırarak telefonu kapatıyorum. Her şeyin yeniden başladığını böyle birdenbire fark etmek insanı korkunç etkiliyor. Canlılığıma yeniden kavuştum, ne için, beni bir kez daha mahvet-sin diye!

Çektiğim acıyla dalga geçercesine, bekleme salonu Şirin'in oğlan doğurduğunun müjdesiyle çalkalanıyor. Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlıyorum, Şirin'in annesi beni kollarına alıyor:

– Yolunda gitmeyen bir şey mi var, Tehmina?

– Yok, yok bir şey... heyecandan.

Bu sevinç anında hiçbir şey söyleyemezdim. Mutsuzluğumun onlara bir ilgisi yok. Birkaç özür geveliyor ve hızla çekip gidiyorum.

Mustafa, dayak yemiş bir köpek gibi ardımdan dışarı geliyor.  l  ses-sizliğiyle eve dönüyoruz. Odamıza girince, masumları oynuyor:

– Biraz önce neler oldu? Söyle bana? Yolunda gitmeyen ne, Tehmina, lütfen...

– Ne olduğunu gayet iyi biliyorsun.

Birkaç sözcük gevelemeye başlıyor, sonra hemen verilecek bir ya-nıt buluyor:

– Adile? Adile mi? Tanrım, yine mi bu deli kızı? Ne söyledi sa-na? Ne olursun ona inanma, sana kötülük etmek istiyor, senden nef-ret ediyor. Evliliğimizi mahvetmek istiyor, bana  şık değil, yalnızca sa-na zarar vermeye alışıyor. Asıl isteği, kazanmak. Yalnızca bastırılmış arzularını tatmin etmenin peşinde. Lütfen ona inanma! Bir şeyler s y-lemiş sana, bundan eminim! Ne dedi, söyle bana!

Midem bulanarak, bir süre suskun kalıyorum. Sonra elimle ık-ması için bir işaret yapıyorum.

– Yalnız bırak beni.

– Peki, ama kapıyı açık bırak.

Unutmak istiyorum. Sessizlik istiyorum. Yalnızlık istiyorum. Ka-ranlık istiyorum.

Bütün ışıkları kapatıp odanın bir köşesine  meliyorum. Anne-min karnına geri dönmek istiyorum.

Ana rahmindeki gibi iki büklüm, ağlıyorum. Saatlerce ağlamış ol-malıyım.

Sabah olduğunda, sakınım, bu da Mustafa'yı büsbütün kaygılan-dırıyor. Kahvaltıda, alnını kırıştırarak, dikkat kesilmiş, beni izliyor. Gün doğarken almış olduğum karar aklının ucundan bile geçemez. Karar, apaçık bir biçimde, kendiliğinden doğdu. Sakin sakin, sesimi yükseltmeden, kesinlikle çekip gideceğimi bildiriyorum.

– Nereye gideceksin?

K  mser bir hali var, kötülük akıyor yüzünden:

– Nereye gideceksin? Babanın evine mi?  n ne bir kemik bile atmaz o senin!

Beynim hızla çalışıyor, gitmeliyim, buna zorunluyum, ancak çok temkinli olmalıyım. Mustafa, boşanmaya kararlı olduğumu anlarsa, beni ya kapatır, ya çocukları elimden alır, ya da her ikisini birden ya-par. Dış görünüşte, yüzüm yumuşuyor. Hiçbir sey eklemiyorum. Sus-kunluğum, her zaman Mustafa'nın korkularını ve şiddetini perçinler.

Babama kötü sözler söylediği için özür diliyor. Beni kollarına almaya çalışıyor, ama içgüdüsel olarak itiyorum onu.

– Tehmina, kusursuz bir kadınsın sen, tam bir kadın. Köyümdeki kadınların sabrını taşıracak şeylere katlandın. Öyle hoşgörölüsün ki. Başını dik tutarak direndin. Sessizce acı çektin, onurumu korudun. Olağanüstü bir anne oldun. Birlikteliğimize sık sık zarar verdim, yaşıntımızı mahvettim ve sen her şeyi yeniden oluşturdun. Küçük bir şaka yüzünden bunlardan vazgeçeceğimi nasıl düşünebilirsin?

Onu son kez bağışladığımı söylerken içten göründüğümü umuyorum. Son kez sözcüğünü öyle sık kullandım ki...

– Bir yolunu bul ve artık beni huzursuz etme, Mustafa. Bir kez daha unutmaya çalışacağım. Ancak beni cehennemde bir gezintiye çıkardın ve bu kez yalanlarının labirentinde çırpınmaya ne niyetim var ne de enerjim. Kahredici ve gülünç bir şey bu.

Bana inanıyor. Bir daha asla beni aldatmayacağına yemin ediyor Kuran'a el basarak. Kesinlikle rahatladıktan sonra, iş için Londra'ya gidiyor.

Hemen bavullarımı hazırlamaya başlayıp bir taksi çağırıyorum. Dai Ayşe korkudan bitkin, sinir içinde, gitmeme izin verdiği için Mustafa'nın onu öldüreceği kanısında. Niyetimi bildirmek için ağabeyim Asım'ı arıyorum. Çabucak durumu kavırıyor ve bir otelde yer ayırtma işini üstleniyor. Taksi geliyor, üç çocuğum ve bavullarımla evden çıkıyor ve arkamı dönmeden, geri bakmadan çekip gidiyorum.

Asım, kurtuluşumu kutlamak için, otel süitinde şampanyalı ve havyarlı bir yemek hazırlatmış.

– En sonunda karar verebildin! Çok da iyi yaptın. Bugün, yaşantının ilk günü olacak. Artık mutlu olmalı ve bu adamı unutmalsın, Tehmina!

Çocuklarıma dönerek ekliyor:

– Bundan böyle, sizin babanız benim!

Nakit 2000 sterlin veriyor bana.

– İspanya'ya gidebilmen için her şeyi ayarlayacağım, tatile ihtiyacın var senin.

Bu şampanyalı törenden sonra, dinlememiz için çocuklarla beni yalnız bırakıyor ve huzur dolu bir uykuya dalyoruz. Uzun süredir ilk kez.

Ertesi sabah uyandığımda, korkuya kapılıyorum. Gitme telaşı içinde, pasaportları almayı unutmuşum! Hemen evi arıyorum:

- Dai Ayşe, pasaportlar... almalıyım onları! Mustafa nerede?
- Yogasını yapıyor.

Beynimden vurulmuşa dönüyorum. Gidişim onu hiç de rahatsız etmiş görünmüyor, alışkanlıklarını bile değiştirmemiş. Hiç doğal değil bu. Telefona gelmesini bekliyorum. Sakin sakin kendisini terk ettiğimi açıklarken hiç sinirlenmiyor.

- Peki, hayatında sana başarılar dilerim.

Tepkisi beni şaşkına çeviriyor. Onu bırakmak bu kadar kolay mıydı?

Çocuklarla birlikte Londra'da bir hafta geçiriyoruz ve yedi yıldır ilk kez kuaföre gidiyorum. Alışveriş yapıyoruz, çocuklar büyülenmiş gibiler, ben de öyleyim. Sonunda, özgür insanlar arasında özgürüm.

Boşanma formalitelerini tamamlaması için bir avukatı arıyorum telefonla. Konuyu tartışmak için Mustafa'yla görüşmek zorunda olduğunu açıklıyor bana. Bir süre sonra beni arıyor: Mustafa işi yokuşa sürüyormuş. Avukata gereksinim duymadığımızı, anlaşmazlığı kendi aramızda giderebileceğimizi savunuyormuş. Oysa ben, kocamla karşılaşmak istemiyor, kendimi yeterince güçlü hissetmiyorum. Beni geri dönmeye ikna etmek için her şeyi yapabilir ve bunu istemiyorum. Kendi tepkimden çok korkuyorum. Her zamanki gibi suçlu ve pişman rolü oynar ve ben de her zamanki gibi boyun eğirim.

- Benimle ancak danışman bir avukat aracılığıyla görüşebileceğini söyleyin ona.
- Gereksinim olmadığını yineleyecektir...
- Siz yine de söyleyin.

Asım, Marbella'ya yolculuk işlerimizi düzene koydu, bir arkadaşımın dadısını bize eşlik etmesi için ayarladım. Asım biraz daha nakit para veriyor bana, bir kısmı kendisinin, bir kısmı da babamdan ödünç. Her şey yolunda, yola çıkıyoruz.

Marbella'da biraz gevşiyorum; karanlık geçmişim İspanya'nın mavi denizinde batıyor... Bir zayıflama merkezine gidiyor, serserilik ediyor, çocuklarla kendime bir sürü giysi ve ayakkabı satın alarak kafamın içini boşaltıyorum. Günler şaşılacak bir çabuklukta geçiyor, bir yaz rüzgârı kadar huzurlu. Küçük bir bulut gibi yüzdüğümü hissediyorum, çocukların kumlarla oynayıp izliyor, akşamları babalarının bağırmasından uzak, onları bağırma basıyorum. Bu kaçamağın nedenini anlamasalar da, kendilerini mutlu hissediyorlar. Yanlarında bulun-

duğum sürece, soru sormuyorlar, zaten babaları o kadar sık yok oluyor ki...

Mutluyuz.

Mustafa'nın bunalım geçirdiğini söylüyorlar. Terk edilmiş âşık gibi üzgün görünüyormuş. Sakal bırakmış, evden eve dolaşarak, yana yakıla arkadaşlarından beni geri dönmeye ikna etmelerini istiyormuş. Üstelik kendini içkiye vermiş. Anlaşılan, sokakta rastladığı insanlara kendisini terk eden sevdiği kadından söz ediyormuş. Bir gün Asım'a rastlamış ve ayaklarına kapanarak arabuluculuk yapması için yalvarmış. Hatta Adile'yle aralarında geçen olaydan sonra ilk kez, özür dilemek amacıyla annemi bile aramış.

Ağırlıklı kişiler sokuyor araya. Dostlar beni arayıp onun değiştiğine inandırmaya çalışıyorlar. Annemle babam, "çocuklarımın iyiliği için" evliliğime "yeni bir şans" tanımamı isteyerek araya giriyorlar. Hatta annem bile kocamdan yana, bu ise beni çileden çıkarıyor. Nedenini biliyorum: Annem Mustafa'yı zavallı çocuk rolünde görmeye alışık değil. Çok inandırıcı olabilir ve herkesi aldatmayı becerebilir o. İnsanlar, benden söz açılır açılmaz göz yaşlarına boğulan bir erkek görüyorlar karşılarında. Pişman olduğunu sanıyorlar. Süründüğünü, yalvarıp yakardığını gözlemliyorlar, onlar için bu, gerçekten değiştiğinin göstergesi...

Öte yandan, özgürlük coşkum ciddi bir biçimde azalmaya başlıyor. Yaşamımın geri kalan kısmını, iki kez boşanmış bir kadın olarak, böyle yalnız geçiremem. Çocukların belli bir yuvada, mümkünse babalarıyla yaşamalarını isterdim. Ancak karanlık düşünceler yine yakamı bırakmıyor.

Şimdilik, Mustafa gözle görülür bir pişmanlık duygusuyla ve kararlılıkla beni yeniden elde etmeye çalışan kişi rolünde. Peki taktiği başarılı olmazsa hangi yöne sapar?

Uzun süredir, fiziksel açıdan beni korkutmuyor, bütün bunları gömdüm artık, ama ya çocuklar? Uyurken seyrediyorum onları, saf ve mutlu küçük yüzleri kaygıyla içimi titretiyor. Bir açmaz içindeyim.

Asım bir çözüm yolu buluyor. Bir avukata protokol hazırlatıyor; buna göre, yeniden ayrılmaya karar verecek olursam, hem boşanma hem de çocukların velayet hakkını elde edeceğim. Ancak bu koşullar altında yuvama dönebilirim.

Mustafa'nın avukatı, metni gözü kapalı değil, son satırına kadar iyice okuyarak imzalamasını önermiş. O ise şöyle yanıtlamış:

– Bu belge bana Tehmina'yı geri getirecekse, içeriğinin hiç önemi yok.

Hızla imzalayıvermiş.

Çocuklarla ben İngiltere'ye dönüyoruz ve Mustafa, çok resmi bir tavırla bizi ailemin evinden almaya geliyor. Annem söylev çekiyor:

– Tehmina, ailenin evinden ayrıldığını kocanın anlamasını ve bunu hiç unutmamasını istiyorum. Senin bir evin var ve buraya geri dönenebilirsin, bunu böyle bilsin!

Mustafa bana kraliçe gibi davranıyor, hatta normal konuşmaz oldu, kuzu gibi meliyor. Geceyi Haslemere'de geçiriyor sonra ikinci bir balayı için Florida'da Palm Beach'e gitmek üzere yola çıkıyor.

Eskiden, alışverişe çıktığımızda Mustafa dayanılmaz biri olurdu; Palm Beach'te ise bir civciv gibi peşimde dolanıyor. Yorulduğunda, paketlerle birlikte mağazanın girişine oturuyor ve girip çıkanlarla kaderi konusunda şakalaşiyor. İdeal bir koca olarak görüyorlar onu. "Ne aşk!" diyor bir kadın yanıımızdan geçerken... Mustafa da gülücüklerle yanıtlıyor; harika koca, harika baba, gözetim altındaki damat.

Terasta mumlarla yemek yiyoruz. Dalgaların plajda çıkardığı sesin büyüüne kapılarak, yavaş yavaş kaygılarımın, parmaklarımın arasından kayan bir avuç kum tanesi gibi akıp gitmesine izin veriyorum. Ama diken üstündeyim hâlâ, yaralarım derinliğini koruyor. Fiziksel açıdan ona zorlukla katlanıyorum, bana dokunduğu anda tüylerim diken diken oluyor, yalnızca elimi tutmasına izin veriyorum. Biraz fazla romantik havaya bürünür bürünmez de paniğe kapılıyorum.

Birdenbire, içimde en küçük bir aşk izinin kalmadığını fark ettim. Geri dönülmez bir biçimde bitti. Evliliği sınavan en güçlü etkenin bağıllık olmadığını anlamaya başlıyorum. Daha çok, güven ve saygıya dayanıyor. Mustafa uzun süre önce bu güveni yok etti, şimdi ise ona saygı bile duymuyorum. Aslında acıyorum. Çocuklar dışında aramızdaki tek bağ, politika. Pakistan'a dönmekten söz ediyoruz, paylaştığımız inançlar uğruna savaşmak isterdim. Lahor'daki güzel evimizi getiriyorum gözlerimin önüne, onu yeniden dekore ederken görüyorum kendimi. Aslında bu bir mecaz; eski ev, benim ülkem; yeni dekorasyon ise politika. Sonunda bir entelektüel olup çıktım; tam anlamıyla başarısızlığa uğramış bir duygusal yaşamın boşluğunu, bulduğum her şeyle gideriyorum.

Kız kardeşim Minu ile kocasını ziyaret etmek için Boston'a gidiyoruz. Ben evden sürüldükten sonra bir sürü olay çıkmış. Wight Ada-

sı'nda ailemin korktuğu başına gelmiş. Minu, orada Philip Holt adında bir oğlanla tanışıp âşık olmuş. Çocuk, okulun en iyi fotoğraf öğren-cisiymiş. Ancak hem Katolik, hem de Fransız ve İngiliz kökenliymiş, ailem için ise bu, başlı başına bir engel. Öfkelenerek, ama çaresizlik içinde, oğlandan İslam'ı kabul edip Ali Habib adını almasını istemiş-ler. Minu ile Habib'e imam nikâhı kıyılmış, sonra da fotoğraf eğitim-lerini tamamlamak üzere Boston'a hareket etmişler.

Minu, beni iyi, Mustafa'yı da kişiliği değişmiş olarak gördüğü için hem şaşırıyor hem de seviniyor. Sonra da beni görmek için Pakis-tan'dan gelmiş olan anneannemi ziyaret amacıyla Londra'ya dönüyo-ruz. Yeniden bir araya geldiğimize inanmakta zorluk çekiyor. Kazla-rın, çiçeklerin ve yeşil tepelerin ortasındaki kır evinde egemen olan yepyeni huzur onu Allah'a karşı şükran duygusuyla dolduruyor. Du-aların sonuçu verdiğinden kesinlikle emin. Aşkın zaferi bu.

Hayır, âşık değilim. Evet, kendimi sakın hatta doygun hissediy-o-rum.

Ancak Mustafa, ilişkimizi güçlendirmek için kesinlikle bir çocuk yapmaktan yana, bense hamileliklerimin lanetli olduğuna inanıyorum. Mustafa'nın hamile karısı Şeri'ye yaptığım kötülüğü unutamıyorum. Yaşamımın en kötü anlarıyla hamileliklerimin eşgüdümlü olması ben-ce bir rastlantı değil. Ya Tanrı, rahmime tohum düşer düşmez beni cezalandırıyorsa?

Mustafa bana yalvarıyor. İlişkimizin bu aşamasında dünyaya geti-receğimiz çocuğun olağanüstü olacağına, Tanrı tarafından kutsanaca-ğına ant içiyor. Geçmiş unutturacak bu yeni çocuğu öyle çok arzu ediyor ki, inatla ısrar ediyor.

Hamileyim. Ancak testin pozitif olduğunu Mustafa'ya bildirdiğim an, korktuğum değişikliğe uğradığını hissediyorum. Oyun bitti: Kolla-rımdaki üç çocuk yetmiyormuş gibi bir de karnımdakiyle birlikte nere-ye gidebilirim ki?

Beni istediği gibi avucunun içine aldı. İşte yine onun elindeyim. Bu bağımlılığı tanımlayan bir İngiliz deyiimi var: "Yalın ayak ve hami-le".

Aptallığım nasıl açıklanabilir ki? Durumumu bilen ve ayrılığımız sırasında benden yana tavır alan bütün dostlarımızı yitirdik. Hatta Ali ile,Billo bile artık bizden uzak.

Ardından yeni ve akla hayale sığmaz kavgalar geliyor. Mustafa, bana istediğim anda boşanma ve çocuklara sahip çıkma hakkını tanı-

yan ve altında imzası bulunan anlaşmayı kendisine geri vermemi istiyor. Bu özgürlük pasaportundan ayrılmaya niyetim yok. Zaten belge Asım'da ve bunu ondan geri isteyemem. Mustafa da hamilelik korkularıyla dalga geçiyor, zalimce onları doruğuna tırmandırmaktan keyif duyuyor:

– Haklıydın, senin hamileliklerin lanetli. Hâlâ üzerinde bulunan bu lanetin ne kadar güçlü olduğunun bir kanıtı bu, günahların için acı çekmelisin.

Bu arada, küçük kardeşim Adile'nin aşk fotoromanı ilginç bir hal aldı.

Washington'dayken, annemle birlikte, babamla kocası arasında iş ilişkisi bulunan miras zengini bir kadının evine davet edilmişler. Annem göz kamaştırıcı evlerinin, sanat koleksiyonlarının, antikaların o kadar etkisinde kalmış ki, ailenin hem koyu Museviliğini, hem de İsrail'e verdiği cömertçe maddi desteği neredeyse unutmuş.

O akşam, evin genç oğlu Adile'ye çılgınca âşık olmuş. Adile'yle annem de ailenin servetine çılgınca âşık olmuşlar.

Genç adam onları Boston'a kadar izlemiş, Minu annemin onu eve kabul etmesine şaşırıp kalmış. Evlenme isteğini bildirmiş, kabul etmek için tek bir koşul öne sürmüştü annem: İslam'a dönmesini. Daha fazla beklemeden, annemle Adile, babama Adile'nin bir Musevi ile evlenmesini kabul ettirmek gibi ağır bir görev üstlenerek Pakistan'a geçmişler.

Annem, isteklerini eşine benimsetmeyi her zaman becerdiği için kendinden emin. Ama babam, işleri yüzünden Karaşi'de çok uzun süre kaldı. Annemin sorgulayan bakışlarından uzaklaşınca, ordudan emekli olup şimdi Ziya hükümetinde önemli görevlere getirilmiş bütün eski arkadaşlarını, dostlarını bulmuş. Gözetimsiz, kısıtsız bir bekâr hayatı yaşıyor orada ve artık bir kadeh içki içmek için gizlenmeye de gerek duymuyor olmalı. Annem geldiğinde, kendinden emin durumda.

Annem, elinden geldiğince diplomatik davranarak, bir yabancıyla evliliğin olasılığını dile getirmeye başlıyor. Sonra "yabancı" sözcüğünün niteliğini belirliyor.

Bir saniye içinde, bastırılmış yıllar şiddetle patlak veriyor. Annemin güçlü kişiliğine her zaman yenik düşen babam, sertçe, bu evlilik gerçekleşecek olursa kendisinden boşanacağını açıklıyor! Annem, ni-

şanlısının din değiştirmeye söz verdiğine yeminler ederek onu yatıştır-maya çalışıyor. Babamsa haykırıyor:

– Öyleyse tek bir çözüm yolu var! Adını Yaser Arafat olarak de-ğiştirsin! O zaman razı olurum! Bütün dünya onun FKÖ'nü destekle-diğinden emin olur.

Annem, savaşımlı daha sonra sürdürmek üzere, geçici olarak geri çekiliyor. Oğlanın ailesine üzücü haberleri ilettikten sonra, Adile ile birlikte İngiltere'ye geri dönüyor. Bunun üzerine, oğlanla annesi ilk Concorde'a atlayıp onlarla buluşmak üzere Londra'ya geliyorlar.

Annem, bütün yakınlarını arenaya çağırıyor. Savaş ilan ediyor. Kırk sekiz saat içinde, bütün aileye telefon ederek ayrıntılarıyla duru-mu anlatıyor ve hepimizin desteğini istiyor. Telefon görüşmeleri dün-yanın dört bir yanını sarıyor. Haberi alan Asım, hemen Adile'yi arı-yor:

– Bunu yapacak olursan, seni öldürürüm!

Asım, Suudi Arap bir ailenin kızıyla evli ve onlara Musevi bir ka-yınbirader kabul ettirmesi olanaksız. Bense, Mustafa'nın Adile'nin aşk yaşamında olup bitenlerden uzak kalmasını dilerdim ama, uluslar-arası telefon maratonu sonunda onun da kulağına kar suyu kaçırıyor. O da tıpkı babam ve Asım gibi tepki gösteriyor. Tek arzusunun, Adi-le'yi evlenmekten vazgeçirmek olmasından kuşkulaniyorum.

Geceyi annemin evinde geçirmemi ve her ikisini de bu korkunç "rezalet"ten vazgeçmeye razı etmemi buyuruyor. Ama olay birden cid-dileşiyor; aslında ben iki âşığın Regents's Park'ta karşılına çıkan ilk camiye girip evlenerek işi oldu bittiye getirmelerinden ve kibar kibar herkesin önüne çıkmalarından korkuyorum.

O akşam, telefon maratonu yeniden başlıyor. Londra'dan, Kara-şi'deki ablam Rubina'yı arayıp kuşkularımı ona da bildiriyorum. Aynı akşam, bir süre sonra Rubina annemi arayıp bombayı patlatıyor: Ba-bam bir kalp krizi geçirmiş. Yoğun bakımdaymış.

Annemle Adile, ilk uçağa atlayıp Karası'ye gitmek zorundalar. Sürgün Mustafa'nın karısı olduğum için, ben gidemiyorum.

Hepimiz bunun bir blöf olmasından kuşkulaniyoruz. Ancak an-nemle Adile emin olamadıklarından, ertesi gün öğlen uçuşu için yer ayırtmak zorunda kalıyorlar. Annem, Adile'nin nişanlısıyla annesini Londra'daki otellerinden arıyor, son haberleri özetliyor ve ertesi gün saat 10.00'da onları eve davet ediyor.

Pis işi de benim üzerime yıkıyor: Genç Romeo ile annesine bu aşk öyküsünün geçici sonunu bildirmek.

– Çok yıprandım Tehmina, aşağı in de onları karşıla... salonlarda, durumu anlamaları için elinden geleni yap. Adile, babasının onayını almadan bu oğlanla evlenirse, ailesinin desteğini yitirir ve evlilik yürümezse, Pakistan'da onunla evlenmek isteyecek birini bulamaz. Her şeyini kendi elleriyle ateşe atmış olur!

Annem "dramatik" formunun doruğunda; son noktayı şöyle koyuyor:

– Söyle onlara, Adile'nin güvenliği için hesabına bir milyon dolar çıkarılması gerekiyor.

– Bunu asla yapamam.

Paradan söz etmekten zaten çekinirim, bu ise işin tuzuyla biberi! Annemin yanından ayrılırken, acı acı rakamı kafamda tartıyorum... Bir milyon dolar... Adile bu kadar etmez.

Salondaki Amerikalılarla buluşmak üzere aşağı iniyorum. Babamın geçirdiği "kalp krizi"nin, olayın niteliğini değiştireceğini sezinlemişler zaten. Elimden geldiğince annemin söylevini onlara iletmeye çalışıyor, Adile'nin olağanüstü güvenlik gereksiniminin altını çiziyor, ama belli bir miktar telaffuz edemiyorum, mümkün değil bu.

Romeo'nun annesi de bir açıklamada bulunuyor:

– Kız kardeşiniz, gereksinim duyduğu her türlü güvenceye sahip olacak. Oğlum çalışıyor, kısa bir süre önce New York'ta iki odalı bir daire kiraladı. Adile'nin kendi arabası olacak ve oğlumun sahip olduğu her şeyden yararlanabilecek... Daha ne söylememi istiyorsunuz?

Biraz sinirleniyor.

– Her şeyi olacak! Çorapları, giysileri, gömlekleri... her türlü malı.

Kıpkırmızı kesildiğimin farkındayım, ama sormaktan kendimi alamıyorum:

– Başka neleri var?

– Bankada yaklaşık 30.000 doları var.

– Annem, güvence olarak kız kardeşimin hesabına bir miktar ayırmasını diliyor.

Anlamış gibi görünmüyor; ya da belki fazlasıyla anlıyor:

– Başka bir güvence yok. Büyük babasının mirasına konacak, ama serveti yatırımlara bağlı. Öncelikle bir başkasına devredilmesi söz konusu olamaz. Oğlumun verilecek hiçbir şeyi yok.

Gülümsememi zor engelliyorum. Bu son bilgiyi götürdüğümde, yukarıdaki tepki geliyor gözlerimin önüne. Birkaç saniyeliğine bana izin vermelerini rica ederek merdiveni tırmanıyorum. Annemle Adile, bir sürü bavulla çantanın arasında oturmuş, görevimin sonuçlarını öğrenmek için sabırsızlanıyorlar. Son derece ciddi bir havaya bürünerek, bildiriyorum:

– Yalnızca 30.000 doları var, bunu de vermeye hiç niyetli değil, ama Adile’nin her şeyi olacak, giysileri, gömlekleri, hatta çorapları bile!

Ağzı açık kalan annem, iki elini göğsüne vurarak dövünüyor, sonra derin bir soluk alıp çığlığı basıyor:

– Nasıl? Parası yok muymuş?

Hemen o an, gitmenin vakti geliyor, uçağa geç kalıyorlar, acele etmeleri, hizmetçileri çağırmaları, herkesi itiştiyerek arabayı yüklemeleri gerek. Annemle Adile, yanlarından geçerken, Amerikalılardan çabucak özür diliyorlar.

– Kocam çok hasta...

– Babamın yanında kalmak zorundayım...

Havaalanına giderken yol boyu, annemin inci tespihini çekiştirerek kocasının hayatını bağışlaması için Tanrı’ya yakarıyor. Gerçekten de mucize sonucu, babam iyileşiyor.

Annemle babam, Adile’ye iyi bir evlilik ayarlamakta gecikmiyorlar. Çocuğun adı Reis Matlub. Bahavalpur’da, çok saygın bir aileden gelen bir toprak sahibinin oğlu. Babası, bölgenin en güzel ve en zengin camisini yaptırmakla ünlü. Adam, bütün işlerin bittiği gün ölmeyi düşlüyormuş, bu nedenle işçileri yirmi beş yıl boyunca çalıştırarak, bu sanat eserine elinden geldiğince ayrıntı eklemiş. En sonunda işler bittikten kısa bir süre sonra da, gerçekten ölmüş; ailenin efsanesi dilden dile dolaşılıyor! Adile, kültür tarihimizin bir parçasıyla evleniyor.

Bu evlilik, Adile’nin önüne güzel ufuklar açıyor. Genç adam çekici, akıllı, ince ve oluşturduğu imge çok açık: Adile, Yahudi Romeo’ya olan aşkını bir cami yapımcısının oğluna aktarmış bulunuyor.

Bavulunu hazırlamasına yardımcı olurken, mutluluk dileklerimi iletiyorum:

– Kendi düşlerimdeki evliliği diliyorum senin için. Hiçbir acı tatmamayı, yaşamda elde edemediğim her şeyi senin elde etmeni diliyorum.

Mustafa’ya haberi kendim iletirken, dikkatle tepkisini inceliyo-

rum. Aslında, Adile'nin evliliğini, en azından taşıyacağı adı onayla-
maktan başka çaresi de yok. Aile, kendisiyle aynı bölgeden, güney
Pencaplı, üstelik zengin, saygın ve aşırı tutucu... Her şey kusursuz.

Mustafa haberi sindiriyor, sonra hafifçe gülümseyerek:

– Hmm evet... iyi bir eşleşme, diyor.

21

Benazir Bhutto ile Mustafa arasındaki uyuşmazlık, zamanla büyüdü. Benazir kendini bürokrasiye kaptırdı ve önemli kararlar, yazışmalar yüzünden geciktirildi. Danışmanları, Mustafa'nın tutkusu ve gururu hakkında sürekli masallar aktarıyor kendisine. İki yıllık çalışmadan sonra, Mustafa artık onunla konuşabilmek için randevu almakta zorlanıyor ve bazen haftalarca beklemek zorunda kalıyor.

Mustafa kırgın. Benazir'in hâlâ onun deneyimine gereksinimi olduğuna inanıyor, ama o, tacı tek başına taşıyacak kadar büyük hissediyor kendisini. Mustafa gücün elinden kaydığını hissediyor ve diğerleri de bu durumun farkındalar. General Ziya hükümeti en sonunda demokrasi benzeri bir gelişim gösterdi. Sıkıyönetim askıya alındı, seçimlerin 1985'te, yani bu yıl yapılacağı açıklandı. Mustafa'nın Pencap'taki doğal politik önemi, yokluğunda karşıtları tarafından yıpratıldı; aralarında yer alan üç kardeşi, mecliste koltuk kapma peşindeler. Benazir Pakistan'a dönmeyi düşünüyor ve Mustafa, partinin Pencap başkanlığını kendisine vermeye niyetli olmadığını aniden öğreniyor. Kararını şöyle açıklıyor Benazir:

– Birçok kişi bu seçime karşı çıktı!

– Karşı çıkacak kimse göremiyorum! Tek olası aday benim. Sizin yüce gönüllüğünüze bağlı bir şey değil bu, uzun süredir biliniyor zaten: Pencap'ın başkanıyım ben.

Bunu yeni sürtüşmeler izliyor. Dışarıdan bir gözlemci için, bunlar Pakistan'ın içinden çıkılamayacak kadar karışık politikasıyla ilgili küçük tartışmalardan başka bir şey değil. Ancak Mustafa için, su içmek ya da soluk almak kadar yaşamsal önem taşıyor.

Partiden istifa etmeye karar veriyor ama vuruşmadan terk etme niyetinde değil. Eski politik müttefiki Gulam Mustafa Jatoy'yle birlik-

te yeni bir parti kuruyor ve Halk Partisi'nin temel ilkelerine dönüşü ilan eden bir bildiri yayınlıyor. Resmi amaç, Bhutto'ya bağlı olan işçi sınıfını çekmek; Mustafa'nın kişisel amacı ise kendisini Bhutto'nun siyasal mirasçısı, açık halefi olarak kabul ettirmek.

Son sekiz yıllık günahlarını bağışlatmaya çalışan Mustafa, doğum için geleceğimizi, Londra'nın lüks Portland Hastanesi'ne haber veriyor. Prenses Anne'ın kocaman bir portresi süslüyor girişi, çünkü çocuklarının doğumunu burada gerçekleştirmiş. Oğlumuz Hamza da burada doğuyor. Bu kez doğum zor olmadı, asıl zor olan Mustafa. Hamza'nın doğumundan iki gün sonra, "yazlık giysiler giyilen sıcak ülke" olarak tanımladığı bir yere yolculuk yapmak durumunda.

Doğumdan yirmi dört saat sonra, ona giysi satın almak için dışarı sürünmek zorunda kalıyorum. "Sıcak ülke", Hindistan. Mustafa, bağlantısı Joşi aracılığıyla, yeni başbakan Raciv Gandhi'den randevu aldı. Altı gün sonra geri dönüyor. Orada kendisini, ziyarete gelen bir devlet başkanı gibi protokole uygun ağırlamışlar. Basından uzak, bir dinlenme evinde barınmış, görkemli bir safariye çıkılmış. En önemlisi, başbakanla uzun görüşmelerde bulunmuş.

Raciv Gandhi, tıpkı annesi gibi Pakistan'a yardım etmeye hazır olduğunu belirtmiş. Bunun nasıl bir yardım olduğu belirlenmemiş, ama politika hep aynı. Mustafa durumdan hoşnut.

İlginç değil mi, haber ilgimi çekmiyor. Bir saplantım var. Büyük bir mucize düşü gördüm: düşümde bu mucizenin nasıl olduğunu soruyorlardı bana ve bir ses karşılık veriyordu: "Tehmina, Hazreti Ecmir'in Hindistan'daki mezarına gitti."

Bu hac seferini düzenlemesi için Mustafa'nın başının etini yiyorum. Joşi bu işi ayarlayabilir. Tek yapacağı, bir sonraki buluşmalarında bunu kendisinden istemek. Mustafa ile Joşi, her zamanki gibi bir Wimpy'de buluşuyorlar; kibarlık olsun diye ben yandaki masaya oturuyorum. Uzun süre konuşuyorlar, kuşkusuz politika hakkında, Mustafa'nın benim hac isteğimi bildireceğini umuyorum. Ayağa kalkıp hesabı ödüyor, sonra da önümden geçiyorlar. Joşi duruyor, gülümseyerek Mustafa'ya:

– Beni karınla tanıştırmayı unutuyorsun! diyor.

Mustafa, sıkılarak formaliteyi yerine getiriyor. Birlikte çıkıyoruz, en sonunda kocam hac konusunu açıyor. Joşi, elinden geleni yapacağını söylüyor.

Kutsal kişinin beni çağıran sesi şimdiden kulağımda.

İki gün sonra, Hint Havayolları'yla uçmak için hazırlanıyorum. Mustafa bavullarıma bakıyor:

– Makyaj malzemeni götürmeni istemiyorum! Ruj bile alma yanına.

İlk kez tek başıma yolculuğa çıkıyorum, özellikle erkeklerin dikkatini çekmemeliyim! Paranoyası çekilir gibi değil. Çok aptalca bir şey, sanki Hindistan'dan kendime ruj alamam! Alsam nereden öğrenecek?

Yeni Delhi havaalanına indiğimde yanıtını alıyorum. Beni gümrükten ve göçmen servisinde geçirmek için iki adam geliyor yanıma. Gizli casusları mı? Otele kadar eşlik ediyorlar, burada benim için harika bir daire ayarlanmış. İki dakika sonra, kapımda bir kadın beliriyor. "Halkla ilişkiler" uzmanı havasındaki bu hanım, kendisini Mrs. Singh olarak tanııştırıyor ve amacım hakkında bilgi edinmek istiyor. Yalnızca bu iş için değil, etkinliklerime yön vermek için geldiğini anlıyorum. Mustafa bu hac seferimi başka bir iş için mi kullanacak yoksa?

İki gölgem, nazikçe, acentenin genel müdürünün yarım saat sonra gelip benimle bir çay içeceğini bildiriyorlar. Mrs Singh'e, bu genel müdürün kim olduğunu soruyorum. Yanıt; patronuymuş, çok önemli bir kişiymiş, adını söylemiyor. Benim görevim, Mustafa tarafından ona bir mesaj iletmekmiş. Sırasıyla, bu adama söylemem gerekenler şunlar: Pakistan'da siyasal durum duraklama halinde; Ziya iktidara hâlâ sımsıkı yapışık; Afganlı isyancılara yardım politikası bütün bölge için tehlikeli sonuçlar yaratacak nitelikte; Rus birliklerinin çekilmesi Amerikan etkisini güçlendirecek ve ortak çıkarlarımızı tehlikeye atacaktır.

Mustafa'nın bu mesajının amacı, Ziya'ya karşı harekete geçmenin şimdi her zamankinden âcil olduğunu üst düzey yetkililere iletmesi için genel müdürü razı etmek.

Ayrıca, Mustafa ile başbakan arasında ikinci görüşmenin gerekliliğini bildirmek, genel müdürün görüşlerini dikkatle dinlemek, sonra da onları kelimesi kelimesine rapor etmek talimatını da alıyorum.

Sanki hacca değil, gizli bir göreve çıktım!

Çay içiyoruz. Müdür beni dinliyor, Mustafa'nın kararlılığını beğendiğini, durumu da çok iyi anladığını söylüyor. Bu mesajı gereken yere iletecek. Önümüzdeki haftalardan birinde Mustafa'yla bizzat temas kuracak. Yakında Londra'ya uğrayacağını belirtiyor. Raciv Ganj-

hi ile randevu konusunda, Mustafa, her zamanki aracısı Joşı tarafından haberdar edilecek. Genel müdürün son talimatları:

– Dışarı fazla çıkmayın, olabildiğince az görünün. Birisi sizi tanırsa, başımız derde girer.

Ertesi sabah, Ecmir’e doğru uçuyorum, iki gölgem, kutsal mezara kadar izliyor beni. Bu Hindu gölgeler, İslami dualarımı bozuyorlar. Yalnız kalıp yaşantımdaki dengeyi koruması için Tanrı’ya dua etmek istiyorum. Özel yaşamıma, her yerden çok, burada saygı gösterilmeli. Ancak iki gölge yok olmamak için diretiyor.

Yavaş yavaş, ulu kişinin huzuru etkili oluyor. Çevremde dua mırıldanmaları duyuyorum, gerçeklik uzaklaşıyor. Duam Tanrı’ya doğru uzanıyor:

– Mustafa, artık şiddet ve delilik nöbetine tutulmasın. Huzurlu ve uyumlu, normal bir yuvam olsun, Tanrı kocamı görsün ve sürgünlüğüne bir son versin. Ailemle aram, tam anlamıyla düzelsin.

Çevremde, bitkin, kollarında çıplak çocuklar, acı çekmekte oldukları her hallerinden belli olan, ama tıpkı benim gibi umudunu koryan kadınlar var. Zavallı varlıklarının üstesinden yalnızca umut gelebilir.

İki arkadaşım ayak bağı olduğundan, huzurum son buluyor. Sinirli, rahatsız görünüyorlar. Hindistan’da İslamı, kanlı kılıcını çeken bütün generallerden daha etkin bir biçimde geliştiren ulu kişinin gömütü önünde böyle ayakta durmak, iki Hindu için entelektüel açıdan hiç de rahat bir durum değil. Başımı saygıyla eğerek, geri çekiliyorum. Yepyeni bir güçle canlanıp yaşama geri döndüğümü hissediyorum. İnanc, bitmez tükenmez bir kaynak.

Yeni Delhi’de, Mrs. Singh’le öğle yemeği yiyorum, sonra alışveriş çıkıyoruz. Bir tablo ile bir halı satın alıyorum.

– Mrs. Singh? Londra’dan göndermemi istediğiniz bir şey var mı?

Sevinerek gözlerini kocaman kocaman açıyor:

– Bir el çantam olsun çok isterdim... deri çantalara bayılırım.

Sonra yüzünü kaygı bürüyor:

– Adresimi size veremem.

– Sizin adınıza çantayı teslim edebileceğim bir adres de mi yok?

Duraksayarak susuyor. Nazıkçe ısrar ediyorum.

– Bu James Bond hikâyesi de neyin nesi? Dost olamaz mıyız sanki?

– Mümkün değil. Bir daha böyle konuşmayın. Bir "bağlantı" ile dost olmaya hakkım yok. İşimi yitirebilirim.

Sonunda, sağa sola, öne arkaya göz attıktan sonra, bir adres fısıldıyor.

Deri çantanın baştan çıkarıcılığı müthişti.

Mustafa getirdiğim rapordan çok hoşnut kalıyor. Ama dualarım yerine gelmedi. Dönüşümden iki hafta sonra, boşanma halinde çocuklara sahip çıkma hakkını bana devreden o belge konusunda yine başımın etini yiyor. Söyleniyorum:

– Mustafa, madem ki onaylamıyordun, imzalamasaydın. Sorumsuzca davrandın, sonuçlarına da katlanmalısın. O belgeleri Asım'dan isteyemem. Sana olan saygısını yitirir.

Sert bir tokat atıyor ve avukatını aramak için telefonu kapıyor:

– Karım anlaşmayı feshetmeyi kabul ediyor. O maddenin geçerli olmadığını belirten bir belge ulaştırabilir misiniz bize? Çok acele. Karım imzalayacak.

Avukat, yeni belgenin sabah postasıyla elimizde olacağını söylüyor. Korkudan yüreğime iniyor. O belge benim tek korumam, bu adamın deliliğine karşı son savunmamdı. Otoritesinin altında yine resmen ezilmemek için kesinlikle bir şeyler yapmalıyım.

Ertesi sabah, Mustafa dışarıda. Kaygıyla postayı gözden geçiriyorum. Avukatın zarfı burada, onu cebime atıp dört çocukla birlikte ailemin evine kaçıyorum.

Annem, telefonda Mustafa'nın yakınmalarını dinliyor. Eve dönmek için beni razı etmeye çalışıyor. Ama artık onun verdiği sözlere inanmam. Boşanmak istiyorum; bu kez, kararlıyım. Çocuklarım mahkemenin gözetiminde. Mustafa'ya, üç büyüğü pazar sabahları alabilme hakkı veriliyor, akşamları geri getirmek koşuluyla.

Bu olaylardan kısa süre sonra bir sabah, saçlarımı kesip Mustafa'nın arzularının simgesinden kurtulmak isteğiyle uyanıyorum. Kuför beni vazgeçirmeye çalışıyor, kesmeye kıyamıyor; öyle uzun saçlarım var ki... güzelliğimin anahtarı onlar... Ama kararlıyım. On dört yaşımdan beri saçlarımı kestirmedim ve kısaltan, kesen makasın kirt kirt eden sesi bana bir âyin gibi geliyor. Mustafa'nın kötü ruhu kafamdan çıkıyor. Kurtuldum.

Mustafa durumu çabucak öğreniyor ve bu hareketin simgesel anlamını da aynı çabuklukta kavlıyor. Artık ona asla dönmemeye kararlı

olduğumu belirtiyor bu. Bir daha asla. Yoksa, bende en sevdiği şeyden ayrılmazdım. Tılsımından.

Benim uzun saçlarım kesilince, o da zayıf bir Samson oluyor.

22

1985 yılının yaz ortasında yaz, şeker bayramı geldi. Mustafa; üç büyük çocuğu Nesibe, Nişa ve Ali'yi alıp Londra'dan dört kilometre uzağa, Liverpool'daki bir lunaparka götürmeyi tasarlıyor.

Sabahın köründe çocukları annemin evinden almaya geldiğinde, hizmetçilere fitre dağıtıyor. Bana ayırdığı bayram armağanı 500 sterlin. Bu beni duygulandırıyor. Olayların gelişimi, onu mutsuz görmek, pazar günleri çocukları arabaya doldurup sürgünde tek başına başka bir savaşım vermesi bana dokunuyor.

Gözlerinden uyku akan çocukları arabaya bindirip kapıyı kapatarak:

– Yol uzun, oraya saat 10.00'da ancak varırız, 18.30 sularında onları geri getireceğim, diyor.

Gün sakın geçiyor, üç büyük çocuğumun dönmesini beklerken küçük Hamza'yla ilgileniyorum. Saat 19.30 oluyor, Mustafa hâlâ yok ve paniğe kapılıyorum. Arkadaşlarından birini arıyorum, Mustafa'nın çocukları kıra götürdüğünü söylüyor; başka bir şey de bilmiyor. Bunaltana kadar soru sorarak belirsiz ayrıntılar elde ediyor ve bir şeylerin yolunda gitmediğini sezinliyorum. Ama ne olduğunu bilemiyorum.

Yarım saat sonra telefon çalıyor, koşup açıyorum. Arayan Mustafa. Arabası bozulmuş, bir telefon kulübesi bulup beni arayabilmek için uzun süre yürümek zorunda kalmış.

– Çocuklar nerede?

– Otoyoldan yeni çıkmıştım, onları bir handa bıraktım. İyiler ama yol yüzünden biraz yorgun düştüler, hem orada çok oyun oynadılar, uykudan dökülüyorlar. Şu anda yemeklerini yiyorlar, kardeşim Arbi de yanlarında.

– Kilometrelerce yürüdüğünü söylüyorsun, peki nereden yola çıktın?

– Handan, Tehmina!

– Niye? Handa telefon yok mu?

– Hayır.

İnanmakta zorluk çekiyorum, İngiltere'deyiz, Pakistan'ın ıssız bir köşesinde değil!

– Çocuklarla konuşabilir miyim?

– Olmaz, çok yorgun düştüler. Oraya dönüp çocukları buraya kadar taşımam gerekir... zor olur. Gevşe biraz, onlar iyi. Dinle, oraya dönüp ne yaptıklarına bakacağım. Bir saat sonra seni yine arayım.

Hat kesiliyor. Yerimde duramıyorum. Niyeti ne? Ne yapmaya çalışıyor?

Saat 21.30'da, telefonun sesi beni yine yerimden sıçratıyor, sinirlerim patlama noktasında.

– Çocuklar uyuyor. Kaygılanmanı istemediğim için telefona geri geldim. Onları buraya kadar taşımak çok zor olurdu, bıraktım uyusunlar. Güzel bir gün geçirdik.

Son derece sakın ve kendine hâkim bir havası var, ama anlattıklarını çok aptalca buluyorum. Sırf benim içim rahat etsin diye onca kilometreyi niye yürüsün? Sakin bir sesle soruyorum:

– Neredesin Mustafa? Sana bir araba göndereyim.

– Tam olarak bilmiyorum, 15 no.lu karayoluna yakın bir yerlerdeyim. Kimseyi rahatsız etme boşu boşuna. Arabayı sabah tamir ettirip hemen dönerim. Kaygılanacak bir şey yok.

Kendinden fazlasıyla emin, sakın ses tonu canımı sıkıyor. Bir kez daha telefonu kapatıp beni kararsız bırakıyor. 15 no.lu yolun Liverpool'daki lunaparka çıkıp çıkmadığını sormak için bir arkadaşımı arıyorum. O yolun başka bir yöne çıktığını söylüyor.

Mustafa bana yalan söylüyor. Ama sorun bu değil. Sorun, çocukların yanında olması. Ne yapacak onlara? Nereye götürecekt? Oturup derin bir soluk almaya çalışıyorum. Düşünmeye zorluyorum kendimi. Tehmina, sakın ol ve düşün!

Saat 23.30'da, Mustafa yine telefonla arıyor, bu kez annem konuşuyor kendisiyle. Tepkimin ne olacağından emin değilim. Diplomatik bir dille, annem kaygılarımı dile getiriyor, Mustafa beni delilikle suçluyor. Bir sürü ayrıntıya girerek arabasının arızasını açıklayıp annemi rahatlatıyor. Tatlı tatlı anlatıyor:

– Çocukları size geri getirmeden önce, birlikte yemek için aşçıdan safranlı et pişirmesini istemiştim. Nesibe'nin en sevdiği yemektir bu. Bizi beklememesini söylemek için onu da aradım, görüyorsunuz

ya, gerçekten yemeğe eve dönmeye niyetliydim. Araba bozulduysa suç bende değil.

Telefon kapanır kapanmaz evini arıyorum. Açıyorlar, ama kimse yanıtlamıyor. Üst üste çaldırıyorum, hep aynı şey oluyor. Sonunda hizmetçilerden biri çıkıyor:

– Farid? Bugün safranlı et yemeği hazırlamış mıydın?

– Hayır, begüm Sahip... kimse bana sipariş vermedi.

Neden Mustafa bu konuda bile yalan söylüyor? Nerede o? Çocuklarım nerede?

Babamın avukatı Garret'i arayıp uyandırıyorum. Polisi harekete geçirmeye karar veriyor. Babam, iş için Pakistan'da, durumu bildirmek üzere onu da arıyorum. Gerçeği öğrenebilmek için Mustafa'nın ciddi bir biçimde tehdit edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Sabah saat 2.00 oldu. Yine Mustafa'nın evini arıyorum. Hizmetçi çıkıyor karşıma, korkuyla; sözcüklerimi özenle seçerek sakın bir ses tonuyla konuşuyorum, böylece mesajımı Mustafa'ya düzgün bir biçimde ileteceğinden emin olmak istiyorum.

– Farid, polis gönderiyorum oraya. Seni ayaklarından asıp neler olup bittiğini söyletinceye kadar dövecekler. Sana telefon ettiğinde Sahip'e söyle, beş dakika içinde beni arasın yoksa çocuklarımı götürebileceği bütün evlere polis gönderirim. Anladın mı?

Kapatır kapatmaz, Mustafa arıyor. Rastlantı bu ya, az önce önce evini aradığını, Farid'in de çektiğim ultimatomu kendisine bildirdiğini söylüyor. İnanmıyorum ona...

Kendi evinde mi saklanıyor yoksa? Hâlâ handa bulunduğunu söylüyor ve hayal kurmayı bırakarak gidip uyumamı buyuruyor.

Gecenin geri kalan kısmı, fincan fincan içilen kahvelerle geçiyor. Konuyu kafamda evirip çeviriyorum; annem, Minu ve Rubina da yanımdalar. Sabah saat 5.00'te, Londra'daki Pakistan Havayolları şirketinin müdürüyle görüşmeye karar veriyoruz. Babam şirketin başkanlığını yapmış olduğu için yeterince etki gücüne sahibiz. Çocuklarımın, İslamabat ya da Karaşi'ye giden bir uçağa bindirilip bindirilmediğini öğrenmek istiyorum. Gelen yanıt kaygı verici. Kontrol listesi üzerinde, farklı adlar taşıyan üç çocuk, dün Paris üzerinden İslamabat'a giden bir uçağa binmişler. Yanlarında bir erkek ve bir kadın varmış. Müdür adlarını söylediğinde, damarlarımdaki kanın donduğunu hissediyorum. Gulam Arbi Khar, Mustafa'nın kardeşi! Dai Ayşe, çocukların dadısı!

Dai Ayşe'nin, isteksizce ve dehşete kapılarak suça katıldığını sanıyorum. Mustafa'nın ise çocuklar için birer sahte pasaport düzenletip dün, gün boyu onları ülkeden çıkarabilmek için zaman kazandığını anlıyorum. İngiliz Mahkemesi'nin koruması altında bulunan çocukları kaçırdı. Beni yeniden ele geçirme umuduyla, İngiliz yasasına karşı çıktı; oysa bu ülke, kendisine dokuz yıl boyunca siyasal sığınma sağlamıştı.

Yıkılarak, Pakistan'dan babamı arayıp göçmen kontrolünde çocukları ele geçirmeyi denemesini istiyorum. Ama çok geç artık, uçak çoktan gelmiş, yolcular dışarı çıkmışlar. Nesibe, Nişa ve Ali yok olduklar.

Aynı gün saat 18.30'da, Mustafa haberi anneme veriyor. Sesi hem saldırgan hem de mutsuz:

– Çocuklarımı aldım, Pakistan'a yolladım. Onları geri getirmeniz olanaksız. Tek çare, Tehmina'nın gelip benimle birlikte yaşaması. Onu başka türlü geri getiremeyeceğim için yaptım bu işi. Çocukları olmadan yaşayamayacağını biliyorum. Bu da onu sevdiğimin kanıtı değil mi?

Annem almacı bana uzatıyor. Mustafa ağlayıp sızlıyor:

– Çocukları elinden aldığım için başışla beni lütfen. Ama beni bırakmanı kabullenemiyorum. Elimde değil. Geri dön.

Hâlâ ağlıyor, ama her hıçkırığı yalnızca öfkemi artırmaya yetiyor. Umutsuzluğuna bir an bile inanmıyorum. Bu adam benim çocuklarımı kaçırdı. Onları rehin tutuyor.

Fidye ise, benim!

İki çarem var: Mustafa'ya dönmek ya da Nesibe, Nişa ve Ali'yi unutarak yaşamak. Her ikisi de olanaksız.

Mustafa, yaptıklarının nelere yol açacağını bilmiyor değil. Bir kez daha yasalara karşı çıktı; kişisel yargısı yasal zorunlulukları küçümsüyor. Oysa, kendisi için yalnızca iki çıkış yolu söz konusu: Mahkemenin koruması altında bulunan çocukları kaçırdığı için, İngiltere'de hapse mahkûm olabilir; Pakistan'da ise on dört yıllık hapis cezası hatta belki de darağacı bekliyor onu. Benim gibi, o da köşeye sıkışmış durumda. Avcı Mustafa, avın ta kendisi oldu.

Gizlice Paris'e giden bir uçağa binmeyi başarıyor ve hâlâ onun güvenliğinden sorumlu olan partinin kaynaklarını kullanarak kıtada

dolanıp duruyor. Aradan beş gün geçiyor, bu arada her türlü stratejiyi uygulamaya geçiriyorum.

Şu aralar, Mustafa Jatoi İngiltere’de; mesajımı kendisine iletebileceğini umarak onunla bağlantı kuruyorum. Mustafa, karşısında eski edilgen ve korkak Tehmina’nın olmadığını anlasın istiyorum. Onu her yönüyle tanıyan ve kendi elleriyle ayaklandırdığı dişi aslanın pençeleriyle karşı karşıya olduğunu bilsin. Jatoi’ye sesleniyorum:

– En acımasız bir biçimde şantaj yapıyor bana. Söyleyin ona, kendisi Bhutto’nun öğrencisiyse, ben de Bhutto’nun iğrenç ürününün öğrencisi oldum. O ürün, Mustafa Khar. Ben de Bayan Khar’ım. Onunla, aynı kurallara uyarak, aynı düşünce tarzıyla savaşağım.

Jatoi beni sevecenlikle dinliyor, benim için üzüldüğünü hissediyorum. O da bir derebeyi, ama bana her zaman için Mustafa Khar’dan fazla değer verdiğini hissettim. Gerçeklik ve onur ilkelerine saygı duyduğu izlenimini edindim.

Ayrıca, politik açıdan, bu olay zor bir anda ortaya çıktı. Yeni Ulusal Parti’nin oluşumu kısa bir süre önce duyuruldu, Mustafa da partinin iki numaralı adamı konumunda. Jatoi bunun can sıkıcı ve berbat bir rezalet olduğunu düşünüyor.

İngiliz gazeteleri olaya sahip çıktı. Gazete kulübelerinde, çocuklarımın bakışlarına katlanmak zorundayım. Pakistan basınında da baş sayfada yer aldık. Onlar için sürekli kaygı duyuyorum; İngiltere’de yetiştirildiler, oysa şimdi tümüyle yabancı bir çevrede bulunuyorlar, ailelerinden uzak, tanıdık insanlardan uzak.

Nerede? Neredeler? Mustafa onları Lahor’da ya da Karaşi’de bırakmış olamaz, çok tehlikeli olurdu bu. Kendi köyü Kot Addu’ya göndermiştir herhalde. Orada, kalabalık ailesi her zaman için derebeylik sisteminin ardına gizlenebilir. Ortaçağ köyü Kot Addu’da, yasayı Khar ailesi koyar.

Ya oku! Ya beslenmeleri? Ya tıbbi bakımları? Ya sevgi? Yalnızlığa nasıl katlanacaklar?

Minu yanımdan ayrılmıyor. Londra’ya geri döndü. Evliliği zor durumda ve bu süreç içinde, yalnızca benimle ilgileniyor. Geçmişte, sık sık Mustafa’nın yanında kalmam için beni razı etmeye çalışan annem, en sonunda onun kötü bir insan olduğuna ikna oldu. Bu savaşta kesinlikle benden yana, hatta Mustafa’yı politik açıdan yıkmaya da niyetli.

Ancak, bana yardım etmesinin gizli bir gerekçesi var. Onu asıl

kahreden şey, Mustafa'nın işlediği suç değil, suçun kendi evinde işlenmesi, çocukların kendi evinden kaçırılmış olması. Kişisel bir çatışma bu. Mustafa, annemin güven duygusuna ihanet etti, bir centilmen gibi davranmadı, onu bağışlaması söz konusu bile olamaz.

İnterpol'den, bütün Halk Partisi üyelerinin Avrupa'daki telefon numaralarını edindim. Paris, Brüksel, Frankfurt ve Cenevre'de araştırmalar yapıyor. Polis memurları, Mustafa Jatoi'yi, kendi konutunda verdiği davetin tam ortasında rahatsız ettiler. Sorgulamak için kendisini ayrı bir odaya çekmeleri sıkıntıya neden oldu. Ancak zincirin bir ucundan öbür ucuna gidinceye dek, Mustafa her yerden kaçıyor.

Babam, Pakistan'da yüksek düzey yetkililerle konuştu; hatta General Ziya'yla kişisel bir görüşme yaptı. Ama kimse bana yardım etmiyor ya da etmek istemiyor. Çocuklarımdan ikisi kız ve derebeylik zihniyeti, kızları babanın otoritesinden yoksun bırakmaz.

Mustafa Khar'ın, bir kez daha İslam kalkanının ardına sığınmaktan başka çaresi kalmış mıydı?

Medyaya, kızlarının, her şeye izin veren Batılı bir toplumda değil, İslam geleneğinin koşullarına uyarak büyümeleri gerektiğine inandığını açıklıyor. Bu da, Batı'yı, ahlak çöküntüsüne uğramış günah diyarı olarak niteleyen bir sürü Pakistanlının hoşuna gidiyor. Yoksul ve cahil halk kitleleri, İslam'a yapılan küçücük bir göndermeyle, hemen birlik oluşturlar. Bu gönderme haksız olsa bile.

Mustafa'nın bilinçli olarak büründüğü aşırı tutucu konum, sorunu daha da duyarlı bir hale getiriyor. Ziya, Mustafa'ya karşı en ufak bir hareketin, onu masum kurbanı dönüştüreceğinden, küçücük bir müdahalenin, uzun süredir muhalefet yapan bir kişiye yöneltilmiş bir bezdirme eylemi olarak görüleceğinden korkuyor olabilir. En kötüsü de, bunun İslam'a karşı bir eylem olarak yorumlanmasıdır, kuşkusuz. General Ziya ile diğer yetkililer, konumlarını açıkça ortaya koydular: Bu yalnızca bir aile kavgası ve kendileri bu işe karışmayacaklar.

Avrupa'nın herhangi bir yerindeki telefon kulübesinden beni arayan Mustafa, küçümseyen bir ses tonuyla, içine düştüğüm ikilemin çözümünün çok kolay olduğunu açıklıyor: Tek yapacağım, dönüp onunla birlikte yaşamak ve hep birlikte normal bir aile yaşamı sürdürmemiz.

Normal mi? Bu adamdan tam anlamıyla nefret ediyorum, bu duygu içimi kemiriyor, beni tüketiyor. Yalnız koca olarak değil, baba olarak da nefret ediyorum ondan. Benim dönüşüm için pazarlık ettiği

sırada çocukların geçirdiği bunalımları hiç hesaba katmıyor. Kendi çocuklarının yaşadığı dehşet onu ilgilendirmiyor, hiçbir şey ifade etmiyor, önemli olan kendi kaprisleri. Köpeklerine davrandığı gibi davranmıyor onlara. Dışarı!... Benim başka işlerim var!

– Görüyorsun ya, çok basit. Sen dönersen, her şey yoluna girecek.

Mustafa Jatoi'ye söylediğim sözleri yineliyorum yüzüne tükürürcesine:

– Sen Bay Khar'san, ben de Bayan Khar'ım. Sen Bhutto'dan bir şeyler öğrendiyse, ben de senden öğrendim! Asla vazgeçmeyeceğim. Aynı silahlarla savaşarak durumu göğüsleyeceğim. Sana da işin içinden sıyrılma fırsatını vermeyeceğim!

Ona karşı bir tutuklama emri çıkarttırdığımda, gazeteler manşet atıyor: "Khar, Khar'a karşı!"

Hainlik ve çocuk kaçırmakla suçluyorum onu. Nişa ile Ali İngiltere'de doğdukları için, İngiliz vatandaşı sayılıyorlar; Pakistan'daki İngiliz Büyükelçiliği ile görüşüyorum. Çocukların yerlerini saptayıp İngiltere'ye geri getirilmeleri için yardımlarını istiyorum. İnterpol, ülkeden çıkarılmaları emrini vermeye hazır.

Minu'yla bu konuları tartışırken, birden kendimi kötü hissediyorum; bir başdönmesi... bayılıyorum. Birkaç saniye sonra, zorlukla bir gözümü açtığımda, Minu soruyor:

– Bugün ne yedin sen?

Hiçbir şey. Gün boyu ağzıma hiçbir şey almadığımı fark ediyorum. Aslında, çocuklarım kaçırıldığından beri yemiyorum. Bu beş gün boyunca, yemek aklımdan bile geçmedi.

Minu, zorla hafif bir şeyler yediyor bana, ama kusuyorum. Anem paniğe kapılarak beni Wellington Hastanesi'ne kaldırıyor, orada serumla besleniyorum. Gücüm yerine gelene kadar, bir hafta boyunca hastanede kalıyorum.

Bu arada, Mustafa kıta üzerinde sürekli yer değiştiriyor ve her seferinde İnterpol'den kısa bir süre önce davranıyor. Beni etkileyebileceğini düşündüğü herkesle bağlantı kuruyor. Belçika'daki Pakistan konsoloslukunda çalışan bir memurun adına bir pasaport elde edebilmek için gizli örgütü kullanıyor. Tam Belçika'dan ayrılmak üzereyken, bir göçmen servisi yetkilisi tarafından durduruluyor: Adam, pasaporttaki fotoğrafın hileli olduğunu fark etmiş.

Mustafa Khar, hapse atılıyor, hırsızlar, uyuşturucu kullananlar,

toplumun reddettiği insanlarla birlikte. Örgüt onu serbest bıraktırıp Cenevre'ye gönderene kadar, iki gün geçiriyor orada. Interpol duruma el koymakta gecikiyor. Bir kez daha ağın deliklerinden geçmeyi başarıyor.

Evliliğimiz başarısız olduysa, suç kendisinin, beni gitmeye o zorladı. Şimdi de, geri dönmem için baskı yapıyor. Başkaları gibi o da ülkesine dönüp başını tutarak politik tutsaklığı kabullenebilirdi. Benim yüzümden, içler acısı bir hapisane hücreğine düşüyor.

Mustafa Khar'dan beklenecek tek şey, umulmayandır.

Mustafa, keyfine göre strateji değiştiriyor, yalvarmadan tehdide kolayca geçebiliyor. Bir telefon görüşmesinde, sert, sinsî bir ses tonuyla şöyle söylüyor:

– Tehmina, rezalet çıkarmana izin veremem. Bir uçağa el koyup İngiltere'ye indireceğim. Seni kaçırıp evime, kabileme geri götüreceğim, orada yasalar işlemez. Çocuklarınla birlikte yaşayacaksın. Sen yemek pişireceksin, ben de âva çıkıp ateş yakmak için odun toplayacağım. Ciddiyim, Tehmina. Bunu yapacağım. Bana inanabilirsin.

Telefonu kapattığında, korkudan titriyorum. Polisi arayıp beni kaçırmakla tehdit ettiğini bildiriyorum. Her şeyi yapabileceğini biliyorum. Bu delice işe bile soyunabilir.

Bitmek bilmeyen altı hafta geçiyor. Arada bir, Mustafa'nın yer değiştirmesiyle ilgili duyumlar alıyoruz, ama çocuklarımin kaderiyle ilgili hiçbir somut delil yok.

Babam, son derece itici bir iş yapmak için zorlayarak beni hasta ediyor: Yardım istemek için bizzat General Ziya'ya mektup yazmalıymışım. Benim için olduğu gibi, birçok başka insanlar için de korkunç bir düşman olan bu adama başvurma düşüncesi bana iğrenç geliyor. Gururumu bastırıp, olabildiğince uzlaşmacı bir üslupla dileğimi bildiriyorum. Yanıtsız kalıyor.

Zaman. Zaman kazanmak. Hava korsanları ya da teröristlerle pazarlık edenlere özgü bir strateji bu. Maskelerini düşürmek, çöküntüye uğratmak için zaman tanımak. Sinirlerim yavaş yavaş yıpranıyor. Umutsuzluğa ve güçsüzlüğe öfke karışıyor. Bu kararsızlığa daha ne kadar dayanabilirim? Hamza yedi aylık oldu. Benim için harika bir sevinç ve aşırı kaygı kaynağı. Bütün çocuklarımin görüyorum onda. Beş çocuğum var, yanımda neden yalnızca o bulunuyor? Beynim sürekli çocuklarımin görüntüsünü üretiyor ve bencillikle suçluyor beni. Onlar

olmadan nasıl dengeli bir yaşam sürebilirim? Yavrularımı yabancı bir çevreye bırakıp onlarsız yeni bir yaşantıya nasıl başlayabilirim? Suçluluk duygusu beni hiç rahat bırakmayacak, asla normal yaşayamayacağım.

Mustafa, bu zaman savaşını kazanmak üzere olduğunu anlaımış olmalı ki, yeniden arıyor. Kozları elinde tutan pazarlıkçı tavrıyla. Acele etmeden. Kendi düşüncelerimi masanın üzerine yayıyor: Çocuklarımı sonsuza dek bırakabilecek miyim? Londra'da tek başıma, onlardan haber alamadan yaşayarak mutlu olabilecek miyim? Bütün bunlar onlar için iyi şeyler mi?

Söylediği her şey yanlış. Altında yatan anlamları, tuzakları arıyor, cümleleri sindiriyorum... Doğru olan ne? Hayır, moral çöküntüye uğramadım, henüz zayıflamış değilim. İnandırıcılığını ve gücünü yeniden kazanmaya çalışıyor. Pakistan'a dönmeye niyetli olduğunu ama bunu anneme söylememem gerektiğini belirtiyor.

– Annen beni kıskanıyor. Pakistan'da benim karım olarak saygı görmene katlanamıyor. Benim değiştiğimi biliyor ve seni yeniden elde etme umudumdan nefret ediyor. Sana verdiğim zararları gerçekten onarmak istediğimi biliyor. Evliliğimizin sürmesini istemiyor. Çocukların iyiliği onun umurunda bile değil. Buna önem vermiyor. Bütün sorunu, kırılan gururu. Çocukları burnunun dibinden, lanetli evinden almış olmam canını sıkıyor. Neden, biliyor musun? Çünkü hiçbir erkek her şeyini tehlikeye atıp karısı geri dönsün diye benim kadar savaşım veremez. O, böyle bir adama sahip olamadı. Bunu göremiyor musun?

Bunların bir bölümü doğru, biliyorum. Direncimin azaldığı bir anda, annem savaşa benim kaldığım yerden devam etmeye başlayınca, bunu daha da iyi kavıyorum. Onun söylemi, benimkinden çok daha saldırgan ve sert. Mustafa'nın yenilmezliği efsanesini çökertmedikçe, durmayacağını söylüyor. Onu mahvetmek istiyor.

Bu davranışı beni garip bir biçimde ters etkiliyor. Ben, çocuklarımı kazanmak istiyorum; o ise Mustafa'nın kaybetmesini diliyor. Sık sık şu sözleri yineliyor:

– İlle de gerekiyorsa, çocukları ona bırak, ama sonuna kadar savaş. Kazanmak zorundayız!

Neyi kazanmak? Bu, bana göre anlamsız. Önemli olan tek şey, benim çocuklarım. Annem bunu anlayamıyor. Sonra da sinirleniyor; beni kendisini kullanmakla, bütün aileden yararlanmakla suçluyor:

– Bizi bu kavgada ön plana çıkardıktan sonra, şimdi geri çekilmemizi mi istiyorsun?

Birbirimizin karşıt tabanınız. Ona göre, öç, gurur ve onur sorunu bu. Bana göre ise, yavrularım geri dönmezse zafer diye bir şey olmaz.

Babamın görüşü soğuk ve pragmatik:

– Bağına taş bas, çocuk sahibi olduğunu unut. Bir gün sana देनेceklerdir. Kendi hayatını yaşa. Ama bunu beceremezsen, tek çare kocanın yanına gitmektir.

Kendileri de birer anneyle baba. Ancak onlar, her doğumda sevmeye yeteneğinin gittikçe artması, yüreğın hepsini birden, hep biraz daha fazla sevebilmek için büyümesi olgusunu benim gibi yaşamadılar. Hayır. Annemle babamın bu olağanüstü sevgi duygusunu tanımadıklarını kavırıyor ve üzülyorum.

Bir arkadaşımın, beklenmedik ve harika bir haber alıyorum. İlk kocam Enis, Amerika’da bir iş bulmuş. İkinci karısı, üç oğlu ve kızımız Tanya’yla birlikte oraya yerleşecekmiş. Yolu düşmüşken, Londra’ya uğramış. Tanya şu anda burada!

Onu görebilme izninden fazlasını da koparabildim. Enis, Mustafa’yı bıraktığım için Tanya’nın benimle birlikte yaşamasını kabul etti. Küçük kızım, 29 Haziran 1986’da ailemin evine geliyor; bugün, bir yerlerde dokuz yaşına basan Nesibe’nin doğum günü.

Tanya kollarıma atılıyor ve ağlayarak birbirimize sarılıyor. Ona şöyle bir bakıyorum, genç kız olmuş. Son kez öptüğümde dört yaşındaydı, şimdi ise on üçünde! Büyümesini göremedim, hakkında hemen hemen hiçbir şey bilmiyorum, kavuşma mutluluğu aynı zamanda büyük bir hüznün veriyor. Mustafa Khar’la buluşmak için onu bıraktığımda attığı çığlıkları duyuyor, gözlerini görüyorum. Kendimi tutmazsam, suçluluk duygusuyla çöküp kalacağım.

Ona yeni şeyler almak, yıllardır yitirdiğimiz zamanı yakalamak istiyorum. Birlikte alışverişe çıkıyor, her şeye gülüyoruz, ama gün ilerledikçe, gülüşlerimiz ister istemez hüznün doluyor. Ben dalgınım, o ise üzgün. Kafamdan neler geçtiğini tahmin ediyor. Şu aralar, onu da mahvedebilecek fırtınalı bir süreç yaşıyorum. Onu seven, normal, uygar bir baba olan Enis’le kalması daha iyi olacak. En azından bu bunalımı atlatana kadar.

Ailemin evine dönerken, ona bazı şeyleri açıklamaya çalışıyorum:

– Tanya, başıma neler geleceğini bilmiyorum. Öbür çocuklarımı aramak için Pakistan’a gitmem gerekebilir. Belki de bu arada Mustafa beni öldürür. Seni bu işlere karıştıramam. Babanla birlikte Amerika’ya gitsen daha iyi olur. O, senin güvenliğini sağlayabilir. Her zaman yaptığı gibi. Ben, öteki kardeşlerin için savaşmak zorundayım. Anlıyor musun?

Tanya, dokuz yıl önce yaptığı gibi ağlayarak kollarıma atılıp bağırıyor:

– Ama sen bilmiyorsun, üvey annemden nefret ediyorum!

Ne yapıyorum ben? Kaybettiğim çocuklarımdan birisi birden geri dönüyor ve ben onu geri yolluyorum? Neler oluyor bana? Kendi annem gibi kalpsiz miyim? Bütün olasılıkları gözden geçiriyorum; benim çok yönlü çalışıyor, ama hep aynı sonuca varıyorum: Beş çocuğum olmadan hiçbir şey başaramam. Tanya da bunlardan birisi, ama şimdilik, kısa vadeli geleceği gözden çıkarmalıyım. Şu anda onu yanıma alıp bu cehennem hayatını yaşatamam. Yarının bana neler hazırladığını bilmiyorum.

– Tanya, normal bir yaşam sunabileceğim anda seni yanıma alacağıma söz veriyorum. İşler yoluna girer girmez geri döneceksin, buna ant içiyorum.

Bir kez daha kollarıma atılıyor, boynuma sarılıyor ve bir kez daha onu geri çevirmek zorunda kalıyorum. Bu felaketin suçlusu kim? Mustafa mı, yoksa ben miyim?

Günün ilerleyen saatlerinde, bu acıklı kavuşma hâlâ aklımı kurcalarken, telefon beni gerçeğe döndürüyor. Kararsız bir ses var karşımda:

– Merhaba anne, ben Nesibe.

Bayılmak üzereyim, sözler ağzımdan zor çıkıyor:

– Nasılsın yavrum?

– Burası çok sıcak, anne.

– Neredesin yavrum?

– Bunu sana söyleyemem. İzin vermiyorlar. Telefon edebilmek için uzun bir yoldan geldik. Hava çok sıcak, anne...

Ağladığını duyuyorum.

– Kitapların var mı? Söyle bana, sana kitap verdiler mi?

– Hayır.

– Doğum günün için armağan aldın mı?

– Evet. Kâğıt paralardan bir taç verdiler. Korkunç bir şey. Hiç

sevmedim. Anneciğim, hava öyle sıcak ki, burası çok pis. Sürekli sinekler uçuşuyor. Nefret ediyorum onlardan.

Çöküp kalıyorum, bir dakika boyunca konuşamıyorum, hıçkırıklar boğazımı tıkıyor.

– Anne? Seni ne zaman göreceğim?

– Yakında, Nesibe... Yakında, yavrum.

Söyleyebildiğim tek şey bu.

– Anne, niye geri gelemiyoruz? Seninle geri gelmek istiyoruz. Eve dönmek istiyoruz. Lütfen anneciğim, eve dönmemizi sağla, lütfen...

– Yakında, yavrum...

Bu söz, bana öyle belirsiz, öyle derin görünüyor ki... İnsan yavrusuna bugün ya da yarın diyemeyince, paramparça oluyor.

– Anne? Burada daha ne kadar kalacağız?

Hat kesiliyor. Boş telefon elimde, ağlıyorum.

Ertesi sabah, Cenevre’den Mustafa arıyor. Sakin sakin ve tek tek konuşarak, onunla yaşamaya karar verdiğimi bildiriyorum. Beni teşekküre boğuyor. Stratejisi işe yaradı.

Minnet gözyaşları arasından, bunun Tanrı’nın isteği olduğunu söylüyor; harika bir koca olacağına, geçmişini bana unutturacağına söz veriyor:

Avukatlarıma ve anneme karşı gelerek, şikâyetimi geri çekiyorum. Tutuklatma emri iptal ediliyor. Mustafa Jatoi, özel elçilik yapıyor. Pakistan’dan uçakla Londra’ya gelip annemlerin evinden beni alarak, Mustafa’nın Holland Park’taki evine götürüyor.

– Bir kez daha kötü davranırsa, size yemin ederim ki, arkadaş ve politik ortak olarak beni kaybedecektir, Tehmina.

Güvencesini kabul ediyorum. Artık serbest kalan Mustafa, hemen Londra’ya dönüyor. Serseme dönmüş bir halde, onu bekliyorum. Beynim çalışmaz oldu, zihinsel açıdan ciddi bir biçimde tükendim. Döndüğünde, tüylerim diken diken. Başka yerlere bakıyorum. Kısa saçlarım ensemden kıvrır kıvrır, şaşırmış olmalı.

Açıķça rahatlamış olsa da, ürkütücü tavrından bir şey yitirmemiş. Değiştiğini söylüyor, artık aynı insan değilmiş. Gözyaşları içinde, benim isteklerime uyararak yaşayacağına yemin ediyor. Ben ağlamıyorum. Hiçbir şey hissetmiyorum. Çocuklarım için, teslim oluyorum.

Ertesi hafta boyunca, verilmesi zor bir kararla boğuşuyor. Yaptığımız pazarlıkta üzerine düşeni yerine getirmek zorunda. Ben geri

döndüm, o da çocuklarla beni bir araya getirmeli. Nesibe, Nişa ve Ali'yi İngiltere'ye getirme mi? Onları bulmak için Hamza'yla Pakistan'a mı gideceğiz?

Düşüncelerinin akışını tahmin ediyorum, tehlikeleri hesaplıyor. Ziya hükümetine karşı, hâlâ o bir ihanet suçlusu, ya idam edilecek ya da on dört yıl hapis cezası çekecek. Yine de, sürgüne bir son vermek için ciddi gerekçeleri var. Jato'nin kurduğu yeni parti çok sayıda insanın ilgisini çekiyor. Mustafa'nın ve sürgündeki arkadaşlarının bıraktığı boşluğu doldurmaya hazır birçok yeni yüz var. Uzaktan denetlemek zor oluyor, kendini kabul ettirmek için yerinde bulunmak zorunlu. Yerinde savaşmalı.

Mustafa, dışarıya, kararının yurdu ve politikayla ilgili olduğunu açıklıyor, ancak gerçek bu değil. Buz gibi tavrım her türlü cesaretini kırdı. Artık kendisine âşık olmadığımı ve saygı duymadığımı anladı. Niyetlerimden de emin değil. Çocukları İngiltere'ye geri getirirse, yeniden onu terk edebilir ve suçlamalarımı yenileyebilirim. O da, bir general edasıyla, sol kanadıma doğru bir atılım yaparak zayıf noktayı yakalıyor.

Artık pişman bir koca değil o, politik bir havariye dönüşüyor. Gelecekte, bir yalvaç coşkusuyla söz ediyor. Birlikte, düşlerimizi gerçekleştireceğiz. Açık söylemek gerekirse, kişisel ilişkilerimizi canlandırmaktansa, bu yeni konuyu yeğliyorum. Mustafa, idealimi gerçekleştirme fırsatını veriyor bana. Hep bir işe yaramak istemiştım; politika bu konuda bana yardımcı olacaksa, bu adama bağlı kalırım. Kocam olarak Mustafa artık beni ilgilendirmiyor. Ama Pencap Aslanı, hâlâ bende saygı ve adalet duygusu uyandırabilir. Anladı ki, İngiltere'de değil, ancak Pakistan'da onu bir devlet adamı olarak görmek zorunda kalacağım. Kararını verdiğinde, tehlikenin ayırıcılığı olup olmadığını bilmek istiyor, çünkü bu sorumluluğun ağırlığını benimle paylaşmak zorunda. Şu sözleri söylerken, gözleri pırıl pırıl:

– Tehmina, herkes bana Pakistan'a dönmememi söylüyor. Hayatım tehlikede. Seçimi sana bırakıyorum. İkimiz adına karar vermeli-sin. Katlanmak zorunda kalacağım her türlü olayda yanımda olup olmayacağını düşünmelisin. Benim için savaşılmaya hazır mısın? Başıma bir şey gelecek olursa, davamı savunacağına dair bana söz verebilir misin? Bhutto gibi öldürülürsem eğer, özverin ve bana olan bağlılığın sürecek mi? Yaşamını benim davama adayacağına ant içebilir misin? Ve bir daha asla evlenmeyeceğine? Cevap ver bana. Ülkeye dönmek

doğru olur mu, söyle. Sıkıyönetim yasası kalktı. Halkım bekliyor, yanında olmamı istiyor.

Bu sözler ruhumun gizli bir gözüne sızıyor, idealizmimi, umutlarımı, bir de çocuklarımı burada saklıyorum. Şu soylu düşünce bende hemen kara sevda uyandırıyor: "Sürgün başkanın dönüşü."

Eski aşkın yerini, görev inancı aldı.

Mustafa, mahkemeye gerek kalmadan anlaşmazlıklarımızı halletti. Şimdi de halk mahkemesine çıkmaya hazırlanıyor. Onunla ortak dava güdeceğime, ilkeleri için savaşaçağıma, politikasına inandığım ve idealeme saygı duyduğum sürece ondan ayrılmayacağıma söz veriyorum. Cesaretinin bir hayal ürünü ya da bir efsane olmadığını bana kanıtlasın istiyorum. Savaşmanın, diktatörle yüz yüze gelmenin tam zamanı olduğunu vurguluyorum.

Çocuklar için birbirimize yüklendiğimiz sıralarda, medya önünde onu "Rasputin"likle suçladığım için duyduğum sıkıntıyı da açmak zorunda kalıyorum. Karı-koca arası kavgalarımızı fotoroman haline getirmiş olan Pakistan basınının karşısına ne yüzle çıkarım? Çocuklarımı kaçırmış olan adama verdiğim ödünü nasıl açıklarım? Yüzünde bir gülümseme beliriyor:

– Sıkılması gereken benim, Tehmina. Sen değil. Beni bıraktın, geri dönmeye seni ben zorladım. Hiçbir şey açıklamak zorunda değilsin. Sen doğru olanı yaptın. Bu insanlar birer koyundur, yolu bilen çobanın kendilerini sürmesini beklerler.

Bir politikacının kendisine çamur atılmasına alışması gereğine inanmaya başlıyorum. Aldırış etmeyip işini sürdürmek zorunda. Politikacılar reklam oksijeni solurlar. Kötü reklam, hiç reklam olmamasından iyidir. Mustafa, bu olayın kendisi hakkında belli bir imaj yarattığını anımsatıyor: Batılı kültürün gençlik ahlakı üzerindeki zararlı etkilerinden kaygılanan, tutucu kişi imajı.

Artık geriye bakmak gereksiz. Gelecek bizim, diyor, başının üzerinden dolanan hapis cezasına karşın. Gelecek bizim.

Saint-Laurent marka, kaplan armalı şık bir şömizye elbise giyiyorum, Pencap Aslanı'na bağlılığımı simgeleştirmek istercesine. Fantezi havası vermek için de omuzlarıma bir şal alıyorum. Aynaya bakıyorum, benden çok daha yaşlı ve tartışmalı olan bu adama âşık olan o eski genç kadından o'kadar farklıyım ki.

Onunla birlikte yaşamak, sonra da onu terk etmek için bütün gü-

cümü ve bütün kaynaklarımı kullandım. Bu dramatik serüvenden bitkin, ezik çıkıyorum, yine de bakışım, umutla hüznün karışımı o hafif parlaklığını koruyor. Uzun ve yorucu sürgün bitiyor. Beni, yine Mustafa'yla birlikte yaşayacağım bir yere götüren yolculuğa çıkıyorum. Gözlerimden bilgelik okunuyor; çatışmalar, şiddet ve kaderimin belirsizliğiyle yaşamayı öğrendim. Bu acı yaşam, yurda dönüş ve çocuklarımla kavuşma heyecanı içinde siliniyor.

İlk kez olarak kıvrak düşünme yeteneğimin ve bunun tükenmez niteliğinin ayırdına varıyorum. Şaşırtıcı. Görüntümü incelerken başımı sallıyorum. Aslında, ben hep Mustafa'yla, onu incelemekle, onu değerlendirmekle ilgilendim. Bugün, hep yanıtsız bırakarak bir kenara ayırdığım asıl sorun su yüzüne çıkıyor: Ya ben? Ben kimim?

Mustafa, elinde bavullarla odaya giriyor. Düşüncelere kendimi kaptırmış bir halde, soruyorum:

– Geri dönmeseydin ne olurdu?

– Bir sürü sorun çıkardı. Joşi ayrıldığımızı öğrendiğinde, bana şöyle söylemişti: "Beyefendi, madem ki evliliğiniz bu kadar çalkantılıydı, karınıza nasıl güvenebildiniz? Hint hükümeti, adının, yabancı bir ülkeye karşı silahlı komplo girişimine karıştırılmasına izin veremez. Hükümeti devirmek için, bir muhalefet partisine maddi destek sağladığımızı kimse bilmemeli! Bu tür bir skandal felakete neden olur. Oysa, karınız durumu biliyor."

Demek ki ben, Mustafa'yı bıraktığımda bir tehdit unsuru oluşturmuşum. Sorumsuz bir kadın gibi davranıp konuşabilirdim, zayıf noktaydım ben. Açıkçası, komplo hakkında, Londra'da keyfince yaşamama izin verilmeyecek kadar çok şey biliyordum, özellikle de Mustafa ile Hint hükümeti arasındaki ilişkiler hakkında. Mustafa gururunu ayaklar altına alıp ne pahasına olursa olsun beni geri getireceğine söz vermiş olmalıydı.

Öyleyse... sonuçta, bana olan aşkı etken değil miydi?

Gözlerimin içine bakarak, sormadığım soruyu yanıtlıyor.

– Seni ortadan kaldırmak zorunda kalırdım.

23

Bizi Pakistan'a götüren bitmek bilmeyen uçak yolculuğunda te-dirgin olan Mustafa, yazılı olarak, on dört yılını hapiste geçirse de kendisine bağlı kalacağıma Kuran üzerine yemin etmemi istiyor. Bo-yun eğiyorum. Ona bağlı kalacağım. Ölümüne kadar mı? Sözleri hâlâ kulağımda çınlıyor: "Seni ortadan kaldırmak zorunda kalırdım..."

Her zaman her şeyi dramatik hale getirir o, ama bunun doğru ol-duğundan çok kuşkuluyum. Mustafa'yı, soğukkanlılıkla beni öldürür-ken gözümün önüne getiremiyorum, şiddet bunalımları beni çok daha fazla korkutuyor. Darbelerin şiddeti altında, gerçekten de öleceğimi sandığım anlar olmuştu.

Ülkede nasıl yaşayacağız? Hangi koşullar altında? Mustafa, her şeyden öte annesine kavuşacağı için mutlu olduğunu söylüyor. Dokuz yıllık sürgünde, onu beklemekten çöktü kadıncağz. Ülkeye adım attı-ğı anda tutuklanıp hapse atılacağı kesin, ama annesini görmesine izin verilmesini yürekten diliyor. Yaşlı ve acılı annesini son bir kez göre-bilmek için yanıp tutuşuyor. Gerçekten saygı duyduğu tek kadın, ke-sinlikle o.

Uçak Karaşi'ye doğru inişe geçiyor. Hapishaneyi ve yaşamımın en önemli iki erkeğini düşünüyorum. Babam küçük düşürüldü, haksız yere suçlandı, kalbi ve gururu kırık bir biçimde hapisten çıktı. Kocam ise kahramanca girmeye hazırlanıyor. Mustafa, içeri girme konusunu, cesaretinin, Bhutto'ya ve demokrasiye bağlılığının delili olarak göre-rek gururlanıyor. Sürgünden dönüş, kişisel zafere dönüşüyor.

Gelişimiz, zaferden başka her şeye benziyor. Mustafa, kalabalık bir kitle tarafından karşılanmamasına şaşırsa da, bunu belli etmiyor.

Gösterişsiz bir biçimde bir odaya alınıyoruz ve bize beklememiz söylemiyor. Mustafa'nın dönüş haberi yavaş yavaş yayılıyor ve meraklı insanlar ona bir göz atmak için toplanıyorlar. Öğle yemeği ikram ediliyor, Mustafa onurlu bir boyun eğiş havasında, sessizce yiyor. Gazi sayılır o artık.

Evliliğim sırasında çok yakın ve ender arkadaşlarımdan birisinin, dışarıda araba içinde beni beklediğini öğreniyorum. Mustafa Jatoy'un karısı bu. Mustafa, yanına gitmemi, sonra da geri dönüp olup bitenleri anlatmamı istiyor. Bir nöbetçi çıkış kapısından geçmemi engellemeye çalışıyor ve bağırarak itiyorum onu:

– Geçmemi,engellemeye hakkınız yok! Tutuklama emrinizi gösterin!

Geri çekiliyor. Böylece, Mustafa Khar'ın eşi olma özelliğimle, basit bir sindirme hareketinin bu kapıdan beni geçirebileceğini anlıyorum. Arkadaşımla konuştuktan sonra geri dönünce, bütün bavullarımızın açılıp içindekilerin yerlere serildiğini görüyorum. Polis, Mustafa'nın giysileriyle kitaplarını taşıyor. Sonra da Mustafa'yı götürüyor.

İri yarı gövdesi, bir grup silahlı polis arasında, başını dik tutarak, kararlı adımlarla uzaklaşıyor, bana bakmıyor bile. Zayıflık belirtisi olurdu bu.

Hamza'yla birlikte Karaşi'den Lahor'a giden bir uçağa biniyorum. Orada, Mustafa Jatoy ve yeni Ulusal Halk Partisi üyeleriyle buluşuyorum. Bir simge, birleştirici unsur oldum. Tehmina Khar, başına iyi örnek olacak. Mustafa'nın yıllarca önce kurbanlık olarak gönderdiği yediler çetesiyle karşılaşıyorum. Şudri Hanif, Sacit ve diğerleri hapisten kısa bir süre önce çıkmışlar. Dışarı çıktıkları için sevinçliler, ancak Mustafa da diktatörün eline düştüğü için tedirgin oluyorlar. Beni onun temsilcisi olarak karşılıyorlar, ama dayanıklı olup olmadığımı merak ettiklerinin farkındayım. Fazlasıyla ünlü olan kişisel kavgamız hakkında sorularla karşılaşmayı bekliyordum, ancak konuşmak istemediğimi anlamış olmalılar ki, olayın o yönünü nazikçe sümen altı ediyorlar. Sözcülerinden birisi soruyor:

– Kocanız için savaşacak mısınız?

– Evet!

Kararlılıkla ve duraksamadan yanıtladım.

Genelinde Asya, özellikle de geri kalmış bölümü, soylarından gelen erkeklerin yarım kalmış savaşımalarını ele alma yeteneğine sahip

cesur kadınların gölgeden çıktıklarına tanık olmuştur. Çoğunlukla, bunların iktidarı ele geçirmelerine yol açan, şiddet ve felakettir. İndira Gandhi, Corazon Aquino, Benazir Bhutto, siyasal savaşta yitirdikleri kocalarının ya da babalarının adımlarına uydurmuşlardır ayaklarını. Mustafa'yı içeri kapattıkları için, ben de gölgeden çıkıyorum. Siyasi bir hayvan olmak üzereyim.

Lahor'un kokusu, rengârenk kamyonlar, öküz arabaları, iki tekerlekli taşıtlar, kafalarının üstünde yük taşıyan kadınlar, dünyanın tüm renkleri gözlerimin altında bir aradalar sanki. Yeşil ve nemli İngiltere'den uzakta, soğuk çağdaşıktan uzakta, çocukluğuma kavuşuyorum. Kent yine de değişmiş, yer yer yepyeni betonlar gözüme çarpıyor. Ama Üniversite caddesine dikili eski top hâlâ yerinde; Pencap'ın başkentinin sahip olduğu gücün ağır simgesi, siyah ve altın renkli görkemli Zamzama. On sekizinci yüzyılda, Durranilerin Afgan hanedanı için yapılmış. Multan'ın merkezinde gümbürdemiş. O sıralarda, bu top kimin elindeyse, Pencap'ın ona ait olduğu söylenirmiş. Şimdi ise, ayaklarında kuşlar yemleniyor.

Pazara gidip çiçekli taçlar ve kuş tüyünden kalemler alacağım. Çocuklarımla birlikte, ülkemin harika güzelliklerine dalacağım, onlara da bunu tatmayı, koklamayı, solumayı öğreteceğim. Uçurtma bayramında, çocuklarım, kocaman kâğıt kuşlar ardından sokaklara dacaklar. Büyük annenin evi önünde taksiden aşağı atlıyorum, orada beni bekliyorlar.

Sağlık açısından iyi görünüyorlar, ama huzursuz ve gözyaşı içinde etrafımı sarıyorlar. Bu mutluluk karşısında, verilen ödünlerin hiçbir önemi yok.

– Anneniz geri dönmeyecek mi sandınız?

Nesibe burnunu çekerek cesurca atılıyor:

– Hayır! Geri geleceğini biliyorduk. Bundan emindik.

Katlandıkları zorlukları anlatıyorlar bana. Mustafa, Amerika'da Disneyland'e götürceğini söyleyip kandırarak, onları dosdoğru havaalanına götürmüş. Böylece yolculuk boyu tatsızlık çıkarmayacaklarından emin olmuş. Anne niye Disneyland'tan habersiz, çünkü anne bunun için babaya izin vermez...

Havaalanında, Mustafa korkunç bir tehlikeyi göğüslemiş, kardeşi ve dai Ayşe ile birlikte, çocukların yanında Paris'e kadar uçakla gitmiş. Yıllardır, yetkililerin gözüne çarpıp tutuklanma ya da uçağın Pa-

kistan'a çevrilmesi korkusuyla, Pakistan 'Havayolları'na ait uçağa binmekten özenle sakınıyordu. Manş denizi üzerindeki kısa uçuş boyunca, Mustafa çocuklara Miki'den ve onun elini tutacakları için ne kadar şanslı olduklarından söz etmiş. Paris'te, işleriyle ilgilenmek zorunda olduğunu söyleyip onları terk etmiş. Dai ve amcalarıyla gideceklerini ve kendisinin sonradan onlarla Disneyland'te buluşacağını eklemiş. Korkunç bir yalandı bu ve çocuklar da o anda bir şeylerden kuşkulamış olmalı ki, terk edildiklerini görünce ağlamaya başlamışlar. Mustafa hemen Londra'ya giden ilk uçağa atlamış. Bu, zaman kazanmak için beni üst üste aradığı akşam oluyor. Ertesi sabah, olup bitenleri Mustafa Jatoi'ye anlatmış; Jatoi de haberi alınca yıkılmıştı.

Çocuklar, temmuz sıcağı ortasında İslamabat'a inmişler. Sıcaklık 40'ın üzerindeymiş. Kupkuru ve yakıcı bir rüzgâr yüzlerini kamçılammış. Amerika'nın bunca sıcak ve açık söylemek gerekirse bunca yoksul bir ülke olduğunu düşünemediklerinden, şaşakalmışlar. Ali'nin dikkatini ilk çeken, Amerika'ya bunca kalabalık olarak gelen pis ve sefil Pakistanlılar olmuş.

Bir başka amca, Gulam Murtaza Khar, onları havaalanında karşılamış. Hani şu yıllarca önce, Safiye adlı eşiyle ilişki kurdu diye Mustafa'nın Pakistan'dan attırmış olduğu çapkın adam! İki kardeş kısa bir süre önce barışmışlardı. Meclis üyesi olan Murtaza, pasaportları göçmen servisindekilerin burnuna ve sakalına bile değdirmeden çocukları geçirmiş. Mustafa, iz bırakmalarını istemiyormuş çünkü.

Ardından, uzun bir yolculuk başlamış, Kot Addu'ya gitmek üzere sıcak altında altı saat boyunca yol tepmişler. Bu, onlar için korkunç bir süreç olmuş. Nesibe, başlarına bunların, babalarını terk ettiğim için geldiğini anlamış. Küçükleri korkutmamak için düzgün davranmaya çalışmış. Ama arabanın köye daldığını görünce, çok kaygılanmış.

Köyde, Mustafa'nın büyük oğlu Abdurrahman'ın yanında saklamışlar onları. Ali, dışarıda oyun oynayabiliyormuş, ama kızlara bu yasaklanmış. Nesibe dokuz yaşında, Nişa ise henüz sekizinde, ama bu kadar küçük olmaları önemsiz. Kızlar, Pakistan'ın bu ıssız köyünde kaderlerine boyun eğen öteki kadınların yanında içeride oturmak zorunda kalmışlar. Ali de onlardan daha şanslı sayılmaz. Çevrelerinde sinek ve sivrisinekler uçuşan yoksul çocuklarla birlikte dolaşmış. Kot Addu'nun asfaltlanmamış yolları çoğunlukla çamur içinde kalır ve yol kenarlarındaki kanallar çöp kaynar. Ne park vardır, ne de oyun alanı.

Ali, öteki çocuklarla birlikte, dar sokaklarda, pireli uyuz köpeklerin arasında serserilik ederek geçirmiş zamanını.

Mustafa'nın suç ortağı Gulam Ali Khar, olaydan hemen elini eteğini çekmiş. Bu yüzden Londra'da hastaneye kaldırıldığını duyunca ve Mustafa'nın iddia ettiği gibi çocukların çıkarını düşünerek değil de, sırf bencillikten bu işe soyunduğunu öğrenince, suçluluk duygusuyla vicdan azabına kapılmış. Mustafa'nın öbür kardeşi Gulam Gazi Khar, elinden geldiğince çocukların buraya ayak uydurmalarına yardımcı olmaya çalışmış. Mustafa'yla araları açık olduğu halde, yeğenlerinden hoşlanmış. Ali'yi ava götürmüş, ona bir midilli satın alıp binmeyi öğretmiş. Derken, il meclisinde görevli olan bir başka kardeş, Gulam Rabbani Khar devreye girip çocukları armağanlara boğmuş. Televizyon getirtilmiş ve kızlar video kasetlerle biraz gönül eğlendirmişler.

Ama babamın General Ziya ile bağlantı kurduğunu ve çocukların yerini tahmin ettiğimizi öğrenir öğrenmez, Mustafa hemen harekete geçmiş. Onları arabayla Lahor havaalanına getirtmiş. Çocuklar aşırı heyecanlanmışlar, Nesibe gazetelerin kendilerinden söz ettiklerini anlamış; medya olayı sürekli manşetten verdiği için, yolda ya da havaalanında birisinin kendilerini tanıyacağını ummuş. Ama araba kırmızı ışıktaki durur durmaz, koltuklara yatıp saklanmalarını söylemişler. Kaçırma olayından beri yüzleri her yerde tanınıyordu çünkü. Lahor'dan, takma adlarla Karaşi'ye giden bir uçağa binmişler. Uçuş sırasında, hosteslerden biri saf saf Nesibe'ye adını sormuş. Kızım gerçeği söylemek üzereymiş ama, Abdurrahman'ın tehdit eden bakışını görünce vazgeçmiş.

Karaşi'den, Sint'in tam göbeğinde bulunan büyük bir kasaba olan Navabşah'a, Mustafa Jatoi'nin İndus ırmağı kıyısındaki tımar arazisine götürülmüşler. Sarah adında Amerikalı bir kadınla evli olan oğlu Masrur'un evine yerleşmişler. Çocuklara göre, Sarah, köylü Pakistanlılardan daha iyi bir kadıymış. Ondandır hoşlanmışlar. Özellikle de, "Jatoui'nin evi" Kot Addu'da gördükleri bütün evlerden daha temiz olduğu ve Sarah onları sandalla gezintiye çıkardığı için.

Bir de Jatoi'nin benden yana, en azından tarafsız olduğunu düşünüyordum! Mustafa'yla suç ortağı olduklarını öğrenmek hiç de hoş değildi.

Çok şükür ki çocukların belleği zayıf olur, oysa benim anılarım hiç silinmeyecek. Süre biraz daha uzasa, başlarına daha neler gelirdi bilemiyorum. Bu süreç içinde kendilerini mutsuz, kayıp hissetmiş ol-

salar da, çocuklarım, tıpkı benim gibi olaylara belli bir mizah anlayışıyla bakabilme yeteneğine sahipler; bana sık sık yardım etmiş olan şu "Chaplinvari" felsefe onların da genlerinde var herhalde. Kaldırım üzerinde tökezlersin ve kaçan çorabına bakıp gülersin...

Nesibe şöyle diyor örneğin:

– Görüyor musun anne, sivrisinek kolumda bir delik bıraktı! Bu çukur sivrisinekten de büyük!

Lahor'a gelişimden bir gün sonra, Ulusal Halk Partisi, tantanalı bir biçimde ilk kurultayını topluyor. Jatoi başkan. Mustafa, hâlâ hapse bulunan tek tanınmış politik yönetici olduğundan, yokluğu ona ün kazandırıyor, dolayısıyla bana da. Kürsüde, Jatoi'nin yanına oturuluyorum. Buradan, onun hakkındaki kişisel ve siyasal izlenimlerimi dile getirmeye özen gösteriyorum.

Jatoi, klasik ve tutarlı bir muhalefet yaptı; Mustafa gibi hapse atılmayı göze almadı. Bir ayağı İngiltere'de, bir ayağı Pakistan'da. Mustafa'nın sözcüsü olarak ilk söylevi başlatmanın zamanı geliyor. Son derece sinirliyim, ama kararlı bir sesle konuşmayı başarıyorum.

– Mustafa Khar döndü! Ne yazık ki size gelmesi engelleniyor! Onun tutukluluğu gücünüze güç katsın. Baskı altındaki halk kitlelerini kurtarma görevini, yazgısında bulunan bu işlevi yerine getirmesine generallerin izin vermeyeceğini bile bile Pakistan'a gelecek kadar cesur davrandı. Oldu bittilere boyun eğecek, onları kabul edecek tipte biri değildir o. Savaşmak için burada bulunuyor. Sıkıyönetim yasası ve haksızlıklarıyla savaşacak. Askeri mahkemelerin yargılarını reddediyoruz. Generaller irademizi yıkamaz, sesimizi kesemez. Mustafa, sıkıyönetim yasasının şanssız kurbanlarıyla yan yana olmak için döndü. Kurbanların yanındaki varlığı, onu baskı altındaki işçiler konumuna yerleştiriyor. Bir halk adamı olmakla gurur duyuyor. Pakistan halkının bu yasal olmayan hükümeti kabullenmeyişinin simgesidir o. Mustafa Khar, bütün arkadaşlarından, Gulam Mustafa Jatoi'nin yönetimi altında birleşmelerini istedi. Buradaki varlığınız, Mustafa Khar'a olan sarsılmaz güveninizin kanıtıdır. Sizlerin de desteğiyle, yakında Mustafa Khar bizim aramızda olacak!

Yerime otururken, iktidarın nasıl ve neden hep erkeklerin tekelinde olduğunu anlıyorum. Erimiş durumdayım.

Pakistan'a gelişimin ön beşinci gününde, yetkililer en sonunda

Mustafa'yı görmeme izin veriyorlar. Karaşi'den, ülkenin en büyük tekstil merkezlerinden biri olan Faysalabat'taki merkez hapishanesine aktarıldı. Parti üyesi olan birçok militanla birlikte, Lahor'dan üç saatlik bir araba yolculuğu yapıyorum. Mustafa içeri alındığından beri yaşamım çok daha garip ve karmaşık, aynı zamanda çok da farklı. Tuhaf bir özgürlük hissine kapılıyor ve benzersiz, başlı başına bir kişilik olduğum izlenimini taşıyorum. Bu hem heyecan verici hem de ürkütücü bir duygu.

Denetimsiz, yoğun bir trafik içinde yol alıyoruz, taşıtlar, eski öküz arabaları, atlar tarafından çekilen kumaş balyalarıyla yüklü *ton-galar* ve gürültücü çek-çekler arasındayız. Sıcağa dayanıklı, zor koşullara alışkın, bisikletli, yaya, bazıları yalın ayak, bazıları eşek arabalarına yığılmış olan halkımızdan insanlara bakıyorum. Pırıl pırıl cipler, benimki gibi, havalandırmalı son moda arabalarla korkunç bir tezat oluşturuyorlar. Yine de bu canlı düzensizliği, İngiltere'nin kusursuz düzenine yeğlerim.

Hapishanenin görüşüne salonuna alınıyorum. Mustafa kocaman adımlarla içeri giriyor; yüzünde en ufak bir fiziksel ya da ruhsal çöküntünün izi bile yok. Şaşıyorum. Çökmüş bir tutukluyla karşılaşmayı bekliyordum, galip çıkınış bir politik başkanla değil. Oysa tahmin etmeliydim. Mustafa hiçbir zaman boyun eğmez. Pakistan onun kendi yurdu. Buranın gerçek başkanı o, yetkilileri nasıl sindireceğini de iyi bilir. Sürgünde yaşadığımız onca yıl boyunca, onu hiç bu kadar kendine hâkim ve kendinden emin görmemiştim.

Haftada iki kez kendisini görmeme izin veriliyor. Bugünden başlayarak, bir dizi iş toplantısı başlatıyoruz. Hapisteki Mustafa ile Lahor'daki parti arasında bilgi akışını sağlamak bana düşüyor.

Lahor'da günler uzun geçiyor. Parti militanlarının görüşlerini ve karşı görüşlerini dikkatle dinliyorum. Sonra onlara Mustafa'ninkileri aktarıyorum, bunlar kutsal ekmek gibi karşılanıyor. Akşınları, basın toplantılarına katılıyorum: Mustafa'nın adını sürekli gündemde tutmalıyız. Yavaş yavaş bu insanlar, kişisel görüşlere sahip olduğumu ve bunları ifade etmekten artık çekinmediğimi anladılar. Benim irdelemelerime saygı gösteriyorlar.

Yatma saatinden önce, elimden geldiğince çocuklarla ilgilenmeye, onları sevip okşanmaya, gün boyu yaptıklarını dinlemeye çalışıyorum. Ancak gecenin geç saatlerinde kendimi yatağa atabiliyorum. Evle ilgili, daha doğrusu kadınlara özgü olmayan bunca etkinliği hiç ya-

şamamıştım. Mutluluklarımdan birisi de yatağım; burada yalnızım ve karanlık artık beni korkutmuyor.

Eylemciler, parti içinde söz sahibi olabilmek için vahşi bir kampanya başlatıyorlar. Birçoğu, kendileri için Mustafa'dan yardım isteyeceğini umuyor. Büyük "manitu"lar için zor bir süreç bu. Birilerini kırmadan başkalarını rahat ettirmek, kararsızlarla coşkuluları bir araya getirmek, şunları kızdırmadan bunları şımartmak; bu oyunda bir hoşnutsuzlar çekirdeği yaratmamak olanaksız.

Jatoi, anahtar mevkileri kendi arkadaşlarına dağıtıp Mustafa'nın adamlarını yetkili işlerden uzaklaştırıyor. Bu, tahmin edilebilirdi. Ama Mustafa kendisi için tehlike sezinlemiyor. Ona göre, Jatoi, tam anlamıyla politikacı olamayacak kadar *centilmen* birisi. Fazlasıyla uyumlu yapısı yalnızca düzensizlik yaratabilir. Yeni parti, böyle davranarak halk kitlelerine derinlemesine ulaşamaz. Kaleme aldığı bildiri ve ciltlerce yergi, sonunda, çocukların dediği gibi "Jatoi'nin evi"ndeki tertemiz güzel raflarda duran diğer lüks yayınların yanını boylayacak.

Mustafa, hücresinin görece rahatlığı içinde, sakın sakın doğru zamanı bekleyebileceğinden emin. Hapisten çıktığında partiye yön verebilecek tek insan kendisi olacak.

Pencap bölgesinin başkanı ilan ediliyor ve hapis sürecinde kendisine bir vekil atanıyor. Tarafsız görünmeye elverişli bir konum olan hücresinde, yazgısına boyun eğmeyi öğreniyor. Bu durumda, birçok gözlemci, Pencap Aslanı'nın sivri dilini yitirdiğini düşünüyor. Aslanın uyur taklidi yaptığını anlamadılar. Bhutto'nun etkin taktiklerinden birisini benimsemiş durumda: kibriti yakıp patlamayı beklerken bir kenara çekilmek, sonra dumanın ötesine geçip kalanları toplamak.

Karı-koca ilişkimiz yok artık. Mustafa, beni tam anlamıyla elde edemediğini biliyor ve kısa görüşmelerimiz, her zamanki gibi beyin yıkama eylemini gerçekleştirmesine izin vermiyor. Özgürlüğümü, ondan uzakta geçirdiğim zamanı kısıkmıyor, oysa ben, kendimi yalnızca onun işine adıyorum.

Mantık dışı davranacak olursa, öğ alabileceğimden korkuyor hâlâ. Aynı zamanda, gerçek anlamda bana ulaşabilmesinin olanaksızlığını da kavramış bulunuyor. Benimle birlikte daha uzun bir süre kalabilmek için beyninin etini yiyor. Aslında hücresinin yalnızlığına katlanmakta zorluk çekiyor. Ona acıyorum. Geleceği belirsiz, içeride ne kadar kalacağını bilmiyor; buna karşılık, en küçük bir düşüncesizliği sonucu, Ziya'nın onu idam ettirebileceğini biliyor. Onu daha fazla üzecek bir şey yapmak istemiyorum. Ama aylar geçiyor ve başkalarının evinde kalan bavullarımla kamp hayatı sürmekten sıkılıyorum. Lahor'da bir ev kiralamama izin vermesi konusunda Mustafa'yı razı etmeyi başarıyorum. Ailesi, başkalarına bağımlı olarak yaşamamızı gerektirmeyecek bir geliri kendisine ayırmış durumda.

Sonunda, çocuklarımla birlikte rahat rahat yerleşip onları uygun bir İngiliz okuluna kaydettiriyorum. Çok şükür ki, kaçırılmaları onlarda iz bırakmadı, iklim yüzünden zorlanmıyorlar ve bana düşen tek şey de, bit salgısıyla boğuşmak oluyor, sonunda temizlik için tam bir savaş açıyorum.

Bit savaşının tam ortasında, parti militanlarından birisi, ev işleri için yirmi altı yaşında genç bir kız getiriyor bana. Şüğüfte, çok iyi bir aileden geliyor, ancak hiçbir geliri yok. Yorgun bir yüz ve kötü beslenmiş bir görüntüyle giriyor eve. Hamza'ya bakması için onu işe alıyorum ve Mustafa ile parti işleriyle ilgilenebilmek için uzun süren yokluğum sırasında, Hamza çabucak kıza bağlanıyor. Beş odalı ev oldukça geniş, havalandırma sistemi kurdurdum, duvarları kâğıt kaplattırdım, güzel mobilyalar ısmarladım ve tablolar satın aldım. Kendimi evimde hissedebilmem için duvarlarda kesinlikle tablo asılı olmalı.

Eve yerleştikten kısa süre sonra, bir sabah, bir gazeteci beni arayıp Mustafa'nın kalp krizi geçirdiğini söylüyor. Yerimden sıçıyorum. Kimse bana haber vermedi, neden?

Aklım başımdan giderek, içişleri bakanının sekreterini arıyor,

onu görmek için özel izin istiyorum ve deliller gibi Faysalabat'a koşuyorum.

Kale gibi korunan yerel hastanenin özel bir bölümüne yerleştirmişler Mustafa'yı. Çevresinde dua eden hayranları var; erkekler, kadınlar, parti militanları tespihlerini çekerek Kuran'dan sureler okuyor.

Güleç yüzüyle, yatağın üzerinde oturuyor.

– Burası Pakistan! Burada her şey mümkün! Bu olayı hapishane doktoruyla birlikte ayarladık!

Benim bacaklarım koptu. O ise sapasağlam. İngilizlerden miras kalan bir hapishane kuralı olarak, hastaneye kaldırılan hastalara her gün ailesini görme izni tanınıyor... Mustafa, bundan böyle her gün gelmemi buyuruyor.

Tek sıkıntısı, midesindeki yanmalar; ancak yeni durumdan hoşnut. Bir yoga seansıyla başlıyor güne, bağdaş kurup bütün yönlerde doğru kıvrılıp bükülerek, dünyayı değişik bakış açılarıyla görüyor. Benim dünyam da başka bir bakış açısına kavuştu. Her gün, Lahor-Faysalabat arası üç saatlik yola katlanıp kocamla öğle yemeği yiyor, öğleden sonra geri dönüyor, akşam üstü, güncel politikanın karmaşıklığını anlatmak ve Mustafa'nın son sağlık durumunu bildirmek için basınla buluşuyorum. Yatağıma kendimi atmadan önce çocukların yüzünü görmeye zor zaman buluyorum. Şüğüfte olmasa, işin içinden çıkamazdım.

Hastalandım, korkunç bir gribe yakalandım, yirmi gün boyunca ateşler içinde yandım. Mustafa yine de ısrarla gelmemi istedi. Kaprisli, bencil ve başkalarını umursamayan biri olduğundan, her gün aynı yolu gidip geldim, ona hayır deme gücünü bulamadım.

Bir haber geldi: Mustafa'nın annesi hasta. Multan'a giden bir uçağa binip Kot Addu'ya gitmek zorundayım. Kadın, odasında, yatağının üstünde bilinçsizce yatıyor. Bütün büyük ve küçük çocuklar çevresinde Kuran okuyor. Ne doktor var, ne de hastaneye göndermenin sözü ediliyor. Herkes yalnızca onun ölmesini bekliyor.

Bir şeyleri kıpırdatmaya çalışıyor, Mustafa'nın kardeşinden, birilerini getirtmesini, onu tedavi ettirmesini istiyorum.

– Boşuna, ölmek üzere. Kararı ben veririm, o benim annem.

– Ne düşündüğünüz beni ilgilendirmiyor, Mustafa'nın yerine burada bulunuyorum, o sizin ağabeyiniz ve onun adına kararları ben ve-

riyorum. Bir doktor çağırmalı, onu hastaneye götürmeliyiz. Bir şeyler yapmaya çalışmadan onu ölüme terk edemeyiz.

Gazi kızıyor, ama kardeşleriyle ilgili duygularını saklamayı yeğliyor. Yine de kararlı davranışım durumu biraz olsun düzeltiyor. Bir doktor çağırılıyor; hemen kadıncağıza oksijen veriliyor. Nabız düşüyor. Hâlâ bilinçsiz, ama Multan'daki Niştar Hastanesi'ne kaldırılabilir durumda.

Mustafa da hemen aynı hastaneye aktarılıyor. "Kalp krizi" geçirdiğinden, bütün bir servis onun için geçici bir hapishaneye dönüştürülüyor. Böylece, ayrıcalıklı tutsak Mustafa, ailesiyle birlikte annesinin başucunda beklemek için her türlü kolaylığa sahip oluyor.

Parti militanları hemen gerçek ziyafet yemekleri gönderiyor. Bu konuda kendisiyle sertçe tartışıyorum:

– Bu ayrıcalıklara ne gerek var? Bu çıkar rejiminden yararlanacak insanlar mıyız? Ya öteki hastalar, onlar ne yapsın?

Bu kez, hazırcevap kocam verilecek bir karşılık bulamıyor. Bu lüksün, hümanist-politik felsefesiyle uyuşmadığını kabullenmek zorunda kalıyor. Ama şimdilik, annesinin hastalığı boyunca ilkelerini unutmak istiyor.

Bıkıp usanmadan başucunda bekliyor ve koma halindeki hareket-siz bedeninin yanında saatlerce oturuyor. Canlılar dünyasına geri getirmek umuduyla onunla konuşuyor, okşuyor. Geri döndüğünü, gitmeyeceğini, bir daha asla onu bırakmayacağını söylüyor. Her "Benim, Mustafa" deyişinde, yaşlı kadın derin bir inleme ya da kırıksık yanağından süzülen bir damla yaşla karşılık veriyor.

Gözlerini açıp uzun süredir özlemini duyduğu büyük oğlunun yüzüne bir kez olsun bakması için yalvardığı sırada, Mustafa'nın sesi umutsuz.

Bir devlet hastanesindeyiz, Multan'daki en büyük hastanede, ama yine her yer pislik kaynıyor. Odalar, malzemeler felaket, sağlık koşullarına hiç uyulmuyor. Ameliyat sonrası mikrop kapmalara çok sık rastlanıyor. Elektrik donanımı güven uyandırmıyor, her an bozulabilir, örneğin kritik bir ameliyatın tam ortasında.

Yapıcı bir şeyler yapmalıyım, şimdiki gibi boşluğa konuşarak oturmaya katlanamıyorum. Çocuk hastalıkları bölümüne düzgün ziyaretler yapıyorum. Durum korkunç: Üç ya da dört çocuk bir yatağı paylaşıyor, süt bebekleri ya da küçücük yavruların bazıları lösemili, bazıları ciddi bir bağırsak yangısıyla boğuşuyor, bir kısmı da veremli.

Salgın hastalık önlemi diye bir şey yok. Anneleri yanlarında, kirli ve yırtık pırtık giysileriyle yatağa oturmuş, ellerinden geldiğince çocuklarına bakmaya çalışıyorlar. İlaç yok, araç gereç yok, hiçbir şey yok.

Yatağın üzerine oturmuş bir kadın, kızını dizlerine almış. Çocuk üç yaşlarında olsa gerek, karnı korkunç şişmiş. Hemşireye nesi olduğunu soruyorum.

– Karaciğer kanseri.

– Nasıl bir tedavi görüyor?

– Bakımı aileye ait. İlaçları ve gerekli besinleri kendileri sağlamak zorunda. Babası işçi, günde 30 rupi kazanıyor. İlaç bulabilmek için, bir günlük işini yitirir, o zaman da...

Cüzdanımdan 500 rupi çıkarıp anneye uzatıyorum:

– Kocanız döndüğünde, bunu ona verin ve ilaç almasını söyleyin.

Önce çekinerek bakıyor bana, sonra da minnetle parayı kabul ediyor. Ertesi gün, anneye çocuk yok. Aklıma en kötü şey geliyor, hemşireden olup biteni öğreniyorum.

– Eve götürdüler onu. Ne umuyordunuz? Verdiğiniz parayla doyurulacak beş çocukları daha var!

Ne yapılabilir?.. Bu korkunç durum bir an önce değiştirilmeli.

Çocukların ilaçsızlıktan öldüğü aynı hastanede Mustafa Khar ile ailesine ayrılan lüks "süit"te buluyorum kendimi. Onun ve kardeşlerinin yakasına yapışıp çocuklara ilaç alabilmek için her birinden onar bin rupi istiyorum. Khar derebeyleri isteğimi boşuna masraf olarak görüyorlar ama, bu onlar için yalnızca cep harçlığı.

Aynı akşam, pırıl pırıl gururlu bir yüzle, çocuk bölümünün doktoruna ilaç parası için topladığım 60.000 rupiyi gösteriyorum. İlaç alımıyla kendim ilgileneceğim. Doktor, bıkkın bir tavırla şöyle diyor:

– Bence onları burada tutmayın. Ne ilaçları, ne de araç gereci. Hemşirelerle hastabakıcılar karaborsada satmak için hırsızlık yapıyorlar.

– Ne iğrenç! Onları kendiniz gözetleyemez misiniz?

Omuzlarını silkiliyor:

– Kesinlikle olanaksız.

Ben boyun eğmem. Servise bir sürü araç gereç ve ilaç teslim ediyorum. Tam 60.000 rupi değerinde. Hemşireleri toplayıp paketleri gösteriyorum:

– Bunları görüyor musunuz? Çalmanızı hiç tavsiye etmem!

Zavallı ve gülünç bir tehdit!

Malzemenin başına gelenleri bilmek istemedim. Gittiğini, resmi olarak tükendiğini biliyorum... ama tıpkı benden öncekiler gibi, kollarımı indirip felakete sırtımı döndüm ben de.

Kayınvalidem komadan çıkmadı, sevgili oğlunun yüzüne bakmak için gözlerini açamadan öldü. Mustafa, cenaze törenine katılmak için izin aldı.

Dışarıda, dört bir yandan gelen insanlar çevresini sarıyor. Onlara nazik davranıyor ama kalabalık arasında kendine hemen bir yol açarak arabasına ulaşıyor ve en sevdiği oyuncağına kavuşan bir çocuk gibi direksiyona geçiyor. Ardından gelen tıka basa polis dolu ciplere karşın, araba kullanma olanağı ona özgürlük ziyafeti gibi geliyor. Kardeşi Gazi'yi arkaya, beni de öne oturtuyor. Bundan böyle, benim kendisiyle eşit olduğumu belli eden devrimci bir hareket, geleneğe atılan bir tokat bu. Khar ailesinin kadınları hep geri planda kaldılar. Mustafa, tüm dünyaya, benim yerimin onun yanı olduğunu ilan etmek istiyor. Gazi, suratını asarak arkaya kurulu; ağabeyine ne oldu diye düşünüyor olmalı.

Kot Addu mezarlığına yaklaşıyoruz. Tan vakti, toz bulutları karşıyor bizi. İnekler, otlak dönüşü toynaklarıyla toprağı eşeliyor. Bu toz ekranı ardında, okyanus dolusu yüzler var. Çok sayıda insan, yoksul, sefil, üzgün 60.000 kişi, Kıyamet Günü'nde bir araya gelmiş yitik ruhlar gibi. Onca yıldan sonra topraklarına geri dönen Pencap Aslanı Mustafa'yı tanır tanımaz, bir sevinç çılgılığı yükseliyor:

– Mustafa Khar.

Kutsarcasına haykırıyorlar adını. Aslında, anasının cenaze törenine katılmak üzere burada bulunuyorlar, ama gelecek için umutları onda, oğulda. Varlığı, serbest bırakılmasının yakın olduğunu belirliyor. Paçavralar içinde, yalın ayak, başkanlarını görmek için itişiyor, ağlıyor, göğüslerini yumrukluyorlar; ağlaşmaları bir ezgi gibi gökyüzüne yükseliyor.

Toprak, annenin vücudunu, kalabalık ise Mustafa'yı kabul etmek için yarıyor. Dönüşünden bu yana ilk söylevini veriyor. Halkına sesleniyor:

– Aranıza dönmek isteği içimi yakıyordu! Kader bana garip bir oyun oynadı! Allah'tan, size yardım edebilmeyi diledim! Burada, annemin ölüsü ardından ağlamak için bulunuyorum, sizler de, üzüntümü paylaşmak için geldiniz! Size hiçbir şey veremem, hâlâ diktatörün tut-

sağıyım, size henüz yardım edemem... ama bugün, annemin mezarı başında, geri geleceğime söz veriyorum. Sizin için savaşağım, belki de sizinle, halkımla birlikte kokuşmuş güçleri yerle bir edeceğiz. Yüreğinizdeki arzuya çok daha yakın bir düzen kuracağız. Siz olmasanız, ben bir hiçim. Mustafa Khar sizin eseriniz, sizin topraklarınızda doğmuş bir insan.... Bana sunduğunuz sevginin aynısı size verebilmek için Allah'a dua ediyorum, inşallah sevgili yurdumuza olan inancınıza yeniden kavuşursunuz.

Bu bir çılgınlık. İnsanlar deliler gibi koşmaya koyuluyor, aşırı heyecanla, ona yaklaşmak için bağıyor, ağlıyorlar. Ayaklar altında eziliyorlar. Mustafa sakın bir derebeyi edasıyla karşılıyor bu sevgi coşkusunu.

Dönüş yolunda, annesini yitirmenin verdiği acıya karşın, üzerinden bir yük kalkmış sanki. Gücünün, sürgün boyunca yok olmadığını artık kesinlikle biliyor. İnsanlar onu hâlâ, günün birinde kendilerine düşlerini geri getirecek harika rüzgâr gibi görüyorlar. Hapse dönüp o kutsal anı bekleyebilir artık.

Var olmayan kalp rahatsızlığını tedavi ettirme bahanesiyle Multan'da kalma iznini koparıyor. Çocuklarla birlikte oraya yerleşmemi istiyor, ki bu son derece anlamsız. Lahor'da okula gidiyor onlar ve daha yeni taşındık oraya.

– Mustafa, buradaki okullar iyi değil, çocuklar Lahor'da emin elerde bulunuyor. Sen de hapistesin! Hapiste, politik hükümlü olarak, başın dik yaşamayı öğrenmelisin. Bana yapışıp kalmaya bir son veremez misin? Çocukların yaşamını düzene koymalıyız; sen on dört yılını hapiste geçireceksin diye, rastgele yaşayamazlar ya. Dengeye gereksinimleri var.

Bağırmaya koyuluyor:

– Biliyordum, biliyordum! Bana destek olacağına söz vermiştim, şimdi ise, işte başladın!

Her zamanki gibi, bahanelerle beni tüketiyor. Bana şantaj yapmak için tutsaklığını kullanıyor. Ve her zamanki gibi, hüznle eşyalarımızı taşıyıp Lahor'daki yeni evimi bırakarak Multan'a yerleşiyorum. Yaşam tarzımızı yeniden değiştirip her şeye baştan başlamak zorundayız. Burası öyle sıcak ki, ta kemiklerimize kadar yanıyoruz. Bu kaynayan kazanda havalandırma sistemi hiç işe yaramıyor. Sacit'in kardeşiyle baldızının evinde oturuyoruz. Nazik davranıyorlar, ama dört ço-

cuk, Şüğfte ve benim, rahatsızlık verdiğimizizi biliyorum, yalnızca üç yatak odaları ve üç de çocukları var.

Okulda çocuklarım çileden çıkıyor, hocaları sürekli İngilizce sözcüklerin anlamını ve telaffuzunu soruyor onlara. Dünya tersine döndü.

Mustafa'nın istekleri yüzünden, ev sahibesiyle çok az zaman geçirebiliyorum. Yaşamım ona adanmış durumda, kocaya ve politikacıya, ama yalnızca ona. Stres ve gergin sinirler beni tüketiyor; ayakta durabilmek için sürekli C vitamini alıyorum.

Altı ay sonra, göğüslerimden birinde küçük bir şişkinlik fark ediyorum. Doktor biyopsi yaptırmamı öneriyor. Mustafa hemen atıyor:

– Burada, bu hastanede yaptır!

– Söz konusu olamaz, Karaşi'ye gidiyorum! Ülkenin en iyi hastanesine gideceğim. Kansere yakalanmış olabilirim, burada ameliyat olma tehlikesini göze alamam. Yaşamımın sence hiç değeri yok mu? Ölmemi mi istiyorsun?

Melodrama çeviriyor işi:

– Ama hiç olmazsa yanında olur, elini tutabilirdim...

Elimin tutulması umurumda bile değil! Çok korkuyorum. En iyi doktoru, en iyi hastaneyi istiyorum. Mustafa'ya, yakınmalarına, "inatçı", "bencil" ve "itaatsiz" olduğum için bana "mantık" öğretilmeleri konusunda kardeşlerine verdiği talimatlara karşın Jatoi'nin evlerinden birine, Karaşi'ye gidiyorum.

Annem de şu aralar burada. Ameliyat haberini aldığını biliyorum, ama ne olup bittiğini öğrenmek için beni arama zahmetine katlanmıyor. Rubina ve Adile de durumu bilmiyorlar. Yalnızca Zarmina ile Minu düzenli olarak telefon ediyor. Ne mutlu ki, Jatoiler ailemin yerini tutuyor.

Halika Jatoi, Ağa Han Hastanesi'nin ameliyat bölümünden çıkışımı bekliyor. Anestezinin etkisinden kurtuluncaya kadar, kocasıyla birlikte yanımda duruyorlar. Dikiş izleri henüz tazeyken, bir parti üyesi Multan'dan arayıp haber veriyor:

– Khar Sahip tarafından arıyorum, hemen dönmenizi istiyor.

– Khar Sahip'e söyleyin, henüz dikişlerim alınmadı. Dönemem.

Bu tepkiyi vereceğim konusunda uyarıldığı besbelli olan adam, saygılı bir dille özür diliyor:

– Khar Sahip bunun bir emir olduğunu söylüyor. Çocuklar da yine Multan’dan kaçırılabilirmiş.

Konuşmayı dinleyen Jatoi öfkeleniyor. Yanıtımı verirken, başıyla beni onaylıyor.

– Khar Sahip’e söyleyin, akıl dışı komutlarını kabul edemem. Yerine getiremeyeceğimi çok iyi bildiği emirleri vermeye kalkışmasın.

Öfkeyle, telefonu sözcünün suratına kapatıyorum. Kansere yakalanmış olmaktan öyle korkuyordum ki, herhangi birinin suratına da kapatabilirdim telefonu. Analiz sonucu kistin iyi huylu olduğunu belirliyor, oldukça rahatlıyorum.

Ancak kötü huylu olan, Mustafa. Uçağa binip Multan’a geldiğim gün, havaalanındaki karşılama töreni çok garip. Beni almak için gelen parti üyeleri karı-koca arası kavgamızı duymuşlar ve buluşmamız konusunda kaygılı görünüyorlar. Hastane-hapishanenin kapısından girdiğim anda, Mustafa bağırmaya başlıyor. Sabırla bekliyorum. Kayıtsızlığım onu çileden çıkarıyor, omuzlarımdan tuttuğu gibi beni kapıya iterek, acıklı bir sesle:

– Artık çok geç! Çek git! diyor.

İyi ya. İki günlüğüne yalnız bırakıyorum onu. Panik. Özür dilemek için defalarca telefon ediyor, ta ki gündelik ziyaretlerimi yeniden başlatana kadar.

Bu koşullar altında, ev sahiplerime daha fazla yüklenemem. Mustafa bir çözüm yolu bulmak zorunda. Şezan Otel’i’nin sahiplerine gidip uygun bir konaklama fiyatı istememi söylüyor. Multan, turistik bir kent değil, Şezan ise, beş yıldızlı otellerden biri olsa bile, hiçbir lüksü yok.

Çocuklar, dadı ve ben yan yana iki odaya yerleşiyoruz. Çocuklar her gün, okul dönüşü babalarıyla birlikte öğle yemeğini yiyor, sonra çıkıp benim tuttuğum bir öğretmenden özel ders alıyorlar. Mustafa’nın odasından saat 18.00’de ayrılıyor, basına verilecek sağlık raporunu uyduruyor ve geçici yuvama dönüyorum. Yaşam sürüyor.

Dayanılması güç altı ay geçiyor. Ruhsal ve sinirsel açıdan bitkinim.

Korkunç karın ağrıları çekiyorum, keskin sancılar saplanıyor. İnceleme sonucu şimdi de bir döl yatağı sorunu çıktı ortaya. Doktor, üst üste yaptığım doğumların buna neden olduğunu ve kocamın hizmetin-

de hastanenin dört katını iniş çıkışlarımın da durumu kötüleştirdiğini düşünüyor.

Ameliyat olmam zorunlu. Mustafa yine buyuruyor:

– Burada ameliyat olacaksın.

Bir kez daha karşı koyuyorum. Ancak bu kez, bir uzlaşmayı kabulleniyorum: Madem ki Karaşi ona çok uzak geliyor, ben de Lahor’daki Şeyh Zeyd Hastanesi’ne giderim. Çocuklar, benimle birlikte gelmek ve okul tatilini orada geçirmek düşüncesiyle sevinçten uçuyorlar. Mustafa, asla bir erkek jinekologa muayene olmama izin veremeyeceğini söylüyor. İcini rahat ettiriyorum: Böyle bir şeye zaten niyetim yok; bir kadın doktor bulacağıma söz veriyorum. Homurdanmaya, ayak diremeye, gitmemi engellemek için her şeyi denemeye devam ediyor, ama ben kararlıyım.

Çocuklarla birlikte veda etmeye geldiğimiz gün, asık yüzüyle birbirinden sert komutlar yağıdırıyor, Kuran üzerine, yazılı olarak, tam on beş gün içinde geri döneceğime dair yemin ettiriyor. Yemini veriyorum, ancak bir koşulla: Bu arada olağanüstü bir durum ortaya çıkmazsa.

Yeminimi okuyunca yerinden sıçırıyor:

– Bu da ne? Ne demek oluyor?

– Mustafa, yemini yerine getireceğimden emin olamadan Kuran üzerine söz veremem. Ameliyat olunca, insanın başına her şey gelebilir, kesin bir şey söylememi nasıl beklersin benden?

– Ne olabilir?

– Örneğin, ölebilirim.

– Ölsen bile, cesedinin on beş gün içinde getirilmesi gerekir! Hasta olsan bile, sedye üzerinde geri gel, yoksa karışmam.

Bunca duyarsızlık karşısında aptallaşarak, kocam olacak adama hayretle bakakalıyorum. Gözlerimden bir şeyler okumuş olmalı ki, hemen taktik değiştiriyor:

– Peki, gidebilirsin, ama Nişa ve Ali benimle kalacaklar.

Yine bir bakış fırlatıyorum, içim bulanarak. Kurnazca gülümseyerek sözünü sürdürüyor:

– Benimle kalmak onları kesinlikle rahatsız edecektir, bu durumda zamanında geri dönebilmek için elinden geleni yapsan iyi olur.

– Mustafa, mantıklı ol! Çocuklar Lahor’a gitmek için can atıyor, bu yolculuğu sabırsızlıkla bekliyorlar, lütfen! Tam gideceğimiz anda onları birbirinden ayırmak gülünç olur.

– Burada benimle kalacaklar.

– Bütün gün hastaneye kapanıp ne yapacaklar? Yapma bunu, korkunç bir şey bu. Nişa ile Ali rahat edemezler, çok küçük onlar, burada korkuya kapılırlar. Üstelik, diğerleri Lahor’da eğlenirken, onlara haksızlık olur. Hastalığım yüzünden onları cezalandıracak değilsin herhalde?

– Hayır dedim! Hastanede benimle birlikte kalacaklar! Tek yapacağın şey, zamanında dönmek.

Otoritesini kanıtlama kaygısıyla içi içini yiyerek, çocuklarımızı rehin tutmaya kalkışıyor yine. Ona acıyor, çocuklar için de üzülüyorum; kendisiyle mutlu olmamı engellemek için elinden geleni yapıyor. En aptalca kaprislerine bile ne kadar boyun eğersen eğeyim, gitgide artan bir duyarsızlık sergiliyor. Sanki kendisini betona dönüştürüyor, beni uzaklaştırmak için şeytanca işlere kalkışıyor. Belki de bu korkunç planının beni Multan’da ameliyat olmaya razı edeceğini düşünüyor, ama artık onun sandığından çok daha çetin cevizim.

Nesibe ve Hamza’yla birlikte Lahor’a gidiyorum.

Mustafa, durumumu görüşmek için kardeşlerini çağırdı. Dayanılmaz davranışlarımı şikâyet ediyor onlara: İnatçıyım, kafa tutuyorum, isyancı bîr yapım var.

– Tehmina’nın canı bir şey isterse, en akıl almaz tehlikelere atılır. Hatta yaşamı pahasına bile! Sonuçlar da sonradan çıkar ortaya...

Kardeşler, benim gibi asi bir katıra, işler rayından çıkmadan, bir an önce gem vurmaktan yana görünüyorlar.

Ameliyathaneye doğru ilerleyen sedyenin üzerinde kendimi iyice yalnız hissediyorum, ailemle arasını kendi ellerimle açtığım adam beni yüzüstü bıraktı. Annemin koyduğu yasağa karşın, Zarmina ile anneannem beni görmeye geldiler. Bedelini de ödediler: Bana nazik davrandıkları için aile çevresinden uzaklaştırıldılar.

Hastanede bir hafta kalıp, nekahat döneminde anneannemin evine geçiyorum. Seccadesinin üzerinde diz çöküp ağlayarak çocukluktan beri çektiğim acılardan kurtulmam için dua ediyor. Bana bakıyor, besliyor, seviyor beni, geride kalan herkesin yokluğunu unutturmaya çalışıyor sanki.

Multan’a dönmem gereken gün, gazetelerin sabah baskısında çıkan bir haber, Mustafa’nın Ravalpindi’ye gönderildiğini yazıyor.

Bu, son derece can sıkıcı bir olay, çünkü Bhutto'yu bu kentte asmışlardı. Yetkililer, Nişa ile Ali'yi hemen Lahor'a gönderiyorlar.

Mustafa'nın naklini kınamak üzere, bir basın toplantısı düzenliyorum ve politik söylem sanatını iyi öğrendiğim için, kalp rahatsızlığını öne sürerek, Ravalpindi'ye kadar süren uzun bir yolculuğun kendisi için çok tehlikeli olduğunu açıklıyorum.

Aslında haber yanlışmış, İslamabat yakınlarındaki Adyala Hapishanesi'ne gönderilmiş, o kadar.

2 Ağustos 1987, yani ertesi gün, Mustafa'nın doğum günü. Çocuklarla uçağa biniyor, bazı akrabalarını da yanıma alıp onu görmeye gidiyorum.

Yeni hapishanenin görüşme salonunda bizi bekliyor. Armağan olarak, yatışın diye, bir fotoğrafımı getirdim. İstemiyor. Bana karşı hâlâ öfkeli. Gerçek ya da uydurma, hangi gerekçeyle bilmiyorum ama, bana hınç besliyor. Sahnenin tam ortasında bulunmak istiyor, herkesin kendisiyle ilgilenmesini, herkesten önce var olmayı diliyor. Benim ise ne onu sakinleştirecek gücüm, ne de arzum var; kalabalık bir ortamda bulunduğumuz için de mutluyum. Ama o, bizi hücreye göndermesi için müdürden izin istiyor. Yetki veriliyor. Şimdi de, akrabalarından ve çocuklardan, bizi baş başa bırakmalarını istiyor; özel görüşecekmiş benimle.

Demir parmakları örten bir bambu perde, bizi gözden ayırıyor. Mustafa sevişmek istiyor. Son derece zalimce bir istek. Yaram henüz hassas, dikişlerim yeni alındı. Ameliyat yorgunluğunu, altı haftalık nekahat gereğini öne sürüyorum, ama umurunda bile değil. Bambu perdenin hemen ardındaki çocukları, nöbetçileri, akrabaları anımsatıyorum. Konuşmaları duyuluyor!

– Mustafa, olanaksız bir şey bu, dışarı çıkarken yüzlerine nasıl bakarım!

Hiçbir şey duymak istemiyor. Umutsuzca fısıldıyorum:

– Tanrı adına, Peygamber adına yemin ediyorum, şimdi bana dokunmaya cesaret edecek olursan, asla geri gelmem. Seni terk eder ve boşanırım...

Zorla üzerime uzanıyor, sandığımdan daha fazla acı veriyor, aşağılanma duygusu ise daha da beter. Küçük düşüyor ve sessizce acıya katlanmak için dişlerimi sıkıyorum.

Elinden kurtulabildiğim onda, hakaretlere boğuyorum onu:

– Hastasın sen, gerçekten hastasın! Pis herif!

İşi düzeltmeye çalışarak ağzında gevelemeye başlıyor:

– Özür dilerim...

– Hayır!

– Beni bırakma! Allah aşkına beni burada yalnız bırakma! Ne yaparım? Sen gidersen, bütün sıkıntılarım burada tek başıma kalırım. Sevdiğim ve beni seven tek kişisin sen. Tek umudumsun. Beni terk edersen, hiçbir şeyim kalmaz!

Bakışlarım kin dolu. Ağlıyor:

– Fotoğrafını ver, Tehmina... Doğum günü armağanları içinde en güzeli o.

Fotoğrafi çantamdan çıkarıyorum; kontrolümden çıkan bir hareketle küçük parçalara ayırıp havaya fırlatıyorum.

25

Anneannemin Lahor’daki evinden, Mustafa’ya, sözcükleri özenle seçerek bir mektup yazıyorum. Boşanmak istiyorum. İkinci kez ve kendi ülkemde.

Kapı zili düşüncelerimi bölüyor. Açmaya gidiyorum; gülümseyen yüzüyle, çok genç ve güzel bir hanım duruyor önümde.

– Tanya?

Ağlayarak ve sevinç çılgınları atarak birbirimizin kollarına atılıyoruz. Herkes koşup geliyor. Anneanne, Nesibe, Nişa, Ali ve Hamza, Amerika’da öğrenim gören ablanın dönüşünü kutlamak için yetişiyorlar. Anneannemin evi heyecan kaynıyor.

Kızım burada, ama hangi nedenle? Ve ne kadar süreliğine? Sorular dilimin ucunda, ama herkesin sakinleşmesini beklemeliyim. Daha sonra, baş başa verip onun ve benim geleceğimizi görüşebiliriz. Benimki, her zamanki gibi belirsiz, oysa Tanya, ne istediğini bilen bir kız.

– Amerika’da yaşamaktan nefret ediyorum. Üvey annemle yaşamaktan nefret ediyorum. Pakistan’da tatil yapacağımı söyledim, ama seninle kalmayı çok isterdim.

Sevincim kaygıyla karışık. Geldiği sırada yazmakta olduğum mektuptan söz ediyorum ona.

– Anlarsın ya, neler olacak bilmiyorum, bunun koskocaman bir soru işareti olduğunu belirtmeliyim, ama kal...

Yüzü sevinçle parlıyor ama cümlemi bitirdiğimde de üzülüveriyor:

– Hiç değilse bir süreliğine. Bilmiyorum, Tanya, beklemeliyiz, bakalım neler olacak... Nerede oturacağımı bile bilmiyorum.

İki gün sonra, Mustafa'ya gelen mektupları denetlemekle görevli olan hapishane müdürü, kişiye özel mektubumu açıyor... Özel sorunlarımız da o an herkesin diline düşüyor.

Eli kulağında boşanmamız, gazetelerin baş sayfasını kaplıyor. İnsanlar şok geçiriyor. Beni sert olmakla, ruhsuzlukla ve vefasızlıkla suçluyorlar. Bir hapishane parmaklıkları ardında acı çeken zavallı hasta kocamı terk ediyorum. En zalim dedikodu yazarları, başka erkeklerle birlikte olmak için özgürlüğe kavuşmaya çalıştığımı yazıyorlar.

Birkaç gün öncesine kadar, haçlı seferlerine çıkmış sadık eştim, şimdi işe herkesin nefret ettiği kişi olup çıktım. Baskı, günden güne artıyor. Sakin ve dış dünyadan uzak bir yaşantıya alışkın olan Tanya, ne düşüneceğini bilemiyor. Buradaki yaşam, gazetecilerden gelen ısrarlı ve isterik telefonlardan, olaya el atmak için gelen parti üyelerinin üst üste ziyaretlerinden ibaret. Tanya'nın normal bir yaşantıya gereksinimi, huzur özlemi var, bunu kendisine sağlayamam. Biliyordum zaten. Lanetliyim ben, hep aynı senaryo.

Birlikte geçirdiğimiz zamanlar, gitgide daha fazla stres getiriyor. Gerilimin sonucunu ikimiz de biliyoruz, ama bombayı bırakan ben oluyorum:

– Tanya, Amerika'da iyi bir okula gidiyorsun. Baban seni seviyor, güvenliğini sağlıyor. Benimse henüz sana verebileceğim hiçbir şey yok. Mustafa'nın bana neler yapacağını bilmiyorum. Babana geri dönmem gerekiyor.

Yeniden! Kızım ağlayarak bana yapışıyor, ben de ağlayarak onu itiyorum. Aynı sahneyi daha kaç kez oynayacağız? Ezberleyene kadar mı?

Bu kaynaşmalar arasında, Mustafa'nın en küçük kardeşi Rahmani, bir kalp krizi geçirip ölüyor. Otuz yaşındaydı henüz, onu sevgiyle anımsıyorum. Bir süre bizimle birlikte yaşamıştı; bana karşı hep saygılı ve nazikti. Nâşı, Pakistan'da gömülmek üzere Londra'dan getirtiliyor. İslamabat'taki ailesine başsağlığı dileğimi ileteceğim. Gazi ile

Abdurrahman beni iyi karşılıyorlar. Mustafa'nın, Kot Addu'daki cenazeye katılabildiğini ve bir çocuk gibi ağladığını öğreniyorum.

Gözyaşları kardeşi için mi yoksa benim için miydi, diye soruyorum kendi kendime. Onunla evlendiğimden bu yana ilk kez, zor bir anında yanında değilim.

Daha çok Nusi adıyla tanınan Nusret Cemil, bir gazeteci; *The Nation* adlı İngilizce yayınlanan bir Pakistan gazetesinde çalışıyor. Bir söyleşi yapmak için beni arıyor. Konu toplumsal: Bir politikacı eşinin cehennem azabı. Bu hanımla tanışıp görüşmeye karar verdim.

Nusi yaşantımı değiştirecek. Hoş, zeki ve açık görüşlü buluyorum onu. Söyleşi evimde başlıyor, akşam da beni kendi evine yemeğe davet ediyor. Kabul ediyorum. Madem ki artık boşanmaya niyetliyim, bana yönelteceği azarlamalarla ancak nöbetçileri uyandırabilecek olan Aslan'a hesap vermek zorunda da değilim.

Bu genç hanımın yaşam tarzı, çevresi ve dostlarının, Pakistan'da görebildiklerimle hiçbir ilgisi yok. Gerilimsiz, serbest bir ortamda yaşıyor; olayların şekinden çok derinliklerine önem veriyor.

Kocası "J.J.", Pakistanlı şair Allame İkbâl'in torunu Yusuf Sela-haddin'le birlikte yanımızdalar. J.J., tanıdığım en anlayışlı ve en çağdaş erkek. Benim gibi o da, Freud'a ve Jung'a hayran, sözle tedaviye inanıyor. Konuşmamız sırasında bana öğütlerde bulunup yol gösteriyor; Nusi ile buluşmamız, yaşantımı işte böyle değiştirecek. Benden yaşlı, derebeylik düşünce tarzına saplanıp kalmış bir adamla yaşamış olduğumu ve yaşantımın koşullandırıldığını, değerlerimin saymaca olduğunu biliyor. Bu arada, içimdeki isyancı yeteneği de hissetti. Çağdaş dünyadan ve kültürümden uzak bırakıldığımı ve yeni bir başlangıç yapma zamanının geldiğini biliyor: "Tehmina, boşanmadan sonra da bir yaşam vardır, topluma kendini beğendirmek isteği ölü bir evliliği ayakta tutmaya yetmez."

Bu değişik var olma yaklaşımı, bu yeni felsefe aklımı iyice karıştırıyor. Keşke anlayabilsem. Kendi yaşımdan insanlarla birlikteyim ve onların, benimsemeye asla cesaret edemeyeceğim bir düşünce sistemleri var.

Yemekten sonra arabaya binip, yolun sonundaki bir kafede dondurma yemeğe gidiyoruz. Gerginliği üzerimden attılar, ama hâlâ kendimi okuldan kaçmış bir çocuk gibi suçlu, dizginli hissediyorum.

Yeni arkadaşlarımın acelesi olmadığı için, gece yarısı geç vakitle-

re kadar arabanın içinde konuşmayı sürdürüyoruz. Yalnızca bir gündür tanıdığım insanlarla bu geç saatlerde hâlâ dışarıda olmak, hem heyecan verici hem de ürkütücü oluyor benim için. Felekten çalınmış harika bir özgürlük duygusu içindeyim. Neşeli ve yabancı iki adamla birlikte olan keyfine düşkün bir kadını, gözetmensiz, dai Ayşe'siz, Mustafa'nın sıkıyönetimine karşı çıkmakta olan bir feministim.

Sanki o burada, omzumun ardında, öfkeli bir bakışla beni gözetliyor. Bu gece kentte yaptıklarımı öğrenecek. Her zaman her şeyi bilir o. Ama önemli mi?

Evet, önemli.

Özgürlük bu kadar basit değil.

Avukatım Mustafa'yı görmeye gitmiş. Hükümlü, bana duyduğu aşk yüzünden ölmek üzere olan terk edilmiş koca rolünü oynayarak, geri dönmeye beni razı etmesi için kanun adamına yalvarmış. Boşanmaya kesinlikle karşı. Son sözü bu.

Hülle'ye başvurmaktan başka çarem kalmadı. *Hülle*, varlığının tamamından ya da bir bölümünden vazgeçmesi koşuluyla, İslam'ın kadına tanıdığı boşanma hakkıdır.

Mustafa beni, kendisiyle evli kalmaya zorlayamaz, ama param-parça ve varlıksız bırakmanın bir yolunu bulabilir. Aslında para işini hiç düşünmemiştim. Otuz dört yıllık yaşantımda, para hep var olmuştu, basit bir biçimde. Erkek işiydi. Önce babamın, sonra Enis'in, son olarak da Mustafa'nın. Şimdilik bildiğim kadarıyla, birkaç aylık harcamalarımızı karşılayacak gelirimiz var. Sonrası, belirsiz.

Artık Lahor'da hiçbir işim kalmadı. Olup bitenler öğrenilince, partinin bana olan ilgisi de uçup gitti. Mustafa da, beni politikadan soğutmak için elinden geleni yaptı. Eski dostlarım yok oldular; hepsinin Mustafa'dan yana olduğunu içim burularak anladım. Sosyal ve siyasal ilişkilerimiz fazlasıyla iç içeydi.

Karaşi'nin güneyine, babamın benim adıma satın aldığı eve taşıyıyorum. Çocuklar ve Şügüfte ile yerleşiyorum buraya.

Başlangıçta, canım çok sıkılıyor. Siyasi bir liderin eşi olmam dolayısıyla, bu renksiz, monoton, fazlasıyla normal yaşama hazırlıklı değildim. Ama bir süre sonra, Nuşi ile J.J., bir Sint kasabası olan Bhit Şah'taki festivale davet ettiler beni. Mübarek Sufi Şah Abdullatif Bhitai'nin *urs* günü için.

Urs, ulu bir kişinin ölümünü ve Tanrı'ya kavuşmasını anmak için

düzenlenir. Dinsel bir törendir bu, ancak politik bir yanı da vardır. Ziya başa geçtiğinden beri, özellikle de Bhutto'nun idamından bu yana, Bhit Şah'ın köyünde yapılan *urs* törenleri, Sint halkını bir araya getirdi. Görüntü gerçekten etkileyici. Gökkubbenin altında, kocaman bir dolunayın ışığında, müzikleri, şarkıları, danslarıyla bir araya gelmiş milyonlarca insan, kendilerine özgü bir biçimde ülkelerinin politikasına isyan ediyor. Anmakta oldukları kutsal kişi bir şair ve hocaydı, bıraktığı yapıtlar ise ezilenlerin korunması ve kurtarılması üzerineydi.

Sint'in iç bölgelerinde, saygın kadınlar, yalnızca gözleriyle alınlarını açıkta bırakan bir çarşafı örtünürler. Bu anma günü için, Nusi ile ben, bitkisel dokularla boyanmış geleneksel bir kumaş olan *ajruk* kullanmaya karar verdik.

Bhit Şah köyündeki bu karnaval döneminde, taşkın gösteri ve etkinlikler yapılıyor. Daha önce böylesi bir törene hiç tanık olmamıştım. Hiçbir şey normal değil, her şeye izin var. Kalabalık arasında, falcıları yararlanarak, afyon satıcısı *bang*'ları iteleyerek pazar yerini dolaşıyoruz. Afyondan söz edildiğini duymuştum kuşkusuz, ama hayatımda hiç görmemişim. Yasalar ve "belki de" İslam, afyonu yasaklar. Belki de diyorum, çünkü bu sonuncusu tartışmalı. Dervişler, afyonun düşünceye dalmalarına ve dinsel doruğa ulaşmalarına yardımcı olduğunu belirtiyorlar.

Geçerken, parlak ve dökme giysiler içinde şehvetle tepinen dönmelerin bulunduğu sefil kahvelere göz atıyoruz. İçlerinden birisi, Michael Jackson gibi kasılıyor. Bu yarı erkek - yarı kadın sanatçılar, toplumumuzun en gizemli sınıfını oluşturuyor. Nereden geldikleri bilinmiyor sanki, ancak özel durumlarda ortalığa çıkıyorlar. Çok genç ya da çok yaşlı olsun, dönmelere çok ender rastlanıyor. Yaşları yok sanki, gizli ve gizemli aşkları, çatışmaları kapalı devre halinde. Erkek egemen toplumumuzun ikiyüzlülüğü, kadın rolüne bürünen bu erkek hayaletlerle şaşırtıcı bir çelişki oluşturuyor. Bu kaba sapkınlık sahnesini gözlemek için boynumu uzatırken, "Bu ancak Fellini'nin görebileceği bir düş olabilir" diye düşünüyorum.

Bir sirk çıkıyor karşımıza, her yeri bit kaynayan, çadırı, aslanları ve hüznü filleri olan gerçek bir sirk. Trapezciler, yine bedenlerine yapışan giysiler ve volanlı kat kat külotlar giymiş dönmelerden oluşuyor.

Sonra, safran rengi topaçlar gibi dönen çılgın dervişlere rastlıyoruz.

Başka arkadaşlarla birlikte, geceyi köyün hanında geçiriyoruz. Tek bir odada, kadınlı erkekli altı kişi birlikte yatacağımızı öğrenince şaşkınlıktan donakalıyorum. Aklım bir türlü almıyor. Bir tanesi bile kocam olmadığı halde, üç erkekle aynı odada yatmak! Yanımdakiler durumla hiç ilgilenmiyorlar, o kadar serbest fikirli ki, bunca namus düşkünü olduğum için kendimi aptal gibi hissediyorum.

Ertesi sabah erkenden, Şah Abdüllatif'in mezarını ziyaret ediyoruz, Doğu'nun en güzel mezarı bu. Önceki gecenin eğlenceleriyle bitkin düşmüş yüzlerce dilenci, avluda yan gelip yatmış; binlerce boş kap gibi aç bakışlı gözleri, bahşış istiyor. Dervişler, günün nihayet ulusun üzerine doğmasını dileyen gizemli bir şarkı söylüyorlar koro halinde. İçlerinden birisi, saçları küçük küçük örülmüş olanı, diğerlerinin arasında, kendinden geçmiş bir sarhoş gibi dans ediyor. Kutsal kişinin türbesi önünde, ne dilersem diye düşünüyorum. Birden çılgın dansçı gibi aklım başımdan gidiyor. Utanmam gerekir, kocam hapishanede çürürken nasıl kendim için dilekte bulunabilirim? Yüzümdeki peçenin ardından, Mustafa'nın kurtuluşu için sessiz bir dua yükseliyor.

İki günlük eğlenceden sonra, festivalin bitişinin işareti olarak mehtap küçülmeye başlarken, arabayla Karaşi'ye dönüyoruz. Arka koltukta, J.J. ile başka bir adamın arasında oturuyorum. Yanlışlıkla adamlardan birisine değerim diye ödüm patlayarak, yol boyu çekingen ve dimdik duruyorum.

Bu halim onları çok güldürüyor.

26

Dünya kupası için yapılan kriket turnuvası, bir dizi eğlenceye bahane oluyor, ben de Nusi ve J.J. ile kendimi bu ortamda buluyorum. Kocam olmadan bu tür akşamlara katılmak, hâlâ keyif ve kaygı karışımı bir duygu veriyor bana; öylesine yepyeni ki. Çocukları Lahor'da anneannemin gözetimine bırakıp eğlenmeye karar veriyorum. Özgürlük, kaygısızlık öyle güzel ki; neredeyse unutmuşum.

Nusi'nin arkadaş çetesi içinde, son derece serbest, mini etekli ya da bedenlerine yapışık kot pantolonlu genç kızlara rastlıyorum. Bunlar, dans pistleri üzerinde, kocaları olmayan erkeklerle, kompleks

duymadan dönüp duruyorlar! Bacaklarını böylesine sergilemeye cesaret edişleri beni şaşkına çeviriyor; burası Pakistan, Londra değil! Ama beni en çok şaşırtan, benim dışımda kimsenin bunu umursamaması. Dünya, bensiz büyümüş. Kör gözlerimin önünde değişime uğramış.

Bu kuşak, Ziya rejiminde gelişti. Onların kahramanları ne Gu-avera, ne Mao, ne de Sukarno; onların yerini Madonına, Ioccoca ve Trump almış. Onlar için için yoksulluk, havalandırma sisteminden yoksun bir ev demek. En başıboş olanların altında birer Suzuki var. Afganistan'daki savaş ve uyuşturucu bağımlılığı etkisini hissettiriyor. Çok yakındaki sınır, afyon ve eroinin geçmesini kolaylaştırıyor. Amerikan dolarları ve Ziya rejiminin kabul ettiği binlerce göçmen –yaklaşık üç buçuk milyon kişi– ilginç bir karışım oluşturmuş. Özellikle de kentlerde.

Kısa süre içinde yüzyıllar geçti sanki. Çağdaş kadınlar öylesine geliştiler ki, geleneksel Pakistan'da, uzak taşrada yaşayan bacıları birer roman kahramanı sanki. Onlara demode görünüyor olmalıyım.

Bugüne kadar, gerçek olmayan, bana kabul ettirilmek istenen bir çağda yaşadığımı ve hâlâ tuzağın içinde olduğumu şimdi anlıyorum. Yaşamımda ilk kez, asıl garip görünenin kendim olduğumu, dünyada sessizce acı çekmeyi reddedip haksızlığa karşı çıkan, kusursuz bir biçimde normal düşünen insanlar bulunduğuna ihanmaya başlıyorum. Yaşam ve evlilikle ilgili görüşlerim tümüyle demode ve sınırlayıcı. Mustafa ile kendi ailem, beni dünyalarına hapsedip pencerelerle kapıları özenle üstüme örttüler.

Geriye çekilip olup bitenleri izlemek hoşuma gidiyor, ama hâlâ az da olsa diken üstündeyim. Bu tür akşamlarda, müziğin sesi öyle yüksek çıkıyor ki, konuşmaları bastırıyor, ben de kulağa fısıldanan itiraflara pek alışkın değilim. Benim için akşam daveti demek, herkesin sakın sakın diğerleriyle tanışma fırsatını bulduğu, yemek masası etrafındaki geleneksel ziyafet anlamına geliyor. Ama yine de, bu parlak, pırıl pırıl atmosfer hoşuma gitmiyor değil. Müzik ve "rock" dansçılırla birlikte çevremde dönen, yaşamın ta kendisi.

Aynı zamanda, ilk kez bir kriket maçına katıldığım için, başkalarını taklit ederek oyunun tadına varıyorum. Nusi ile J.J. alkışlamak için çığlıklar atarak ayağa kalktıklarında, ben de aynısını yapıyorum. Onlar sinirli ve sessizse, kaygılı bir havaya bürünüyorum. Oyunun aşamaları benim için tam bir gizem. Sonunda, çılgınca sevinç çığlıkları

atılıyor; Pakistan, ünlü Batı Hindistan ekibini yendi, turnuvanın favorisi biziz!

Kriket ateşi gerçekten şaşırtıcı boyutlara ulaşıyor. Bir gün, Lahor'un elden geçirilmiş eski sitesinde, arkadaşlarımla birlikte, *haveli* denen geleneksel harika bir evde buluyorum kendimi. İç avluda, erkekler yerlere yayılmış; bizi karşılamak için hiçbiri yerinden kalkmıyor. Garip bir duygu bu; bizde, kadın gelir gelmez, erkek mutlaka ayağa kalkar. Mermer bir divana uzanmış olan ev sahibi Yusuf Selahaddin, tepeden bakan küçümseyici bir tavırla, mini etekli, "punk" saçlı, yüksek sesle tartışarak gidip gelen kalabalık genç kadınları süzüyor.

Dışarıda, duvarlar demokrasiye dönüş için siyasal afişlerle kaplı, içeride ise Moğol hanedanından kalma derebeyi kopyası, zevk düşkünü, bezgin Yusuf.

Yerde yatan bu erkek bedenlerinden birisiyle, kriket yıldızı İmran Han'la tanıştırılıyorum. Konuyla ilgiliymiş havası vermek için bir övgüde bulunmaya çalışıyorum:

– Batı Hintlileri nasıl saf dışı ettiğinizi gördüm!

Gözleri kısıyor, irkiliyor; doğru terimi seçememiş olmalıyım! Bir de Mübaşar adlı birisiyle tanıştırılıyorum, hemen şöyle söylüyor bana:

– Bana Moby deyin.

– Kriket oynar mısınız, Moby?

Şu işe bak! Krikette onun da bir süperstar olduğunu nereden bilebilirdim! Parlak Ömer Faruk ile karısı Mine'yle karşılaşıyorum. Ömer, daha çok Goldi adıyla biliniyor, Goldfinger gibi. Bu lakabını, olağanüstü parasal sezgisine borçlu; söylendiğine göre, elini attığı her şey altına dönüşüyormuş. Başka takma adları da var, giysileriyle de vurguladığı mafya babalığına özenen tavırları yüzünden, bazıları ona Mario Falichi diyor.

Zamanla, bütün bu insanları daha iyi tanıyor, sonuçta hepsine ısınıyorum. Örneğin, büyük kriket yıldızı İmran, ahlaksal açıdan saygın bir kişi, düzeyli ilkeleri, onur duygusuyla vahşice yarışma zihniyetinin karışımı bir yapısı var, ülkeye uygun bir kişilikte. Moby ise sakın bir yapıya sahip, neredeyse sessiz iletişim kurabilecek yetenekte. Goldi, uyanık bir profesyonel. Yusuf, son derece gülünç ve son derece oyuncu. Mustafa tarafından bana tepeden inme benimsetilmeyen türden bu yeni ilişkiler, kişisel düzeyimi yükseltici bir nitelikte benim için. Bu insanlar beni, bir politikacının gölgesi olarak değil, olduğum gibi görüp kabul ediyorlar. Kendi kişisel gelişimleri benimkinden tümüyle

farklı olsa da, her birinin birer yaşam savaşı verdiğini ayırımsıyorum. Hepsi de savaşımından, öncekinden daha da güçlü çıkmışlar. Kişisel yarışlarında önemli olan, kişiliklerini gözden geçirme ve zayıflıklarını düzeltme iradeleri. Bu kavram, bana da, yaşantımı değiştirme umudu veriyor.

Geride kalan, kim olmak istediğimi bilebilmek.

Anneannem benimle birlikteyken tam anlamıyla çılgına dönüyor. Bir gün ondan, Mustafa'nın serbest bırakılması için dua etmesini istiyorum, ertesi gün de benim ondan kurtulmam için. Artık ne düşüneceğini bilemez oldu. Arada bir, sabrı tükenip bana bağırıyor:

– Haydi, karar ver! Mustafa'yı sevmeli mi, yoksa ondan nefret mi etmeli? Yaratan bile senin ne istediğini bilemez oldu! Daha duana karşılık veremeden, fikir değiştiriyorsun!

Şimdi de benim için dua ediyor, düşüncelerim durulsun diye Allah'a yalvarıyor.

Gerçekten de, kafam karmakarışık. Yeni bir yaşam bana el uzatıyor, bu arada eskisi de hâlâ üzerime yapışık. Ne yapmalıyım? Ne yapmak istiyorum? Nasıl? Bilmiyorum. Ne olursa olsun, kararımı verdim: dekor değiştirip çocuklarla birlikte Londra'ya dönüyorum. Yönünü şaşırmış kişiliğimi toparlayabilmek için bana zaman ve uzaklaşma gerekiyor.

İngiltere'de kalma iznim için ayarlanması gereken belgeler yüzünden yolculuğum gecikiyor. Avukatım, fazla bekleyecek olursam, Mustafa'nın tasarılarımdan söz edildiğini duyarak, çocukları Pakistan'dan çıkarmamı engelleyecek bir kararı rahatlıkla alırdabileceği konusunda beni uyarıyor. En iyisi, önce üç büyüğü Londra'ya gönderip sonra yanlarına gitmek. Küçük Hamza, Şüğüfte ile anneannemin evinde kalacak. Londra'daki kız kardeşim Minu'yu arayıp çocukları havaalanında karşılamasını ve ben gelene kadar birkaç gün onlarla ilgilenmesini istiyorum. Bana yardım edebileceği ve çocukları yeniden görebileceği için sevinen Minu, önerimi sorun çıkarmadan kabul ediyor. Her ikimiz de, annemin bu oldu bittiye kızacağını biliyoruz. Mustafa'yla son barışmamdan bu yana, onunla hiçbir ilişkim olmadı.

Nesibe, Nişa ve Ali, Londra'ya giden uçağa bindiklerinde, Minu korkunç bir haber vermek için beni arıyor: tasarımız annemin kulağına ulaşmış ve Minu'nun bu işe karışmasını yasaklamış. Gerekçesi de şu: Çocukları kaçırmışım! Beni cezalandırmaya kararlıymış. Çocukla-

rım, bir kez daha kendileriyle ilgili olmayan bir dama oyunun piyonları oldular. Ne yapmalı? Havaalanında onları kim karşılayacak? Londra'da hâlâ birçok dostum var, ama onları bu aile kavgasına karıştırmaya hiç hevesli değilim. Üstelik içlerinden çoğu, Mustafa'nın çıkarlarına aykırı bir biçimde davranmak istemeyeceklerdir. O anda aklıma bir şey geliyor. Minu'yu arıyorum yeniden:

– Pakistan Hava yolları yöneticisine telefon edip uçaktan indiklerinde çocukları almasını iste. Onları bir taksiye bindirip senin evine göndersin. Böylece eve gelmeden önce ortalıkta görünmemiş olurlar... Tam o anda, annemi ara ve çocukların geldiğini, çaresiz onları tutmak zorunda olduğunu söyle.

Komplo işe yarayacak gibi, ama içim rahat değil.

Gerçekten de varışlarında her şey öngörüldüğü gibi oldu, ama yalnızca başlangıçta. Çocuklar, teyzelerini göremeyince biraz korkmuşlar; bizleri tanıyan şirket müdürü, onları bir taksiye bindirip sürücüye üstünde Minu'nun adresi yazılı bir kâğıt vermiş. Ancak sürücü yolunu kaybetmiş ve nereye gittikleri hakkında hiçbir fikir sahibi olmayan çocukları azarlamaya başlamış. Nesibe, adam onları karanlıkta sokağa atacak diye çok korkmuş. Üçü de dehşete kapılıp ağlamaya başlamışlar. Sonunda, taksi sürücüsü sokağı bulmuş ve Minu, üç küçük yetimimi eve almış. Sonra da, anneme telefon edip bu "habersiz" gelişini bildirmiş.

Annem öfkeyle parlamış. Minu'ya, çocukları Karaşi'ye giden ilk uçağa bindirmesini buyurmuş. Çok şükür ki, Minu'nun kocası bu aptalca ve korkunç oyuna gelmemiş.

Ertesi sabah erkenden, annem Minu'yu telefonda tehdit etmiş. Kocasıyla birlikte söz dinlemeyecek olurlarsa, çocukları Pakistan'a kendisi gönderecekti. Çılgına dönen Minu, olup bitenleri bana anlatmak için telefona sarılıyor:

– Üstelik, beni mirastan mahrum etmekle tehdit etti! Bu iş böyle olmayacak, çocukların başka bir yere gitmeleri gerekiyor. Birisini bul!

Nusi imdada yetişiyor. Londra'dan kız kardeşi Şini'yi arayıp ben gelene kadar çocuklara bakmalarını istiyor. Zavallı kadın, bu çılgın olaylardan hiçbir şey anlamamış. Bir annecanne nasıl böyle davranabilir? Şini, kendi ailesine bakmak durumunda olduğu halde, çocuklarına geçici bir sığınma sağlamayı nazikçe kabul etti. Ben de, binlerce kilometre öteden, yabancı insanlardan yardım istemek zorunda kaldım. Pakistan'ın Londra konsolosluğunda çalışan harika bir kadın,

gündüzleri Şini üniversitedeki derslerine devam ederken çocuklarla ilgilen-di.

Annem asla bir anneanne olamayacak.

Her şeye karşın, üç küçüğüm kendilerini rahat hissetmiyorlar. Yabancılarla birlikte yaşamak zor geliyor onlara, üstelik Şini'yi rahat-sız ettiklerini de duyumsuyorlar.

Sonunda, birkaç gün sonra, belgelerim tamamlanınca, Hamza'yla birlikte uçağa biniyorum. Şügüfte'yi bırakmak zorunda kaldığım için yüreğim buruk. Temizlenip düzene sokulması gereken Holland Park'taki daireme ulaşıyorum. Üç büyük çocuğum için Kent'te bir ya-tılı okul ayarlıyorum. Lübnanlı, İslami bir kurum olan bu yer, Musta-fa'nın beni, çocukları lâik Batılıların çökmüş kurumlarıyla yüz yüze bı-rakmakla suçlamasını engeller.

Mustafa'nın hayaleti beni izliyor. Kardeşi Arbi, onun hapiste kal-bi kırık, umutsuz olduğunu ve çocuklarla benim için sürekli ağladığını söylüyor.

– Tehmina, seni uyarmak için arıyorum. Mustafa hapiste ölecek. Uyku uyumuyor, yemek yemiyor. Seni ve çocukları saplantı haline ge-tirmiş durumda.

Oğlu Abdurrahman'ın mesajı daha da dehşet verici nitelikte.

– Özgürlüğüne kavuşmak için her türlü uzlaşmaya hazır durum-da. İngiltere'den çocukları almak istiyor.

Beni öldürtmek için buraya birisini gönderebileceği düşüncesiyle dehşet içindeyim. Hapisteyken bile, bazı güçlere sahiptir o. Bense bir kaçığım, daha ne kadar koşmam gerekecek? Nereye kadar?

Aynadaki görüntüm, öfkeyle kuşkunun izini taşıyan çökmüş ve cansız bir yüz yansıtıyor. Artık düş göremeyen gözler. İrade yoksunlu-ğumla alay eden, görevi bırakmış, sırtını dönmüş ve korkak halime gü-len, karşılıklı yansımalarla beni izleyen gözler. Beni suçlayan ve utan-dıran gözler.

Hapiste ölmek üzere olan Mustafa'nın hayali bana işkence edi-yor, uykusuzluk çekiyorum. Canımı sıkan, onu terk etmiş olmak değil, yalnızca bu iş için seçtiğim zaman. Yaralıydı zaten, öldürücü darbeyi ise ben indirdim. Mustafa Khar artık kocam değil, ama o hâlâ benim siyasal liderim. Hâlâ düşlerimizi gerçekleştirme isteğini taşıyorum, ama ülkeye dönüp onun yanında siyasal eyleme girişebilecek durum-

da değilim. Bu iş için, Mustafa'nın savunduğu programdan yararlanmam, partiye dayanmam gerekir.

Yalnız, kırgın, umutsuz hali gözlerimin önüne geliyor. Yıpranmasının tek nedeni kendi kişiliği, beni ondan uzaklaştıran tek unsur öfkeli karakteri. Yine de klasik bazı ortak noktalar gözümde kaçmıyor: "Sana gereksinimi var... Tarih seni, onu düşlerinden eden kadın olarak anmamalı...", "Bir erkeği parmaklıklar ardında terk etmek korkaklıktır", "Onu artık sevmesen bile, katlanman gerekirdi."

Faiz Ahmed Faiz'in baş yapıtını aklımdan çıkarmayı bir türlü beceremiyorum:

Seni bir zamanlar sevdiğim kadar yoğun bir biçimde sevmemi isteme benden..

Dönüyor, dönüyorum, yine, yeniden, acıya doğru.

Hâlâ öyle yakışıklı, öyle yakışıklısın ki...

Ama... acı.

Multan Hastanesi'ndeki o çocukları da düşünüyorum. İlaçlar için para sağlayarak yararlı olduğuma inandırmaya çalışıyorum kendimi. Ama herkes gibi, bu umutsuz durum karşısında kaçmış olduğumu da çok iyi biliyorum.

Çocuk tutkuma sarılıyorum. Resim yapıyorum, yaptığım resimler bana yol gösteriyor. Kendimden geçercesine, fırçamın elimin iradesinden kurtulup bu dünyadaki sefil insanlar arasında edindiğim deneyimleri çizişine bakıyorum.

Kaburgaları çıkmış, gergin tenli çocuklar çiziyorum, geçmiş, şimdiki zamanı, geleceği çöp yığınları üzerinde duran yavrular bunlar. O anne yüzlerini, kurumuş memelerini çiziyorum. Sokaklarda çömelip oturan, başları yorgun ve eğik duran o yaşlı insanları çiziyorum. Siyah, bej ve kahverengini kullanıyorum, neşesiz renkleri.

Bir başka şiir gelip tuvallerime sızıyor.

Yaşamumu ülkemin dar sokaklarına ve patikalarına adıyorum.

Sessizlik ayının kocaman adımlarla ilerlediği yerlere

Hiç kimsenin başını fazla dik tutmadığı yerlere

Gece boyu korkunun kol gezdiği yerlere.

Yas tutmanın belirtisi olarak saçlarını salıvermiş kadınlar çiziyorum.

rum. Belleğimden tuvale geçen basit ve sıradan insanlar. Hapisten görüntüler geliyor aklıma. Dört duvar arasında, ürkütücü nöbetçiler tarafından ırzına geçilmiş, işlenen suçun izini silmek için kürtaj yaptırmaya zorlanan o kadınları gözlerimle gördüm. Gayri meşru bir adaletin piçlerini taşıyan o kadınları gördüm. Düşmanca ve umutsuz bir dünyada özgürlükten kuşku duyan annelerle çocukları, parmaklıklar ardında bir arada çiziyorum.

Her fırça darbesi beni dönüşe yaklaştırıyor. Kuran üzerine, yazılı olarak ettiğim yemin beni huzursuz ediyor: "Hapiste kaldığı sürece, ömür boyu sürse de, Mustafa Khar'a destek olacağım."

Londra'ya gelişimden bir ay sonra, yine bavul hazırlıyorum.

27

İslamabat havaalanına iniyoruz. Aynı gün, Mustafa, polis denetimi altında bizi mahkemede bekliyor; onu görmeleri için, çocukları yanına yolluyorum. Gözyaşları içindeki Aslan'la yavrularının kavuşma anını yakalamak için basından fotoğraf muhabirleri de gelmiş. Bense ancak ertesi gün onu görmeye gidiyorum.

Çok kilo kaybetmiş. Birbirimize çekinerek bakıyoruz, ne söyleyeceğimizi bilemiyoruz, ta ki buzları o kırıncaya kadar:

– Tehmina, birbirimize bir şans daha tanıyalım. Seni anlamak için çaba harcayacağım, deneyeceğim. Sen de beni anlamaya çalışmalısın. Olup bitenleri unutalım.

Ben gittikten sonra ne kadar mutsuz olduğunu, seccadesinin üzerinde günler boyu diz çöktüğünü, nöbetçilerin merhametini uyandıracak kadar çok ağlayıp inlediğini anlatıyor bana. Onca güçlü ve ünlü bir adamın çökmüş, üzüntüden kahrolmuş görüntüsü, benim gibi onları da duygulandırmış.

Peygamberin ya da halifelerin resimleri, insanların putlara tapmalarını engellemek için yasaklanmıştır. Ancak Şiiler arasında, bütün mezhepler tarafından saygı gören, peygamberin amcaoğlu olan Hazreti Ali'nin resmini taşımak yaygındır. Mustafa'nın hücrelerinde de bu tür bir tablo var. Hazreti Ali, Allah nezdinde makbul bir kişidir, Müslümanlar, zor durumda kalınca ateş ve tutkuyla ona dua ederler. Mus-

tafa, kendini güçsüz ve umutsuz hissettikçe, Hazreti Ali'nin resmine dönmüş: "Ona olan inancım olmasaydı, mahvolurdum. Adını anmak, bana destek veren büyük bir güç oldu."

Bu içe, kendine dönüş acılı ama gerekiyordu, bunu o da kabulleniyor. Artık, bana çektiği korkunç şeylerin bilincinde. Bu dehşetle ilgili anıları ona ceza çektiriyor.

– İşkence çeken yüzün kâbuslarımı kaplıyordu, kurtulmam mümkün değildi.

Adile'yle serüveninden de söz ediyor bana. Şeytanın kendisini yoldan çıkardığına emin. Beni yalnızlığa mahkûm ettiğini, ceza olarak Tanrı'nın, benden esirgediği özgürlükten kendisini de yoksun bırakarak hapse düşürdüğünü anlamış.

– Seni sonsuza dek yitirdiğimi, geride yalnızca Tanrı ile hücremin kaldığını sandım.

Ali'nin doğumu sırasında yaşadığımız o korkunç süreçten de söz ediyor.

– Gençtin, çekiciydin, başka bir erkekle karşılaşıp yeni bir yaşam kuracaksın diye öyle korkuyordum ki.

Tabii ki, bir süre önce yaşadığım kısa süreli özgür kadın deneyimimi de öğrenmişti.

– Kıskançlıktan öldüm. Ama artık bitti, aynısını ben de yaşadığım için, neler çektiğini anlıyorum.

Değişeceğine söz veriyor ve ilk kez içten bir görüntüsü var. Ama riski göze alabilir miyim? Ona güvenebilir miyim? Bunu bilmek olanaksız, yine de, Pakistan'a dönüş biletlerini alırken kararımı vermiştim. İnsanların ne düşüneceği umurumda bile değil. Beni ilgilendiren, suçluluk ve pişmanlık duygularım. Gazeteciler, Mustafa hakkındaki değişen tutumumu doğrulamamı benden istediklerinde, kendine güven duyma sanatı konusunda bana öğrettiklerini anımsıyorum: "İnsanlar birer koyundur, yolu bildiğini hissedерlerse, seni izlerler."

Gazetecilere şu karşılığı veriyorum:

– Kendi kararım ile ayrıldım, yine kendi kararım ile geri döndüm. Kocamın serbest bırakılması için savaşımları, aynı coşkuyla sürdüreceğim.

Şüğüfte ile dai Ayşe'nin kavuşması özellikle göz yaşartıcı. Şüğüfte, çağdaş genç bir kadın oldu. Benim gibi giyinmeye başladı, kendine

güveniyor. Mustafa sık sık, hizmetçilerinin giyim zevkini geliştirmekle ünlü imparatoriçe Nurcihan'a benzediğini söylerdi bana.

Zavallı Dai Ayşe ise, Şügüfte ile aramdaki bu suç ortaklığı yüzünden biraz hüzünlü, ben de onu anlıyorum.

Her ziyaretimde, Mustafa, hapis yaşantısı hakkında, akla hayale gelmeyecek kokuşmuşluk öyküleri anlatıyor.

– Burada korkunç bir karaborsa var! Paran varsa, her şeyi elde edebilirsin. Hapishane, tıpkı mafya ocağı gibi. Müdür, mafya babası. Olup biten her şeyi gözlemliyorum; bir gün, hepsini kökünden söküp atacağım.

Diğer tutukluları ailesi gibi görüyor. Onların derebeyi efendisi, koruyucusu, ısrarla davalarını savunan kişi o. Bu insanlar kendisini açıkça, umutlarının simgesi olarak görüyorlar. Ve burada, yaşam, onlar için çok zor.

– Müdür, tutsakları söğüşlüyor. Her hafta ödeme yapmak zorundalar. Yapmak istemeyen, ya da yapamayan cezalandırılıyor. Dayak yiyor ya da zincire vuruluyor. Yalnızca bu nedenle aç bırakılan çok kişi var aralarında. Tüm aileler ödeme yapmak zorundalar, bu sistem yüzünden ömür boyu borçlanıyorlar.

Mustafa her türlü işkenceyi biliyor, bu yöntemler, dile getirmeye cesaret edemeyeceği kadar korkunç. Bunları düşündükçe, güçlü bakışı uzaklara kayıyor:

– Tehmina, bu müdür korkunç bir parazit. İnsanlık acısıyla geçiniyor. Dert spekülasyonu yapıyor. Dünyanın en sefil insanlarından ayda 50.000 ile 80.000 rupi arası para çekiyor. Bir kısmını, ganimet olarak, emrinde çalışanlara dağıtıyor. Burası insanları yola getiren bir hapishane değil, adaletsizliğin suçluları doğurduğu bir esir kampı. Biraz da bu nedenle politika yapıyorum. Bu insanlık dışı düzen yeryüzünden kazınıp atılmadıkça durmayacağım.

Birtakım vahşetlere kendi gözlerimle tanık olunca, aynı öfkeyi ben de duyuyorum. Birçok tutsak kadına, çocuklarıyla birlikte işkence ediliyor, ırzlarına geçiliyor ya da şiddete maruz kalıyorlar.

Yalan tanıklıklarla suçlu bulunan masum kişilerin yalvaran bakışlarını da gördüm. Yeryüzünde cehennem varsa, o yer burası. Adınız Mustafa Khar değilse, ne gücünüz ne de servetiniz varsa, korkunç durumdasınız demektir. Bu ikiyüzlü adaletsizlik beni isyan ettiriyor. Tutkulu söyleyim Mustafa'nın hoşuna gidiyor, şakalaşıyor benimle:

– İktidara gelmemi bekle, seni hapishane bakanı yapacağım!

– Sözüne tutmalısın!

Bunu söylerken ciddiym.

Günün birinde, korkunç bir çığlık konuşmamızı bölüyor. Mustafa'ya şöyle söylüyorum:

– Sanki birisinin ruhunu bedeninden söküyorlar.

Bu korkunç inlemelerin yankısını engellemek için kulaklarımı tıkıyorum. Zaten yapılabilecek başka bir şey de yok. Mustafa'nın gözleri ise ateş püskürüyor. Bir an kendini tutuyor, sonra vahşice yerinden fırlıyor. Haykırarak hücrenin kapısını tekmeliyor:

– Açın!

Korkuya kapılan bir nöbetçi hızla gelip kapıyı açarak, onu selamlıyor. Mustafa, istenmeyen bir böcek gibi onu ezip geçerek, kocaman adımlarla çığlıkların geldiği yöne doğru yürüyor. Sakinliğimi korumaya çalışarak onun ardından koşuyorum, uzakta kalan nöbetçiye olup biteceklerden korkuyor. Tutsakların büyük bir halka halinde oturdukları dış avluya varıyoruz. Burada kendilerine kabaca sindirme dersi veriliyor. Hücre arkadaşlarından birisi ortada, yerde, kolları ve bacakları ayrılmış durumda. Üç ya da dört kişi onu ayaklarının altına alınıp, sopayla dövüyorlar. Korkunç kan kaybediyor, yarı bilinçli, dehşet verici acı dolu çığlıklar atmaya sürdürüyor. Zorbalar bacaklarını iyice ayırmaya koyulduklarında dehşetle gözlerimi kapatıyorum; yırtılma sesi duyar gibi oluyorum. Adam içler acısı bir çığlık atıyor. Gözleri bembeyaz oluyor. Büyük bir sessizlik izliyor bunu, korkunç bir ölüm sessizliği.

Mustafa, müdüre ateş püsküren gözleriyle bakıyor, sonra gömleğinin yakasından kavradığı gibi neredeyse onu yerden kaldırıp üst üste birkaç kez şiddetli tokatlar atıyor. Adam tam anlamıyla afallamış durumda, ama tepki göstermeye cesaret edemiyor. Mustafa Khar bir tutsak, ama diğerleri gibi bir tutsak değil. Yıldırım gibi bir sesle kükreyen Pencap Aslanı o:

– Bu avluda tek bir çığlık daha duyacak olursam, senin pestilini çıkarırım, beş para etmez herif!

Yakasını bırakıyor, adam kollar bacaklar havada, arka üstü yere düşüyor. Mustafa arkasını dönüp geniş adımlarla hücrelerine ilerliyor. Eğer ellerinden gelseydi, diğer tutsaklar ona alkış tutarlardı, ancak hayran bakışları ve sessiz gülümseyişleriyle kendilerini tutuyorlar.

Bir süre sonra, hapishane müdürü, yanında üç polisle birlikte

Mustafa'nın hücreğine geliyor. Sözlerini geveleyerek fısıltı halinde konuşuyor:

– Beyefendi, tutukluların önünde bana tokat atmamanız gerekirdi. Onların saygısını yitirdim. Kontrolü kesinlikle elimizde bulundurmaliyiz, bunu biliyorsunuz.

Otoriter, güçlü ve tartışma götürmez bir sesle, Mustafa bağıyor:

– Onların saygısına layık değilsiniz! Dehşet ve şiddetle egemenlik kurulmaz. Sizi işinizden attıracağım, elimden kurtulamazsınız, aşağılık herif! Bizi rahat bırakın, sizinle konuşacak zamanım yok! Zamanı geldiğinde, sizinle ilgilenirim!

Zavallı hapishane müdürüne, alçak sesle özür dileyerek ve sözde gururunun dağılan parçalarını toparlayarak çekilmek düşüyor.

Kocamla gurur duyuyorum. Hem de çok.

– Nasıl böyle davranabiliyorsun? Sen bir tutuklusun, oysa rolleri ters yüz etmeyi becerdin!

Bhutto'nun öğrencisi olduğu sırada, okudukları arasından bir anekdotu aktarıyor bana:

– Napolyon Bonapart, günün birinde hücresinin kapısına bir tekme savurup, şaşkınlıktan dona kalan gardiyanlarına, kendisinin Napolyon olduğunu ilan eder. Bu yeterli olur, ünü her yerde duyulmuştur. Şunu aklında tut, Tehmina: politikanın temelinde ikna gücü yatar. Yaptığım şey doğrudur. Ahlaksal açıdan, koz benim elimdeydi. Bu herif de durumun farkında. Kendime olan güvenim bir saniyeliğine azalsaydı, hemen üste çıkardı. Öğrenilmesi gereken çok hile var. O, kurbanının saflığı ve zayıflığıyla oynuyor, bir yılan gibi rahatça ve doğal bir biçimde üzerine doğru ilerliyor. Anlıyor musun, demir zırh üzerinde tek bir çatlağın bulunmasına bile izin verilemez. Bu adam benden ve ileride elde edeceğim mevkiden korkuyor.

Mustafa'nın isyanı, hapishanede bir efsane oluyor. Müdürün kendisine duyduğu nefret iyiden iyiye arttı, ama hiç fark etmez, çünkü onun tutsaklar arasında gelişmekte olan ünü karşısında eli kolu bağlı kalıyor. Yetkililer de biliyor ki, Pencap Aslanı tek bir kükreyişle bir ayaklanmayı başlatabilir.

Siyasal eğitimim gerçek anlamda başlıyor. Mustafa, kamu olaylarına karşı ilginin beni kendisine geri getirdiğini anladı ve idealistliğine alabildiğine güveniyor. Sorular sormaya yönlendiriyor beni ve zaman zaman, aklının köşesinden bile geçmeyen sorunları ortaya çıkar-

rabiliyorum. Bence o, formunun zirvesinde. Siyaset sahnesine göz alıcı bir dönüşe hazırlanıyoruz her ikimiz de. Kendisi gibi bir kılavuzun, öğrencisine örnek olmasının önem taşıdığını düşünüyor. Pazarlık etme becerisini öğretiyor bana, stratejilerini açıklıyor, öğretilerini aşıyor. Bu bir sabır süreci. Onun kopyası olmak zorundayım. Kurtuluşu, kendi düşüncelerinin bağdaşımı ve benim davaya kesin gönül vermem sayesinde olacak. Yıllar boyu sessizce geliştirdiği görüşlerini ayrıntılarıyla açıklıyor bana. Zaman geçtikçe, bazı düşünceleri, kırıntılar halinde yakalayabilmişim zaten, ama bunları benim için uyumlu bir mozaik halinde toparlıyor.

Politikasının çıkış noktası, yöneticilerin bencilliği yüzünden umutları ve istekleri yıkılan halk. Sivil ve askeri bürokrasiyi yöneten ve derebeylerini ya da büyük toprak sahiplerini refaha boğan cehennem ilişkilerinden söz ediyor bana. Politikacıların gücünün temelinde halkın bulunduğunu savunuyor.

Mustafa, işin temelinden düzene girmesini diliyor; iktidarın aşağıdan yukarı doğru yayılacağı bir sistem düşünüyor. Piramidin tersine çevrilmesi, İslam'ın temel ilkelerine dönülmesi gerektiğini söylüyor. Yanlışlarını göstererek marksizmi eleştiriyor, ama evrensel çekiciliğine de hayranlık duyuyor. Askeri düzenin tepeden indirilmesi gereğine ikna ediyor beni.

– Zayıf kaynaklarımızı bu canavarın gagasından kurtarmalıyız. Halkımızın beslenmeye, çatıya, giysilere, sağlık bakımına, içme suyu ve eğitime gereksinimi var. Ordu, ulusal zenginliklerimizin tümünü yuttu. Kendi elleriyle her şeyi mahvettiler! İktidara gelecek olursam, orduya düşen tek iş yol ve köprü yapımı olacak. Üstelik, ordu, anayasal bir düzen için sürekli tehdit oluşturuyor!

Mustafa, ateşli bir biçimde, Sovyetler Birliği ile kardeşçe ilişkilerin korunmasından yana. Rusların Afganistan işgaline karşı çıkan ve Afgan göçmenleri Pakistan'a kabul eden Ziya'nın politikasını tanımlıyor.

– Ziya, kısa vadeli çıkarlar için bizi feda ediyor. Yararsız girişiminin yol açacağı korkunç sonuçları anlayamıyor. Ruslar, bu olayda üstlendiğimiz işlevi asla unutmayacaklar. Uyuşturucu ve silah ticareti, bu çatışmanın sonucudur. Karşılıklı bedel ödeniyor ve öldürülüp zehirlenen halk oluyor. Generallerin gözleri miyop. Dolar diplomasisi onları kör etmiş. Amerikalıların müttefikliğine güvenilmez, onlar, yalnızca kendi çıkarları uyarınca bizi her zaman kullanacaklardır.

Mustafa, Pakistan'ın Sovyetler Birliği dışındaki diğer güçlerden uzak durması gereğine inanıyor. Ülke kendini soyutlamak zorunda, en azından bağımsızlığını sağlama alıncaya dek.

– Çin'e bak, Hindistan'a bak. Kendi teknolojilerini geliştiriyorlar. Dilenci gibi başkalarına yönelmiyorlar. Ulusal onurları var onların. Bizse, kolay yolu seçtik. Burada, her şey ithal malı, düşüncelerimiz bile öyle.

Mustafa, akıl hocasının siyasal düşüncelerinin doğal temsilcisi. Bhutto, ardında yasal olmayan bir miras bıraktı. Kalabalıkları coşturabilecek doğru sloganları olan bir halkçıydı o, ancak gerekli reformları yerine oturtacak kadar zamanı olmadı. Mustafa, bunları gerçekleştirmek için geleceğin kendi avuçları arasında bulunduğuna tam anlamıyla inanıyor.

Her zaman için doğmasını umduğum adam, artık dünyaya geldi. İşte bana kılavuzluk eden, gerçeği gösteren bu düşünceli politikacı karşımda. Onda Mesih'i andıran bir yan var, yazgısındaki politik tutsaklık da, bu yanını güçlendirdi.

Son derece kurnaz bir biçimde, görüntünün, özellikle de kadın görüntüsünün önem taşıdığı bir ülkede, gözler önünde bir yaşamla yüz yüze gelmeye hazırlıyor beni. Bu iş için de, kötü bir amaç gütmenden, sırf görünüşümle alay edip etkin bir biçimde kendime çeki düzen vermem için keskin mizah anlayışından yararlanıyor.

Moda dergisi sayfasından çıkınış bir mankeni andıran edamı sık sık övüyor. Bunu güzel, ama ünlü bir politikacının eşi için oldukça garip buluyor. Bir gün, koyu renk saçlarım arasına yaptırdığım sarı tutamlarla geliyorum yanına. O kadar şaşırıyor ki, kahkahayı basıveriyor:

– Kalın esmer örgülerini pek severdim... Onlarla beni kısıkvrak bağlamasını da iyi becerirdin! O haline dönmelisin.

Bir başka kez, permalı saçlarım karşısında şaşkına dönüyor:

– Bu da ne? Kafanın üstünde zemberekler mi çıktı yoksa?

Bir başka gün de, Gucarat'taki bir politik toplantıya katıldıktan sonra geliyorum hücreesine. Çok başarılı bir toplantıydı, tam formundayım. Üstümde, geleneksel bol pantolon, siyah beyaz, yakası ve kol manşetleri kırmızı, yünlü bir bluz ve omuzlarıma attığım kırmızı kaşmirden bir şal var. Serbest bıraktığım saçlarım şelale halinde ensemeye iniyor. Mustafa eleştiren bir bakış yöneltiyor bana:

– Bugün kime benzemişsin, biliyor musun? Çarşaf giymiş Mar-

garet Thatcher'a! Toplantın neredeydi? Birmingham'da mı, Southall'da mı yoksa Gujarat'ta mı?

Kendimi aptal gibi hissediyorum. Gerçekten de bu toplantı için başka türlü giyinmeliydim.

Bir başka gün, hapishaneye peşesiz geldiğimde, başını sallıyor.

– Bir bunu görmem eksikti: kendi karım hapishanede, çevresinde bir sürü adam var ve o peşesiz!

Aldırmaksızın omuzlarımı silkiyorum:

– Unutmuşum!

– Unutulacak şey mi bu? Eğer öyleyse, temel bir şeyi unutmuşsun sen. O peşe benim onurumun, seninse kadınlık erdeminin simgesi.

Ciddi bir sesle ama kötülük gütmekten, eğitmek amacıyla söylüyor bunları. Susuyorum, çünkü önemli bir noktaya parmak basmış bulunuyor: özgürlük, laubalilik anlamına gelmiyor.

Renklilere oldum olası hayranlık duymuşumdur. Günün birinde, birdenbire ne olduysa oluyor, renklere katlanamaz duruma geliyorum, bu durumda beyaz giymeliyim.

– Biliyor musun, yalın beyaz pamuklu giysiler giymeye karar verdim.

Sanki bunu bekliyordu. Aslında, kendimi geliştirmek zorunda olduğum erkekler toplumunda bakışları üzerime çekmemek için gereken şey de, buydu. Ama artık beni zorlamaması gerektiğini biliyor.

Bana gelince, bu karar yalnızca simgesel bir tutum değil. Yok olan aşırı bir ağırlık sanki. Beyaz renk, uzun ve acılı bir süreç olan kendi kendimi keşfetme olgusunun tamamlanışını simgeliyor.

Aşırı giyim zevkim, göze çarpma, güzel olma gereksinimim, çocukluğumdan, annemin giysilerinden sorumlu olma görevimden kalma bir miras. Yetişkinliğimde, giysiyi, kozları olabildiğince elimde tutmak için kullandım. Bir zamanlar, Mustafa'nın dikkatini de görünümle çekmiştim ve kendi kurduğum tuzağa kendim düştüm. Güzel elbiselerimle onu elimde tutmak istedim, Adile de kendi elbiseleriyle onu benden almaya çalıştı. Giysiyi bir reklam aracı olarak kullandım. Çekici ve zarif kadın, politik tutsak eşinin soluk ve klasik görüntüsünü silmek istiyordu. Başkalarını etkileme, yapay bir kişilik sergileme gereksinimi.

Artık bitti. Var olmak için kendi gerçek yapım ve kendi düşüncelerim dışında hiçbir şeyi hesaba katmama noktasına geldim. Özüme

geri döndüm. Artık kendi çelişkilerimi görebiliyorum. Aşırı kendini beğenmişliğim, temsil etmek istediğim kişilerden beni neredeyse ayıracaktı.

Hapiste geçirdiği uzun süre içinde Mustafa bana politik açıdan eğitici mektuplar yazıp kendi elleriyle teslim etti. "Bir pazarlık sırasında kendi duygularına asla ihanet etmemelisin. Yüzün ifadesiz olsun, tepkilerini karşı tarafın tahmin etmesine izin verme. Terbiyeli, ama kararlı ol. Bilgi edin, ama bilgi verme. Yararsız tartışmalara yol açacak sorulardan kendini sakın. Gazetecilerin hassas sorularını geçiştirme sanatını öğren."

Mektupları aynı zamanda son derece de romantik. Mantık dışı, sahiplenici, denge bozucu davranışlarını bana açıklama isteğiyle şöyle yazıyor: "Bütün efsanevi aşklar trajediyle sonuçlanır. Efsane aşkları hep güçlü, ama yaşanması olanaksızdır. Aşkta denge olmaz. Bu nedenle de, aşk istiyorsan, terazinin bir kefesinde ağırlığı taşımaya hazır olmalısın."

Kadın yüreğini derinden altüst ediyor. Bana ne kadar çok gereksinim duyduğunu, benimle nasıl övündüğünü itiraf ediyor. "Sen olmasan, hiçbir şey başaramam. Sen yanımda olunca, her işi becerebileceğimi hissediyorum. En büyük tehlikeleri bile göze alabilirim. Bana karşı yükümlülüğüne sadık kalacağını bilsem, bugün mutlu ölürdüm."

Arada bir, benim için kâğıda döktüğü düşüncelerini ayıklayıp netleştirmesini öneriyorum ona. Bir kitapçık yayınlayıp dağıtabiliriz, bence bu, insanların hayal gücünü canlandırabilir. Ancak Mustafa karşı çıkıyor:

– Halkımız cahil. Yazılı metin onları ilgilendirmez. Pakistanlılar konuşan, onların dileklerini dile getiren bir lider, ne istediklerini hissedemeyen bir adam arıyorlar. Aralarına girip anlayabildikleri dilde konuşmak gerekiyor. Yapmak istediklerini yazmaya başlayacak olursam, iktidardakiler beni yok ederler. Metinler ilk olarak onların eline geçer. Bu fırsatı ne diye vereyim? Onlarla şimdi kâğıt üzerinde savaşmaktansa, ilerde meydanlarda savaşmayı yeğlerim.

Olup bitenleri bu tarzda açıkladığı zaman, ona katılmamam olanaksız. Mustafa, hem Sovyet sempatzanı, hem de askerlere, derebeyliğe, endüstrileşmeye, kokuşmuş devlet memurluğuna karşı. İktidardakiler bu kadar sosyalist bir programı asla kabul etmeyeceklerdir.

Düşünceleri kafasında kalmalı. Serbest kalıp halk kitlelerinin ba-

şına geçtiğinde, bunları açığa çıkarabilir. O zamana kadar, gerici güçleri hayal âleminde bırakmalı.

Sık sık gelecekte söz ediyoruz; gelecek eski gelecek değil. İktidar artık bir araç değil. Gerçekten de, şimdiki ideolojimize bağlı kalmak istiyorsak, yaşam düzeyimizi düşürmek zorunda kalacağız.

Tanrı'ya inanarak, halkın hizmetinde basit bir yaşam sürmeye ant içiyoruz. Mustafa, küçük evimizde oturmaya karar veriyor. Düşlerimizi basit bir biçimde süslüyoruz. Halk için bir örnek, bir model oluşturmalyız.

Günün birinde, aynadaki görüntüm beni şaşırtıyor. Kim bu beyazlara bürünmüş kadın? Gerçekten ben miyim? Mustafa beni bir misyon üstlenmiş ciddi bir kişiliğe dönüştürdü. Markalı tüm giysilerimi rafa kaldırıp kendini beğenmişliğimi gömdüm. Ayakkabı koleksiyonumdan utaniyorum, sanki İmelda Marcos'unkiyle yarışa girmişim. Onlarla aynı renk görkemli el çantaları çekmecelerde kuruyup gidecek. Artık yalnızca gümüş takılar kullanıyorum, yoksul Pakistanlılar gibi.

Değişimim tamamlandı. Mustafa çekici bir kadın olduğumu biliyor, ama beni bir erkek toplumunda savaşmaya göndermekten başka seçeneği yok. Baştan çıkarıcılığım, politik açıdan saf olmalı.

Kocam, misyonuna bağlılığı her türlü kuşkunun üstünde olan bir varlık yarattığına inandığı gün, benden emin oluyor. Davasının haklılığına gönül verdiğim sürece, yolumdan asla şaşmayacağımı biliyor. Sevmek için, ona inanmalıyım. Ona inanıyorum.

Yetiştirilmesi gereken dört çocuğum var ve hepsi de, babalarını hapse düşüren nedenleri anlayamayacak kadar küçük henüz. Okuldaki arkadaşlarının gülüşmelerine karşılık kendilerini nasıl savunacaklarını da bilmiyorlar. Elimden geldiğince, adi bir suçluyla bir siyasal tutsağın arasındaki ayrımı açıklamaya çalıştım, bu arada babaları hakkında, şeytana karşı savaşan melek türünden, olumlu bir görüntü vermeye de çalıştım.

Daha büyük olan kızlarım, söylemek istediklerimi oğlanlara oranla daha iyi anladılar. Ancak arkadaşlarını buna inandırmakta çok zorlanıyorlar. İçinden çıktıkları burjuva, politikayla ilgilenmeyen ve derebeyi çevreleri, Mustafa'nın yalnızca diktatörlüğe karşı çıktığı için hapiste olduğunu kavrayamıyor. Henüz yedi yaşında olan Ali, babasının bir katil olmadığını kanıtlamak için, günün birinde dövüşmek zo-

runda kaldı. Babası hapse atıldığında yalnızca sekiz aylık olan Hamza, durumdan hiçbir şey anlamıyor. Ona göre babası, gizemli nedenlerle eve dönemeyen bir "büyük adam". Kafası korkunç karışık. Mustafa'yı gördükten sonra hapishaneden her çıkışımızda, şu soruyu soruyor:

– Anneciğim, niye onu evimize götüremiyoruz?

Çocuklarımın bir babaya gereksinimleri var, onunla özdeşleşme-ye ve onu sevmeye de. Onlara yaşamı hakkında öyküler anlatarak, kafalarında o baba imgesini oluşturmaya çalıştım.

Kendilerine tuhaf gelen koruyucu rolümü elimden geldiğince küçültmeye çalışarak, babaları yerine savaşımı benim yürüttüğümü ve hapisten çıktığında, hepimizi onun koruyacağını açıkladım. Diktatöre karşı cesareti yüzünden babalarına hayranlık duymayı öğrendiler. Ve yavaş yavaş, Hamza bile babasının hapiste bulunmasından gurur duyar oldu. Sonunda Adyala Hapishanesi'ni babasının sarayı, Mustafa'yı da, orada, polislin koruması altında yaşayan yüce prens gibi görmeye başladı.

Onu oradan çıkarma düşüncesi bende bir saplantı oluşturdu. O hapishane, tarihin bu belirli dönemi tarafından ve yine bu dönem için yaratılmış bir insan barındırıyor. Onunki gibi bir zihni hapiste küflenmeye terk eden adaletsizliği aklımdan bir türlü çıkaramıyorum. Ayrıca, umutsuzca normal bir yaşam özlemi duyuyorum. Evliliğimizin birçok yılı sürgünde ya da hapiste geçti. Politik savaşımın simgesi olan o sürekli gerginlikten uzak yaşayamadık bir türlü. Tek bir rahat yılımız olmadı. Kendi kendime, bütün bu baskılar olmasa, Mustafa belki de başka türlü davranırdı diyorum. Anormal tepkilerinin, başlı başına anormal olan koşullara bağlı olduğunu düşünüyorum.

Şimdilik, Mustafa, Nusi ve J.J. ile görüşmemi yasaklıyor.

– Buradan çıktığımda, onları görebilirsin. O güne kadar, buna izin veremem, Nusi'nin gazeteci olduğunu unutmamalısın. Bu konudan söz etmeyelim.

Bana o kadar çok sorumluluk ve politik iş yükledi ki, zaten buna zamanım da yok.

Gösteriler sırasında, benim ağzımla konuşan Mustafa'nın sesi; önümdeki kalabalık da, aynen ona vereceği tepkiyi veriyor bana. Benim aracılığımla, hapishane duvarlarını aşıp bütün bu insanlar için var olabiliyor. Alabildiğine temkinli davranmak durumundayım. Aşırı

güçler onu gözlüyor. En ufak bir tehdit görseler, hemen o an onu saf dışı bırakırlar. Duraksamayacaklarını biliyorum.

Dostumuz Tac el Mülk, kendi evinin bir bölümünü büroya dönüştürebilmem için bana verdi. Mustafa bana ilk kez evlilik önerisini, ramazan sonu balosunda, burada yapmıştı. Anılar...

Yeni Halk Partisi'nin militanları, benimle buluşmak için buraya geliyorlar akın akın. Mustafa bu durumu sezmişti: Jatoi ve taraftarlarından düş kırıklığına uğradıklarından, yeni bir yönelim arayışındalar.

Sacit, bir zamanlar Bhutto ve Mustafa ile çalışmıştı, 1967'den bu yana bizimle birlikte. Bana yardımcı olmak ve bu yeni yönelimi gözden geçirmek için Multan'dan ayrıldı. Sağ kolum oldu. Başkaları da bize katıldı; evliliğim sırasında öğrenciydiler, şimdi olgunlaşmışlar. Topluluğu, yoğun bir medya kampanyasına girişmenin tam zamanı olduğuna ikna ettim. Mustafa'nın serbest bırakılmasını isteyen el ilanları ve afişler üretmek için maddi olanakları sağlama işini meslek dernekleri halletti.

İnsanları sürüklemeye, eylemlerini yönetme ve morallerini yükseltme yeteneğine benim de sahip olduğumu fark ediyorum. Rakip parti başkanları, Mustafa'nın gelişmekte olan popülaritesinden kaygı duymuyorlar: kocamın güvenine layık olmadığım konusunda duyumlar yayıyorlar. Askerlerle işbirliği uğruna onu terk etmek ve hapiste çürümeye bırakmakla suçlanıyorum. Hakkımda şöyle söylüyorlar: "Kocasının ölüsünü görmek istiyor. Niyeti iktidarı ele geçirmek."

Bu saldırılar birçok militanı etkiliyor. Ama Mustafa bana karşı yürütülen haksız kampanya haberini alır almaz, basına bir açıklamada bulunuyor: "Eşim beni temsil ediyor. Söylediği ya da yaptığı her şeyi, ondan ben istiyorum."

Tanrı, dilediği muhteşem iktidar için Mustafa'ya yeni bir umut ışığı verecek. Ağabeyi Gazi aniden ölüyor ve General Ziya cenazeye katılma iznini veriyor bize. Zaman kısıtlı olduğu için de, Mustafa'ya hava kuvvetleri başkanının resmi uçağını tahsis ediyorlar. Lahor'a uğrayıp beni de alıyorlar. Ağabeyinin cenazesi Mustafa'yı çok etkiliyor. Yol boyu asık suratlı, sessiz, düşünceli; ölüm kendi kuşağından birisini aldı, belki de kendi yaşamı için kaygılanıyor. Siyasal tutuklu olarak kendisine tanınan ayrıcalıklar ne olursa olsun, idam tehdidi hâlâ yok değil. Birden, bir itirafta bulunmak için suskunluğunu bozuyor:

– Taunsa Şerif'te hacca gitme şansını bana vermesi için Tanrı'ya uzun uzun yakarmıştım. Sesimi duymuş olabilir mi acaba?

Hapiste bulunduğu sürece, hacca gitme şansına sahip değil, bunu o da biliyor. Oysa, Multan'a geldiğimizde, konvoyun çoktan yola çıktığını ve ağabeyi Gazi'nin gömülmeyi istediği yere kadar arabayla gitmemiz gerektiğini öğreniyoruz: Bu yer de Taunsa Şerif! Mustafa, bu mucize için Tanrı'ya şükrederek secdeye kapanıyor.

Başım örtülü, yüzümse açık. Kutsal Taunsa Şerif dolaylarına bir kadının girmesi söz konusu bile olamaz, ama Mustafa'nın aklı, bugün, geleneğe kelimesi kelimesine uymaktan çok daha başka yerlerde; ben-den yalnızca arabada beklememi istiyor.

Önümüzde, bangır bangır bağırان sirenleriyle resmi araçlar gidiyor ve kutsal yere geldiğimizde, varlığımızla elektriklenen kalabalık, zincirinden boşanıyor. Mustafa, çabucak kurtulmayı başararak yok olup ailesinin yanına varıyor. Dalgalar halinde ilerleyen bu insan selinin üzerinden çenazeyi zorlukla görebiliyorum. Halk için bu, garip bir neşe ve bir hüzn. Bir Khar toprağa veriliyor, ama başkanları kendi aralarında.

Sufiler, kutsal bir kişinin ölümünü kutlamak gerektiğini düşünmekte haklılar, çünkü bu, ruhun Yaratanla birleştiği an. Khar ailesinde ölümle birleşme eşdeğerdedir.

Tören bittikten sonra, Mustafa'yı hapishaneye geri götürecek uçağa biniyoruz. Yüzünde mistik bir ifade var, doğaüstü güçlerin kendisiyle birlikte olduğunu, sanki az öncesine oranla daha güçlü çıktığını duyumsuyor. Kişisel yazgısının bir tür onayı.

28

Mustafa'nın Adyala Hapishanesi'ndeki yaşam koşulları, zamanla gözle görülür bir biçimde düzeldi. Yedi ayrı hücreden yararlanıyor. En büyüğü havalandırmalı; bu ise, Pakistan yazının cehennem sıcağında dikkate değer bir lüks. Diğer bir hücrede buzdolabı ve derin dondurucu var. Bir televizyona ve kütüphaneye serbest giriş iznine de sahip. Özgürlük dışında, fazla bir eksiği yok. Hapishanede kendi daireleri var. Bu, politikacılığın ve paralı olmanın ayrıcalığı. Bir pazar hırsı-

zı burada çukura saplanıp kokuşur. Ödeme yapmayan yoksul bir kişi ise, dört kişilik bir hücreye düşer.

Okuma konusunda, Mustafa son derece seçici. Mao'nun *Uzun Yürüyüş*'ünden, kolayca Halife Ömer'in reformlarına geçiyor. Günün birinde, Hitler'in kuramlarını kabul ettiğine işaret eder gibi görünen şaşırtıcı bir saptamada bulunuyor:

– İstiraba yol açan, ancak amacı gelişim olan her türlü program kabul edilebilir.

Ne düşünemediğimi bilemediğimi itiraf etmeliyim. İstirap, gelişim... halkımız öyle uzun süredir acı çekiyor ki, gelişim fazla gecikmemeli artık. Söz konusu olan nasıl bir ıstırap, her şey buna bağlı. Ve ne tür bir gelişim.

Her sabah, bir terasa çıkıp yoga yapıyor, yanında değişmez dostu, evcilleştirilmiş ve geveze bir keklik palazıyla birlikte. Kümese dönüştürülmüş küçük bir toprak verildi emrine. Hücrelerinin temizliği ve kümes hayvanlarının bakımı için tutuklular kendisine hizmet ediyorlar. Mustafa, işlerini düzene koyup onları denetliyor, daha sonra da, kendi yemeğini kendisi pişirerek gevşiyor. Gerçekten harika yemekler yaratabilme yeteneğine sahip, ama buradayken, mercimek ve sebze kökenli bir rejimle yetiniyor. Hapishane kuralları, aslında özel ziyaretçi kabul etmesine izin vermiyor. Ama onu görmeye geldiğimde, bir el işaretiyle nöbetçiyi kovuyor.

Aslında, bu ayrıcalıklar beni kaygılandırıyor. Bence, hapiste bulunan gerçek bir politik lider, tutukluluğu bir tür kişisel arınma halinde yaşamalı. Dini okulun katı kurallarına borçlu olduğumu sandığım bu düşünceleri aklımdan atmalıyım. Mustafa adi bir suçlu değil, o bir derebeyi ve politikacı. Bugün hapiste, ama yetkililer, onun yarının yöneticisi olduğunu düşünüyor olmalılar. Yakında Mustafa'nın zamanı gelecek ve gardiyanlar gelecekte alınacak önlemleri düşünseler iyi olur.

Mustafa hiçbir küstahlığa hoşgörölü bakmıyor, geçici olarak tacı elinden alınmış bir kral gibi davranıyor. Herkes onun geçmişini biliyor, kimse geleceğinden habersiz olamaz. Şimdiki zamanı ise sönük bir anlamsızlık taşıyor.

Tutuklular arasında, 1986 Eylül'ünde, Pan American'ın Karaşi'den kalkan bir Boeing 747'sine el koyan dört Filistinli bulunuyor. Bu tür eylemleri onaylamasa da, Filistin davası Mustafa'yı çok etkiliyor. Yaser Arafat, onun tanrılar tapınağında yer alıyor. Bu küçük grubun şefi olan Ali adındaki genç, ona hüznü bir mesaj gönderiyor.

Dilini bilmediği yabancı bir ülkede hapse düşmek, başlı başına bir trajedi. Bu insanlar, besleyici öğelerden çok, baharat açısından zengin olan hapishane yiyeceklerini kaldıramıyorlar. Onlara acıyan Mustafa, kendi mutfağından çıkma özel yemekler göndermeye karar veriyor. Bense bir destek mektubu gönderiyorum, çünkü davalarına ben de inanıyorum. "Çocuklarımla sizin kadar cesaretli olmalarını ve yaşamları pahasına anayurtları için savaşmalarını diliyorum."

Jatoi ile birlikte çok sayıda kişi, Mustafa'nın serbest bırakılması için Ziya hükümetine durmaksızın baskı yapıyorlar; sonuç yok.

Mustafa'nın denetimi altında, Pakistan partilerinin yöneticilerini ayırım gözetmeksizin ziyaret edip siyasal tutukluların serbest bırakılmasını istemeye davet ediyorum. Mustafa, içeride tutulan tek lider, ama yine içeride bulunan yüzlerce militan, kendi adlarına konuşacak bir sestem yoksun bulunuyorlar. Bu sorun nedeniyle, Lahor ve İslamabat'ta seminerler düzenliyoruz. Basın, tatmin edici bir biçimde olayı işliyor, ancak, hiçbir şey hükümet başındakileri harekete geçireceğe benzemiyor. Daha heyecan uyandırıcı bir şey gerekiyor bize. Mustafa'yla birlikte önemli bir kararlar karşı karşıyayız. İdealizimim, gerekirse onu idam sehvasına götürecek nitelikte, Bhutto'nunki gibi tam bir direnmeyi onaylamaya itiyor beni. Ancak yeni bir şehidin yararsızlığı da ortada. Buna karşılık gerekli olan, öncelikle hükümeti siyasi tutukluları serbest bırakmaya yöneltecek daha ustalıklı bir strateji; ancak bu yolla halkın savaşımına yardımcı olunabilir. Sorun üzerinde uzun uzun ve mantık yorarak düşündükten sonra, bir ilke üzerinde anlaşıyoruz: Ödün verilecek. İdeolojimiz, askerlerin kabul edemeyeceği kadar aşırı, onların gönlünü çelmeye çalışmalıyız. Bir zamanlar onları şiddet hareketiyle devirmeyi düşleyen Mustafa, şimdi bir bağdaşma yolu araştırmaya hazır.

Ziya'nın sağ kolu olan General Aktar Abdurrahman'la randevu talebim kabul ediliyor. Hükümet darbesi girişimimiz sırasında, haber alma servisinin başında bulunan, Afgan mücahitleriyle ilgili politika-dan sorumlu kişiydi bu. Mustafa, aşırı temkinli bir biçimde beni bu görüşmeye hazırlıyor. Askeri cuntayla pazarlığa giriştiğimizi hiç kimse bilmemeli. Taraftarların alayı Mustafa Khar'ı terk edebilir.

Buluşma, aşırı güvenlik önlemleriyle düzenleniyor. Filanca gün, filanca saatte, İslamabat'taki Holiday Inn'in lobisinde bulunup kara

gözlükler takmak zorundayım. Bir tugay generali gelip beni alarak General Rahman'ın odasına götürecekti.

Görüşme bir buçuk saat sürüyor ve bu zor bir an. Generallere, sikiyönetimlerine, diktatörce yönetimlerine karşı öyle büyük bir kin güdüyorum ki, bu yüz yüze görüşmeye katlanmak için kendimi aşmak zorundayım. Ziya ya da onun maşalarından birisiyle pazarlık etme düşüncesi bana alabildiğine itici geliyor. Mustafa'nın serbest bırakılması için rica etmek zorunda olmaktan nefret ediyorum. Üstelik, karşılığında sunabileceğim fazla bir şey de yok. Şu konuda onları ikna etmek durumundayım: Mustafa, ordunun politik bir süreçte kaçınılmaz olduğunu anlamış bulunuyor ve politikacılarla askerlerin iktidarı paylaşacağı Türk modelinin ülkemizde uygulanabilir olduğuna inanıyor.

General Rahman, Bhutto'nun askerlerle buna benzer bir anlaşma yaptığını, sonra da karşı geldiğini vurguluyor. Mustafa'nın da aynı şeyi yapmayacağı konusunda nasıl güvence verebilirim? Mustafa'nın, Bhutto'nun birçok düşüncesine açıkça karşı çıktığını anımsatıyor ve verdiği sözlere sadık kalacağını bildiriyorum. Sonra da, inceden inceye ezberlediğim bir söylemi başlatıyorum. Mustafa, bugün Bhutto'nun partisi başında bulunan liderlerin niyetleri hakkında ordunun korkusuyla oynamamı istemişti benden. Gelecek seçimlerde, Benazir Bhutto'nun idaresindeki partinin çoğunluğu elde edeceği, bunun da babasınınkini andıran yeni bir efsanenin doğmasına yol açacağı konusunda generali uyarmalıyım. Halk, özellikle de Sintlerle Pencaplılar, General Ziya'yı destekleyen güçleri devirmek için bu fırsatı bekliyor. Ordunun, Pencap kökenli olan, ama politik gerçekleri anlayan ve Halk Partililerle bağdaşabilecek nitelikte bir lidere gereksinimi var. Bütün bu koşulları benliğinde barındıran tek bir kişi var, o da Mustafa Khar.

Zor oldu, ama başardım, generalin bir başka görüşme için yenden gelmemi istemesi de, duyarlı noktaya parmak bastığını kanıtıyor. Ancak toplantıdan, ne olumlu ne de olumsuz bir izlenim edinerek çıkıyorum. Bu adam gizli servisten, düşündüklerini belli etmemeyi öğrenmiş, görüşmemiz süresince yaptığı da buydu. İfadesiz bir yüz, aşılmaz bakışlar.

Birçok toplantı oluyor art arda. Hepsi de Mustafa'nın denetimi altında, yeni önerilerle. Her seferinde, general biraz daha fazla konuşuyor, her seferinde onu daha nazik, daha duyarlı buluyorum, en azından kendi açımdan.

Umut yeşeriyor.

1988 Mayıs'ında, Afgan mcahitlerine yarı gizli yapılan silah yardımının ana ss olan İslamabat'taki Ojhri silah ve mühimmat deposu havaya çuruluyor. Kentin üstünde her yönde obsler uşarak, sivil halk arasında yüzlerce l ve yaralı bırakıyor. İslamabat'ta şiddet rz-grları esiyor.

Mustafa'nın oğlu Abdurrahman'ın ertesi gün düğünü var; Mustafa, törene katılmak için kırk sekiz saatlik izin alıyor. Konvoy halinde güvenlik araçları götürüyor bizi, sirenler ötüyor gelin evine kadar. Geleneksel kırmızılar giyinmiş gelin; kutlama ışıkları pırıl pırıl, davetliler çoktan gelmişler ve birdenbire Mustafa, Ojhri felaketinden dolayı evliliğinin ertelenmesi gerektiğinin bildiriyor. lke çapında bunca acı yaşanan bir günde eğlenmenin olanaksız olduğunu söylüyor.

Her şey altüst, gelinin ailesi şaşkına dönmüş durumda. Mustafa süslenip pslenip mcevhەرlere boğulmuş kıza görüş açısını açıklamaya alışıyor:

– Oğlumla evlenerek, değişik bir klanın yesi oluyorsun. Kharlar zel bir ailedir. Ben bir politikacıyım, halkıma karşı sorumluluklarım var. Düğün bu felaket gününde yapılırsa, hesabını sonradan bana sorma hakkına sahip olurlar.

Ertesi günün gazeteleri, Mustafa'nın hareketinden övgüyle söz ederken, o anda korkunç bir beceriksizlik yapmakta olan diktatörün tavrıyla karşılaştırıyorlar. Ojhri silah deposuna saldırı konusunda bir araştırma yapılıp sabtaj olduğu ortaya çıkarılır korkusuyla, Ziya, kuklası Başbakan Muhammed Han'la birlikte parlamentonun istifasını istiyor ve yerlerine geçici bir hükümet atıyor.

General Rahman'la beşinci görüşmeye katılıyorum, bu kez bir çay masasının etrafındayız ve karısı da bize eşlik ediyor. Her zamanki gibi, Mustafa'nın durum hakkındaki, özellikle bu belirli nokta üzerindeki saptamalarını iletiyorum. Ona göre, sorun halledilmiş değil. Ziya bir boşluk yarattı, geçici hükümet başarısız olacak ve Halk Partisi de bu boşluktan yararlanacak. Mustafa, Halk Partisi'nin tasarılarını suya düşürebilmek için kendisine bir fırsat verilmesini öneriyor. Benazir Bhutto'nun iktidara yükselmesini engellemek için zaman gerekiyor kendisine.

General, bu konuyu düşüneceğine söz veriyor. Kendimden ve gizli pazarlıklarımın başarisından gurur duyuyorum. Bence Ziya ile danışmanları, Mustafa'nın mantığını kabul etmeye hazır durumdalar.

Bir hafta sonra, 17 Ağustos 1988'de, C-130 tipi bir askeri uçak

Bahavalpur'un üzerinde, bir dakikalık bir uçuş sonrası patlıyor. On bir yıl boyunca ülkemizin kaderine egemen olan General Ziya uçağın içindeydi. Diktatör öldü. Sabotajdan söz ediliyor.

İlk tepkim, aşırı bir mutluluk duygusu oluyor. Ardından, uçakta bulunan diğer kişiler geliyor aklıma, onlar arasında yeni bir dost, General Rahman da vardı. Yani Mustafa'nın serbest bırakılmasını tartışmaya hazır olduğunu belli eden kişi.

Ziya'nın ani ölümü, Pakistan'ın politika denklemini tümüyle değiştiriyor. Ziya'ya yakın olan meclis başkanı Gulam İshak Han, geçici başkan ilan ediliyor.

Mustafa, şu anda orduyu kıskırtacak herhangi bir şeyin yapılması gereğine inanıyor; sabırlı olmayı ve işi olurluna bırakmayı öneriyor... Bekleme sürecinde, dikkatleri hapiste yaşadığı "cehennem azabı"na çekmek için barışçıl amaçlı bir gösteri düzenleyeceğiz. Partinin cesur militanları, bütün üyelerin hazır bulunduğu Meclis önünde bir açlık grevi başlatıyorlar. İntihar girişiminde bulunmakla suçlanarak hemen tutukluyorlar onları. Bunlar ilk kahramanlar. İkincisi, politik tutsakların serbest bırakılmasını isteyen ve sıkıyönetime karşı gelen pankartlarla gösteri girişiminde bulunuyor. Meclise doğru yürürlerken, polis tepelerine çulluyor ve içeri atılıyorlar.

Bunun üzerine iki senatör beni Meclis binasına davet edip bazı arkadaşlarıyla tanıştıyorlar. Gelişim küçük bir rezalete yol açıyor; politik tutsaklar konusuna birisinin değinmesini sağlamak için, senatörlerden birine şöyle sesleniyorum:

– Karınızın benim yerimde olduğunu, sizin yerinizde de Mustafa Khar'ın bulunduğunu düşünebiliyor musunuz? O, sorunu çoktan halletmiş olurdu!

Açlık grevini başlatanlar vazgeçmiyor. Büyük çaplı bir medya hareketi yaratmayı başarıyoruz, ancak geçici hükümet hâlâ duyarsız.

Meclisten daha fazla göze çarpan bir eylem yeri olarak, İslamabat'taki Faysal Cami'sini seçiyoruz. İslam'a bağlı bir hükümet, normal şartlarda cami avlusunda açlık grevi yapan kişileri tutuklamaktan çekinir. Bunu yapacak olursa da, basın tarafından fena halde hırpalanır. Her iki durumda da, amacımıza ulaşmış oluruz.

Grevciler, kutsal mekânda oturuyorlar; polisler birikiyor. Yetkililerin karşısına çıkıp, dua eden Müslümanların tutuklanamayacağını bildiriyorum. Polis duraksıyor, sonra beklemeye karar veriyor. Ama dua homurtuları dur durak bilmiyor; bilmeyecek. Kalabalık yaklaşıyor, birikiyor, patlamanın kimden yana olacağını, kimin boyun edece-

ğini görmek istiyor. Militanlar tökezlemiyor, polisler içinse aynı şey söylenemez. Camiye girip tövbekârları hapse atmak üzere dualarından koparıyor, onlar da bu arada politik tutsakların serbest bırakılması için yüksek sesle hükümete karşı sloganlar atıyorlar.

Bizlere gelince, basın da yardımıyla, sözde İslamcı bir hükümete bağlı görevlilerin kutsal camiye karşı saygısızlığını bütün ülkenin öğrenmesi için elimizden geleni yapıyoruz.

Ardından başka grevler de geliyor, hepsi de İslamabat'ın kalabalık yerlerinde gerçekleşiyor. Yeni başkanın konutu önünde, başka camilerde, hatta ticaret merkezlerinde bile.

Başkent, sürekli barışçıl gösterilere sahne oluyor, ben de bunlara katılıyorum. Hapisteki liderin öz ailesinin kendini feda etmesi gerektiği kararına vardım. Şimdiye kadar, bu rol, zavallı parti militanlarına yüklenmişti, hepsi de kaçınılmaz bir biçimde tutuklanıyordu. Mustafa'nın iki oğlunu, açlık grevlerinden birine katılmaya ikna ettim. Ve Senato binası dışında tutuklandılar.

Sürekli bir kıpırdanma yaratmak için durmaksızın hareket halindeyiz; basın, polis baskısına karşı barışçıl gösterilerimiz hakkında olumlu yazılar yayınlayarak bizi izliyor. Sanki artık kalabalık bizden yana, grevcileri alkışlıyor, polisi yuh alıyor. Ancak Mustafa da içlerinde olmak üzere, binlerce politik tutuklu hâlâ içeride. Bu açmazdan nasıl kurtulmalı?

Mustafa'ya, kendi başıma açlık grevi başlatma önerisinde bulunuyorum. Bu kararın aşırı öneminin bilincindeyim, çünkü liderin eşi kimliğiyle, bunu sonuna kadar, gerekirse ölüme dek sürdürmem gerekiyor. Ancak eyleminin ulusal ve uluslararası medyada ilgi göreceğinden ve hükümetin beni ölüme terk etme sorumluluğunu üstlenemeyeceğinden eminim. Basın da benden yana olacak, bunu biliyorum: kocasının serbest bırakılması için savaşıyor bir kadın her zaman etki yaratır.

Düzenlediğim eylemler sırasında, gazeteciler ne kadar becerikli olduğumu görmek için sabırsızlanıyorlar. Bilgisayar kullansa bile "daktilo gerillaları" diye anılan yeni kuşak gazeteciler, adalet reformu için savaşmaya gönül vermiş durumdalar. Mecliste ve orduda birçok dostları var; onlar üzerinde baskı yaparak beni kurtarmak için her şeyi yaparlar.

Üzerinde uzun uzun düşündükten sonra, Mustafa'nın onayıyla eylem hazırlığını başlatıyoruz. Tutuklanışım sırasında bir doktor ekibi

başımda bulunacak. Mustafa, Adyala Hapishanesi'nde görevli olan Doktor Sultan'ı da katıyor aralarına, böylece sürekli olarak durum hakkında bilgi edinebilecek. Doktor Sultan, açlık grevinin etkilerini özetliyor bana:

– Yirmi dört saatten sonra, kendinizi zayıf hissedeceksiniz. Zaman geçtikçe, bazı yaşamsal organlar zarar görebilir. Örneğin, böbrekleriniz. Ancak fazla uzun sürerse, beyniniz de etkilenir ve komaya girebilirsiniz... ama ölmenize izin verilmez. Serum takılır ve size süt içirirler.

Biraz korksam da, serüvene atılmaya kararlıyım. Ama birden, durum değişiyor. Benim açımdan iyi de oluyor. Başkan, bazı politik tutukluların serbest bırakıldığını açıklıyor. Mustafa aralarında yer almasa da, süreç başladı. Açlık grevim askıya alınıyor. Durumdan yararlanarak, köşeye sıkıştırabildiğim bütün politikacılarla, bütün generallerle tartışıyorum. İçlerinden birisi, görüşünü açık açık bildiriyor:

– Mustafa bir haindir! Ülkeye ihanet eden birine yardım etmek istemem!

Yakında seçim yapılacağı bildirilince, karışıklık artıyor. Eski dostumuz Gulam Mustafa Jatoi, haber vermeksizin, şimdilik önde giden ve Ziya'nın kurduğu politik birlik IJI'ye katılıyor. Mustafa'ya da aynı şeyi yapmasını öneriyor. Bu durumda, hücresinin kapıları aniden açılverecek.

Mustafa ise dışarı çıkıp bu seçimlerde bir rol kapmayı umutsuzca istiyor. Bir pazarlık olasılığı üzerinde duruyor.

Bu arada, yığınla ziyaretçi üzerime çullanıp, ne olursa olsun bu politik birlikteliğe kocamı "ikna etmeye beni iknaya" çalışıyorlar. Şu sözler söyleniyor: "Bunu yapmazsa asla oradan çıkamaz", "Hapiste çürür", "Yaşam boyu hapiste kalmasını istemezsiniz, değil mi?"

Mustafa'yla on beş yıl süren evliliğim boyunca kendimi geliştirdim. Başlangıçta beni yapmak istediği programlanmış robot değilim artık. Düşünen bir insanım, bağımsız eylemde bulunma yeteneğine sahibim. Hayır diyebilirim; hayır diyorum. Nedenini de açıklıyorum:

– IJI'ye katılacak olursa, inandığı ve temsil ettiği her şeyi yadsımak zorunda kalır. Bağdaşmayı kabul eden partiler, bunu iktidarda kalabilmek için, Ziya'ya boyun eğerek yaptılar. Hepsi de, Ziya'nın kanıyla beslenmiş birer politik kanser. Onlara katılmak, sıkıyönetime karşı ve demokrasi için o uzun savaşımı yadsımak anlamına gelir. Mustafa'nın sürgün yılları hiçbir işe yaramamış olur. Üstelik, bütün

bunların ötesinde, bu hareket onu aşağılar. IJI Hareketi'nin başında, Mustafa'nın uzun süre kamuoyu önünde açıkça "politik cüce" olarak nitelediği Navaz Şerif bulunuyor. Gidip de onun elini nasıl sıkabilir?

Mustafa'yı ikna etmek için çabalamaya hiç niyetim yok. Ona yalnızca, kendini böylesine ucuz bir biçimde satacak olursa, bütün saygıyı yitireceğimi söylüyorum.

– Bence yaşam boyu hapiste saygı görmek, özgürken aşağılanmaktan çok daha iyidir.

Mustafa düşünüyor, seçeneği değerlendiriyor: yirmi dört saat içinde hapisten çıkmak; onurunu ve karısını yitirmek. Jatoi'nin önerisini reddederken beni de övüyor:

– Bu kararı almama izin veren sensin, sen ve ruhsal gücün. Seni dinlediğim için mutluyum. Haklısın: iktidarı ele geçirmek için kestirme yollara sapmak aşağılayıcı olur.

Hemen bir basın toplantısı düzenliyorum. Mustafa adına, Jatoi'nin önerisini reddetmekle yetinmeyip yeni bir politik hareketi, "Khar Hareketi"ni oluşturmak için kendisiyle bağlarımı koparıyorum. Nelson Mandela'nın sözlerini alıntılıyorum: "Tutsaklar pazarlık edemezler. Mustafa Khar özgür bir insan değil!"

Mustafa, hücrelerinden Meclis'e aday olacak. Millet Meclisi'nde iki, Yerel Meclis'te ise üç bölgeyi birden temsil edecek. Zamanı geldiğinde, çabalarını hangisi üzerinde yoğunlaştıracağına karar verecek. En önemli yüzleşme, halen bakan olan Navaz Şerif'in de kayıtlı bulunduğu Lahor listesi üzerinde olacak.

Bu basın toplantısından sonra, Mustafa kendisini yeniden siyasal arenada, parmaklıkları ardından kükreyen yenilmez Pencap Aslanı rolünde buluyor. Mustafa'nın öz kardeşleri, aileyi ceplerinde, mendili de üstlerinde hissederek, Mustafa'ya karşı bir savaş başlatıyorlar. Hem de kendi seçim bölgesi olan Muzaffergarh'ta! Hükümette güçlü müttefikleri var.

Aynı anda beş kampanya birden ve engeller göz ardı edilecek gibi değil. Mustafa Khar'ın vekili olarak ortamı hazırlıyorum. Muzaffergarh'ta, hoşnutsuz bir kalabalıkla yüz yüze geliyorum. Konuşmak için göndere göndere bir kadın mı göndermişler? Mustafa Khar bir kardeşini ya da oğlunu gönderemez miydi? Mustafa, bu tür bir zorluğu sezmış ve kafamı uygun gerekçelerle doldurmuştu. Mırıldanmaları susturmak için kolumu cesaretle kaldırıyorum:

– Bu bölgenin *serdarları*, karılarını ezilen yoksul insanlardan sak-

larlar. Siz, toprak insanları, "onurlarına" göz dikmeyesiniz diye, onları çarşaf altında saklarlar. Ama kentteyken, karılarının peçelerini çıkarıp yabancılar arasına karışmalarına izin verirler. Mustafa, bu tür erkeklerden biri olmadığını bilmenizi istiyor!

Kalabalık coşkuyla alkışlayıp cesaret verici bir biçimde bağırıyor. Devam ediyorum:

– Aranızdaki varlığım, onun eşine bakabilecek kişiler olduğunuzun kanıtı. Çünkü ben, sizin anneniz, bacınız, kızınızım. Çünkü siz, onun ailesisiniz ve o karısını sizden saklamıyor. Bugün bu yapay ve ikiyüzlü geleneğe karşı çıkıyorsa, bunu SİZİN için yapıyor!

Kazandım. Kalabalık coşkuyla onaylıyor; kalabalık Mustafa'nın kurtulması ve seçimlerde başarılı olması için dua ediyor. Kardeşleri ise kuşkusuz bana karşı; onlara göre ben bir utanç kaynağıyım, babalarının onuruna başkaldıran kişiyim. Hatta Mustafa'yı idam sehпасına göndermek istediğim konusunda bile dedikodu çıkarıyorlar.

Lahor'da, parti militanlarıyla başka toplantılara da başkanlık ediyorum. Mustafa'nın kararını oybirliğiyle onaylıyorlar, ama hepimiz biliyoruz ki, bu karar onu başka bir politik gücün desteğinden yoksun ve yalnız bırakıyor. Kime yönelsek, kimlerle birleşsek diye araştırma halindeyiz. Halk Partisi'yle barışsak mı? Eski başbakan Muhammed Han'la bağlantı kurup ona bir koalisyon mu önersek?

Mustafa, Benazir Bhutto yönünde bir yaklaşım denemeyi yeğliyor. Yardımcılarından birisiyle bağlantı kurup bir mesaj iletmesini istiyorum: Partisinin Mustafa Khar'a destek vermesi konusunu ele alabilir mi?

Mesajcı anlaşılması güç bir kararla geri dönüyor:

– Sayın Khar'ın serbest bırakılmasını beklememiz gerektiğine inanıyorum.

Bence, mesaj gayet açık. Benazir, Mustafa'nın serbest bırakılabileceğine inanmıyor ve orduya karşı çıkan bir adaya destek vermekten kaçınıyor. Belki de, çocukluğunun "yaşlı tonton"u uslu uslu hapiste kalsın, yolundan uzak dursun istiyor...

Seçimlerde vekil olarak Mustafa'yı temsil etmek, benim için korkunç bir sorumluluk. Lahor'un anahtar bölgesinde Mustafa'nın yokluğunda oy yönelimlerini toparlamanın tek yolu, gidip insanları görmek; eskiden beri uygulanan kapıdan kapıya dolaşma yöntemi. Mustafa, eşinin yapacağı kişisel araştırmanın seçmenleri duygulandıracığını

düşünüyor. Bu iş bana sıkıcı geliyor. Lahor seçmenleri, Muzaffer-garh'taki dürüst insanlar gibi beni tanımıyorlar. Yani yeterince tanımıyorlar. Şaşkınlıkla karşılıyorlar beni. Kocamın ideal sözcüsü olarak görmediklerini sezinliyorum, özellikle de mevcut bakanın seçim bölgesinde.

Dönüp dolaşıp hep aynı noktaya geliyoruz: Kesinlikle Mustafa'nın hapisten çıkmasına gereksinimimiz var. Zafer kazanmak için gerekli etkiyi yalnızca o yapabilir.

General Hamid Gul'den bir randevu alabilmek için haber alma servisleriyle bağlantı kuruyorum. Beni yardımcısı, tugay komutanı İmtiyaz'a gönderiyorlar. Görüşme ISI'nin (Inter Service Intelligence) yönetim odasında geçiyor ve beş saatlik bir maratona dönüşüyor.

Soruşturma zorlu. İmtiyaz'ın elinde, Mustafa ve talihsiz Hindistan bağlantısı hakkında eksiksiz bir dosya bulunuyor. Deliller ortada, diyor İmtiyaz, Mustafa bir hain. Kocamın yurtseverliğini vurgulamaya çalışıyorum; ikna olmuyor. General Rahman'la ateşli konuşmalarımıza değiniyorum; az çok şaşıyor. Kendisine bağlı servisler bu konuda hiçbir şey bilmiyor! Beş saat süren konuşma sonucunda, tekrar görüşmeye karar veriyoruz. General Hamid Gul'un kendisiyle bir randevu elde edebilene kadar birçok kez buluşuyoruz. Son umudumuz o.

İslamabat'a uçuyorum. Görüşmeye değdi.

General, karşı çıkmadan, tepki göstermeden, söze karışmadan, kocamın serbest bırakılması için öne sürdüğüm gerekçeleri dikkatle dinliyor... Acaba beni duyuyor mu, diye soruyorum kendi kendime! Kocamla görüşmesi için umutsuzca ona yalvarıyorum. Kocamın konuşma becerisine güveniyorum, general kendisini dinlemek isterse, yeteneklerini kullanacaktır.

Kabul etmesi büyük bir sürpriz oluyor benim için. Bunu ummuyordum. Ülkemizin önemli bir çalkantı süreci yaşadığının delilidir belki de. Bu kadar yüksek düzeyden birisinin, bir tutsağı ziyaret etmek için rahatını bozması alışılmadık bir durum.

Bir akşam, geceyarısı sularında, Adyala Hapishanesi'ne götürülüyorum. Müdürün odasında, General Gul'la karşılaşıyorum. Müdür, Mustafa'yı getiriyor. Generali görünce şaşıran kocamın birden yüzü değişiyor. Yolunu şaşırp suç üstü yakalanmış koyun ifadesi beni yerin dibine geçiriyor. Önünde oturan adam, kalbindeki bütün sırları biliyor sanırsınız. Generalin tavrı oldukça net, açıksözlü; konuşuyor, soru soruyor, dinliyor. Mustafa pek parlak değil, her zamanki laf yap-

ma yeteneğini, güzel konuşmasını, gururunu yitirmiş durumda. Kocam, gözlerimin önünde kekeliyor.

İçimden azarlıyorum: "Haydi Mustafa! Başlasana! Gerekenleri söyle, seni serbest bıraktıracak sözleri söyle! Başla! Bu senin tek şansın... son şansın!"

Görüşme bitti, dilimi on kez ısırđım. Kaybettik mi? General gidiyor mu? Generalin yardımcısı Mustafa'ya gülümseyip başını bana doğru sallıyor:

– Kendinize daha iyi bir elçi bulamazdınız.

Kocam altüst oluyor.

– Tehmina olmasaydı, asla başaramazdım.

Yalnız kaldığımızda ve heyecanı biraz yatıştığında, şöyle diyor:

– Günün birinde anılarımı yazmak zorunda kalırsam, en akıllı politik danışmanımın sen olduğunu söyleyeceğim.

Görüşmenin ertesi günü, iki yıllık bir tutukluluktan sonra, mahkeme Mustafa Khar'ın serbest bırakılmasına karar veriyor.

Neşeyle hüzün, çoğu zaman el ele yürür. Tam o sıralarda, Zarmi-na ve Rumina'dan altüst edici bir haber alıyorum. Babam başka bir kadına âşık olmuş. Annem yıkılmış.

Öteki kadının adı Sabiha Hasan. Devlet bankasında yönetici olduğu sıralarda babamla birlikte çalışıyordu.

Kız kardeşlerim, annemle babamın evliliğini kurtarma girişiminde bulunmak için aileyi bir araya getirmek istiyorlar. Annem, bu süreci aşmasına yardım etmem için bana yeniden kucak açmaya hazır. Bu mutluluk ve üzüntü karışımı beni mahvediyor.

Yaşantım, kaprisli bir çocuğun elleri arasındaki bir kaleidoskop sanki.

Bir yıldan uzun bir süre, her sabah saat 6.30'da Lahor-İslamabat arası bu uçağa bindim. Bugün, 4 Kasım 1988; durum farklı. Dört çocuğumla birlikte neşe ve heyecanla geliyorum havaalanına. Her zamanki aramayla kimlik denetimi bile canımı sıkıyor, son derece başarılı olduğumu duyumsuyorum. Personel bize gülümsüyor, uçuş ekibi bizi kutluyor, uzun süredir tatmadığım bir gevşeme duygusuyla bağlıyorum kemerimi. Yanımdaki erkek, gazete okumamı bölüyor:

– Kocanız sizinle gurur duyuyor olmalı, hanımefendi.

Sevimli bir gülümsemeyle karşılık veriyorum. Beni bunca neşelendiren özgürlük, aynı zamanda politik savaşımın da başlamakta olduğunu anımsatıyor.

Uçak penceresinin ardında, boşlukta asılı bir sıra bulut ilk güneş ışınlarıyla kızarmaya başlıyor. İçin için kaynaklayan bu heyecan ilginç. Evlilik takvimimde iki dönem sona eriyor. Önce şiddet ve ihanetle damgalanmış olan, yaşamak, yalnızca yaşamak kaygısıyla dopdolu olduğum sürgün süreci. Ardından Mustafa'nın tutukluluğu, garip bir yokluk, yalnızlık, yorgunluk dönemi olsa da beni olgunlaştıran süreç. Olayların zorlamasıyla gelen politik olgunluk ve kişisel bağımsızlığım.

Aslında, "özgürlük" benim için anlamsız bir sözcük. Pakistanlı bir kadın özgür olabilir mi? Aile baskılarından kurtulabilmek için on altı yaşında evlenip Mustafa gibi bir kocanın eline düşen birisi için, özgürlük yalnızca bir sözcük.

Her ikimiz de yeni bir dönemin eşiğindeyiz. Mustafa özgür bir erkek oldu, her ikimiz de birbirimize güven besliyoruz, düşmanlıkları geride bıraktık ve ilk kez normal bir çift olma durumuyla yüz yüzeyiz.

İslamabat havaalanı sevinç içinde. Aylar boyu burada karşılaştığım asık yüzler, bugün gülümsüyor. İnsanlar beni karşılayarak nezaket mesafesini koruyorlar, verdikleri destek için kendilerine teşekkür etmek, ellerini sıkmak isterdim, ama hepsi de İslam tarafından koşullandırılmış, gelenekleriyle kısıktırak bağlı erkekler. Kadın; babası, kardeşi ya da kocası olmayan bir erkeğe sevgi gösteremez. Ve bence, bu tür durumlarda sözcükler yetersiz oluyor. İçimden gelen atılma duygusunu engellemek, heyecanımı bastırmakta zorluk çekiyorum. Klasik bir biçimde, uzaktan teşekkür etmek ağırıma gidiyor.

Bir kortejin ardından giden arabaya biniyorum çocuklarla birlik-

te. Bayram havası var, arabalar korna çalıyor, yayalar cesaret verici sloganlar haykırıyor neşeyle. Bhutto'nun asıldığı Ravalpindi Hapishanesi'nin önünden geçiyoruz. Onu Ziya kaldırmıştı ortadan, şimdi burası, şehidin anısına bir hac yeri oldu. Ordu karargâhından geçiyoruz. Koruma köpeğini andıran kapı önündeki tank beni gülümsetiyor. Pakistan'da askeri egemenliğin simgesi olan bu tank, eskiden bana heyecan verirdi. Bugün, gülünç bir görünüşü var. Halkın gücü diktatörlüğün top tüfeğini elinden aldı.

Araba konvoyu Adyala sokağına giriyor, binlerce izleyici ilerlememizi engelliyor. Aracımız, hapishaneye giden uzun yolda, bizi görebilmek için camlara yapışan yüzler okyanusu arasında kendine yol açmaya çalışıyor. Kaportaya vuruyorlar, tamponun önünde V şeklinde zafer işareti yapıyorlar. Bu insanlar, bu kalabalık, Mustafa ile benim söylevlerimde sık sık sözünü ettiğimiz halktan kişiler. Şimdi bize düşen, onların kaderiyle ilgilenmek. Kısa bir süre önce, bu insanlar benim için yalnızca soyut bir kavram, bitmez tükenmez bir tartışma konusuydu. Bugün ise gerçeğe dönüştüler. Önem taşıyorlar. Onlar bize değil, biz onlara ve oylarına bağımlıyız. Yüzyıllardır ezilen Pakistan halkı, baskıdan kurtulup arabayı çevreleyen pembe toz bulutu arasından başını kaldırıyor. Camı indirmeye cesaret edemiyor, yorulmaksızın elimi alınma götürerek geleneksel selamı veriyorum ve başka alınlara giden başka eller, selamımı bana geri gönderiyor.

Adyala Hapishanesi bana narin görünüyor; bu insan selinin ortasında, ele geçirilmez kale görüntüsünü yitirmiş. Yüksek duvarları ürkütücü değil artık.

Mustafa'nın dostlarıyla taraftarları, harika bir bağlılık gösterisinde bulunmak için ve Ziya rejiminin sona erdiğini belirtmek için her yerden akın akın gelmişler. İçlerinden birçoğu, Mustafa'nınkinden çok daha zor koşullar altında içerde yatmışlardı. En karanlık saatlerinde, hücrelerinden bu olağanüstü günü düşünmüştü hepsi de.

Onca beklenen an yaklaştıkça, kalabalık çılgınca bir coşkuya kapılıyor. Genç insanlar, gruplar halinde Pencap'ın ünlü halk dansları olan *bhangra* ve *ludi* dansını yapıyorlar. Davul sesleri yoğunlaşıyor, artıyor ve birdenbire hapishanenin kapısının önünde o beliriyor! Mustafa Khar, Ziya'nın şampiyon kurbanı, değerli Pencap Aslanı, politik mesih.

Yine de, bu eşsiz anda bile, ya da belki bunun yarattığı heyecan dolayısıyla, annemle babamı, bozulan evliliklerini düşünüyorum. Bu

duvarların ardında kalan, nöbetçilerin zorbalığına karşı koruyucularını yitirmiş bulunan diğer tutukluları düşünüyorum.

Yaşam adaletsiz, ama Mustafa günün birinde; reform yaparak onlara geri dönecek. Diğerleri gibi olmayacak o. Bu hapishanelerde yaşayan ve aynı insanlık dışı koşullara katlanan onca politikacının iktidara geldikten sonra bu sorunu neden bir türlü ele almadıklarını sık sık kendime sormuşumdur. Mustafa, hapistekileri unutmayacağına söz verdi bana.

Çocuklarla birlikte arabadan çıkıp Mustafa'ya ulaşabilmemiz için, kalabalık arasından bize yol açıyorlar. Kendisine övgüler yağdıran, adını haykıran kalabalığı kolları havada selamlıyor, onun için heyecan verici bir an bu. Bugün, çocuklarımız babalarının bir suçlu olmadığını anlıyorlar. Bugün, babaları onların gözünde bir kahraman. Mustafa Khar, umudun simgesi, adaletsizlik ve kokuşmuşluğun kol gezdiği, yoksulluğun korkak ve alçakça kullanıldığı bu topluma baş kaldıracak kişi. Halkı için acı çekti, yıllarca günbatımını sürgünde izledi, hapse girdi... ama hiçbir şey onu vazgeçiremedi.

Bu insan seli arasından, bizi bekleyen bir cipe doğru ilerliyoruz. Yaşlı insanlar, Aslan'ın ellerini öpmek, yüzüne dokunmak için ağlayarak itişiyorlar. Onların söyleyecek sözleri yok, buruşuk yüzleri uzun bekleyişlerini yeterince dile getiriyor.

Cip üzerinde ayaktayız, tekerlekler döndükçe bu çılgın ortamda ağır ağır ilerliyoruz. Bir saniyeliğine Mustafa'ya dokunmak için her yandan insanlar atılıyor ve yerlerini başkalarına bırakmak için çekiliyor. Bütün damlarda ve bütün pencerelerde insanlar birikmiş. Kokulu gül yaprakları üzerimize, etrafımıza iniyor ve lal renginde bulutlar halinde uçuşuyor.

Mustafa bir anlığına bana doğru dönüyor, tam anlamıyla kendinden geçmiş bir ifadeyle:

– Görüyorsun ya Tehmina, sen olmasaydın asla bu noktaya gelemezdim, diyor.

Ravalpindi'deki Ulusal Halk Partisi'nin merkezinde, Mustafa sokaktaki insanlara sesleniyor. Heyecan dolu bir sesle, iki yıldır birlikte sürekli tartıştığımız programının ana hatlarını sunuyor. Sesi zaman zaman kısılıyor, dinleyicilerin gözleri yaşlı.

O konuşurken, insanlar çevremi sarıyor, kâğıt parçaları, acenda sayfaları, zarf köşeleri, hatta paralar uzatan gençler benden imza isti-

yorlar. Benim de taraftarlarım var; bana hayran oldukları besbelli! Mustafa'nın söylevini dinlemeleri için onları sakinleştirmeye çalışıyorum, ama aldırış bile etmiyorlar!

Sonunda İslamabat'a doğru yola çıkıyoruz, Mustafa'nın politika-dan arkadaşı olan Sıddık Butt'un evine sığınacağız; grevler ve gösterilerle dolu o gürültülü aylarda burasını kendime merkez edinmiştim. Ev, sayısız fenerlerle ışıklandırılmış. Burada, yeni bir kalabalık ve bir gazeteciler ordusu bizi bekliyor. Mustafa, yaratıcı sözcüklere ve çekici cümlelere aç olan kulakları tatmin etmek için bir kez daha konuşuyor, bunlar yarınki sayfalarda baş manşet olacak.

O gece, yorgunluktan bitkin, ama mutlu bir biçimde yatağa yığılıyoruz.

Ertesi sabah erkenden, Lahor'a gidiyoruz. Aslında yol, arabayla beş saat sürüyor, ama Mustafa'nın söylevleri yüzünden birçok kez durmak zorunda kalıyoruz. Çocuklar uçağın adını bile duymak istemediler, hatta küçük Hamza bile isyan etti. Hepsi de babalarıyla birlikte olmak için can atıyordu; hiç de sıradan olmayan olaylara alışkın olduklarını düşünerek boyun eğdim.

Küçük, sakin bir kent olan Gujjar Han'da bütün dükkânlar kapalı, sokaklar bayram yerine dönüşmüş. Buralı insanlar Mustafa'yı çok iyi tanıyorlar, hatta ona tapıyorlar, ama aşkın gözü kör değil. Politik açıdan kurnazca davranıyorlar, ancak Benazir'in Halk Partisi'yle anlaşacak olursa Mustafa'ya destek verecekler. Pakistan'da asıl güce sahip olan kişinin o olduğu çok açık. Gujjar Han halkı Mustafa'yı millet meclisinde görmek istiyor, ama yeni bir azınlık partisinin adını bile duymayı reddediyor: Benazir Bhutto'ya karşı çıkacak birisini istemiyor. Halk Partisi'nin, Benazir'in ve Pencap Aslanı'nın adlarını taşıyan flamalarla çevriliyiz. Bağırarak Mustafa'ya Benazir'le anlaşmasını söylemek için, cipin basamağına atlıyor insanlar.

Jhelum'da da aynı şey oluyor. Herkes, belirgin bir biçimde Mustafa'yı Bhuttolarla aynı yolda görmek istiyor.

Gujranvala'ya vardığımızda, ortalık çoktan kararmış durumda, ancak harika bir karşılama oluyor. Öngörülene göre üç buçuk saatlik bir gecikmemiz var, ama halk, on bir yıldır bu anı bekliyor. Mustafa, kendisine dokunmak için itişen sel halindeki çılgın destekçileri arasından bir yol açıyor. En sonunda kendisini eşiğe atmayı başardığında, kalabalık sevinç çığlıkları atıyor. Yine bir söylev veriyor ve ben de yine imza atıyorum. Bu olaya alışmaya başlıyorum.

Bu yorucu gezinin sonunda, geç saatlerde Lahor'a varıyoruz, burası Mustafa'nın bir zamanlar hüküm sürdüğü kent. Bhutto'yla boy lstğnde, onun yanında yer alan kent.

Lahor'a girerken, Mustafa ocuk gibi ağılıyor. Bizi bir kamyonu bindiriyorlar. Ses yükselticiler bangır bangır bağılıyor, göstericiler hoşgeldin şarkısı söylüyorlar, her yer flamalarla kaplı, içlerinden birisini okuyunca kıpkırmızı kesiliyorum:

TEBRİKLER SANA DİşİASLAN,
ASLANI SEN KURTARDIN.

Mistik şair ve Lahor'un hamisi olduğuna inanılan kutsal Sufi Datta Gunc Bukş'un mezarına atıyoruz kendimizi. Bütün müminler onun önünde saygıyla eğıliyor, mezarı, Ravi nehrinin eski yatağında, kentin girişinde görkemle dikili duruyor. İnsanlar toplanmış ve çevremizde artık kulağā tanıdık gelen istek, koro halinde çınlıyor:

"Halk Partisi'yle birleşelim. Halkın yüreğini ve beynini bölen bir kavga ortamı yaratmayalım."

Mustafa'nın adamları, kalabalığı kışkırtmak için Mustafa'nın dev gibi bir portresini dalgalandırıyorlar, diğerklerinin elinde ise, aynı büyüklükte olan Benazir'inki var. Simge apaçık. Basın muhabirleri, Mustafa'nın da Benazir'in portresini sallaması için ısrar ediyorlar; gitgide artan alkışlar altında isteğı yerine getiriyor.

Rahatsızlığını tahmin edebiliyorum. Kalabalık, kendisini "tonton" diye çağıran küçük bir kıızı başkan olarak kabul etmeye zorluyor onu.

– Politik açıdan beni hayatta tutan halk için, bütün çalışanlar için gücüm elverdiğince elimden geleni yapacağım. Halk Partisi benim partimdir. Bu partide çalışanlar ise kardeşlerim sayılır. Ne partiye karşıyım ne de alışanlara. Anlaşmazlığım, partinin yöneticileriyle. Bu anlaşmazlık da aşılabilir!

Uzlaşmadan yana gösteriyor kendisini, ama elinden daha fazlası gelmiyor.

Son ziyaret yerimiz, anneannemin evi. Kendisi iyi değıl, ama bizi görünce bakışı aydınlanıyor. Son yıllarını benim mutluluğum için dua etmekle, Mustafa'nın serbest bırakılması ve en sonunda normal bir yaşam srebilmem için Tanrı'ya yakarmakla geçirdi. Her ikimiz de geri döndük, Mustafa kendi ülkesinde zgr, anneannem ise öylesine mutlu ki, başka hiçbir şeyin önemi yok.

Seçimlere yalnızca on beş gün kaldı, yitirilecek zaman yok. Ertesi sabah erkenden, Mustafa'nın Navaz Şerif adlı bakana karşı savaş başlatacağı seçim bölgesine doğru yola çıkıyoruz.

Üzerimize düşen büyük iş şimdiden cesaretimi kırıyor. Burada kapı kapı dolaşmış, halkın desteğini pek de elde edememiştim. Şimdi ise herkes Mustafa için coşkuyla seferber oluyor. Geliş haberi hızla yayılmış. İnsanlar kendiliklerinden toplanıyorlar, Mustafa ise tam formunda. On bir yıldır hiç ara vermemiş gibi konuşuyor onlarla. Seçmenlerle diyalogunda hiçbir kesiklik yok. Ne kibirli, ne de tutuk; aralarında bir sempati bağı kurmayı çabucak başarıyor. İnsanlardan kendisi için oy istemesine gerek bile kalmıyor, öpücükleri, uzanan elleri verecekleri karşılığın belirtisi.

Sonradan ün kazanacak açıklamayı da burada yapıyor: "Ben Bhutto'nun hizmetindeyim."

Bölgenin Halk Partisi'ni destekleyenlerle dolu olduğunu ve oyları iki aday arasında bölmenin tehlike yaratacağını, bunun ortak düşmanları Navaz Şerif'in işine yarayacağını biliyor. Mustafa, Halk Partisi adayının çekileceğini umuyordu, ama Benazir'in verdiği emir üzerine, aday çekilmeyi reddediyor. Mustafa vazgeçmek zorunda. Bunun, Navaz Şerif'le kaçınılmaz karşılaşmasını erteleyeceğini, hazırlanması gereken daha önemli çatışmalar bulunduğunu söylüyor.

Multan yönünde, Muzaffergarh'a doğru yola çıkıyoruz. Güney Pencap'ta yürüteceğimiz kampanya üzerinde yoğunlaşmalıyız.

Multan'da, beni de yanına alan Mustafa, basına bir açıklamada bulunuyor:

– Bu ülkenin politik yönelimlerini değiştireceğim. Niyetim, halkın da desteğiyle, kokuşmuş generallerin parasıyla burayı satın alan adamdan Pencap'ı kurtarmak.

Muzaffergarh'a karanlıkta varıyoruz. Fenerler ve gaz lambalarıyla aydınlanan binlerce gölge, el çırparak dans ediyor ve çığlıklar atıyor. Virane evlerinden çıkıp paramparça giysileri altında atan yüreklerini bize göstermek için gelmişler. Bunlar, tuvallerime resmini yaptığım ölü bakışlı umutsuz yüzler. Bu kadınlar, bu her şeyden yoksun çocuklar, yaşamımı adamak istediğim sefil kişiler. Pakistan'a ve Mustafa'ya onlar için döndüm.

Burada, kendisini gerçekten evinde hissediyor, onlara adlarıyla sesleniyor. Kadınlar, artık hiçbir önem taşımayan geleneği göz ardı ederek kollarına atılıyor. Mustafa, herkesin babası, kardeşi, oğlu.

Merkezimizi, Mustafa'nın merhum ağabeyi Gazi'nin evinde kuruyoruz. Ama burada geleneksel bir kampanya yürütmesine gerek yok. Nereye gitse, onu görmek isteyenler koşup geliyor. Söylev çekmek yerine, basit ve dürüst insanlarla dostça, içten konuşmalar yapıyor. Seçim bölgesinin en ücra köşelerini bile ziyaret ediyor.

Adaylar arasında, üç kardeşi de yer alıyor. Murtaza baş düşmanı, Rabbani ile Arbi ise ciddi karşıtları. Mustafa, üçüne karşı kampanya yürütmek için beni üzerlerine gönderiyor. Kırsal kalabalıklar, benimle birlikleyken, aynen Mustafa'nın önünde oldukları kadar coşkulu davranıyorlar. Onun Aslan Karısıyım, dolayısıyla önümde eğilmeleri gerekiyor. İhanet konusunu işliyorum. Müslüman Birliği'ni, Ziya'nın bir yarattısı olarak yerin dibine batırıyorum! Mustafa'nın kardeşleri kan bağına ihanet ettiler! 1985'te düşman klanla birleşip ağabeylerini kaçıran kişilerle suç ortaklığı yaptılar! Hapisteyken onu bir kez olsun ziyaret etmediler. Ben, yani karısı, yuvamı terk etmek ve kocam için savaşmak zorunda kaldım! Müslüman Birliği'ne oy atmak, Mustafa'yı on bir yıl boyunca halkından uzak düşüren rejimi kabul etmek anlamına gelecektir!

Seçim günü her türlü gerilimden uzak geçiyor. Televizyondan sonuçları izlemek için uyanık kalıyorum, ama Mustafa uyuyor. Büyük bir çoğunlukla kazandığından emin. Gerçekten de öyle oluyor. Girmek için can attığı millet meclisine de, yerel meclise de seçiliyor. Kardeşi Murtaza'nın hizmetçileri bile oylarını ona verdiler.

Bağımsız aday olan Mustafa'nın kişisel zaferine karşılık, Pencap'ın büyük bir bölümü oyunu Müslüman Birlik için kullandı, böylece kocamın baş düşmanı Navaz Şerif, bakanlık görevinde kalmış oldu.

Halk Partisi sınır boyunca ve Sint'te zafer kazandı; Mustafa Jatoi bile koltuğundan oldu. Bu ise, İslamabat'taki merkezi hükümetin, Pakistan'ın kahraman şehidinin kızı, yeni başbakan Benazir Bhutto tarafından yönetileceği anlamına geliyor.

Bu seçimler, Benazir'i, ülkenin en güçlü politikacısı haline getiriyor. Birçok kişi bunu, Zülfikar Ali Bhutto'nun dirilmesi olarak algılıyor.

Pakistan'a döndüğümde bu yana, ailemle hiçbir bağlantım olmadı. Hâlâ annemin, Londra'da kız kardeşimin çocuklarını ağırlamasına izin vermeyen canavarca tutumunun şokunu yaşıyorum. Ama bu acı dolu anları unutmaya çalışıyorum; annem tam bir cehennem azabı

yaşıyor, değişik bir kadın olup çıktı. Yaşam tarzını yalnızca burjuva göreneklerine ve görüntüye uydurmuş olan annem, şimdi kendini pamparça hissediyor. Onuru, gururu yok oldu. Geçmişteki sert tavrını unutmayacağım, unutamam da, ama bağışlayabilirim. Kuşkusuz ilk kez, bir şeylerin beni ona bağladığını duyumsuyorum.

Millet Meclisi'nin ilk toplantısı öncesinde, ailemi görmek için Karşı'ye gitme kararını alıyoruz. Rubina bizi havaalanında karşıyor, Adile ve kocası, çocukları Lina ve Mohanad'la birlikte ona eşlik ediyorlar. Küçük kardeşimi evliliğinden bu yana görmemiştim.

Annem umutsuz. Buyurgan ve egemen kişiliği sanki eriyip gitmiş. Gergin hatları, parıltısız bakışlarıyla, babamın o kadınla evlendiğini bildiriyor bize. Bu haber benim için bir şok, bir tür ihanet göstergesi. Evliliklerindeki çelişiklere karşın, annemle babam bana her zaman sağlam bir birliktelik oluşturdukları izlenimi vermişlerdi. Şimdi anlıyorum ki, tek yaptıkları evliliklerindeki çatlakları saklamakmış, tıpkı bizimkileri saklamaya çalıştıkları gibi. Annemin babama nasıl hükmettiği, kişiliğini ona nasıl zorla kabul ettirdiği benim için hep bir gizemdi. Uzak çocukluk anılarımda, onları her gün neşeli ve sıcak, babamı da yaşam dolu bir biçimde iştene eve gelirken görüyorum. Ufacık bir çocukken, babam klasik takım elbisesi ve çizgili gömlekleriyle hep kusursuz, olduğundan çok daha iri görünürdü bana. Ancak evden içeri adımını atar atmaz, tavrı değişiverirdi; ciddi, sert bir ifadeyle, biraz tutuk, özlü bir İngilizceyle, onayını beklercesine, günün nasıl geçtiğini anlatırdı anneme. Bir şaka yapacak olursa, annem küçümseyerek dudak bükerti. Babam yaratılış olarak sevgi doluydu, ama anneme ve bize karşı duygularıyla heyecanlarını bastırmak, kendini denetlemek zorundaydı. Tıpkı bizim gibi, onun da annemin kurallarına uyması gerekliydi. Geç kalmayacak, habersiz davetlere katılmayacak, içki içmeyecek, asla. Babamın ailesi basit insanlardı, hepimiz hayrandık onlara, kaba ve bayağı bulan annem dışında. Amcalarımızla halalarımızın ancak kısa ziyaretlerine izin verirdi annem.

Evli kaldıkları süre boyu, babam annemi şımartmış, hiçbir şeyini eksik etmemişti; gerçekten de annem, onun dişıyla tırnağıyla kazandıklarının neredeyse tümünü harcar, karşılığında da hiçbir şey vermezdi. Babam, üst düzey bir yöneticiydi, saygındı, güçlüydü, ama yalnızca evi dışında. Kendi yuvasındayken, annemin hırpalamalarına hedef olurdu.

Bazı geceler, kapalı kapılar ardından onların tartışmalarını din-

lerdim. Annemin sesi hep saldırgandı, babamsa hep özür dilerdi sanki. Annemin hükmü, babamın iş yerinde çalışanlara kadar uzanırdı. Herkes emirlerine uymak zorundaydı. Buzdolabı ya da havalandırma bozulacak olsa, hemen telefon edip onarılması için birisini çağırırdı. İşçiler de ondan bizim kadar korkarlardı. Önünde korkudan tir tir titreyen çok kişi görmüşümdür.

Bir akşam, babamın uşağı Emir Han, efendisine bir şişe Pepsi Cola getirmişti. Babam bunu bir dikişte bitirip yenisini istedi, sonra tualete girdi. Ben de oradaydım, canım öyle çekti ki, dayanamayıp bir yudum içtim; şişe içki doluydu. Babam suç ortağı havasına bürünmek zorunda kaldı:

– Tehmina? Sana güvenebileceğimi biliyorum, annene bir şey söylemezsin, değil mi?

Güvenebilirdi. Ama bunca güçlü bir adamın kendi evinde içki içebilmek için saklandığını görmek hüznü vericiydi. İlişkilerindeki gerginliğin günün birinde bir yerden patlak vereceğini düşünürdüm sık sık. Sonunda olan olmuştu.

Onunla konuşabilme olanağını elde ettiğimde, gerekçelerini açıkladı bana. Annemi kendisini hor görmekle suçluyor, onunla yaşantısının sürekli bir aldatmacaya dayandığını söylüyordu. Gülümseyerek bir itirafta bulundu bana:

– Sabiha ise, beni olduğum gibi kabul ediyor. Annenin istediği gibi büyük adam olmak zorunda değilim artık. Hiçbir zaman büyük adam olmadım.

Üslubundaki yalınlığı anlıyorum. Ama babamın, yaşamının son yıllarında bir bunalım geçirmekte olduğunu ve sorumsuz bir tutum sergilediğini düşünüyorum. Bir aile yetiştirmiş, on sekiz torun sahibi bir büyük babanın, kafa tutmuş olmak için ikinci bir eş alması kabul edilir gibi değil!

Sonuçta, eğriyi doğruyu tarttıktan sonra, ister istemez annemden yana oluyorum. Bu olay büyük bir olasılıkla tanrısal adaletin yerine gelmesi olsa bile, aldatılmış kadın içimde acıma duygusu uyandırıyor. Bu arada o, bana oranla daha şanslı durumda, öbür kadın bütün ailesini yitirmesine yol açmadı ne de olsa. Ama tıpkı benim gibi, o da kırılan onuru ve toplum karşısında küçük düşme kaygısıyla baş etmek durumunda. İçimden bu deneyimi kendisine anımsatmak geçiyor, onu yola getirmek için dayanılmaz bir istek duyuyorum. Ama en iyisi moral açı-

dan destek vererek, doğru ile yanlış arasındaki farkı böylece göstermiş olmak.

Babam beni dinlemek bile istemedi:

– Sırf durumu kurtarmak için, yaşam boyu yalanlar arasında yaşamamı mı istiyorsun? Benim için önemli olan, hakkımda düşüneceklerin değil, kendi yaşantım. Altmış yıldır ilk kez tepki gösteriyorum, anlıyor musun?

Karaşi'ye bu yıpratıcı yolculuğun tek olumlu noktası, Adile oluyor. Öyle değişmiş ki o. En sonunda tam istediğim gibi bir kardeş olmuş. Sevgi dolu; beni yeniden görebildiği için mutlu. Buna karşılık, yeni görüntüm yüzünü ekşitiyor. Güzel giyinmekten niye vazgeçtiğimi, niye beyaz pamuklu giysilerle gümüş takıları yeğlediğimi bir türlü anlayamıyor.

– Hiç değilse makyaj yap! Tırnaklarını boya! diyor.

Mustafa'ya karşı tavrı da değişik. Koket rakip gitmiş, yerine sevgi dolu baldız gelmiş, onunla arasına özenle belli bir mesafe koyuyor.

Ailemin beni artık, kocasının kurtuluşu için durup dinlenmeksiz savaşmış kadın, Tehmina Khar olarak görmesi hoşuma gidiyor. Onların gözünde bir kişilik, görkem sahibiyim ve etkiliyim! Hepsi de, beni övgülere boğmaktan, bana duyduğu saygı ve sevgiyi dile getirmekten çekinmeyen Mustafa'daki değişikliği fark etmiş durumda.

Ailemi bu kargaşayı halletmek üzere baş başa bırakarak Lahor'a dönüyoruz.

Mustafa, bakan Navaz Şerif'le ilk kez karşılaşılıyor ve bana ayrıntılı bir rapor veriyor:

– Çok sinirli, varlığım canını sıkıyor. Bana vaatlerde bulundu. Partisini desteklememi istiyor, Halk Partisi'ne gitmemden korkuyor. Ama bana ne sunabilir ki? İlgilendiğim tek makam, kendisinininki! O da bunu biliyor.

Aslında Mustafa'nın eğilimi Navaz Şerif'in partisi IJI'den yana. Hâlâ "ufaklığa" hiç güven duymuyor. Ona göre, başbakan oluşunu, aile adına borçlu. Televizyondaki ilk konuşmasını dinlerken gülüyor:

– Asla başaramayacak. Merhum babasından söz ederken insanları duygulandırmaya bile çalışmadı. Fırsatı kaçırdı! Hem de ne fırsat!

Oportünist tavrından onu vazgeçirmek isterdim; her iki partiye de uzak durması gerekirdi bence. Meçliste önemli güncel sorunları ele alması, politik yapımızdaki yanlışlardan söz etmesi, karşılıklı kısır

bir zıtlasmaya giden her iki partinin taşkınlıklarına cephe alması için öğüt veriyorum. Mustafa, bağımsız olarak seçildi, olumlu bir rol oynamak konumuna çok yaraşacak. Tek yapacağı şey, gerçeği söyleyerek İngilizlerden miras kalan bu kokuşmuş ve işe yaramayan sistemi değiştirmek için kendi çözümlerini sunmak. Tavrını böyle koyacak olursa, eminim ki ünü doruğuna ulaşacak ve daha da önemlisi, politik açıdan inandırıcılığı artacaktır.

Ne var ki, Mustafa'nın milletin vicdanı olmaya hiç de niyetli olmadığını anlıyorum sonunda. İktidarı istiyor, hem de şimdi.

Millet Meclisi'nde edindiği iki yerden birisini boşaltmak zorunda ve Kot Addu'da yapılacak yerel seçimlerde Jatoi'ye adaylık öneriyor. Benim sezgime göre, bu korkunç bir şey, çünkü Jatoi hükümetin adayı ve seçimleri götürmek için hazırladığımız kampanya da ona karşı.

Jatoi için bu zor bir savaş olacak; Sintli olduğu için, Pencap'ta bir serseri gözüyle bakılıyor kendisine. Mustafa, insanları yabancı dostunun lehine çevirmekte oldukça zorlanacak. Bu adaylık, Benazir'in Halk Partisi'ni çökertmeyi amaçlayan bir taktik. Bence aynı zamanda bu, yöneticilere, özellikle de Benazir'e, destek bekleyerek hapisten uzattığı elin reddedilişine Mustafa'nın verdiği yanıt. Onlara bir tür uyarıda bulunmak istiyor: "Pencap'ta bir Sintliyi seçtirebilirim ben. Onu, size karşı bir alternatif olarak meclise gönderiyorum, küçükhanım BHUTTO!"

Mustafa'nın benim ya da yeni görüntüm karşısında bir tür kıskançlık duyduğunu sezinlemeye başlıyorum ister istemez. Ne zaman bir gazeteci benim ya da politik geleceğim hakkında bir soru sorsa, rahatsız olup soruyu savuşturuyor. Oysa ona karşı hiçbir tehdit oluşturmuyorum, hatta gölgeye geri döndüğüm için de hoşnutum. Ama politik açıdan kat ettiğimiz yola o, bir tür yarışma gözüyle bakıyor sanki. Günün birinde, bir basın toplantısının ardından, yabancı bir gazeteci şaka olsun diye bir yorum yapınca, durum açıklığa kavuşuyor:

– Karınız güzel konuşuyor! Basın toplantılarında onun sizden daha başarılı olduğunu biliyor muydunuz, Sayın Khar?

Eğer bakışlarıyla birisini kovabilseydi, gazeteci kalkmakta olan ilk uçakta bulurdu kendisini!

Basınla ilişkilerinde, Mustafa, serbest bırakılması sürecindeki işlevimi dile getirmekten düzenli bir biçimde kaçınıyor. Beni halkın bel-leğinden silmek istiyor. Bunu fark eden tek kişi ben değilim, çok sayı-

da taraftar ve gazeteci de aynı düşünceyi paylaşıyor. Bana ya da politik eylemlerime değinildikçe, Mustafa ırkılıyor.

Gereksinim duyduğu alanın tümünü Mustafa'ya bırakıp, sakın sakın sahneden çekilme kararını alıyorum. Ama kişiliğindeki boşlukları da görüyorum. Açıkça uzlaşmalara başladı ve bunlara karşı olduğumu da biliyor. Çevresinde, gitgide artan sayıda fırsatçıların, şu son yıllarda var olmayan yüzlerin biriktiğini gözlemliyorum. Kendilerini ondan soyutlamış, sinsice yolunun üstüne çıkmış olan kardeşleri, hatta basın toplantılarında "sahte biraderler" adını taktığı... o kardeşleri, yine müttelikleri oldu. Buna karşılık, onun serbest bırakılması için yürüttüğüm kampanyada bana yardımcı olan çok sayıda sadık militanı göz ardı ediyor. Sacit, Şudri Hanif ve uzun savaşında rol oynamış bir çok kişi, hüzünlü ve anlam dolu bakışlarına aynı karşılığı veriyorlar.

Onca zamandır beklemiş olduğumuz adamı yitirmek üzereyiz.

30

Jatoi'nin seçim kampanyası farfaralı başlıyor. Politikaya yeni bu-
laşmış bir izleyici için, bu harika bir çatışma. Jatoi, yıldız başbakan Be-
nazir Bhutto'ya karşı güçlü lider rolünü oynuyor, Mustafa ise kendini
kral yaratan kişi sanıyor. Şaşırtıcı bir görüntü.

Bu şenlik fişegine hayran kalanlar arasında, Adile ve Jatoi ile ak-
rabalık ilişkisi bulunan kocası Matlub da yer alıyor. Manzarayı yerin-
den izlemek için bizim eve gelmek istiyorlar ve bu, son derece duyarlı
bir sorun yaratıyor. Kız kardeşimin Mustafa ile ilişkisini, konu tabu
olarak kalmış olsa da, birçok kişi hâlâ anımsıyor. Gündelik yaşıntıma
bir kez daha yerleşmesini hiç istemiyorum. Onun karşısında tek başı-
ma kalmamak için, Zarmina'yı da kocası Riaz'la birlikte gelmeleri ko-
nusunda ikna etmeye çalışıyorum. Ancak Riaz karşı koyuyor, gerekçe-
si ise, karısının ve onurunun güvenliğini sarsacak kadar fazla sayıda
erkek bulunması! Zarmina üzüntülü:

– Yanına gelmeyi çok isterdim, ama kocam kararından dönmü-
yor.

– Adile'ye de söyle bunu. Belki de kocası aynı gerekçeyle onun
da gelmesini engeller.

Küçük oyunum işe yaramıyor. Tam tersine, Adile, Zarmina ile Riaz'ın kendisine eşlik etmeleri konusunda ısrar ediyor. Erkekler dışarıda işleriyle ilgilenirken, üç kardeşin birbirlerine anlatacak çok şeyleri olur. Fırsatı kaçırmamalıyız, diyor.

– Dinle beni Tehmina, mutlaka görüşmeliyiz, düzeltmem gereken öyle çok şey var ki. Bütün zamanımızı telefonda geçiremeyiz. Matlub ile ailesi hakkında sana anlatacağım bir sürü şey var, sen de öyle olağanüstü olaylar yaşadın ki...

Adile bir şey isterse... sonunda bana sunmak istediği kardeşçe dostluktan duyduğum kuşkuyu hissetmesin diye boyun eğiyorum.

Öğlene doğru, kuaförden yeni çıkmış, süslü püslü ipek şifonlu giysilerle çıkıp geliyor. Bakışı da Hollywood tarzı: renkli kontakt lensler takmış. Mavi gözlü kız kardeşim bana garip görünüyor. Rahatsızlık duysam da, güleryüz gösteriyorum. Öte yandan, Matlub seçim kampanyasına hızla alışıyor ve yaşam bir düzene giriyor.

Sabahları, üç erkek seçmen avına çıkıyorlar. Gün boyu, Mustafa'nın kocaman ailesinin kadınları bizimle birlikte evlilik, çocuklar ve genellikle ev işleriyle ilgili konularda gevezelik etmek üzere evimize doluşuyorlar. Çok konuşuyor, çok gülüyoruz ve bir gün öğleden sonra, şaka olsun diye, geceleyin de rahat edebilmek amacıyla, kocalarımızın bardağına birer sakinleştirici hap atmayı öneriyoruz.

Akşama doğru, Adile odasına çekiliyor. Erkeklerin dönüşünden az önce, tam yemek saatinde dışarı çıkıyor. Bir yıldız gibi makyajlı, saçları yapılı, mavi lensler de dahil tepeden tırnağa bambaşka bir kıklıkta. Basit bir aile yemeği için gerçekten de abartılı bir durum bu. Geceyi Mustafa'ya kaçamak özel ilgi göstererek, yüreği ağzında politik olayları dinleyerek geçiriyor. O da bundan pek hoşlanıyor.

Kardeşimi bir kenara çekiyorum:

– Adile, akşam yemeği için süsleneceğim diye bu kadar uğraşmana değmez, burada herkes yalındır.

– Yanılıyorsun! Akşamları giyinmek hoş bir şeydir, hem seni güzel görmek Mustafa'nın hakkı, yaşlı bir kadına benzemeye başladın, biliyor musun!

Taş gediğini buluyor. Kız kardeşinizin sizi canevinizden vurması hiçbir şeye benzemez. Hemen ardından, kendime çeki düzen vermek için çaba harcıyorum. Kolay da olmuyor, alışkanlığımı yitirmişim. Artık o dönemi aştığımı sanıyordum. Ama göz göre göre Adile'nin bütün dikkatleri üzerine çekmesine izin verecek değilim.

Yaşantıma yeniden karışmaya başlıyor sanki. Örneğin bir gün, Mustafa'nın hoşlanmadığı yeni arkadaşlarımdan söz etme hatasını işliyorum. Üzerine basa basa da, "Kocam onlardan nefret eder" diyorum.

Aynı akşam, söylediklerimi kelimesi kelimesine "saf saf" Mustafa'ya tekrarladığımı duyuyorum, bu arada ben yandaki odadayım. Geç saatlerde, Mustafa bana kızıyor ve sırtımda çok iyi bildiğim bir ürperme hissediyorum. Eski günler geri geldi! Bunu hissediyorum. Yüzümdeki kuşkuyu okuyan Mustafa, önce temiz yüreklilikle beni yatıştırma-ya çalışıyor:

– Bence o, aramızda olay çıkarmaya çalışıyor. Kavga etmemizi istiyor. Oyuna gelmeyelim.

Ama günler geçtikçe, önsezim beni yanıltmıyor. Mustafa'nın dikkatini çekmek için Adile'nin yaptığı bütün hareketlerin, küçücük ayırtımların, manevraların farkına varıyorum. Sonra, onun da aynı şeyleri yaptığını görüyorum; ona doğru bir, iki üç küçük adım atıyor. Politika ve zorlukların bizi kaynaştırdığını sanıyordum, ama çimento yeterince sağlam değilmiş. Meydanı ona bırakıp politikadan elimi eteğimi çektiğimde zaten paramparça olmuştu. Adile de şimdi, bize kalan tek şeyi, kişisel ilişkilerimizi hedef alıyor. Mustafa, beyaz elbiselerimle dalga geçmeye başlıyor. Kardeşimin saldırgan baştan çıkarıcı tuzağına düşmek üzere. İşaretler henüz hafif, ama gözle görülebilir düzeyde, bunların farkına varan tek kişi de ben değilim.

Patavatsızlığı en çok sabahları rahatsız ediyor beni. Adile erken saatlerde odamızda belirip Mustafa'nın varlığını fark etmemiş gibi yaparak benimle konuşmak için yatağa oturuyor. Aslında, yogasını yaparken onu izlemeye geliyor.

Garip bir şekilde, geçmişini yeniden yaşadığım duygusuna kapılıyorum. Geçmişini unutmaya çalıştıkça, o gelip yakama yapışıyor. Sanki şimdiki zamanın bir parçası oldu. Sinirleniyorum, mantıklı düşünemiyorum, bunalıyorum, ne halde olduğumu bile bilmiyorum. Valium haplarına gitgide daha fazla gereksinim duyuyorum. Yeniden başlıyorum...

Arada bir, kampanyada erkeklere eşlik ediyoruz. Kot Addu'daki konuşma kürsüsünde, Ziya'nın adamı Navaz Şerif ve aday Jatoi'nin yanında ayakta duran Mustafa'yı izliyorum. Halka daha iyi bir gelecek vaat ediyor ve coşkuyla açıklamada bulunuyor:

– Bana ve onuruma saygı gereği, Bay Jatoi bana verdiğiniz oylardan daha azını hak etmiyor!

Bu bana içi boş bir mantık gibi geliyor ama, kalabalık alkış tutuyor.

Kadınlarla ilgilenmem, onlarla konuşmam için sürekli beni dürtüklüyor. Artık politikaya bulaşmak istemiyorum. Bir kez daha, resme sığıyorum. Bir kadın yüzüne başladım, tanıdık hatlar belirliyor tuval üzerinde, sonra geniş fırça darbeleriyle, içgüdüyle, tam olarak bilincinde olmadan, onun yerine tuvalin ortasına başka bir konu işliyorum ve başlangıçtaki yüz, yavaş yavaş gölgede yok oluyor.

Yaptığımı seyrediyorum ve birdenbire, bir elektrik şoku geçirmiş gibi, kendi portremi yapmış olduğumu fark ediyorum. Gölgeye geri döndüm.

Seçim günü, ben istemesem de, Mustafa seçim sandıklarını do-laşmamız için ısrar ediyor. Arabayla yola çıkıyoruz. Matlub, Mustafa'nın yanında önde, Adile ile ben de arkada oturuyoruz.

O gün, yeni bir görüntüyle karşılaşıyorum. Mustafa, Adile karşısında bütün politik çekiciliğini ve karizmasını kullanıyor. Biraz da abartıyor, bütün starların yerini almak isteyen kötü bir dublör gibi tıpkı. Ama işe yarıyor. Adile hayranlıktan pırıl pırıl gözlerini açıyor, yüzü şekilden şekle giriyor. Tutkun, heyecanlı, cazibe altında.

Cazibe... Bu korkunç güçten daha yeni kurtuldum. Mustafa'nın korkunç cazibesi Adile'nin hüznü ve sıkıcı kocasıyla karşılaştırılacak gibi değil. Koyun Matlub, Pencap Aslanı'na karşı. Birkaç yıl önce, Enis darbeyi kaldıramamıştı.

Dönüş yolu sanki bir sonsuzluk kadar uzun sürdü. Bir deliğe girip saklanmak, bana sürekli geçmiş anımsatan bu dünyadan kaçmak istirdim. Çünkü şimdiden devamını biliyorum.

Evde yalnız kaldığımız anda, Mustafa saldırgan bir ifadeyle soruyor:

– Ne oluyor? Sürekli keyifsizsin. Surat asıyorsun. Zamanın ağlayıp sızlamakla geçiyor, devamlı yakınıyorsun! Hiç hoşnut olmuyorsun!

Bir süre bana kuşkulu bir ifadeyle bakıyor, sonra kocaman kızgın adımlarla dışarı çıkıyor.

Yemek saati yaklaştığından, kendime biraz çekidüzen vermek için odama gidiyorum, ama aynanın karşısına geçip Adile gibi güzelleşecek yerde, gözyaşları içinde yatağa yığılıyorum.

Ne kadar zaman geçiyor bilmiyorum, sonra Adile sakın sakın

odama giriyor. Parlak satenden yeni bir giysi var üzerinde. Suçlu bakışının üzerine konan kontak lensler tıpkı pırıltılı bir maske gibi.

Bir dakika sessizlik oluyor sonra ikimizden biri tek bir sözcük bile söylemeden Mustafa da giriyor odaya. Öfke içinde; davetliler çoktan gelmiş. Umurumda bile değil.

– Beklesinler. Beni rahat bırakın ve odamdan çıkın.

– *Senin* odan mı? Her önüne gelenden *odamızdan* çıkmasını isteyemezsin!

Adile omuz silkerek acımasız bir ses tonuyla araya giriyor:

– Neden isteyemesin, Mustafa? Burası onun odası...

Daha fazla etki yaratmak için duraklıyor.

– Öyle değil mi?

Her ikisi de, duyarsız yüzlerinin saklayamadığı bir ironi ifadesiyle bakıyorlar bana. Açıkça benimle alay ediyorlar. Acılara, aşağılanmalara, gerçek sevgi yoksunluğuna dayanabilmek için onca yıl kendi başıma sürdürdüğüm yavaş ve sabırlı çabalardan sonra kendimi toparlamayı becerebilmişken, birden binlerce parçaya bölünüyorum. Tam o anda, tıpkı bir kum kalesi gibi paramparça dağılıyorum.

Yemeğe katılabilmek için yeterince parçamı bir araya getirmeyi, konuşmaları nazikçe dinlermiş gibi, yemek yermiş gibi, oradaymış gibi yapmayı başarıyorum, oysa yüreğimde bir fırtına kopmak üzere. Oysa tehdit edici bulutlar bir araya gelmekte. Tıpkı ormanda yıldırım düşeceği sırada kuşların birdenbire susuşu, tek bir yaprağın bile kımıldamayışı ve havanın elektrik yüklü oluşu gibi...

Kimse durumun farkında değil. Aniden Mustafa'nın sesi yükseliyor:

– Tehmina, yeter artık! Bu beyaz giysilerinle bir nineye benziyorsun!

Benimle hiçbir cinsel ilişkisi olmadığı vurgulamak için mi "nine" sözcüğünü kullandı? Adile'ye, "Görüyorsun ya, ben bekâрім" mı demek istiyor?

Davetliler gitti, Adile kavgamızın tek tanığı, zaten bu bir kavga bile değil. Mustafa yapmacıklı bir havaya bürünüyor:

– Tehmina, artık seninle yaşayamam. Keyifsizliğinle beni bunalıyorsun. Seninle mutsuz oluyorum.

Bu, sözüne inanılır bir Mustafa değil. Çok daha iyisini yapabileceğini biliyorum. Ama onun seslenişi bana değil. Bu sözleri Adile'ye yönelik, kendi açısından, yeni bir ilişkiye hazır olduğunu belirtmek is-

tiyor ona. Dolayısıyla verebileceğim bir karşılık yok. Cümlesi havada kalıyor ve odayı terk ediyor.

Davul ve alkış sesleri çınlıyor, Jatoi, 60.000 oyla seçildi. Tam Mustafa'nın almış olduğu oy sayısı. Bu da, onun hâlâ halkına ege-men güçlü Aslan oluşunun kanıtı. Kutlamalar çabucak bitiyor ve Adile'nin etrafta bulunmadığından emin olduktan sonra, Mustafa yanıma geliyor. Şimdi de önümde çıkışa hazırlanıyor:

– Tehmina, artık sana kötü davranmayacağım. Bu büyük an, senin eserin. Sen olmasan, hiçbir şey gerçekleşemezdi. Sensiz bir hiçim ben. Bu zafer sana ait. Her şeyi sana borçluyum. Bağışla beni. Belki de Adile'nin varlığı yüzünden dün biraz şaşkındım, o lanet geçmiş bana birlikte yaşadığımız dehşeti anımsatıyordu. Bu kadından kurtulmalıyız. O, kötülüğün ta kendisi. Sıfırdan başlayalım.

Adile'yi bulup getiriyor ve ayaklarıma kapıyor:

– Özür dilerim, Tehmina.

Sonra kardeşime dönüyor.

– Her şeyi ona borçluyum. Hiçbir şey bana bunu unutturamaz.

Ne yapmalı? Hangi Mustafa'ya inanmalıyım? İflah olmaz kadın düşkününe mi, yoksa ayaklarımın dibinde günah çıkarana mı? Yazık ki, kararım belli. Bu adamın hakaretlerine, aşırılıklarına, yalanlarına ve şiddetine yıllar boyu katlandım. Dört çocuğunu taşıdım karnımda. Onu hapisten kurtarmak için gücümün ötesinde çalıştım, çünkü bir insan olarak kendisine inanmasam bile, politik mesajına yürekten inanıyordum. Oysa, bu mesaj bile gitgide iç karartıcı olmaya başladı. Ama ben hâlâ inanıyorum, gönülden bağlılığım hiç değişmedi. Onu terk etmeli miyim? Çocuklarımla geleceğini tehlikeye atmalı mıyım?

Çocuklar... beni alabildiğine korkutan en önemli sorun bu. Olup bitenler yüzünden Mustafa'yı şimdi terk edecek olursam, çocuklar ne duruma düşer? İngiltere'deyken, çocuk kaçırma suçuyla yargılanmak pahasına yasalara karşı çıkabilecek kadar gözü kara olduğunu gördüm! Burada durum çok daha beter; Pakistan'dayız, bu ülkede çocukların sahibi erkektir. Hem de nasıl sahip! Çevremde gördüğüm her şey, onun gücünü ve erkini vurguluyor.

Gidemem. Öyleyse günah çıkaran Mustafa'ya inanmak için elimden geleni yapacağım.

Jatoi'nin zaferini Multan'da kutlamak için Kod Addu'dan yola çı-

kıyıyoruz. Eltim Şahide ile kocası bizi davet ettiler, daha önce de evlerinde çocuklarla birlikte uzun süre kalmıştık.

Adile'nin bebeği hasta, evde kalıp onunla ilgilense çok daha iyi olacak, hem de fazlasıyla göze çarptığımızı düşünüyorum. Ama bu akşam yine zorla aramıza katılıyor.

Odamızdaki kanepenin üstünde oturuyorum, Mustafa ise yatağa uzandı. Tam o sırada yeşil saten elbisesi, boynunda zümrüt kolyesi, kulaklarından sarkan küpeleriyle Adile giriyor içeri rahat adımlarla. Mustafa obur bir ifadeyle onu övgüye boğuyor:

– Şimdi tam bir kadın olmuşsun, gerçekten!

Adile bana dönüyor:

– Eltin seni görmek istiyor.

– Buraya gelsin.

– Gelmesini ben de söyledim, ama seninle yalnız konuşmak için ısrar ediyor.

Onları bu odada baş başa bırakmak gelmiyor içimden, ama kuşku görünmek de istemiyorum. Dışarı çıkıp salonda Şahide'yi buluyor ve onu çabucak odaya getiriyorum.

Çok geç. Uzun süre yalnız kalmadılar ama, kesinlikle bir şeyler geçmiş aralarında, çünkü gelişimiz ani bir suskunluğa neden oluyor.

Akşam geç saatlerde bir hata yapıyorum... dalgınlıkla bir şeyi yanlış bir yere kaldırıyorum. Mustafa, geçmişteki gibi bir tepki gösteriyor. Tıpkı eski evcil canavar gibi bana haykırıyor. Hakaretler yağıyor ve ben hiçbir şey söylemeden boyun eğiyorum. Şimdilik. Adile'nin çekip gitmesini bekliyorum, kocamla birbirimize düştüğümüzü görme keyfini yaşatmak istemiyorum ona. Dışarı çıkar çıkmaz da, patlayıveriyorum. Ama o, daha da yüksek sesle bağırıyor:

– Ağlayıp sızlanmalarından bıktım artık! Sürekli baskı altındayım. Aşırı iştah var, isterik bir kadının canımı sıkmasına izin veremem!

Hemen ardından başucu lambasını kapatıp uyumak için bana sırtını dönüyor.

Tükenmiş, kırgın, canım burnumda, banyoya kapanıp ağlıyorum. Neden buradayım, bunlara ne diye katlanıyorum, diye kendi kendime sorarak aynaya bakıyorum. Niye kölesi oldum yine bu adamın? Bu bu kalemunun, bu hilebazın, bu yalancının!

Değiştığimi, her ikimizin de değiştiğini sanıyordum. Ama işte aniden, eski Mustafa, zalim Mustafa geri döndü, bense buna hazır değildim...

Soğuk bir savaş başlıyor.

Ertesi gün, bizi Lahor'a geri getiren uçakta, mutsuz Mustafa oturuyor yanımda.

– Tehmina, sen artık bana inanmıyorsun. Böyle yaşayamam. Karımla huzurlu bir yaşantıya gereksinimim var.

– Nasıl huzurlu bir yaşam sürebilirsin ki? Boş yere kötülük etmekten kendini alamıyorsun. Mutsuz olduğumu pek güzel görüyorsun. Artık sana güvenemem, çünkü saman altından su yürütüyorsun.

– Bana inanmalısın, bunu yapabilirsin. Dün akşam sen odadan çıktığında Adile bana ne söyledi biliyor musun?

Kuşkudan ağzım açık kalarak, duymak istediğimden pek de emin olamadan bakakalıyorum, ama sevecen bir gülümsemeyle üzerime eğiliyor.

– Senin bana verdiğin yemekleri yemememi söyledi... Galiba beni zehirlemeye niyetliymişsin!

Soluğum kesiliyor. Mustafa olayların ayrıntılarını anlatırken, birden anlayıveriyorum! Seçim kampanyası sırasında kadın kadına aramızda geçen aptalca konuşmayı Adile başka yöne çekmiş! Gece boyu gevezelik etmemize izin versinler diye kocalarımıza Valium hapi yutmak gerektiğini konuşmuştuk ya hani! Bunu bile kullanabiliyor.

Adile hâlâ şımarık pis bir çocuk, tam bir kurnaz büyücü. Elinden geleni ardına koymuyor ve Mustafa da onun üstünlük sağlamasına izin veriyor; keyfince manevra yapmasına aptalca olanak tanıyor. Bu budala kızı nasıl dinleyebilir?

– Bunların hepsi saçmalık, Tehmina, bir saniye bile inanmadım ona.

Her şeyden tiksiniyorum. Hem de nasıl tiksiniyorum!

Lahor'a dönünce, gitgide daha fazla resme sığınıyorum. Özellikle de Mustafa, zavallı dai Ayşe gibi hükmedemediği Şügüfte'yi göndermeye karar verdikten sonra. Şügüfte yeni kuşaktan. Hepimiz üzülyoruz, en çok da, babasını hapisten çıkarmak için koşuşturduğum sıralarda ona fazlasıyla bağlanan Hamza etkileniyor. Çok şükür ki Şügüfte, iyi bir evde, uygar insanların yanında iş bulduğunu söylüyor bana.

Annemiz hâlâ kırgın, şoku bir türlü atlatamıyor. Minu Londra'da, ama diğer üç kız kardeşimle birlikte durumu düzeltebilmek umuduyla, öteki kadın Sabiha Hasan'ı görmeye karar veriyoruz. Zarmina'yla birlikte uçakla Karaşi'ye gidiyoruz, Rubina bizi havaalanında

karşılayıp evine götürüyor. Adile'yi beklerken de, seçim kampanyası sırasında Kot Addu'da olup bitenlerden söz ediyoruz. Küçük kardeşin tavrı hepimizin midasını bulandırıyor ama aslında bizi hiç de şaşırtmıyor. Erkeklerin yanında koketlik taslamaktan geri kalamaz o. Her zamanki gibi yine gecikti, bir süre sonra telefonla evinden arıyoruz, ama hat sürekli meşgul. İlgüdüyle Mustafa'yı aramak geliyor aklıma; hat yine meşgul. Bir, bir daha toplanınca, sefil bir çift çıkıyor ortaya.

Halletmemiz gereken bir iş var ve onu beklemeden gitmeye karar veriyoruz. Tam kapıdan çıkarken, Adile geliyor hızlı hızlı.

Annemin davasını savunmak için babamın "öteki kadını"nı görmeye kocamın "öteki kadını" eşliğinde gitmek ne ironi ama! Aynı koşullardayken beni kimse savunmamıştı, hele hele annem hiç.

Rubina, Zarmina ve ben, kadınla görüşürken diplomatik bir yol deniyor, saldırgan olmadan, onun bir yuvayı yıkmak üzere olduğunu, bu yuvaya annemin yıllar boyu kol kanat gerdiğini anlatmaya çalışıyoruz. Ama Adile, yararsız ve kıskırtıcı bir kabalık sergiliyor. Sabiha Hasan'ı köşeye sıkıştırmak, yerin dibine batırmak istiyor. Bu konuşma zaten yeterince zordu ve hassas davranmak zorundaydık. Adile dönüş yolu boyunca sert bir azar işitiyor.

Şeytanca tasarısı su gibi berrak. Anneme ve bize karşı kinlendirmek için kadını sürekli kıskırttı. Babam annemi terk ederse, Adile de Mustafa'yla yeniden ilişkiye girip evliliğimi bozmak için her türlü bahaneyi elde etmiş olacak. Ailesini terk eden bir adama hiçbir şey borçlu olmadığını öne sürerek babamdan öç alıyormuş gibi yapacak. Geçimsizlik yaratmak en iyi becerdiği iş zaten. Babamız umursamıyorsa, ne diye kendisi aile onurunu için kaygılsın? En kötüsü de, annemin Adile'ye destek vereceğini biliyor olmamız. En sevdiği küçük yavrusunun iğrenç niyetinden kuşku bile duymayacak. Tam tersine, Adile onun gözünde, kendisini savunabilecek, rakibesini çamura sürükleyebilecek tek kızı olarak kalacak; babamızın densizliklerine karşı ona müttefiği gözüyle bakacak. Böylece babam bir bahane olacak ve karşılıklı dalaverelerin çapraz ateş hattında kalan da ben olacağım.

Ailem Pakistan toplumu içinde başlıbaşına bir evren; yalanların, tuzakların, arkadan konuşmaların, sırta indirilen darbelerin geliştiği o kendine özgü toplumsal tavrın bir yansıması. Kural gayet basit: Ne istersen yap ama belli etme. Yalan bizde neredeyse bir sanattır! İkiyüzlülük baş tacı edilir. Dağ uzaktan güzel görünür ama mağaraları ve yer altı iğrenç bir çirkef kaynağıdır.

Başkanlık seçimleri yaklaşıyor. Mevcut adaylar, Gulam İshak Han ile Naipzade Nusrullah Han. Birincisi, eski Ziya rejimine son derece bağlı olan gerici bir bürokrat. İkincisi ise, Mustafa hapiste kaldığı sürece bizimle işbirliğine çok yatkın olan gerçek bir ilerici, tam bir demokrat.

Seçmen sandığından geri dönen Mustafa, oyunu bu sonuncuya verdiğine yemin ediyor. Telefon çalıyor; arayan, kendisine oy verdiği için teşekkür etmek isteyen Gulam İshak Han! Mustafa bana yalan söyledi, ama en korkuncu, bir kez daha ilkelerini çiğnemiş olması. Bu olay ona olan güvenimi biraz daha sarsıyor.

Gulam İshak Han seçilirse, tıpkı selefi gibi elinde sınırsız bir güç bulunduracak ve ordu devlet içinde devlet olmayı sürdürecektir. Ülke ise başlangıç hanesine geri dönecek.

31

Jatoi ve Khar kardeşlerle karılarının eşliğinde, Suudi Arabistan'a yolculuğa çıkıyoruz. Kot Addu seçimlerinde Jatoi'nin başarısı için şükran duyularımızı belirtmek için Mekke'de hacca gidiyoruz. Şu aralar politika beni ilgilendirmiyor, kendim için dua edeceğim. Mustafa ile sorunlarım sona ersin diye Allah'tan yardım dileyeceğim. Bana acısın diye ona yakaracağım, çünkü artık ihanet ve hakarete katlanacak gücüm kalmadı.

Görevimizi yerine getirdikten sonra, içinden çıkılması zor bir işi düzeltmek için Londra'ya gidiyoruz. Çocukların kaçırılması sırasında beni temsil eden avukat, ücretini alabilmek için mahkemeye başvurdu. O dönemde, ödeme yapmayı annemle babam üstlenmişlerdi, ben Mustafa'yla barışınca da sonradan yan çizdiler.

Avukat 50.000 sterlin istiyor ve kentteki dairemizle kır evimizden oluşan İngiltere'deki mal varlığımıza el koymakla tehdit ediyor bizi. Mustafa'nın bu adamla yaptığı pazarlığı izliyorum.

– Size bir de ödeme mi yapacağım! Hava alırsınız! Bir bu eksikti! Müşteriniz burada, yanımda oturuyor. Ne beni köşeye kıştırabilirdiniz, ne tutuklattırdınız, ne de çocukları ele geçirebildiniz! Çaresiz, bana geri dönmek zorunda kaldı! Bir de ücret mi istiyorsunuz?

Ama avukat direniyor; yasa ondan yana, ücret ödenmek zorunda ve Mustafa ödemeyecek olursa, bize haber bile vermeden mal varlığına el koyma hakkına sahip. Davanın kapanmasına avukatın başarısızlığının neden olduğunu düşünen Mustafa, fiyatın düşürülmesi için ısrar ediyor. Sonunda 35.000 sterlin üzerinde anlaşıyorlar. Bu para Mustafa'nın olduğu kadar benim de cebimden çıkıyor, ama bize çek-tirdiklerini ödemek zorunda kaldığını görmek bana büyük bir zevk veriyor. Şöyle ya da böyle, ne de olsa sorumlu olan o! Kendi tutuklama emri için ödeme yaparken, bıyık altından gülümsüyorum! Çek yazılırken, acı acı şöyle söyleniyorum kendi kendime:

– Görüyorsun ya Tehmina, bu adam için 35.000 sterlin ettiğini görmek bile rahatlatıcı!

Pakistan'a dönüşte, anneannemin akciğer kanserinden ölmek üzere olduğunu öğreniyorum. Belki de yalnızca iki ay daha yaşayabilecek. Lahor'da dayımın evinde bir araya geliyoruz, ailenin anası son günlerini burada bekliyor.

Adile'de en ufak bir sağduyu yok. Bizi bir araya getiren koşullara hiç saygı duymuyor. Anneannemiz can çekişirken, süslenip püslenerek herkese tepeden bakıyor. Varlığından rahatsız oluyorum, ama özel olarak ona karşı çıkmanın sırası değil. Dolayısıyla da, katlanacağım.

Bir gün, Mustafa'nın beni dayımın evinden saat 14.00'te alması gerekiyordu; önemli bir politik işi dolayısıyla gecikeceğini söylemek için telefon ediyor. Adile'nin bir saat önce anneannemin arabası ve sürücüsüyle birlikte çıkıp gittiğini ancak o an fark ediyorum. Bu rastlantı, benim gibi Zarmina'yı da kuşkulandırıyor.

Sürücü, Adile'yi bir kitabevinin önünde bıraktığını anlatıyor bize. Kendisini beklememesini söylemiş. Çok garip, çünkü içimizden Lahor'da oturanlar bile, altında kendi aracı olmadan kent içinde asla bir yerden bir yere gitmezler. Toplu taşıma, bizde tam bir serüvendir ve karanlık bastığında, sokaklarda kimseler yoktur, tek bir eski püskü taksi bile.

Zarmina bana bakıyor, ben ona bakıyorum... politik işler bahane. İki yatıştırıcı hap almak için banyoya giriyorum. Bu olmasa dayanmam, bazen beynimin kafatasımda gelişigüzel yüzdüğü izlenimine kapılıyorum.

Adile saat 19.30'a doğru geri dönüyor, kısa süre sonra da Musta-

fa beliriyor. Yine onlarla yüzleşmekten aciz hissediyorum kendimi. Babam, bir uyuşturucu bağımlısına benzediğimi söylüyor, zavallı anneannem bile ne halde olduğumun farkında. İçimi okuyabilen, sakladığım duygularımı keşfedebilen tek kişi o.

– Neler oluyor, Tehmina?

– Benim için dua et, anneanne. Ne tür bir dalavere döndüğünü tam olarak bilmiyorum, ama senin dualarına gereksinimim var.

Anneannem iyice sararıyor, hiç olmadığı kadar zayıf görünüyor bana. Biliyor, tahmin etti... Adile yine iş başında!

Anneannem bana her zaman destek oldu, otoritesi de evde hep egemendi. Üzerime çullanmak, yıllar boyu edindiğim kişiliği düzenli bir biçimde yok etmek için Mustafa'nın onun ölümünü beklediğini tahmin ediyorum. Bir Mustafa Khar, yetişkin, bilinçli ve kendi varlığıyla başa çıkabilen bir kadınla yaşayamaz. Korkak ve sinir hastası bir çocuğa dönüştürmesi gerekir onu. Adile bu iş için kusursuz bir araç; gençliği ve baştan çıkarıcılığıyla beni eski konumuma döndürmek için gereken her şeye sahip. Mahvolmuş durumdayım.

Annecannem yavaşça ölüme doğru kayıyor. Evliliğim de yavaş yavaş son buluyor.

Hastaneye götürülüyor ve onu çok sevdiğimi bilsin diye, acıya karşı bu son kavgasında ona destek olmak için, ölüm öncesinde yanındayım.

Haber vermek için eve telefon ettiğimde, hatta birisinin konuştuğunu duyuyorum. Mustafa'nın sesi bu, ama karşısında kim olduğunu anlayamıyorum. Onun sözleri geliyor kulağıma:

– Hatta birisi var, seni sonra ararım.

Annemle Adile, Zarmina'nın evinde kalıyorlar, ondan telefonu denetlemesini istiyorum. Sonra zavallı anneannemin yanına dönüp sırtını ovarak, buz gibi ellerini tutarak elimden geldiğince onu rahatlatmaya çalışıyorum... onun için dua ediyor, kuşkularım doğru çıkmasın diye yakarıyorum.

Zarmina hastaneye geliyor ve anneannemin başucunda, yanıma oturuyor. Kulağıma fısıldıyor:

– Üst kattan telefonu açıp dinledim, arayan Adile değildi. Sakin ol.

– Mümkün değil! Kimdi peki?

Gözlerini indiriyor, yüzü gerilip sararıyor, hasta gibi bir hali var. Umutsuzca fısıldıyorum:

– Zarmina, yalvarırım söyle bana!

– Adile.

Zarmina midelerini tutuyor, yüzü sapsarı ve zorlanarak konuşuyor.

– Sana söylememeye niyetliydim, bu durum beni hasta ediyor, ama başaramıyorum. Bu akşam buluşmayı kararlaştırdılar... tam da anneannemiz ölmek üzereyken!

Zarmina kusmak için tuvalete koşuyor. Ne garip, Zarmina'nın tepkisi fiziksel, oysa ben yıldırımla vurulmuş, kurumuş gibiyim. Çölde ölü bir çiçeğim.

Ancak aynı gün öğleden sonra tasarıları suya düşüyor. Büyükanneceğim ölmek üzere olduğunu anlayınca, son bir mesaj iletmek üzere aileyi çevresine toplayacak gücü buluyor kendisinde. Zayıf ve soluk soluğa sesiyle ve büyük bir ciddiyetle şöyle diyor:

– Duy sesimi Tanrım, Tehmina'ya acı çektireni cezalandır, yüreğini acıyla doldur ve ülser gibi kemirilmesini sağla! Aklından bile geçmeyecek dertleri tattır ona!

Gözlerini odanın tavanına dikip son gücünü kullanarak bağıyor:

– Tehmina'yı sana emanet ediyorum, yüce Allahım! Onu bırakma! Artık onu koruyacak kimse yok, bütün ruhumla sana yalvarıyorum, ey Allahım onu yüce koruman altına alacağına söz ver.

Mustafa'ya yanına yaklaşması için işaret ediyor.

– Tehmina sizin yanınızda çok mutsuz. Ama zor günlerinizde sizin yanınızda günlerce savaş verdi. Bugün sizden bir iyilik istiyorum, lütfen ona karşı anlayışlı olun. Artık mutsuz olmasın. Sizden son dileğim bu, yeryüzündeki herkesten son dileğim bu...

Sesi gitgide zayıflıyor. Anneannem, Mustafa'ya dileğini bitirmek için zorlanıyor.

– Tehmina'yı, eşinizi terk ederseniz, onura doğru attığınızı sandığınız her adım size onursuzluk getirecektir. Güç ve saygı arayacak, yalnızca utançla karşılaşacaksınız. O yanınızda olursa, Tanrı size harika bir iktidar bahşedecektir. Sizin için bunu diliyorum.

Mustafa bir solukta yanıtlıyor:

– Size söz veriyorum büyükanne. Tehmina'yla ilgileneceğim, kaygılanmayın.

Harcadığı çaba yaşlı kadına ağır geldi; komaya giriyor.

O gece sırayla başında bekliyoruz. Bilinci yerinde olsun ya da olmasın, hepimizin ona söyleyeceği bir şeyler var. Sıra bana geldiğinde, başımı yüreğine dayayarak usulca fısıldıyorum:

– Bu kez sen olmayacaksın, senin duaların olmayacak, sana artık sığınamayacağım. Nereye gideceğim, nereye gideceğim ben?

Anneannemin yüzü mermeri andırıyor, seslenişim ise yanıtsız kalıyor. Anneannem beni terk etmek, hayatımın en zor anında tek başına bırakmak üzere. Toplum önünde sarsılan imajlarını düzeltmek için çırpınan annemle babamdan hiçbir duygusal destek beklemiyorum.

Artık beni duyduğunu sanmıyorum, ama yine de konuşmamı sürdürüyorum:

– Her şey yeniden başladığı anda benden uzaklara gidiyorsun. Öyle yalnızım ki, niye gidiyorsun? Niye?

Birdenbire, anneannemin kapalı gözlerinden kocaman gözyaşlarının akıp soluk yanakları üzerinde kaydığını görüyor ve kendi umutsuzluğumu unutuyorum. Yaşamının son anlarında ona ne çok acı verdim. Pis bir bencilim, huzurlu koma uykusunu bölen sesim ona ulaştı. Beni duydu... beni duyuyor:

– Anneanne, hiç tasalanma... bağışla beni, lütfen ağlama. Kurtulacağım, söz veriyorum, yemin ediyorum, güçlüyüm ben, güçlü olduğumu biliyorsun!

İçim yanarak, tattığım tek sevgiden ayrılmak zorundayım. Anneanneye veda etme sırası Adile’de.

Onun yanında uzun süre kalamadan, çığlıklar atarak dışarı fırlıyor:

– Çabuk gelin! Ona bir şeyler oldu, başını dört bir yana çevirip duruyor, çırpınıyor! Korkunç bir şey! Gelin görün!

Anneanneye ne olduğunu biliyorum. Koma halindeyken bile, Adile’nin varlığına katlanamadı.

Birkaç dakika sonra ölüyor.

Anası-babası hayatta olan bir öksüzüm.

Nereye gittiğini bilmeyen, günlerini telefon hattında casusluk yapmakla geçiren, Adile’nin kokusunu duymak ya da ruj izlerini bulmak için Mustafa’nın gömleğini koklayarak evirip çeviren eski "ben" oluyorum.

Seccademe geri dönüyorum.

Mustafa’dan nefret ediyorum. Yine de ona sahip çıkmak istiyorum. Kim anlayabilir? Kırık olan yüreğim mi? Yoksa gururum mu? Ne olursa olsun acı çekiyor ve bunun ne acısı olduğunu ayırt edemiyorum.

Bugün, bir aile toplantısında Adile'yle karşılaştım. Onu gözledim, gergin, sinirli bir hali vardı. Herhalde Mustafa'yla buluşacaktı. Kaçmak için bahaneler arayarak odayı boydan boya arşınıyordu. Sonunda, bir arkadaşını, Karaşi'den gelmiş olan Sara adında birini mutlaka görmesi gerektiğini söyleyerek kendini hızla dışarı attı.

Adile'nin görünüşü Tasnim'le konuştum, şu aralar onun evinde oturuyor. Tasnim şaşkın:

– Karaşili arkadaşından bana hiç söz etmemişti! Zaten sık sık adını andığı tek bir Sara var, o da yurtdışında!

Farkında bile olmadan, Tasnim'in dostluğunu kazanmıştım. Şaşırtıcı ve zor bir an bu:

– Her şeyin farkındayım, Tehmina. Kocan onu almak için buraya geliyor ve sonra da geri getiriyor. Ağabeyime bundan söz edemiyorum, Matlub bana inanmaz. Onunla ilgili konularda gözü hiçbir şey görmüyor.

Mustafa saat 22.30 sularında, tere batmış bir durumda, gömleğinde ruj izleriyle eve dönüyor.

– Bir politik toplantım vardı, o kadar sıcaktı ki, çoraplarım bile ıslandı.

Bu açıklamayı yaptıktan sonra yatıp uyuyor, bense nefret ettiğim bu yaratığın yanında uyanık kalıyorum, görüntüyü kurtarmak için, aile onuru adına kocam olarak ona sahip çıkmalıyım. Ama kendim için değil. Hatta çocuklarım için bile değil.

Ne yapmalı...?

Alt kata inip Tasnim'e telefon ediyorum.

– Adile saat kaçta döndü?

– 22.30 sularında. Ter içindeydi. Bir şeylerden kuşkulanırım diye çabucak benden kaçtı. Ama arabayla bırakırken gördüm onu. Bej bir Pajero.

Bizim arabamız!

Buz kesmiş bir halde, yatağa dönüyorum.

Mustafa sabah saat üçte kalkıyor, yıkıyor, sonra da seccadeyi yayıp diz çöküyor. Uyanık olduğumu görmedi, zaten hiç uyumamıştım. Sesim onu yerinden sıratıyor:

– Beni aptal yerine koyduğunu düşünüyordum, ama hayır, sen Tanrı'yı aldatmaya çalışıyorsun!

Beni duymamış gibi yaparak dua etmeyi sürdürüyor.

– Yasakladığı her şeyi yapıp istediği hiçbir şeyi yapmadığın halde

onunla yüz yüze gelmekten çekinmiyorsun! Bugün onun resmen yasakladığı bir iş yaptın ve seni bağışlaması için yalvarmaya cesaret edebiliyorsun! Evet, bugün onu yine aldattın, peki ona ne söylüyorsun Mustafa? Ona yalan söyleyebileceğini mi sanıyorsun? Tanrı'yla alay edebileceğini düşünüyorsan eğer, benim işim bitti! Artık sana karşı savaşmam, yetti artık. Bunu o yapar nasıl olsa. Sen ona hakaret ediyorsun, bana değil.

Çılgılığı basıyor:

– Bu aptallıklara bir son ver! Deli misin, nesen? Olmayan şeyleri kuruyorsun hayalinde!

Gözyaşları içinde, içgüdüyle Hazreti Ali'nin portresine sığınarak elime alıyorum. Mustafa hapisteyken, ondan yardım ve koruma istemiştim. Mustafa, kurtulduktan sonra bunları çok çabuk unuttu, ama benim inancımın yapay bir heves olmadığını biliyor. Kutsal resmi elimden almak için homurdanarak üzerime atılıyor:

– Demek öyle? Seni kurtaracak olan bu mu, öyle mi?

Küçümseyen bir edayla resmi yırtıp deli gibi odadan çıkıyor. Onu bağışlaması için Tanrı'ya yakararak, yırtık kâğıt parçalarını bir araya getiriyorum.

O günden sonra, sürekli casusluk peşindeyim. Arkadaşım Nusi ile birlikte, onu suçüstü yakalamaya çalışıyoruz; onu resmen bozguna uğratarak ilişkiyi bozmaya zorlamanın tek yolu bu.

Nusi'ye telefon etmek için Mustafa'nın evden çıkmasını bekliyorum. Tek başıma çıkma iznim olmadığı ve arabayı da kendim kullanmadığım için, dedektiflik işi ona düşüyor. Zayıf kişiliğim Nusi'yi çok şaşırtıyor. Evliliğimi bozmak yerine, dağılan parçaları bir araya getirmek için sağlıksız bir bunalıma kapılarak kendimi harcamaya çalışıyorum. Kendi etimi kendim kesiyor, kanımı kendim akıtıyorum. Hiçbir öğüt aklıma yatmıyor, hiçbir kararı kabul edemiyorum. Zaten, elimde kanıt olmadan hiçbir şeye karar veremem. Kendinden kuşkulandığını bilen her koca önlem alır. Ama Mustafa bunu yapmaz.

Bu sahnenin ertesi günü, saat 19.00'da evden çıkıyor ve 21.00'de geri döneceğini söylüyor. O çıkar çıkmaz, Tasnim'i arıyorum.

Tabii ki Adile de onunla aynı saatte çıkıp yine aynı saatte geri dönecek.

Az sonra, Tasnim beni arıyor.

– Beş dakika önce geldi ve onu aldı.

Ne yazık ki, Nusi'yi bulamıyorum. Yardıma bir kuzinimi çağırıyorum. Arabayla beni Tasnim'in evine götürüyor ve çevrede olup biten her şeyin görülebildiği bir sokak başına park ediyoruz.

Saat 20.45'te bej bir Pajero evin önünde duruyor. Mustafa direksiyonda. Adile aşağı atlayarak girişe doğru ilerliyor. Tasnim de olayı bir perde ardından gözetliyor.

Mustafa'dan önce varabilmek için hızla eve doğru yola çıkıyoruz. O akşam, yine onunla yüzleşecek gücü bulamıyorum kendimde. Ne yalanlarını dinlemeye gücüm var, ne de kendi gözlerimle gördüklerimin doğrulandığını duymaya gereksinimim.

Ertesi gün, annemin ailesinin köyüne gitmek için uçağa biniyoruz. Anneannemin ölümünün kırkıncı gününde mevlit okunacak. Annemi de götürüyorum. Her şeyi ona anlatmaya kararlıyım. Çok şaşırıyor ve Adile'yle konuşmak istiyor, haber kaynağını ona bildirmeyecek.

Dönüşümüzde, annem küçük kızına itiraf ettiriyor, Adile de, Mustafa'yla üç kez çıktığını kabul ediyor, ama aralarında bir şey geçmediğini söylüyor! Annem de ona inanıyor! Çok kızıyorum:

– "Bir şey geçmedi" de ne demek? Ablasının kocasıyla buluşmasını böyle fütursuzca doğrulamasına nasıl izin verebilirsin? Bu normal bir şeymiş gibi nasıl böyle pasif davranabilirsin? Sen de çok iyi biliyorsun ki, onunla daha önce de ilişkisi olmuştu. Yeniden başladığını da biliyorsun! Ve sen ona mı inanıyorsun? İğreniyorum! Yalan söylüyor, kocamla çıkıyor ve aralarında hiçbir şey geçmediğini söyleyebiliyor! Kocanla bir aşk randevusu olsaydı, Sahibe'nin masumluluğuna inanır mıydın sanki?

– Yeter artık, Tehmina!

Annemin kendine özgü ölçütleri vardır. Bu hep böyle olmuştur.

Ağlamaktan kendimi alamıyorum. Herkes farkında, ama hepsi de anneannem için ağladığımı sanıyorlar. Sonunda kararımı veriyorum. Annemin yanında, kardeşimi azarlıyorum:

– Adile, ben her şeyin farkındayım. İkiniz de bilin ki, siz kazanıyorsunuz. Size karşın umutsuzca korumaya çalıştığım bir yuvayı yıktınız. Dört çocuğumun hayatını da yıktınız. Ama bu kez, benim nasıl bir kadın olduğum konusunda yanıldınız. Hâlâ benim Londra'daki gibi bir solucan olduğumu sanıyorsunuz. Adile, ablan Tina ile Tehmina Khar arasında büyük bir fark var. Ve hayatım pahasına, bu haksızlığı sana ödedeğim.

Adile fütursuzca saçlarını geri atıyor:

– Senin için neler yaptım biliyor musun? Bilmiyorsun, bilsen senin meleğin olurdu! Evliliğini ben kurtardım! Hiçbir şey anlamadın sen. Mustafa peşimde, benimle evlenmek istiyor ve ben de ona yuvasını yıkmak istemediğimi söyledim. Sırf bu konuyu tartışmak için buluştum onunla. Pazarlık etmek istiyordum.

İnanmak olası mı? Madem ki Mustafa peşinde, yanına hiç yaklaşmaması, tam tersine ondan kaçması gerekirdi. Hem pazarlık edilecek ne var ki? Adile’yi hoşnut etmek için Mustafa’nın bana sahip çıkması mı? Kardeşim bir canavar. O bir yılan.

Mustafa’ya gelince, onu da uyardım:

– Tanrı seni sınıyor. Farkında değil misin? Pişmanlık duygun gerçek miydi, bağışlanmayı hak ediyor musun, bilmek istiyor. Hapisteysen seni bağışlaması için dua ettiğinde, onun önünde her şey için pişman olduğuna yemin ettiğinde, yaşam boyu bir anlaşma yapmış oldun. Yürekten inanan bir insan bunu hafife almaz. Kendini mahvedeceksin ve bunun acısını hepimiz çekeceğiz. Yeniden elde etmek istediğin karın, sevdiğini ileri sürdüğün çocukların, hatta politika bile. Ben senin resmen karınım, insanlar bunu göz ardı etmeyeceklerdir, inan bana.

Gözleri ve kulakları tıkalı kalıyor. Bazen artan "deliliğim" yüzünden kendini acındırmaya kalkışıyor. Bazen de tutarsız ve isterik kişiliğim yüzünden beni başından savıyor. Ya da menopoz bunalımına kapıldığını ileri sürüyor.

– Yaşlanmaya kafa tutan kadınlarda bu durum görülür, bilirsin.

Otuz altı yaşındayım. Adile ise benden on üç yaş küçük.

Mustafa geriliyor ve gençliğini yakalamaya çalışıyor. Tişörtlü jean’li, av kostümlü, timsah derisinden ayakkabılı giyim tarzını yine benimsiyor.

Aynadan hüznü kendimi seyrederek, belki benim de değişebileceğimi düşünüyorum. Kardeşime benzemeli, onun gibi giyinmeli, kişilik değiştirmeliyim belki... evliliğimin yeniden yolunda gitmesi için tek çıkış yolu bu.

Uzun beyaz giysilerin ve büyük ideallerinle kendine bir bak, Tehmina. Kendine bak! Ona göre bir kadın değilsin sen. Adile ise öyle. Yine de seni sevdiğini söylüyor, sürekli bunu yineliyor.

Ayna bana görüntümü yansıtıyor ve Mustafa’nın gerçekdışı, iç karartıcı sesinin bir düş içinde mırıldandığını duyuyorum: "Hiçbir ka-

dın sana benzeyemez. Ama seni on altı yaşındaki bir kız gibi istiyorum. Yeni bir aşk yaşamak istiyorum.

Delilik bu ve de gülünç bir şey. Yapamam. On altı değil, otuz altı yaşındayım. Kardeşimle yatan bir adam hakkında nasıl romantik düşüncelerim olabiliyor hâlâ? Nasıl?

Kendimi Tanrı'ya emanet ediyorum. Kutsal yerlerin tümüne gidip yalvaracak, bildiğim tüm duaları edeceğim.

– Yalvarırım Tanrım, yuvamı yıkılmaktan koru. Çocuklarımı esirge ve bizi utançtan uzak tut.

Ağlıyor ve yakarıyorum, ama aldığım tek karşılık, sessizlik. Ben de kendi kendime ant içiyorum.

– Yıkılma. Buna hakkın yok. Bir süreliğine çık git. Geri çekilmelisin. Başka bir kadına katlanabilir, onun üstesinden gelebilir, daha güçlü olabilirdin, ama kardeşine değil. Adile'ye değil.

Mustafa'yı terk etmek zorunda kalacağımı biliyorum, ama ne zaman ve nasıl, bilmiyorum. Önce bana delil gerek. Annemle babam, onların anlattıklarına dört elle sarılıp beni olayları hayalimde kurmakla suçluyorlar. Kişilik açısından tutarsız olduğumu, aklımın başımda olmadığını söylüyorlar bana.

Yine bir ota benzedim.

Bir akşam, Mustafa sevişmek istiyor ve karşı koysam kabul etmeyeceğini anlıyorum. Yapmasına izin vermeliyim. Nefret ve bulantının üstesinden gelip bu iğrenç andan kopmalıyım. Bakışımı omzunun üstünden gökyüzüne dikerek, onu cezalandırması için sessizce Tanrı'ya yalvarıyorum:

– Tanrım, bu bir ensest. Erkeklerin iki kardeşle birden ilişki kurmalarını men etmiştin. Bu, Kuran'da yazılı. Yasayı sen koydun, bunun olmasına artık izin vermemelisin. Bu adamın bana dokunmasına bir daha izin verme. Sana itaatsizlik etme yüzüzlüğüne göz yumma. Ben hiçbir şey yapamam, ama sen onu durdurabilirsin.

Bir mucize oluyor. O geceden sonra, Mustafa bir daha bana dokunmuyor. Tanrının her gecesi, yukarı çıkıp yatıyor, başını yastığa dayıyor ve uyuyor.

24 Ağustos 1989'dayız. Mustafa ava çıkmaya hazırlanıyor. Ona âşik olduğum günkü giysi var üzerinde. Haki pantolonun paçaları deri botların içinde, üzerinde bir kamuflaj ceket, kenarda mermiliği ve başında da Mao kasketi. Silah koleksiyonundan tüfek seçişini oturduğum yerden sessizce izliyorum. Veda etmek için gülümseyerek bana dönüyor. Kapağı doğru yürüyüşünü izliyorum, açıyor ve yaşıntımdan çıkıyor. Tıpkı girdiği gibi.

Şimdi de, durumu dilim döndüğünce açıklamak için çocuklarla uzun ve zorlu bir konuşmaya girişiyorum. Kısa yaşamlarında o kadar çok felakete katlandılar ki, onları kaçırmak zorunda olduğumu kabul etmemeleri için hiçbir neden yok. Bu zor olayları olabildiğince normal bir biçimde yaşamalarını istiyorum. Her şeye katlanmak durumunda olan benim.

Kararımı öğrenince umutsuzca ağlıyorlar, anlamak için fazlasıyla cesarete gereksinim duyduklarını biliyorum. Tıpkı babaları hapisteyken benim yaptığım gibi, onlar kaçmadıkça içim rahat etmeyecek. Ama önce ben gitmeliyim. Çocukları Mustafa'nın yengesine emanet ediyorum.

Her şey bitti. Zarmina beni almaya geliyor, Mustafa Khar'ın evini dördüncü ve son kez terk ediyorum. Özgürlüğe doğru çok fazla hatalı çıkış yaptım. Bu kez, kararımdan geri dönmeyeceğim.

Özel yaşamım yine gazetelerde baş manşet oluyor. Yine kızıl damgayla dağlanıyorum, benim işe yaramaz ve düşüncesiz bir kadın olduğum öne sürülüyor. Basın istediği kadar araştırsın, ülkenin en ünlü politikacı çiftinin fotoromanında Adile'nin oynadığı rolü keşfedemeyecek.

Mustafa kararımı sezmiş: Ortak hesabımızdaki paranın tümünü çektiğini fark ediyorum. Yıkılıyorum. İlk kez yoksullukla yüz yüze gelip yakınlarımin eline bakmak zorunda kalıyorum. Çok şükür ki, Samar teyzemle Aktar dayım beni evlerine kabul edip anneannemin anısına bana destek olmaya çalışıyorlar.

Başlangıçta, durumumun belirsizliğine yeterince dayanabileceğimi sanıyorum. Ama annem, beni fikir değiştirmeye zorlamak için bütün aileye tavrı koyuyor. Birbiri ardından, bana destek verenlerin hep-

si yok oluyor ve bir aldatılma, haksızlık, yoksulluk ve sıkıntı cehennemine gömülüyorum.

Öylesine depresyon halindeyim ki, uyuşuk, komaya girmiş gibi hissediyorum kendimi. Ne şimdiki zamanım var, ne de geleceğim. Yalnızca beni kemiren geçmişle baş başayım. Mustafa, çocukları görmeme izin vermiyor. Gidişimden on beş gün sonra, durumu ailemle görüşmek için onları Karaşi'ye götürüyor. Adile'nin de orada olduğunu, bütün görüşmelere katıldığını biliyorum ve bu beni daha da kahrediyor.

Şaşkına dönen çocuklarım, ailemin evinde sürünüyorlar. Benimle bağlantı kurmaları kesinlikle yasak olduğu halde Adile teyzeleriyle saf saf oyun oynadıklarını öğreniyorum.

Mustafa, beni geri dönmeye zorlamak için, araya babamı sokmaya çalışıyor. Adile olayını benim uydurduğumu öne sürüyor. Aslında, o hapisteyken alıştığım özgürlüğe yeniden kavuşmak için, tek istediğim boşanmakmış, sözde. Yeni arkadaşlarım, o kadın gazeteci ile kocası beni kötü etkilemişler. Gerçeği bilen annem de, Mustafa ile Adile'den yana. Aile içinde boşanma olmasın da, ne olursa olsun düşüncesinde; tavrını doğrulayan çok şey var, çok fazla sır gölgeden aydınlığa çıkabilir. Ufukta bir rezalet görünüyor ve o bundan öyle çok çekiyor ki, bunun yanı sıra benim küçük yaşantımın fazla bir önemi yok. Belki de hiç yok.

Ama babam sorunu daha iyi anlıyor ve yaktığım ateşin kendi kendine sönmelerini sağlamak için beni boşamasını öğütlüyor Mustafa'ya.

On iki yaşına bastığı gün, Nesibe beni telefonla arıyor. Pastayı onunla birlikte kesmem için yalvararak ağlıyor. Mustafa evde olmadığı için, kutlamaya gitme tehlikesini göze alıyorum. Mustafa'nın kardeşleriyle dostları, karıları ve çocuklarıyla birlikte oradalar. Nesibe heyecan içinde, pastayı kesmem için bileğimi yakalıyor, bir daha da bırakmıyor. Onca zayıf düşen annesinin elinden güç almak istiyor sanki.

Beklenmedik bir biçimde, Mustafa geliyor. En azından ben beklemiyordum. Yaklaşıyor ve nazikçe birbirimize selam veriyoruz. Sonra, yakınım gelip benden bir istekte bulunuyor:

– Yukarı gelir misin, seninle konuşmak zorundayım.

Evde bir sürü davetli var ve kızımın doğum gününde olay çıksın istemiyorum. Çevremizde bunca insan varken bana zarar vermeye ce-

saret edemeyeceğini varsayıyorum. Onu izliyorum, eski odamıza giriyoruz ve birden, sırtımdan hızla kapıyı kilitlediğini duyuyorum. Beni tuzağa düşürdü.

– Şimdi artık kaçamazsın. İki ay benimle birlikte yaşayacaksın ve bundan böyle sonsuza dek kalman gerektiğini sana anlatmak işini kendim üstleniyorum. Annen de benim gibi düşünüyor, yarın seni köye götürüyorum.

Paniğe kapılıyorum. Eskiden çocuklarımı kaçırmıştı. Şimdi sıra bana geldi. Bu çılgınlık ne zaman bitecek? Korkumu saklamaya çalışarak, celladıma kafa tutuyorum:

– Kapıyı hemen aç, yoksa evi yerinden oynatacak bir çılgılık atarım! Karşında kim olduğunu unuttun mu? Hani ben başka hiçbir kadına benzemezdim, anımsıyor musun?

– Bağırabilirsin! İstersen ülkeyi ayağa kaldır!

Boğazımın dibinden derin, güçlü, sonra da keskin bir çılgılık kopuyor. İmdat istiyorum. Anında üzerime atılıyor, bileklerimden tuttuğu gibi beni banyoya itiyor, kapıyı çarpıp içeriye kapatıyor.

Haykırmaya devam ediyorum, birisinin, bir hizmetçinin, komşuların, arkadaşların, bir aile üyesinin kulağına ya da vicdanına çılgınlıklarımın ulaşacağını umuyorum. Mustafa'nın üvey kızı Marika, peşinde başka insanlarla birlikte yukarı geliyor. Bağırışımı duyuyorum:

– Baba! Bunu yapamazsın!

Mustafa onu azarlıyor:

– Çık bu odadan! Özel işlerime kimsenin burun sokmasına izin vermem!

Marika'nın sıvışmasını ve onu izleyen başka adımları duyuyorum, ardından sessizlik oluyor. Sakinleşmeye çalışarak birkaç saniye bekliyorum, çünkü ortada ciddi bir tehdit var. Bu vahşi ülkede, Kot Adı'da bir yerlerde hiç beklenmedik bir biçimde beni yok edebilir, tutsak edip kapatabilir. Belki de sonsuza dek. İmdatıma kimse gelmez, Nusi, Zarmina ve Minu dışında kimse benim için kaygılanmaz. Ama onlar ne yapabilir ki? Hiçbir şey. Böylesine tutsak, sonsuza dek dilsiz yaşayan öyle çok kadın var ki. Efendisi olduğu kendine ait o köyde, her istediğini yapabilir, gücünü kullanarak beni boşanmadan vazgeçirebilir.

Kapının ardından, mantıklı ancak kararlı bir diyalog başlatmaya çalışıyorum.

– Mustafa, bana bunu yapamazsın! Avukatım seni tutuklattırır.

– Yaparım işte! Yapıyorum da! Ailen de benimle aynı düşüncede.

– İzin ver de onlarla konuşayım.

– Olmaz.

Öğleden sonrası içler acısı bir biçimde geçiyor. Banyoda kapalı, yere çökmüş, dışarıda olup biten her şeyden habersizim. Akşam üstü, Nesibe'nin doğum gününden hâlâ geri dönmediğimi gören dayımla teyzem telefon etmişler, Mustafa da onlara şu karşılığı vermiş:

– Tehmina geri dönmeyecek. Burada kalmaya karar verdi.

Aktar dayım karanlık bir tuzağın kokusunu almış ve tam o anda Minu Londra'dan arayınca da, durumu ona bildirmiş.

Minu zaman yitirmemiş. Hükümet olaya el atсын diye bakamı aramış, ardından da gazetecileri. Kısa süre içinde "tutukluluğum", avukatım Esmâ Cihangir'in kulağına kadar gelmiş. O da, ertesi güne dek herhangi bir girişimde bulunmamaya, bu arada Mustafa'ya karşı zorla alıkoyma ve kaçırmaya teşebbüs suçuyla tutuklama emri çıkarmaya karar vermiş.

Bense hâlâ banyomda kapalı kaldığım için, olup bitenlerden tümüyle habersizim. Tek bildiğim, Mustafa'nın oğlunu görevlendirdiği ve yola çıkış hazırlıkları yapıldığı. Ona emirler yağdırdığını duydum.

Kapıyı açıyor. Kuşku doluyum, dehşet içindeyim, ama hiçbir şey belli etmemeye çalışarak, ne yaptığını bakıyorum. Bir bardağa su doluruyor, dolabı açıyor, 10'luk bir Valium şişesini alıyor, iki hap çıkarıp banâ uzatıyor.

– Yut!

Karşı koymaya çalışıyorum, ama o, köpeklerine uyguladığı yöntemin aynısını deniyor. Zorla ağzımı açıyor, boğazıma hapları itiyor, bunun kanatlarını tutuyor, suyu ağzıma akıtıyor, ta ki boğulurcasına yutkunmak zorunda kalana dek. Sonra da beni bir paket gibi yere atıyor ve kapıyı kilitleyerek çıkıp gidiyor.

Aslında, adrenalın Valium'u bastırmış olmalı ki, kendimi hiç olmadığım kadar zinde hissediyorum. Ama Mustafa ilaçlara güveniyor olmalı, çünkü bir süre sonra sakinleştiğimi varsayarak geri geliyor ve annemi aramama izin veriyor.

– Kalmaya karar verdiğini söyle ona, tamam mı?

Evet anlamında başımı sallıyorum.

Annemin sesini duyar duymaz, patlıyorum.

– Beni bu adamla kalmaya zorlarsan, intihar ederim! Nasıl bir annesin sen? Herkese beni ölüme ittiğini söyleyeceğim.

– Neden söz ettiğini bilmiyorum, Tehmina... Sana ne söyledi o? Mustafa telefonu elimden kapıyor.

– Yardıma ihtiyacım var, onu buradan uzaklaştırırsam, kendini daha iyi hissedecek.

Karşılığını duymuyorum. Telefonu kapatıyor. Yeniden onu mantıklı düşünmeye davet ediyorum:

– Dinle beni Mustafa, dikkatle dinle beni. Eski yöntemlerini kullanma artık. Hepsini ezbere biliyorum. Benimleyken, bu oyun artık bir işe yaramıyor. Senin kuralını bilmeyen birisiyle oyna, kazanırsın.

Kafasını sallayarak homurdanıyor:

– Ne oldun, Tehmina?

Kendinden emin bir gülümseme beliriyor yüzümde:

– Senin gibi oldum, Mustafa.

Birisi kapıyı tıkırdatıyor. Mustafa açıyor ve gitmeme izin vermesi için onu ikna etmeye gelen kardeşleriyle yengeleri doluyor içeri. Bağırıyor:

– Evliliğime burnunuzu sokmayın!

Ben de haykırıyorum:

– Ne evliliği? Kuran önünde, evliliğin yıllar önce, kardeşimle yattığın sırada sona erdi! Seninle günah içinde yaşamak zorunda kaldım. Evlilik anlaşması uzun süredir geçersiz!

Herkes apışıp kalıyor, bu arada Mustafa telefona çağrılıyor; bir muhabir ona belirgin bir biçimde karmaşık sorular soruyor. Buradaki-lerin hiçbirisi, haberin yayıldığını bilmiyor. Bense umutsuzca kaçmak istiyorum. Bir zamanlar sevgiyle döşediğim bu evde hiçbir şey artık ilgimi çekmiyor, yolculuklarda alığım bütün bu eşyalar, anılarla yüklü olan şeyler artık benim için bir anlam ifade etmiyor. Kimse beni tutamaz.

Tıpkı bu ev gibi, Mustafa'nın da bir önemi kalmadı. Dul olmak umurumda bile değil. Koca evinde bulaşık yıkamanın ayrı yaşamaktan çok daha kolay olduğunu söyleyen beylik sözlere aldırış etmiyorum. Bu adamdan hiçbir şey kalmadı geride.

Bir kâğıt üzerine bir telefon numarası yazarak, Şeri ile Mustafa'nın on beş yaşındaki kızları Emine'nin eline tutuşturuyorum.

– Kaç ve lütfen dışarı çıkıp bu numarayı ara. Beni kurtarmaları için buraya gelmelerini söyle onlara.

Emine entrikalara alışkın değil, yüzünden suçluluk akarak kapıya doğru sendeliyor. Mustafa, koridorda yolunu kesiyor ve hemen kuşkuluyor.

– Ne saklıyorsun?

Babasının bakışı onu delip geçiyor. Elinden kâğıdı kapıyor, bir göz atıp ona hakaretler yağdırıyor. Zavalcılık, yaşlı gözlerle bana dönüyor, şöyle söylemek istiyor sanki: "Görüyorsun ya, hiç değilse denedim."

Şimdi de babam arıyor. Mustafa almacı bana uzatıyor.

– Tehmina, korkunç bir anlaşmazlık söz konusu. Kendisine bir şans verilirse, seni ikna edebileceğini söylemişti bize. Yalnızca bunun için destek verdik ona.

Haykırıyorum:

– Zorla beni tutmaya çalışıyor!

– Ver onu bana.

Mustafa alıyor telefonu. Babamın kararlı bir sesle söylediği sözleri duyuyorum:

– Onun hemen gitmesine izin verin!

Kocamın sakın bir ifadeyle verdiği karşılık beni şaşırtıyor:

– Peki.

Sessizce çevresinde bekleyen aile üyelerinin arasında, bir başka telefon numarası çeviriyor Mustafa, bu arada dışarı çıkıyorum. Merdivenin ortasında, aceleden çantamı unuttuğumu fark ediyorum. Salona geri dönüyorum ve kapıyı açarken Mustafa'nın birisiyle konuştuğunu duyuyorum; bir saniye bekliyor, sonra karşısındakinin annem olduğunu anlıyorum.

– Sizinle gerçekten ciddi sorunları var. Size saygı duyduğum için bozuluyor. Onun için Adile ve annesi birer canavar. Benimle bir ilgisi yok bu işin, siz de biliyorsunuz...

Gürültü çıkararak odaya girip konuşmasını bölüyorum. Çantamı alıyor, ona dönüyor ve telefondan duyulduğuna emin olabilmek için sesimi yükselterek zalimce konuşuyorum:

– Tehlikeli bir insansın sen, Mustafa. Hastasın. Üstelik, zavallı annemle de alay ediyorsun!

Bu olay Adile üzerinde patlak vermesin diye, babam evliliğimize yasal açıdan bir son vermek istiyor. Mustafa, büyük çocuklarımın velayetini ve bütün varlığımı istiyor: İngiltere'deki kır evi, ikimiz adına

kayıtlı olan Londra'daki daire ve kızlarımın adına alınan Lahor'daki ev.

Babam küçümseyen bir tavırla kabul ediyor:

– Onu tek bir kuruşsuz bırakabilirsiniz, sizden gelecek bir şeye ihtiyacı yok zaten. Ben ilgilenebilirim kendisiyle.

Çevremdeki bütün erkeklerin üzerinde durduğu daha önemli koşul, bir basın toplantısı düzenleyip, kişilik uyumsuzluğunu bu boşanmaya gerekçe olarak göstermem. Ardından, bir daha bu konuyu gazetecilerin önünde söz konusu etmeme konusunda karşılıklı söz vererek bir anlaşma imzalayacağız.

Son nokta ise çocuklarla ilgili; onları her gün görmeme izin veriyor.

Boşanma ilamının imzalanacağı sabah, Mustafa çocukları getirtiyor. Yaptığı, canavarlık ve iğrençlikten başka bir şey değil. Yaşlı gözlerle karşılarında yakınıyor:

– Çocuklarım, annenizin gitmesini istemediğime sizin de tanık olmanızı arzu ediyorum. Karım olarak kalmasını diliyorum. Onu seviyorum, ama görüyorsunuz ya, beni terk etmek isteyen o.

Ciddi bir ifadeyle belgeleri imzalayıp bana uzatıyor. Altüst olan çocukların, tabii ki hıçkırıklar içinde gitmemem için bana yalvarmalarını sağlamayı başardı. Duyarsız kalıp kuru gözlerle imza atmak için korkunç bir cesaret gerekti.

Aynı anda da, ağır bir yükten kurtulmuş, neredeyse hafiflemiş hissediyorum kendimi. Tehmina Khar değilim artık. Ona ait de değilim.

– Mustafa, her şeyimi elimden aldın. Ama bugünden itibaren, Tehmina'nın karın olduğunu asla söyleyemeyeceksin. Kaybeden sensin.

Aslında, boşanma ilamı ancak üç ay sonra yürürlüğe girecek. İslam yasası, *idat* denen bu süreyi, tarafların düşünmesi ve mümkünse kararlarından vazgeçmeleri için tanıyor.

Mustafa bu düşünme sürecini, geri dönmem için sistematik bir baskı kampanyası yürütmek için kullanıyor. Bağışlanmayı dileyerek telefon ediyor:

– Sensiz yaşayamam. Gitmene izin vererek çılgınlık ettim. Sabrını, desteğini, hiçbir şeyi unutmadım. Bu kadar sert bir ceza verme bana. Son bir şans tanı.

– Hayır, Mustafa, bitti. Sana gereken kadın değilim ben artık. Bir kurban değilim. Senin malın değilim!

Samar teyzemin evine, kardeşleri ve eşlerinden oluşan bir ordu dolusu insanla birlikte geliyor, hepsi de çocuklarımın iyiliği için beni yolumdan çevirmeye niyetli. Dosdoğru onun yüzüne bakıyorum:

– Cesaretin varsa, seni terk etmemin gerçek nedenini söyle onlara.

Susuyor. Ben de yaptığı zinayı anlatmaya başlıyorum, ama sert bir biçimde araya giriyor:

– Hayal gücün sana oyun oynuyor!

Öfkeden boğulacak gibi olarak, kapıyı gösteriyorum ona:

– Çık! Ve kardeşimle ilişkinin her aşamasını, her ayrıntısını kabul etme cesaretini edinmeden de geri gelme. Bunu yapmayacaksan, sakın yoluma çıkma! Çünkü seni öyle bir ezerim ki Mustafa, ne olduğunu bile anlayamazsın!

Onu ve ailesini ağız açık bırakarak, odama geri dönüyorum.

Ailenin aldığı tüm önlemlere karşın, basın, Mustafa ile Adile'nin ilişkisiyle ilgili çok renkli romanı ele geçirdi. Haber kaynağı olmakla suçlanan tabii ki ben oldum. Ölü bir ruhla, basına bir yalanlama göndermek zorunda kalıyorum.

Etrafı dört bir yandan sarılmış olan annem, çılgınlar gibi aile onurunu korumaya çalışıyor. Adile'nin kocası zavallı Matlub'u ve ailesini görmeye gidip Mustafa'dan deli gibi boşanmak istediğimi, bu nedenle Adile olayını öne sürüp bahane olarak kullandığımı söylemem için beni razı etmeye çalışıyor. Tehdit de ediyor:

– Seni uyarıyorum Tehmina, söylediklerimi yapmazsan eğer, babanla ben artık maddi açıdan sana yardım etmeyiz!

Bu kadarı fazla! "Zavallı küçük kardeşim" için daha fazla yalan söylemeye karşı çıkıyorum.

Evsiz barksız, istenmeyen, mirastan yoksun bırakılmış halimle, korkudan ölüyorum. Ben içine düştüğüm okyanustan kurtulmak için çabalarırken, Mustafa da gitgide önem ve gücünü artırıyor. Benazir Bhutto, iktidar koltuğunda sağlam bir biçimde oturuyor, ama tek zayıf noktası, hâlâ Navaz Şerif ve Müslüman Birliği'nin denetiminde bulunan Pencap. Mustafa, Pencap'ta Navaz Şerif'le karşılaşmayı göze alabilecek güce sahip olan tek kişi. Millet Meclisi'nde bir yer boşalınca da, beklenen fırsat çıkıyor. Bir yerel seçim öngörülüyor. Kendi adayla-

rının mutlaka seçimi kazanmasını isteyen Halk Partisi, Mustafa'yı kampanyayı ele alması için aralarına katılmaya davet ediyor. Seçim mesajı oldukça net: Bhutto'nun mirasçısı Mustafa Khar hâlâ capcanlı ve Pencap'ta iyi bir konuma sahip.

Mustafa, kendisi için dua etmemi isteyerek İslamabat'tan beni arama yüzüzlüğünü gösteriyor. Halk Partisi'yle birleşme kararını resmen açıklamak üzere.

– Şu anda benim yanımda bulunmalıydın. Bu, benden çok senin başarın.

Onu yanıtlamadım ama, içimden gelerek Tanrı'nın ona doğru yolu göstermesi için dua ediyorum.

Eski partisine yeniden katılma kararı coşkuyla karşılanıyor. Militanlar, yeniden damarlarında Pencap Aslanı'nın kanının aktığını hissediyorlar. Mustafa, Benazir'den sonra artık ikinci lider. Günün birinde iktidarın zirvesine ulaşmasına izin verecek konumu parlak bir başarıyla elde etti.

Mustafa'nın desteği sayesinde Millet Meclisi'nde bir koltuk edinen Jatoi ise, artık muhalefet lideri. Demokratik İslam Birliği, Benazir Bhutto'ya karşı bir gensoru önergesini benimsetmeye çalışıyor, çünkü bu durum Jatoi'nin anayasaya uygun bir biçimde başbakan seçilmesine yol açabilir. Ama Mustafa, eski politik ortağını yalnız bırakarak, Benazir'e ve meclise bağlılığını kanıtlamak amacıyla, gensoru önergesinin başarısız olması için aktif bir biçimde çaba harcıyor.

Esat dayım Mustafa'ya dönmem için beni itekliyor:

– Onunla birlikte zor yıllar geçirdin. Meyvelerini toplamanın tam zamanı. Aptallık etme. Çocuklarının iyiliği için yap bunu. Kötü günler geride kaldığına göre, yerine geri dön.

Bir zamanlar, savaşmayı sürdüren bir adamı hapiste terk etmeyi olanaksız bulmuştum; aynı biçimde, özgür ve yükselmekte olan bir adama geri dönmem de olanaksız. Kişisel onur sorunu. Ayrıca, bu evlilik uzun süredir bir anlam taşımıyor. Derin inançlarıma sarılıyorum, oysa çevremdeki herkes beni onlardan koparmaya çalışıyor.

Esat dayım, güçlü bir baskı altında, bu yerel seçime katılmak için Halk Partisi'nden açık senet geleceğini umuyordu. Bana verdiği destek, Mustafa'ya karşı onu zor durumda bırakıyor. Kız kardeşi Samar teyzeme, beni evden çıkarması için emir veriyor.

– İstiyorsa babasının evine gitsin, ama en kısa sürede buradan ayrılmasını sağla.

Aktar dayı ise beni dışarı atmayı reddediyor. Bunun üzerine, Esat dayı taktik değiştiriyor:

– Sana bir otel odası tutacağım. Ailemin şu anda seninle bir ilişkisi olsun istemiyorum.

Ev sahiplerine daha fazla sıkıntı vermemek için, birkaç haftalığına başka bir dayımın evinde kalıyorum. O sırada Mustafa beni görmeye geliyor, söylediğine göre benimle açık ve dürüstçe görüşmek istiyormuş. Yalnızca Tanrı'nın, vicdanının ve benim tanıklığım önünde, Adile konusunda gerçeği kabul ediyor. En sonunda! Şeytanın ruhuna girdiğini ve şehvetin gözünü kararttığını söylüyor. Onu bağışlamam için ağlayarak yalvarıyor.

– Sen haklıydın, Tanrı inancımın gerçekliğinden emin olmak için beni hapse gönderdi, bu bir sınamaydı.

– Seni bağışladım, Mustafa.

– Öyleyse geri dön!

Neden olduğu felaketleri silmek, ona ne kadar da kolay geliyor. Basit bir şema izliyor: özür dilemek, bağışlanmak ve borçlu kalarak yeniden başlamak. Bir imla yanlışsı yapan çocuk gibi, silgiyle siliyor, "özür dilerim hocam, baştan başlıyorum" diyor.

Asıl canımı sıkan şu; bana karşı işlediği suçlar –bence bunlar birer suç– yüreğimde yığılı duruyor ve yenileri için hiç yer kalmadı.

– Asla geri dönmeyeceğim Mustafa. Sana yemin ediyorum. Ne olursa olsun, asla.

Bunu izleyen saldırı hattı, benim kişiliğime yönelik.

Ailemi, arkadaşlarımı görmeye gidip onu "özgür" bir kadın olmak için terk ettiğimi anlatıyor. Adile olayını, boşanmaya bahane bulmak için yarattığım söylentisini yaymayı da sürdürüyor.

Bana yaptığı itiraftan sonra, bu alçakça küçülme, ona karşı duyabileceğim son saygı kırıntılarını da silip süpürüyor! Ama yine de batmak üzereyim, ailemle Mustafa'nın yarattığı bu kargaşanın içine kayıyor, boğuluyorum. Ne var ki gün geliyor, mucize olmuşcasına bunların hiçbir önemi kalmıyor. İçimde bir güç buluyor, kendi kendimle savaşma gereğini duyuyorum, çünkü bunu benim yerime kimsenin yapmayacağı çok açık.

Peygamberin torunu İmam Hüseyin'le ailesinin Yezid tarafından vahşice öldürüldüğü Kerbela felaketinin onuncu günü *aşure* günüdür. Anneme telefon etmek için bu simgesel günü seçiyorum.

– Anne, şunu bil ki bu savaşı Tanrı'ya havale ediyorum. İslam,

çocuklarını sevmeyi ve onlara karşı görevlerini yerine getirmeyi emreder. Bu sorumluluk, çocuklarına gerçekten haksızlık eden annelerle babalar için de geçerlidir. İslam, haksızlığa karşı savaşıır. Eğer dürüstsen, ruhun bu savaşta aklanır. Ama öyle değilsen, benim için kazdığın mezardan çıkıp, bana haksızlık eden insanları lanetlerim. Ve tıpkı Yezid için yaptığı gibi, öcümü alması için Tanrı'ya dua ederim. Aileyi artık görmek istemiyorum. Asla.

Sonra da Mustafa'yı arıyorum:

– Babamın sana bağışladığı boşanma anlaşması artık geçerli değil. Bay Durrani diye birini tanımıyorum artık. Ailemi reddettim. Onlarla yaptığın bütün sözleşmeler geçersizdir.

Hemen ardından taşıyorum. Bir kuzenim, yolculukta olduğu süre, bir aylığına dairesini boş olarak bana veriyor. Bir çingene gibi yaşayacağım. Ne telefon var, ne de bir yere kıpırdama olanağı.

Onların yanında yaşarken annemle Adile'nin dümenlerine tanık olan eski hizmetçim Şügüfte, işini bırakıp Hamza'yla ilgilenmek üzere yanıma geliyor. Hiç beklemiyordum bunu; bir sabah onu kapının önünde görünce şaşkınlıktan dilim tutuluyor. Ailem beni terk ediyor, ama zavallı bir hizmetçi, haklıdan yana çıkmak için rahat ve güvenceden vazgeçebiliyor.

Zarmina'nın kayınpederi Sadık amca, maddi durumumun korkunçluğunu öğrenince, yaşabilmem için ayda 1000 rupi gönderiyor bana. Seccademe diz çökerek, tıpkı bir dilenci gibi, bana acıdığı için Tanrı'ya teşekkür ediyorum.

Şimdi de, Adile'nin kocası "zavallı" Matlub, masum eşine bunca sorun yarattığım için hakkımda kötü şeyler anlatıyormuş. Adile olayı çevirerek anlatmıştır ona, bu kesin; rezalet çıkacak diye ödü pathıyor.

Ailem, hep birlikte, "çok tehlikeli ve çok masraflı" diye nitelendirdikleri şeye mesafeli davranıyor. Yani bana. Annem bana kızgın olduğuna göre, herkes bu öfkenin sonuçlarına doğal olarak boyun eğmek zorunda.

Sinirsel açıdan tükenmek üzereyim, ama henüz dinlenmeyi göze alamam. On beş yıl önce, hatta belki de doğumumda başlayan bir savaşın tam ortasındayım.

Boşanmamızın üzerinden iki ay geçtikten sonra, Sadık amca aracılığıyla, Mustafa'ya, Lahor'daki evi terk etmesi için tebligat çıkarıyorum. Eski kocam, babamla yaptığı anlaşmayı reddettiğim için konunun zayıf olduğunu biliyor. Bu durumda bir pazarlık yapmaya çalış-

şıyor. İngiltere'deki iki mülkümüze karşılık Lahor'daki evi bana bırakabilirmiş. Ama yıllar boyunca Mustafa'dan çok şey öğrendim. İngiltere'deki varlığımı ona devreden bir belge imzalayarak bir oyun oynuyorum. Kafamın ardında başka bir düşünce var: Bu anlaşmayı İngiliz Konsolosluğu'ndan geçirmeye zamanımız olmadı, dolayısıyla da bir İngiliz mahkemesi tarafından yasallaştırılamayacak. Mustafa, Sadık amcadan kefil olmasını istiyor. Sadık amca ise kuşkulu:

– Bu anlaşmaya asla sadık kalmayacaktır, zaten babasınınkini de reddetmişti.

Sadık amcaya, sözleşmeye sadık kalacağımdan emin olmasam, Zarmina ile ailesini asla sıkıntıya sokmayacağımı açıklıyorum. Bunun üzerine, Sadık amca, sözümü tutmayacak olursam Mustafa'ya sonuna kadar destek olacağına söz veriyor.

– Bu olaya şahsen karışmış durumdayım, Tehmina'nın hayatımı zorlaştırmasına izin vermem.

Zarmina ile kocası Riaz, Sadık amcanın kefilliğini onaylıyorlar, sonunda, aklı bu işe yatan Mustafa da kabul ediyor.

O, kanal kıyısındaki eski ve kocaman evimize yerleşiyor, ben de yuvama dönüyorum. Evime, dekorasyonuna, yolculuklardan taşıdığım eşyalara bayılıyorum. Başımın üstünde bir dam var, kendi güvenceli damım. Zarmina, Şügüfte ve küçük Hamza ile birlikte kapıdan içeri yeniden adımımı attığımda, mutluluktan çatlamak üzereyim.

Mustafa burada değil, ama varlığı daha da güçlü; bir odanın ücra köşesinde yerimden sıçradığım zamanlar olmuyor değil.

Özellikle de diğer çocuklarımı özlüyorum. Küçük hayaletler halinde, üçünün oradan oraya koşuşturduklarını görür gibi oluyorum. Yoklar. Eksikliklerini öyle çok duyuyorum ki.

Boşanma öncesi üç aylık bekleme süresi, *idat* sona erdi. Sonunda dulum.

Çocuklarım babalarıyla birlikte gitgide mutsuz oluyorlar. Mustafa, yuvayı benim yıktığımı söyleyerek onları bana karşı kıskırtmakla psikolojik açıdan çok büyük bir hata yaptı; kendisine, dolayısıyla da onlara kara çaldığımı anlattı. Çocukları görmem konusunda olmayacak kısıtlamalar getirdi. Beni görmeye geldiklerinde, ziyaretçilerin içeri girmelerini engelleyen bir nöbetçi dikiliyor kapıya. Bir hizmetçisi, bütün konuşmaları kendisine aktarmak üzere sürekli bizi gözetlemek, yanımızdan ayrılmamakla yükümlü. Çocuklar görünür bir biçimde rahatsız, bense her seferinde, kaçmış olduğum hapis haneye onları

göndermek zorunda kalmanın yürek burukluğunu yaşıyorum. Mustafa, çocuklar aracılığıyla hâlâ elimi kolumu bağlıyor. Bu denetimden kaçmanın bir yolunu bulmalıyım. Ama nasıl? Henüz bilemiyorum. Çok az param var, elime geçen miktar ancak beslenmemize yetiyor. Şüğüfte, yanımda ücretsiz çalışıyor. Paraya gerçekten gereksinim duyduğum bir gün, ailesinden, işçilerden borç bile aldı.

Çeşitli dostlar aracılığıyla, çocukların annelerine ihtiyaç duyduklarını ve onlara daha dengeli, sürekli gözetimden uzak bir yaşam gerektiğini Mustafa'nın anlamasını sağlamaya çalışıyorum. Başka kadınlardan olma çocuklarından kimisinin uyum sorunları oldu; bunu kendisine anımsatıyorum, ama onun umurunda bile değil. Üzerimde otoritesi kalmadı, çocuklar üzerinde bunu kullanmaması ise söz konusu bile olamaz.

Karısının kuşkulu davranışıyla ne de olsa can evinden vurulan "zavallı" Matlub, onun telefon hattını dinlemeye alıp kardeşimle Mustafa arasında geçen son derece anlamlı ve skandal yaratıcı nitelikteki saatler boyu süren görüşmeleri banda aldırmış. Bunları arabasında dinleyince de yıkılmış, Karaşi içinde dört dönmüş.

İlk darbeyi atlattıktan sonra, annemin Londra'dan dönüşünü beklemiş. Adile ile birlikte onu havaalanında karşılayıp ikisine birden dönüş yolunda kayıtları dinletmiş. Annemin uğradığı korkunç şoku ve kardeşimin yüz ifadesini düşünebiliyorum.

Olayı ancak, Matlub kayıtları bana ve başka akrabalara dinletmek üzere Lahor'a geldiğinde öğreniyorum. Zina delili elinde. Onun silahı var. Bense, en sonunda akli dengemin yerinde olduğunu kanıtlayabiliyorum. Ne deliyim, ne de isterik bir kişiliğim var, hiçbir şeyi uydurmuş da değilim.

Matlub da bir derebeyi efendi ve göreneğe göre, yitirilen onuruna kavuşması için korkunç bir cinayet işlemesi gerekiyor. Oysa tam tersine, çağdaş bir tavır takınıyor ve ilk kez mahkeme önünde bir derebeyi, yine bir derebeyini zina yapmakla suçluyor. Bu tür olaylara Pakistan'da her gün rastlanır, herkes bunu bilir, ama kimse gün ışığına çıkarma cesaretini göstermiş değildir. Mahkeme dosyalarında bir "ilk" oluyor bu.

Adile'yi davanın gazetelerde yarattığı fırtınadan uzaklaştırmak ve özellikle de tutuklanmasını engellemek için Londra'ya gönderiyorlar. Benazir Bhutto bütün gücüyle karşı çıkıyor olsa bile, İslam kanunu *şeriat* devreye girebilir. Adile, Londra'da güvencede.

Ne yazık ki, dava tam seçim kampanyasının ortasına rastlıyor. Mustafa'nın taraftarları Pencap Aslanı'nın politik gücünü azaltmak için girişilen alçakça iftirayı şiddetle kınıyor. Matlub acaba Mustafa'nın politik rakiplerinden ne kadar rüşvet almıştır, diye bir soru geliyor gündeme! Mustafa da bir bildiri yayınlıyor: "Artık rakiplerimle, yaralı bir aslan olarak savaşıcağım. Eskisinden çok daha tehlikeliyim."

Ülkemizdeki tüm yargıçlar, bu tür bir suç sanığını hemen hapse atardı. Ama Mustafa, kefaletle serbest bırakılıyor, bu ise Pakistan'da beraat anlamına gelir. Ve o, zafer sloganları haykıran Halk Partisi taraftarlarının omuzlarında, bir kahraman gibi çıkıyor mahkemeden.

Halk Partisi yerel seçimleri kazandı, itibar kazanan ise Mustafa oluyor. Bu zaferden sonra yapacağı ilk aşama, Millet Meclisi'ndeki koltuğunu terk edip bölge meclisinde boşalan bir koltuğa talip olmak. Bu taktik ona Pencap meclisine girme ve kendisinin de söylediği gibi, düşmanı Navaz Şerif'i kısaç altına "alma" olanağını verecek. Mustafa, Halk Partisi hükümeti kapsamında, Pencap devlet bakanı olmak istiyor.

Bense, toplumsal ve siyasal açıdan bir yasaklıyım. Ülkemde, dul, özellikle de önemli bir erkekten ayrılmış bir kadını bekleyen korkunç toplumsal düşüşe parmak basıyorum. Kadınlarımızın evliliklerinin bozulmasından neden bu kadar korktuklarını ve boşanmayı göze alamadıklarını gitgide daha iyi anlıyorum. Kendine güven eksikliğini, onları kısıkvrak bağlayan ve toplumun üzerlerine yönelttiği bakışlarda yansımasını gördükleri bu kendini küçük görme olgusunu bizzat yaşıyorum. Dul kadının portresi küçümsemenin renkleriyle yapılır. Ama ben, akşamları yatakta ağlıyor, gündüzleri başımı kaldırıyorum.

Mustafa, neredeyse politik yaşamının zirvesinde, genel görüşe göre de, Navaz Şerif'i devirip devlet bakanlığı görevini ele geçirmek için en iyi konuma sahip.

Yalnızca bir aydır tanıdığı, yirmi iki yaşındaki dul bir kadınla yedinci evliliğini açıklamak için de bu anı seçiyor. Hatta evliliklerini Peygamberinkilerle karşılaştırma cüretini bile gösteriyor.

Haberi bana şöyle bildiriyor:

– O beni, senin hiçbir zaman sevemediğin kadar çok seviyor.

Oysa sevmiştim onu. Hem de tüm olumsuzluklarına karşın. Bunu da yeterince kanıtladım.

Çok sayıda evliliklerini politik flörtlerine benzetiyorum. Bhut-

komplo düzenledi, Benazir Bhutto'ya önce surat astı, sonra onunla uzlaştı ve son olarak da, politik açıdan düzeysiz dağ gibi girişimlerde bulundu.

İhanetlerine boş ve güzel sözler giydiriyor, bunu da karizması sayesinde yutturuyor. Onda zekâ ve kavrayış gücü olarak gördükleri, aslında yalnızca kurnazlık ve sinsilik. İlkeleriyle politik idealini yadsımdan sürgünde ya da hapiste kalsaydı, belki de hâlâ onun yanında olurum. Ama iktidar açgözlülüğüyle kuşkulu hareketlerde bulunduğunu çok sık gördüm. Onun için ideal, saf insanları avlamaya yarayan bir iltadır.

Tapınağın tepesine çıkardığım Mustafa Khar'ın yalnızca hayalimde yaşadığının bilincine varmaya başlıyorum. İdealime uygun bir erkek yaratmış; onu, asla sağlam biçimleri olmayan gerçek dışı bir yontu, bir fantazma haline getirmiştin.

Şimdi de, yeni evliliğinin çocuklara yönelik sonuçlarını tartışmak için beni öğle yemeğine davet ediyor. Kentin şık mahallesindeki kocaman lüks konutunun demir kapısından geçiyorum. Bu konut hakkında ne düşler kurmuştum! Biz sürgündeyken, askerler buraya el koydular için harabeye dönüşmüştü. Mustafa hapisteyken, ileride sıradan yurttaşlar gibi küçük bir evde yaşayacağımıza ant içmiştik. Ama serbest kaldığında, konutu yeniden onarıma sokmak zorunda kaldım ve o, bu sözüne de, tıpkı diğerleri gibi ihanet etti. Büyük derebeyi havasında içine yerleşti. Şimdi özgür ve güçlü. On altı hizmetçisi var, eski maddi rahatlığına kavuştu ve politik açıdan gücü her zamankinden de yüksek. Halk Partisi'nde ikinci kişi. Bense, başta çocuklarım olmak üzere her şeyimi yitirdim.

Eski evimizin koridorlarından geçerken, beni gerçekten soyup soğana çevirdiğini fark ediyorum. Ülkemdeki kadın-erkek ayrımına bir örnek daha; hiçbir kadın erkeği soyup soğana çeviremez!

Geldiğimde, telefon görüşmesi yapıyor, şakalaşıyor, gülüyor. Bekliyorum. Bitirince, yemek söylüyor ve biraz politika hakkında konuşuyoruz. Sonra eve girdiğimden beri içimi kemiren konuya değiniyorum:

– Her şeyimi elimden aldığının farkında mısın? Yıllarımı, ailemi, çocuklarımı, gençliğimi ve inandığım her şeyi? Sıfırdan başladığımı biliyor musun?

Beni dikkatle dinler gibi görünüyor, sürdürüyorum:

– Ne yapacağımı bilmiyorum. Belki de bir yerlerde iş bulur, top-

lumsal konularda danışmanlık yaparım. Böylece, öğrenip anladığım şeyleri de unutmamış olurum.

Geriniyor, esniyor ve küçümseyerek yanıtlıyor:

– Tehmina, sen artık bir hiçsin. Evet, eskiden Begüm Tehmina Khar’dın. Bugünse yalnızca Tehmina Durrani’sin. İnsanlarla karşılaştığında, kendini benim eski karım olarak tanıtsan iyi olur. Kendine özgü bir kimliğin yok. Kimse seni tanımaz. Benim hakkımda ilginç şeyler anlattığın için insanlar seninle birlikte oluyor. Ama küçük öykülerin çok çabuk tükenecek ve bütün bu sahte dostlarını yitireceksin. Senin yanında sıkılacaklar; kadınlar artık seni evlerine davet etmeyecekler, çünkü onların birlikteliği için bir tehdit unsurusun. Politik alanda çalışmayı umuyorsan eğer, bekleme salonlarını teker teker dolaşmak zorundasın. Unutma ki benim adımla kendi adınla değiştirdin!

Öfke gözyaşlarımı yutuyorum, beni ağlarken görme zevkini tattırmak istemiyorum ona. Evime dönerken, ünlü şairimiz Galib’in dizele-ri geliyor aklıma:

Hakaretlerin kimliğimi kemiriyor,

Hiç kimse hakkımda bu kadar küstahça konuşmuyor.

Ama Mustafa’nın sözleri beni can evimden vurdu. Kimliğim nerede? Kimim ben? Artık Bayan Mustafa Khar değilim. Reddedildim, kovuldum, reçelin içinden çıkan çekirdek gibi tükürüldüm. Beni öldürmek için elinden geleni yaptı o, neredeyse başarılı oluyordu. Birkaç darbe daha yesem, zihnim zehirlenip ölürdü.

Birçok kişi evlilik soyadımı korumamı öğütledi, çünkü böyle tanıyıordum, ama düşüncesi bile iğrenç geldi bana. Beni ayakta tutacak yerde çöküntüye uğratan bir direğe tutunmam. Peki ama, Bayan Mustafa Khar değilsem, kimim ben?

Çocukluğumun Tehmina Durrani’si şaşkın, kompleksli bir kız, büyüdükçe de gözümden uzaklaştı. Artık onunla bir yakınlığım olamaz. Daha yaşlı, daha hüznünlü ama daha bilge yeni bir Tehmina Durrani yaşıyor mu?

Kentin üzerine karanlık çöktüğü ve camilerden sesler yükseldiği sırada evimde tek başıma oturmuş bunları kuruyorum. Beni bu işken-ce dolu yollara atan kötü yazgımı başımdan savmalıyım. Bu yazgının geçerli bir gerekçesi var: Bizim kapalı toplumumuza göre, bir kadının

ilişkileriyle ilgili özel düşüncelerini belirtmesi edepsizliktir. Ama sessizlik, daha beter bir suç değil mi?

Sessizlik haksızlığı bağışlar, kul köle olmayı içerir, ikiyüzlülüğü besler. Mustafa ve diğer derebeyi efendilerimiz, refah düzeylerini artırıp bu sessizlik içinde çoğalıyorlar. Müslüman kadınlar haksızlığa karşı seslerini yükseltmeyi öğrenmek zorundalar. Bence geleneksel politika, artık bu soruna karşılık veremez. Buradaki sistem, ancak çoktan köretilmiş ve harcanmış gözlere peçe örtmeye yarar.

Halkıma verebileceğim en iyi hizmetin, bu peçeyi kaldırmak olduğunu yeni anladım. Sahte benzerleri süpürüp temizlemek şart.

Artık yaşamımı yitirmek istemiyorum.

İkiyüzlülük gölüne taş atmak istiyorum.

Bu kitabı yazmaya ve geleneğin suskunluğunu bozmaya karar verdim.

SONSÖZ

Matlub'un, Mustafa'ya mahkemede hüküm giydirmeye girişimi başarısız oldu. Soylu bir derebeyi olarak, her zamanki normal yaşamına geri döndü. İkiyüzlülüğüyle. Adile'nin yanına Londra'ya gitti ve bant kayıtları hiç var olmamışçasına yeniden onunla birlikte yaşamaya koyuldu. Akrabalarım, aldatılmış kocanın dönüşünü, kızın masumluğunun kanıtı olarak görme konusunda Adile'yle anlaşarak, onu "bağışladılar". Hiçbir şey olmamış gibi.

Annem, günün birinde kendinde cesaret bulup babamızın içkiye eğilim duyduğunu, bu nedenle her zaman için onu sıkı sıkı gözetlemek zorunda kaldığını itiraf etti. Bu nedenle ona karşı hep sert, otoriter ve acımasız olmuştu. Bunun doğru olduğunu kabul edersek, onun gerçekten aile onuru için kendini kurban ettiğı anlamına gelir bu, ama bu ödünün bedeli başkaları için çok ağır olmuştu. Babam onu bir başka kadın için terk ettiğı sırada, altmışına varmıştı ve bu felaketi düzeltmesi için artık çok geçti.

Babam, Karaşı'deki her iki yuvasının sorumluluğunu yerine getiriyor, zamanını iki eş arasında eşit bir biçimde geçirmeye çalışıyor. Kuran da zaten bunu gerektiriyor.

Halk Partisi, Mustafa'nın "bakan Navaz'ı teslim almak" yerine yedinci bir eş almasını çok kötü karşıladı. Bu iş politik havasını etkiledi, yıldızı söndü ve bir süreliğine politik gökkubeden uzak düştü.

Benazir Bhutto hükümeti, 6 Ağustos 1990'da Gulam İshak Han tarafından feshedildi. Mustafa Jatoi, Pakistan geçici hükümetinin başbakanı ilan edildi.

Bunları televizyondan büyük bir üzüntüyle izledim. Hassas demokrasi, sivil bir hükümet darbesiyle öldürülmüştü. Kimse Benazir'i

savunmak için ayağa kalkmadı, çünkü imajı artık sönmüştü, bunun en büyük nedeni ise kocasının ahlak düşkünlüğüydü. "Bay Yüzde 10" adını takmışlardı ona.

Tıpkı kendinden öncekiler gibi, çevresindeki danışmanları derebeylik çevresinden seçtiği de söylentiler arasında. Askerlerin işine burnunu fazlasıyla soktuğu, mollaların gözünde tehlikeli bir liberal olduğu söyleniyor. Çünkü hırsızların elinin kesilmesini ya da kadınların taşlanmasını engellemeye çalışıyordu...

Kibirli olduğu ve yirmi aylık başbakanlığı sırasında iyi bir görüntü veremediği de söyleniyor.

Televizyon kamerası yeni hükümet üyelerinin toplu görüntüsünü çektiği sırada, bir anlığına kaygı verici bir biçimde bir yüz üzerinde durdu. Koltuğumda ürperdim. Mustafa Khar, merkezi hükümetin Su İşleri ve Enerji Bakanı seçilmişti. Bu kez, Halk Partisi'ni sırtından bıçaklamıştı. Yılan dansının sonuydu bu.

Sonradan, dostça azarlamak için beni aradı:

– Ee Tehmina, beni kutlamadın?

– Mustafa, madem ki niyetin buydu, niye General Ziya zamanında işe koyulmadın? Dokuz yıllık sürgün ve iki yıllık hapis, geçici hükümette küçük bir bakanlık için değer miydi? En önemli kozun olan Halk Partisi desteğini ve kendi inanırlılığını yitirdin. Bence taziye bildirmenin tam sırası. Politik açıdan öldün sen.

Çöküş süreci başlamıştı. Mustafa politik açıdan birbiri ardından hatalar yapmaya başladı. Yeni seçimlerde meclise girdi, ama düşmanı Navaz Şerif ondan üstün çıktı.

Aynı yıl, Mustafa Jatoi ile Mustafa Khar'ın, Benazir Bhutto'yu alkışlayan kalabalığın arasında, yeni bir hükümet devirme ve "Navaz Şerif'i teslim alma" girişimi için İslamabat'a doğru uzun bir yürüyüşüne tanık olduk.

Mustafa'nın yedinci eşinden bir oğlu olduğu haberini aldık. Bunun üzerine ben de yeniden ortaya çıkmaya karar verdim. Basına bir açıklama yapıp Mustafa'nın, annelerinden uzak dört çocuk yetiştirme yeteneğinden yoksun, sorumsuz bir baba olduğunu bildirdim. Gazetecilere, çocuklarımla dönüşü konusunda kendisiyle özel olarak görüşmeye çalıştığımı, ama sorunu gizlice çözme girişimlerimin ancak, Mustafa'nın kendi orman kanunu yürütmesine yaradığını belirttim.

Çatışmayı kamuoyunun önüne getiriyordum, çocuklarımla bakı-

mı için, herkesin gözü önünde savaşılmaya hazırdım. Son sözüm şöyle oldu: "Aslında, onların tek annesi ben olduğuma göre, çocukların bakım hakkı bana aittir." Altında yatan anlam ise, onun birçok baba oluydu.

Çocukları kendi evime kapattım, nöbetçiyi kovdum, dış kapıyı kilitledim ve Mustafa'yı aradım:

– Başımıza yine dert açarsan, kendi yaşamım pahasına seninle savaşırm. Bilirsin ki, bir şeye inandığımda, bedeli ne olursa olsun sonuna kadar giderim ben. Seni uyarıyorum: Bu savaşta, dengeler senden yana değil, çünkü ben çocuklarım için ölmeye hazırım, oysa sen yalnızca yaşamaya bakıyorsun.

Mustafa savaş alanından geri çekildi. Altı ay boyunca hiç sesi çıkmadı. Sonra telefon edip çocukları bana bıraktığını ve onları görme hakkını saklı tuttuğunu söyledi. Zavallı dai Ayşe'nin ilgilendiği iki genç kızı, yine onun tarafından yetiştirilmiş olan benim çocuklarımı göremeyeceklerdi.

Londra'daki mallarımla ilgili olarak Sadık amcaya karşı taahhüdümü yerine getirmeyi reddettim. Baskı altında kefillik yapmış olan adamcağız, gelirim olmadan ve sosyal yardım almadan dört çocuk yetiştirmenin maddi açıdan beni zor duruma düşürdüğünü anladı. Mustafa'ya havale etti işi. Londra'daki avukatım kendisine dostça bir öneride bulununca da, daireyi çocukların üzerine geçirmekten başka bir seçenek kalmadı Mustafa'ya. Buna karşılık ben de kır evindeki payımı ona devrettim. Politikada buna, iyi pazarlık derler.

Büyük kızım Tanya, Amerika'dan lise diplomasını alıp Pakistan'a döndü. En sonunda, kendi kızımı evime kabul etme olanağına, güvenliğine ve özgürlüğüne kavuştum. Hiç ayrılmamışçasına bütünleştirdi bizimle. Yetenekli bir sanatçı oldu. Grafik sanatına ilgi duyuyor. Yaptığı her şeye hayranım.

Nesibe, politikaya tutkun bir genç kız. Mustafa'nın seçim bölgesinden meclise girmeye ve Kot Addu halkı önünde babasının verip de tutmadığı demokratik sözlere sahip çıkmaya niyetli.

Nişa, ceza hukuku öğrenimi görmek ve yoksullara yardım amacıyla çalışmak istiyor.

Benim küçük "derebeyim" Ali, matematikte ve "atıcılık" konusunda yetenekli.

Son oğlum Hamza, küçük efendilerin en tatlısı, Mustafa'yla yaşadıklarımızı pek anımsamıyor.

Beşi de davamın sıkı savunucuları oldu. Nusi ile kocası J.J. de bana destek veriyorlar. Bu dava benim yaşama nedenim. Basit bir dava. Bütün gücümle, çağa ayak uyduramayan, ama sevdiğim ve benim olan bu ülkenin, erkeklerle kadınlar arasında yeni bir ilişki tarzını benimsemesini diliyorum.

Bu kitap, 1990 yılında önce Pakistan'da yayınlandı. İlk eleştiriler son derece olumsuzdu. Rezilce yazıldığı, kendi reklamımı yapmak için kaleme alınmış bir çöp yığını olduğu savunuldu. Hatta iğrenç ve pornografik olarak bile nitelendirildi. Ancak Pakistan'da hiç kimse, değinilen konuların doğruluğundan kuşku duymadı. Bazı eleştirmenler, Mustafa'nın politik rakibi Navaz Şerif'ten rüşvet aldığımı ileri sürdüler. Meclisin hâlâ en cömert kişiye bağlılığını sunduğu bir ülkede, buna şaşırma mümkün değildi. İnananları suçlamak da öyle.

Babam, basına verdiği bir ilanla beni inkâr ettiğini ve resmen mirasından yoksun bıraktığını açıkladı. Artık kendi adını kullanmamam için emir verdi. Ben de yine basın yoluyla, mirastan yoksun olmayı kabul ettiğimi belirttim. Bunun, uzlaşmaya yanaşmayan tavrımın doğal bir sonucu olduğunu, bu tür bir damgalanmaya ise toplumumuzdaki kadınların suskunluğunun gerekçe oluşturduğunu da ekledim. Ama adımımı bırakmayı reddettim. Bilinmeyen bir babadan doğmadım ben.

Annemle babam beni bir daha hiç görmediler. Aslında ailemizin üyelerinden birçoğunu ufkumdan çıkarıp attım. Zor günlerimde yanımdan hiç ayrılmayanlar, Zarmina ve Minu ile kocaları Riaz ve Ali, bir de kuzinim Bina ile kocası Aslam Kureşi oldu.

Bu kitap yayımlandıktan sonra, iki suçlamayla karşı karşıya kaldım. İlki, Hint gizli servisleriyle ilişkilerinde Mustafa'ya suç ortaklığında bulunmuş olmamla ilgiliydi. Bu suçlama, salonlarda çok konuşuldu, ama o kadarla kaldı. Hükümet müfettişleri tarafından sorgulanmadım ve işe çok daha ciddi bir biçimde bulaşmış olan Mustafa da, meclis üyeliğini sürdürdü.

İkinci suçlama çok daha tehlikeliydi. Kısa süreli serbest yaşamımda, akrabam olmayan erkeklerle görüştüğüm öne sürülerek zina suçlusu olarak gösterildim. Bu, Hadud emriyle taşlanarak ölüm cezasını hak eden bir suçtur bizde.

Bugüne kadar, kimse bana ne ilk taşı atmaya, ne de sözde zinayı işlemiş kişi olarak adıma öne sürmeye cesaret edebildi.

Yavaş yavaş, kitabım hakkındaki olumsuz reklamlar dindi ve başka tür zihniyetler, anlatımı, Pakistan'ın sosyopolitik düzensizliği üzerine tutulan ilk ışık olarak olarak gördüler. Adım ise, Pakistanlı çiftler arasında sık sık anılır oldu. Şimdi artık, derebeyi bir koca, karısını yola getirmek için şu sözleri söylüyor: "Tehminalık yapma!"

Bir basın manşeti *My Feodal Lord*'un –Fransızcası *Mon seigneur et maître*– çıktığını duyurunca, Mustafa öfkeyle bana telefon etti, ama kendini tutmaya çalışıyordu.

– Kitabın hakkında duyduğum bu budalaca haber de ne demek oluyor? Bütün dünyada çıkmayacak değil mi?

Evet çıkacak. Rövanş... Bir gün bana şöyle söylemişti:

– Tehmina, sen artık kimliksizsin, kendini Mustafa Khar'ın eski eşi olarak tanıtsan iyi olur.

Şu yanıtı vermekten kendimi alamadım:

– Mustafa, yakında bütün dünya seni tanıyacak, ama yalnızca Tehmina Durrani'nin eski kocası olarak.

